

591951203

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

09.69899 Je

RHB

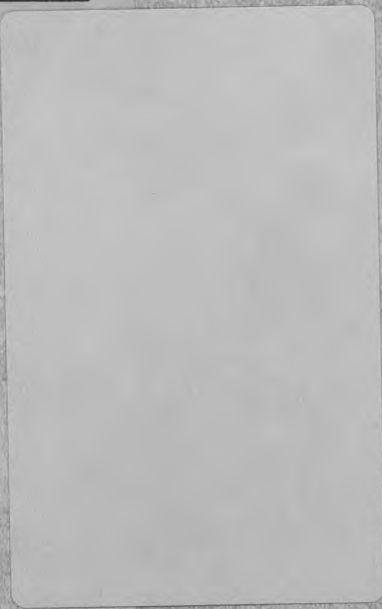
09.69899

EH

09.69899

74

BRANDMANDEN I FORTID OG NUTID

*Udgivet i Anledning af
Brandfolkenes Organisations
50 Aars Jubilæum*

KØBENHAVN

ANDREASSENS BOGTRYKKERI

1948

09.6989

Je 33
b

17807

Nærværende Skrift

fremkommer i Anledning af 50 Aars Dagen for Brandfolkenes Organisations Oprettelse, som en Fortsættelse af det i 1923 udgivne Skrift: »Brandfolkenes Organisation i 25 Aar«. Det er givet en langt bedre Ramme end 25 Aars Skriftet ikke alene derved, at det — som naturligt er — ogsaa omhandler de mest betydende Hændelser inden for Organisationens Virkefelt i de siden da forløbne 25 Aar, men tillige ved, at det rummer et historisk Tilbageblik over Brandslukningsvæsenets Udvikling. Det er tænkt dels som en Hyldest til vort traditionsrige Fag og til de Mænd, der gennem Tiderne har taget Del i dets Udvikling, og dels som en Mindevarde over det første Halusekel af Organisationens Tilværelse.

Efter Beslutning af Organisationens Bestyrelse blev Udarbejdelsen af nærværende Jubilæumsskrift betroet underskrevne to Kolleger, der har løst Opgaven paa den Maade, at hele den historiske Fremstilling, det gælder saavel de fagtekniske som fagorganisatoriske Afsnit, er forfattet af Einer Rasmussen, mens Akilles Jensen foruden at indsamle forskelligt Materiale har skrevet Bogens sidste Afsnit betitlet: »Brandvæsenet under og efter sidste Verdenskrig«. Vort Arbejde er baseret paa et rigt og omfattende Kildemateriale, der for en stor Dels Vedkommende stammer fra Værker og Beretninger med videre udgivet af Københavns Brandforsikring og Hovedstadskommunernes Brandvæsener; det samme gælder i endnu højere Grad det anvendte Billedmateriale, for hvilket vi hermed bringer vor varmeste Tak for elskværdig Hjælp, Velvilje og Imødekommenhed og for Udlaan af Klichéer. Desuden har »Dansk Kommunalarbejderforbund«s og Organisationens eget Arkiv været til megen Nytte.

Det er vort Haab, at Fremstillingen — til Trods for de Mangler, formelle og reelle, som muligvis kan paavises — vil vise sig nyttig for baade nuværende og fremtidige Kolleger samt andre, der i Tidens Løb har fulgt Organisationens Arbejde med Interesse, som et Bidrag til Belysning ikke alene af vort Fags Udvikling men ogsaa af, hvad det at staa sammen i Modgang og Medgang, at løfte i Flok, betyder. Af disse Grunde, sammenholdt med den Omstændighed, at Dagens Generation kun kan gøre sig vage Forestillinger om hvad Arbejderbevægelsens og dermed ogsaa vor Organisations Pionerers opofrende Indsats har betydet som banebrydende Moment for den nyere Tid med dens humanere Menneskevurdering, er det tillige vort Haab, at Bogén vil blive vel modtaget og bevaret i taknemlig Erindring om de Kolleger, som for 50 Aar siden lagde Grundstenen til vor faglige Organisation.

Akilles Jensen.

Einer Rasmussen.

Historiske Glimt

Al Historie er egentlig en Række »hvorfor«, kun nu og da afbrudt af et enkelt »derfor«. Det er dette »hvorfor«, der ligger bag næsten al menneskelig Aandsstræben — og det samme »hvordan«, der stadig fører os videre i vore Undersøgelser og Forsøg paa at trænge gennem det Forhæng, der skiller Fortid og Nutid. Et vældigt Stof for Fantasien, men ogsaa et Stof, der næres af mange smaa, men skarpt lysende Glimt fra en forhistorisk Tid.

Et Faktum er det dog, at visse Begivenheder *har* fundet Sted. De *er* sket. Ilden, der er Forudsætningen for Brandvæsenets og Brandmandens Eksistens, er paa et eller andet Tidspunkt kommet ind i Menneskets Liv. Det kan være berettiget at anføre et beskedent »muligvis«, og en og anden vil maaske sige, at det er Fantasi — kun Fantasi, men til Gengæld er det Fantasi, der bygger paa Kendsgerninger.

I Ilden legemliggøres to Ting, som altid har staaet i Midtpunktet for menneskelig Interesse. For det første alt, hvad der tjente til Fremme eller Bevarelse af Livet, og for det andet det, der imødekom Menneskets indre Trang til Besjæling af Verden, f. Eks. gennem særlige Egenskaber, der ikke var til at forklare uden videre. Mennesket kan bruge Ilden i alle Situationer. Den varmer og lyser, den ændrer Tingenes Natur, den gør Vand til Damp, den gør fast Metal flydende, ja, den kan faa Tingene til at forsvinde, den fortærer dem o. s. v.

Hvorledes dette gik for sig, var gennem lange Tider en Hemmelighed for Menneskene, og som Følge af denne Hemmelighed var Ilden noget guddommeligt for dem. Ifølge den græske Mytologi berøvede Titanersønnen Prometheus Guderne Ilden og bragte den til Menneskene, som de havde formet af Ler og indblæst Liv. Til Straf herfor blev han af Guderne smedet fast til Kaukasus, og hver Dag kom en Ørn, som hakkede Leveren ud af Brystet paa ham. Men næste Dag var Leveren altid vokset ud igen. Ifølge Sagnet blev Prometheus senere reddet af Herkules, hvis Opgave var at dræbe Ørnen og befri Prometheus.

Ilden er i Tidens Løb blevet baade velsignet og forbandet. Den er sat i Klasse med Guder, og den er sat i Klasse med det modsatte. Den har saaledes repræsenteret de mest yderliggaaende Sider, men efterhaanden som Mennesket naaede frem i Kultur, ophørte det overtroiske Syn paa Ilden mere og mere. Men det Forhold, at Ilden er nyttig samtidig med at den er farlig, er endnu — trods den mest udviklede Kultur og Videnskab — en ubestridelig Kendsgerning. Hver Familie maa ty til Ilden og faa den til at blusse i deres Huse, — i gamle Dage paa Ildstedet, nu i Kakkelovnen, i Gasovnen, paa Petroleumsapparatet, Cigaretænderen og Krølleapparatet. De elektriske Apparater er Ildens maskerede Udløbere, — og Lynet er selve den store Ildsvøbe fra Himlen. I Tusinder af Aar vovede intet Menneske at tænke, at menneskelig Snille en skønne Dag skulde kunne »aflede« Lynet.

Da det lykkedes Urmennesket at gøre Ilden til sin Tjener, var det naaet op paa det første Trin, der hævdede det op over Dyrets Stade. Urmennesket erkendte, at Ilden kunde være til dets Gavn, — dels ved at afgive Varme — dels ved at holde vilde Dyr borte fra Lejren. Senere erkendte man ogsaa Ildens Nytte ved Tilberedningen af den Mad, man hidtil havde maattet nyde i raa Tilstand. Men samtidigt erkendte man ogsaa, at Ilden kunde blive skæbnesvanger saavel for Mennesket som for de øvrige levende Skabninger, hvis den fik Lov at brede sig uhindret. Ud fra denne Erkendelse opstod Forløberen til Ildens Bekæmpelse, nemlig *Ildens Bevogtning*.

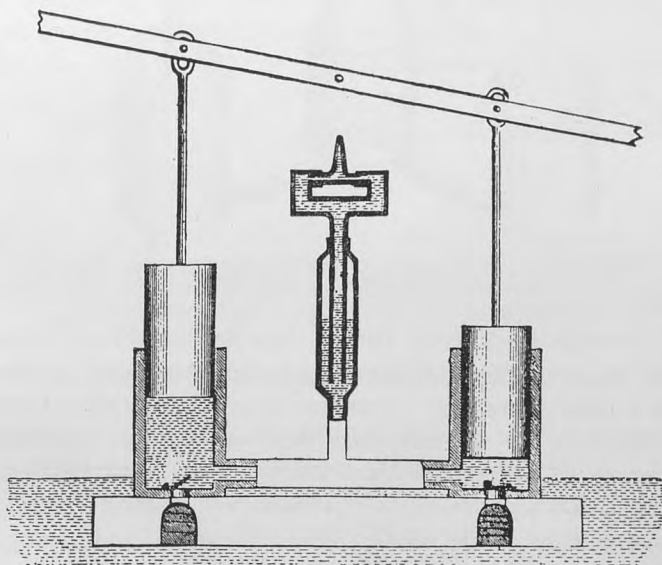
Ilden har været Menneskets trofaste Ledsager lige til den Dag i Dag. Ildens Væsen skildres rammende af den store Digter *Schiller* i Verset:

*»Velgørende er Ildens Magt, naar Mennesket den tæmmer og bevogter,
og hvad vi skaber og udretter, det skylder vi denne Himmelkraft.
Men frygtelig bli'r Kraften, hvis den frigør sig for Lænkerne
og følger egen Drift — Naturens vilde Datter.«*

Ildens Nytte — saa længe den er bastet og bundet — er velkendt, men ogsaa de Rædsler, dette løsslupne Element har bragt over Menneskene, er bevaret for os i Historieskrivningen. Til alle Tider har der været Tilfælde, hvor Mennesket selv har sluppet Ilden fri for at benytte den som Vaaben mod sine Medmennesker, enten i forbryderisk eller krigerisk Øjemed. Den ældste Historieskrivning — Bibelen — viser os, hvorledes Gud selv brugte Ilden til at straffe Menneskene. Som bekendt lod han Ild og Svovl regne ned over det syndige Sodoma og Gomarrha.

Trods den omhyggeligste Bevogtning af Ilden har der været og vil der altid komme Tilfælde, hvor Ilden bryder Menneskets Herredømme og breder sig utøjlet. Af denne Grund opstod i Tilslutning til *Bevogtningen* af Ilden — omend paa et ret sent Tidspunkt — *Bekæmpelsen* af Ilden, Ildsluknings — eller som vi kalder det, *Brandvæsenet*.

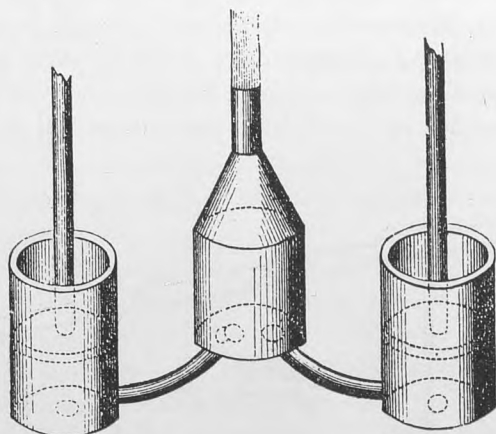
Om Brandvæsenet i den graa Oldtid er lidet eller intet kendt. Det er først hos Grækere og Romere, man finder de første sikre Spor af Brandslukningsvæsen og de første Redskaber, fremstillede til Brug ved Ildebrande. Selv om disse Datidens Brandkorps, der til at begynde med, hvad Personellet angaar, bestod af Slaver, lod meget tilbage at ønske i Retning af fornuftig Organisation, saa maa man dog beundre det relativt høje tekniske Stade, disse klassiske Folkeslag stod paa, idet Brandsprøjten, det Redskab uden hvilket man nu i Almindelighed ikke kan tale om et ordnet Brandvæsen, allerede længe før vor Tidsregning var opfundet og havde naaet en ganske høj Grad af Fuldkomnethed.

Pumpe efter Beskrivelse i Herons »Pneumatica«, tegnet af Vitruvius.

Kendskabet til Brandsprøjten kan vi takke dels en i Alexandria 200 Aar før Chr. boende Mand ved Navn Heron for, dels den romerske Arkitekt og Forfatter Vitruvius, som levede paa Kejser Augustus Tid. Omkring Aar 250 f. Chr. fandtes i Alexandria en Mekaniker ved Navn Ktesibius, som er Opfinderen af en Maskine, som ogsaa i vore Dage udgør Hovedbestanddelen af en Brandsprøjte. 50 Aar efter Ktesibius skrev hans Lærling, Matematikeren og Fysikeren Heron sit Værk »Pneumatica«, i hvilket meddeles en fuldstændig Beskrivelse af en romersk Trykpumpe med to Cylindre og et Stigrør, bygget helt af Bronze og forsynet med en Vindkedel, efter Opfinderen kaldet: Heronsbolden. Heraf fremgaar, at man allerede før vor Tidsregning havde en Brandsprøjte af Metal, der afgav en kontinuerlig Straale, som ved Hjælp af et saakaldt Venderør (et paa Sprøjten fastsiddende Straalerør, der kunde rettes i hvilken

Retning som helst, uden at Sprøjten behøvede at flyttes) kunde rettes mod Ilden efter Behag. Der manglede saaledes blot Trykslangen, der saa mærkeligt det end forekommer først kom halvandet Aartusinde senere, for at man i denne Henseende skulde have kommet lige saa langt som vi.

Ktesibius Pumpe. Efter Tegning i »Hydrodynamica«.

Trods sin Fortræffelighed synes Herons Sprøjte dog ikke at have faaet saa stor en Udbredelse, som den utvivlsomt fortjente. Den synes at være kommet til Anvendelse i flere større Byer, men det er svært at trække Grænserne for dens Udbredelse. I og for sig kan dette ikke undre, naar man betænker, at baade Manøvrering og Tilførsel af Vand har været en besværlig Sag.

For Vandtilførselen var der ellers i Almindelighed sørget meget godt i de romerske Byer, og Rom havde selv en verdensberømt Vandledning, men særskilte Hensyn til Brandslukningsvæsenets Behov synes der ikke at være taget ved dens Anlægning. Da Slinger som nævnt ikke fandtes, maatte Brandmandskabet transportere Vandet i Spande fra Springbrønde eller fra Tiberfloden. Af øvrige Brandredskaber fandtes paa den Tid Stiger, Brandhager, Kurve for Redning af Menneskeliv samt Svabere paa Stænger.

Byggeforskrifter ell. lign med Henblik paa Brandfare fandtes ikke for de ældste Byer, hverken med Hensyn til Byplan eller de enkelte Huses Indretning. Efter en større Brand under Neros Tid blev Forholdene i Rom dog noget bedre. Gaderne blev noget bredere, Maximalhøjde for Huse fastsattes, og nederste Etage blev gjort brandsikker; men Anvendelsen af brandfarlige Tage og talrige Udbygninger af Træ paa de høje (indtil 20 m), tæt sammenpakkede Huse var fortsat egnet til at bidrage til Spredning af en udbrudt Brand.

Med det romerske Riges Tilløb til organiserede Brandkorps gik det som med saa meget andet fra Oldtiden — de forfaldt i Middelalderen, hvor man ingen ordentlig Brandorganisation kendte. I den Udstrækning det romerske

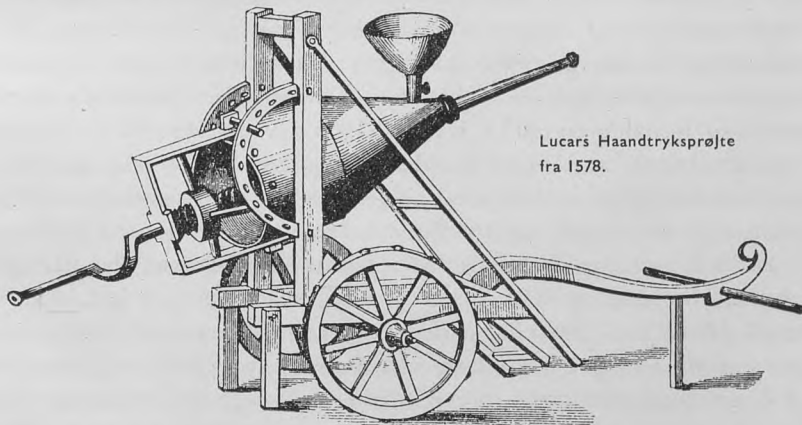
Rige oversvømmedes af barbariske Folkeslag, blev Brandsprøjten mindre og mindre anvendt for til Slut at gaa helt i Glemme, for saa vidt ikke det øst-romerske Riges grækiske Befolkning har bevaret Opfindelsen. I saa Fald har imidlertid Tyrkerne efter Konstantinopels Erobring draget Omsorg for, at denne vigtige Opfindelse blev undertrykt, hvad der er let forklarligt med Kendskab til den datidige muhamedanske Fatalisme over for Brandfare.

I Europa var under hele Middelalderen de af Romerne gjorte Fremskridt med Hensyn til Brandbekæmpelse totalt glemte. I Stedet for at arbejde paa Brandvæsenets fornuftige Udvikling tog man sin Tilflugt til Besværgelser o. lign. Klangen af indviede Klokker, Frembæring af hellige Alterduge og Hegenbilleder, Stækning med Vievand og mere af den Slags ansaaes meget virksommere end hvilket fornuftigt Middel iøvrigt. Og i Stedet for ved Opførelsen af Bygninger at tage Hensyn til Bygningsmaaden og Materialernes Brandfarlighed, ansaa man at have gjort nok, naar man ved Opførelsen af et Hus nedlagde en Talisman eller lod indhugge en eller anden Formel, som man troede afværgede Brandfaren.

Træsprøjte fra omkring 1700, en saakaldt Stoksprøjte. Selve Typen er betydelig ældre.

Under saadanne Forhold kan det ikke undre, at der forløb meget lang Tid, forinden der viste sig Fremskridt af nogen Betydning paa Brandsluk-

Lucas' Haandtryksprøjte fra 1578.

ningsvæsenets Omraade. Som et af disse Fremskridt, da det omsider kom, kan noteres Genopfindelsen af Brandsprøjten. Det skete først i det femtende Aarhundrede, hvor forskellige Former paa Sprøjter, bl. a. den saakaldte Stok-

sprøjte, begyndte at komme frem. Siden da, omend langsomt i Begyndelsen, er Slukningsvæsenet uafbrudt gaaet frem. Det Hovedredskab, som Sprøjten rettelig kan betegnes som, naaede efterhaanden større og større Fuldkommenhed, andre Hjælpemidler kom til, ligesom Betydningen af en ordnet Organisation erkendtes. Statslige og kommunale Myndigheder søgte gennem Bygnings- og Brandanordninger at mindske Faren for Ildsvaader og gennem Udvidelse af Ordensmagtens Beføjelser at foretage fornøden Kontrol. Endelig har en ikke ringe Oplysningsvirksomhed om Beskyttelse mod Brand været igang.

Bygge- og Boligforhold m. v.

I FORDUMS DAGE

Omkring Aar 2500 før vor Tidsregning begyndte Agerbrugskulturen at vinde Fodfæste i Danmark, hvilket førte til en fastere Beboelse end før i Tiden. Hermed skabtes tillige Trangen til mere bekvemme Boliger, baade for Menneskene og for Husdyrene. Det skortede dog endnu paa anvendeligt Værktøj og Teknik, og derfor er de Huse, vi kender fra den Tid, yderst primitive. Fra Begyndelsen brugte man overhovedet ikke Tømmer som Bygningsmateriale, men allerede faa Aarhundreder efter saa det helt anderledes ud. Dette hænger bl. a. sammen med, at Værktøjet er blevet bedre. »Stensmeden« kan nu sit Kram til Fuldkommenhed, Slibetekniken staar paa et højt Stade, og bl. a. den tyndnakkede og tyndbladede Flinteøkse er et helt igennem fortrinligt Redskab til at hugge med.

De Spor man har af vor Oldtids Boligforhold, holder imidlertid ganske op i Broncealderen (1500—400). Men betydeligt gunstigere stiller Forholdene sig med Hensyn til Jernalderen (400 f. v. T. til 1000 e. v. T.). Fra en Række Undersøgelser er det kendt, at Husene fra den Tid oftest findes i Landsbyer, men ogsaa som Enkeltbebyggelse. Der kendes to Typer, en med Vægstolper, en anden med Vægge af Jord eller Græstørv. Inde i Huset fandtes saa to Rækker tagbærende Stolper, som Regel af forholdsvis svære Dimensioner. Det var først og fremmest disse Stolper, og ikke Væggene, som maatte bære Taget, der bestod af Rafter, beklædt med Ris eller Straa, atter overdækket med Lyngtørv.

I 1934 begyndte man i Trelleborg ved Slagelse at udgrave en stor Vikingeborg fra den senere Vikingetid (800—1000). I Lejren findes 4 Bygningskarréer. Disse Huse er elipseformede og ca. 30 m lange med Vægge af lodrette Planker, kilet ind i hinanden og med Notplankerne gravet et godt Stykke ned i Jorden. Stolper har baaret Taget, som maaske var en Spærkonstruktion. Husene og selve Anlægsplanen i Trelleborg viser, at man her staar overfor en Bygmester, der

forstod sig paa Matematik og Arkitektur. Om Anlægget er dansk eller maaske skyldes en udenlandsk Vikingekonge, ved man ikke, og det Materiale, man iøvrigt har fra Vikingetiden, er mere end sparsomt. Vi maa nøjes med at fastslaa, at med primitiv Teknik har Trelleborg intet at gøre.

Det samme kan sikkert siges om de Kirkebygninger, der med Kristendommens Sejrsang i Danmark — og navnlig Erlæggelse af Tiende — skød op over hele Landet i stor Mængde. I Slutningen af det 11. Aarhundrede fandtes der ikke mindre end 300 Kirker i Skaane, 150 paa Sjælland og 100 paa Fyen. Flerparten af disse var Træbygninger, Stavkirker, rejst af lodretstaaende Tømmer, ofte prydet med en smuk Ornamentik. I det 12. Aarhundrede begyndte man at afløse Trækirker med Stenbygninger, selv om der stadig byggedes enkelte af Træ, og de var endnu hist og her i Brug i det 14. Aarhundrede.

Vi er nu med Trækirkerne naaet op i den yngre Middelalder. Det danske Samfund var fra den senere Jernalder til det 14. Aarhundrede i meget stærk Fremgang paa Grund af den Udvidelse af Landbruget, der fulgte med en bedre Plovteknik og en fastere Landsbybeboelse. Omkring Aar 1300 havde Danmark ca. 800.000 Indbyggere — vel 5 Gange saa mange som et Aartusinde før og lige saa mange som i det 18. Aarhundrede.

Denne Vækst gav sig naturligvis Udslag i en stærk Byggevirksomhed. Mange Steder i Riget anbragte Kongen — det vil sige Statsmagtens Repræsentant — sine Ombudsmænd i Borge. Kirker og Klostre bredte sig overalt. Paa Landet byggede Bønderne og Høvdingene, der var blevet til en Herremandsklasse, store Gaarde. I Byerne — omkring Borgene — boede nu som en Overklasse de Købmænd, der for egen eller udenlandske Forbindelsers Regning havde overtaget en Del af Handelen paa Udlandet sammen med den civile og kirkelige Administrations Embedsmænd. Her opførte desuden Herremændene, der sammen med Konge og Kirke var de oprindelige Grundejere, deres Adelsgaarde, og her slog Haandværkere og Arbejdskarle sig ned. I Begyndelsen dominerede Trækonstruktionen, men det varede ikke længe, før den fik en alvorlig Konkurrent i Murstenen.

De fleste tekniske Fremskridt var i den foregaaende Periode kommet udefra, enten ved Indvandring af fremmede Folk til Danmark, ved Danskes Vikingefærd eller fredelig Samhandel med andre. Som paa saa mange andre Felter kan man ogsaa med Hensyn til vore Boligtyper tale om et Kulturfællesskab, der strakte sig over Skandinavien og det nord- og vestlige Kontinent. Det samme gælder Murstentechniken, den kom antagelig til os fra Lombardiet over Nordtyskland. Det var af flere Grunde naturligt, at den slog an her i Landet, idet vi dels havde Raamaterialet — Leret — til Disposition, og dels ved at bruge Mursten i Stedet for Træ kunde spare Skovene, som stod i Fare for at blive forhuggede, hvis hele Samfundets Boligekspansion i al for høj Grad maatte tilfredsstilles med Træ. Der udstedtes derfor en Række Anordninger, som skulde hindre, at Skovene lagdes øde, og de efterfulgtes af Forbud mod Udførsel af

Egetømmer, der længe var det mest anvendte Bygningstømmer, indtil Fyrretømmeret tog Førerpladsen i det 16. Aarhundrede.

Med det 16. Aarhundrede fulgte en Højkonjunktur for Landbruget, der førte til, at de adelige Godsejere nu gennem Stordrift søgte at drive Udbyttet af Jorden i Vejret. De samlede og mageskiftede derfor Bøndergodset, som kom til at ligge i Nærheden af Herregaardene, hvis Marker Hovbønderne maatte dyrke. En Del af de mange Penge, Adelen tjente, blev sat i Byggeforetagender. Der rejste sig rundt om i Landet mange nye Herregaarde og Avlsgaarde, de saakaldte Ladegaarde. Hvad Hovedbygningerne angaar, maatte Bindingsværket vige for Stenen, hvorimod det bibeholdtes for Avlsbygningerne.

Ogsaa i Byerne byggede de velstillede Købmænd nu Stenhuse, men Bindingsværket var dog det almindeligste, og dets Blomstringstid falder i det 16. og 17. Aarhundrede. Men medens Adel- og Borgerskabet nød godt af Højkonjunkturerne og derfor kunde forbedre deres Boliger, forværredes Forholdene for Lønarbejdere og Smaafolk i Byerne. Disse Klassers Boliger bevarede derfor den mere primitive Byggemaade. En stor Part af Befolkningen i Byerne levede helt eller delvis af Landbrug, og Daglejere og andre Fattigfolk boede i de af velstillede Grundejere opførte »Lejevaaninger«. Det var i det store og hele ikke idylliske Forhold, vore Forfædre levede under, ikke det Stykke Romantik, vi kender fra Litteraturen og Museerne. For Bonden var Tiden fra ca. 1550 og op imod tre Aarhundreder en Trældommens og Nedgangens Tid. Derfor blev den ogsaa i byggemæssig Henseende præget af Stagnation. Først med Udskiftningens og Industrialismens Gennembrud, der faldt ret sent i det 19. Aarhundrede her i Landet, opstod det Danmark, vi nu kender, hvor Murstenene som Materiale helt fortrængte Bindingsværket. I Middelalderen har, saalænge Egen forekom i større Mængde, Bindingsværkshuse og rene Træbygninger, de saakaldte Bulhuse, trivedes Side om Side. Det er rimeligt at antage, at Bulhusene navnlig har haft deres Hjemsted i meget skovrige Egne af Landet. I Købstæderne fandtes Bulhuse med to Stokværk, hvorimod denne Konstruktion var sjælden paa Landet. I det øverste Stokværk var der saa undertiden Opholdsstue, i den nederste Kostald. Det var varmt og praktisk, omend ikke særlig hygiejnisk.

I Virkeligheden er Springet ikke stort mellem Bulhus- og Bindingsværkstrukturen, men Bindingsværket var langt det almindeligste her i Landet, hvor Bindingsværkstekniken udviklede sig til Fuldkommenhed særlig i Byerne. Her byggedes Huse med 2, til Tider 3 Stokværk. Den velstillede Borger boede i Stueetagen, medens de øvrige Etager indeholdt Soveværelser og Kamre samt Lagerrum. Der blev af dekorative Grunde gjort meget ud af Facaderne, som havde knægtbyggede Stokværksfremspring, medens Loftsbjælkerne i Stueetagen fortsatte ud over Facadevæggen. Herved kom øverste Stokværks Væg til at springe frem over Stuevæggen. Knægte forbandt Stolpe- og Bjælkeender. Paa Bagsiden gik Stolperne ud i eet fra Sokkel til Tagrem. Tagene blev nu mest

Spærtage med Tegldækning, selv om man stadig finder simple Konstruktioner. Med Forkærlighed kælede Bygmestrene for Knægtene, og Resultatet heraf blev en Række smukke Facader, udført med stor Kunstfærdighed. Efterhaanden forbedredes navnlig Gavlkonstruktionen, og Bagsidens Højstolper maatte vige for Stolper mellem hvert Stokværk. Hermed blev det muligt at forsyne Husene med Svaler, der gav Adgang mellem øverste Stokværks forskellige Kamre.

Men da man naaede saa vidt, var Myndighedernes Kamp mod Bindingsværket allerede indledet. Af Hensyn til Brandfaren i Byerne blev der ret hurtigt skredet ind mod en alt for brandfarlig Bebyggelse. Paa Kristian den Andens Tid forbødes det at anvende Fjælegavle og Straatage, samt i København at

Grundplan af Kjøbenhavn. 1795. Stik af G. L. Lahde.
(Det sorte angiver, hvad der brændte).

bruge lerklinede Vægge. Felterne mellem Stolperne skulde herefter mures med Sten, og Taget være af Tegl. Men baade Træ og Straa anvendtes som Tagmateriale uanset alle Forbud, og det samme skete med Leret i Væggene. For

Resten var ogsaa Skorstenene huggede af Træ og klinede, helt op i det 16. Aarhundrede. De blev endnu ikke altid ført op gennem Taget, men endte i Tagetagen, hvorfra Røgen trængte ud i det frie. Mest haabløs var Gennemførelsen af alle Byggebestemmelser naturligvis i de smaa Købstæder, men ogsaa i København lod Forholdene meget tilbage at ønske.

Endnu i 1684 fik de, der byggede to Stokværk høje Bindingsværkshuse i København, Frihed for Grundskat og Indkvartering en vis Aarrække efter Husesets Størrelse. Men siden den store Brand 1728 var Bindingsværket kommet i Miskredit. 1729 fastslaar en Placat fra Bygningskommissionen, at Baghuse maa opføres af Bindingsværk mod at Grundejeren forpligter sig til indenfor en vis Tid at bygge grundmurede Forhuse. De, der opførte Baghuse af Grundmur i Stedet for Bindingsværk, fik Tilskud til deres Byggeri. Allerede 1731 gaves der dog Københavns Indvaanere Tilladelse til at bygge med Grundmur eller Bindingsværk »ligesom de det kan afstedkomme«. Først efter den næste store Brand i Hovedstaden blev det forbi med Bindingsværkbyggeriet. En Raadhusplacat af 4. Juli 1795 fastslog, at alle udvendige Mure til Gade, Gaard og Nabo, uanset om det var For-, Bag- eller Sidehuse skulde være af Grundmur, ligesom det blev forbudt at lave Gesimser eller Tagrender af Træ. Herefter var Bindingsværket under Likvidation i København, og for Købstæderne fulgte Politianordninger, som gik efter samme Linie, omend i et betydeligt langsommere Tempo. Et godt Skub fremad har Indrettelsen af Bygningsbrandforsikringen givet de murede Huse paa Bindingsværkets Bekostning. 1731 stiftedes Københavns Brandforsikring, og i 1761 fulgte Købstædernes almindelige Brandforsikring, hvor Landejendomme ogsaa kunde forsikres, indtil der i 1792 oprettedes en særlig Kasse for Landbygninger.

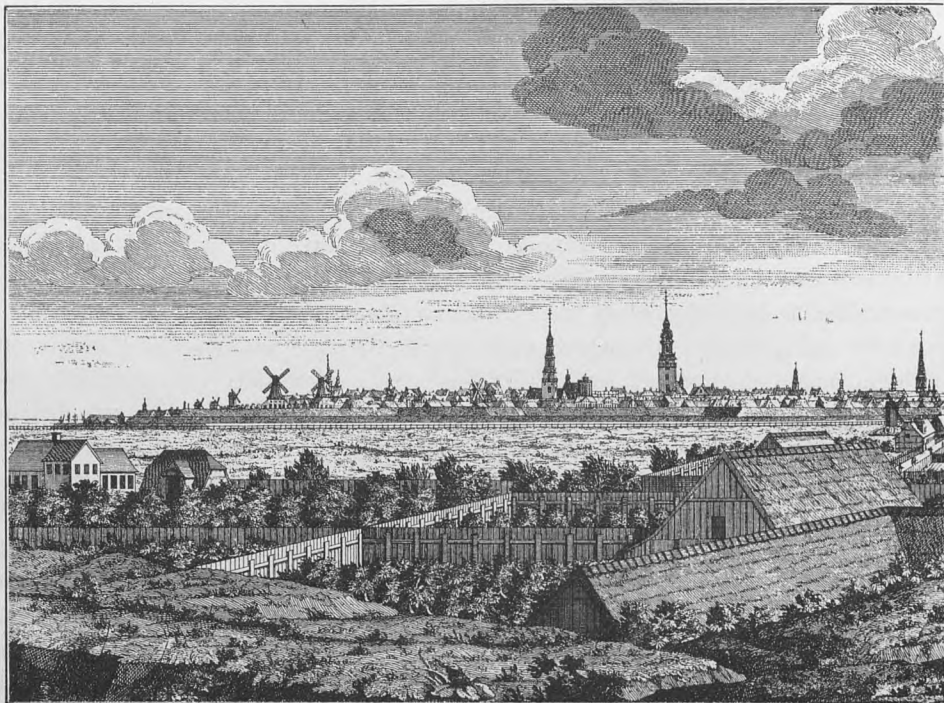
Det var en større Brand, som bevirkede, at Forsikringstanken vandt frem, nemlig den store Brand, der den 20.—23. Oktober 1728 lagde $\frac{2}{5}$ af København eller ca. 1500 Ejendomme i Aske. Ved denne Lejlighed led ogsaa Pantekreditorerne svære Tab, og det har nok i høj Grad været Hensynet til Realkrediten, som bevirkede, at forskellige famlende Forsøg, der tidligere var gjort med de saakaldte »Brandgilder«, der var en Slags smaa Brandkasser, nu blev afløst af et virkeligt Brandforsikringsselskab, det forannævnte »Københavns Brandforsikring«.

Den danske Hovedstad er vokset op omkring en Havarm, der strakte sig ned til den nuværende Vognmagergade og Gammel Mønt. København hørte under Roskilde Bispedømme til 1406, da Kong Erik af Pommern tog Byen fra Bispen Peder Jensen Lodehat og gjorde den til Rigets Hovedstad. Kongen fik herved et godt militært Støttepunkt i sin Kamp mod de tyske Hansestæder, som indtil da næsten helt havde behersket dansk Handel. I København samledes nu Landets Administration, og her fik Kongen sit faste Opholdssted. Omkring Hoffet samledes Rigets højeste Adel, og 1479 blev København Universitetsby. Samtidig voksede en ikke ubetydelig Handelsstand op. Denne Udvikling tog endnu stærkere Fart fra Frederik den Andens Tid, og Kristian den Fjerdes Mening var at gøre Byen til en Storstad. Den havde i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede næppe 25.000 Indbyggere, og var saaledes endnu en lille By, hvis Areal ikke spændte vidt, omgærdet som den var med Volde og Stadsgrave og kun gik til Voldgaderne — Vesterport laa ud for Vestergade, Østerport ved Østergade, og Fæstningsgravene løb indenfor Gothersgade, som da ikke eksisterede, forbi Østerport og ned mod Holmens Kirkeplads.

I Begyndelsen af det 17. Aarhundrede udvidedes København betydeligt, bl. a. med Nyboder udenfor Voldene og Kristianshavn. Staten søgte ved Stiftelse af Kompagnier, der skulde drive Handel i Verdensformat, og ved Oprettelse af stærkt privilegerede og beskyttede Manufakturer — Førindustrialismens Fabrikker — at skabe en stor dansk Industri. Det gav ogsaa Byen et godt Skub frem, men da Højkonjunkturen holdt op allerede paa Kristian den Fjerdes Tid, var det Slut med den stærke Fremgang. Rammerne for Hovedstaden laa imidlertid nu faste, og medens Købstæderne de næste Par Aarhundreder stagnerede eller gik tilbage, voksede Kongens København ret støt. I Midten af det 17. Aarhundrede havde den ca. 30.000 Indbyggere, vel ca. 30 % af Befolkningen i alle Landets Byer. 1670 var Indbyggerantallet i København ca. 42.000 og i 1710 var man naaet op paa 66.000. Saa hærgede de næste Par Aar en Pestepidemi, som gjorde det af med Tusinder af Mennesker, hvad der gav en kortvarig Tilbagegang, men 1728 talte København dog 76.000. Omkring 1770 var Indbyggerantallet ca. 93.000, og hele den danske Bybefolkning var paa ca. 167.000. Københavns dominerende Stilling indenfor Bylivet træder saaledes klart frem. 1801 naaede den op paa 100.000 Indbyggere — en Stigning paa 143 % fra 1670, medens denne i den samme Periode for de øvrige danske Byer var knap 30 %. Hovedstadens forholdsvis store Vækst skyldtes dog ikke udelukkende en blomstrende Handel og Industri, thi i Virkeligheden udgjorde de militære og civile Embedsmænd samt Hofetaten en betydelig Del af Befolkningen. Omkring 1650 befandt Halv-

delen af Københavns Indvaanere sig i kongelig Tjeneste, og dette Forhold varede hele det attende Aarhundrede ud. 1801 henregnedes 20 % af Befolkningen til Militæretaten, 10 % til Embedsstanden, og 4 % var Pensionister. Sammenlignet hermed er den erhvervsdrivende Overklasse, Købmænd og Fabrikker, kun lille. Desuden fandtes et stort Proletariat, som strømmede til fra hele Landet i Haab om at holde Livet oppe ved tilfældigt Sjøv eller Betleri.

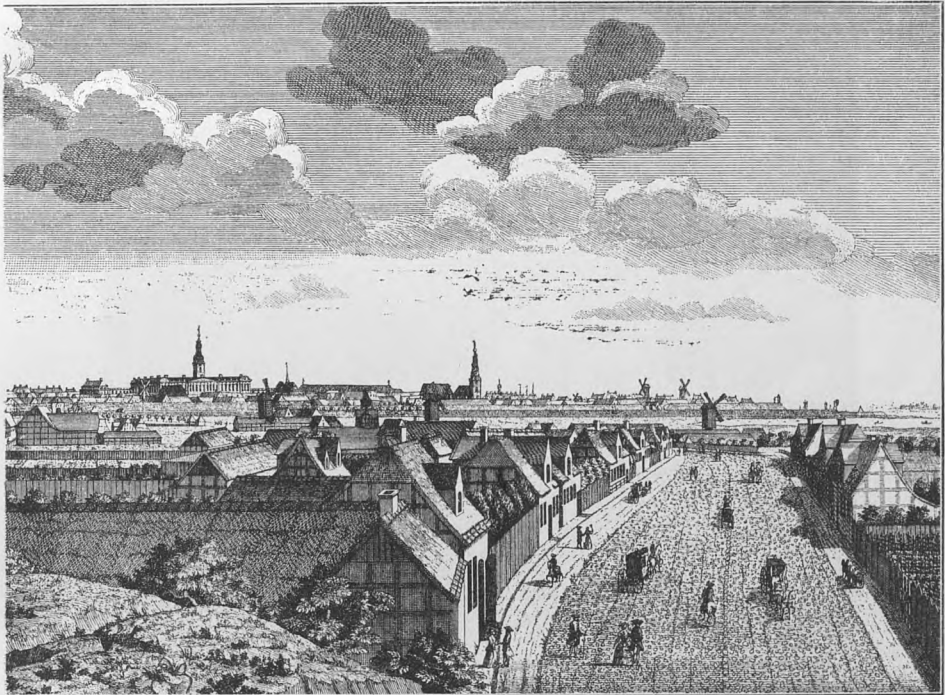

Prospekt af Kjøbenhavn og Vesterbro 1756.

Der var et meget lille Spring fra det rene Proletariat til Tyendet hos Byens Overklasse og bedrestillede Middelstand. 1801 fandtes ikke mindre end 13.500 Tjenestefolk af begge Køn. Hertil kom saa 3.200 Daglejere og 13.500 »Kunstnere og Haandværksmænd« med deres Svende og Drengene plus Husstand. Denne sidste var ret stor, idet der dengang foregik meget Arbejde i Hjemmene, som nu er overtaget af Industrien eller det offentlige.

Det er klart, at Stillingen som Hovedstad i sig selv gav Københavns Erhvervs- liv store Fordele, og det gav desuden Selvfølelse, at Byen efter at have udholdt de Svenskes Belejring blev udnævnt til »en fri Rigens Stad«. Dog kom dette kun til at betyde noget paa Papiret, da Enevælden kvalte ethvert Tilløb til borgerlig Frihed. Men dette fandt Borgerskabet sig i, fordi man til Gengæld for de attraaede politiske Rettigheder fik store økonomiske Fordele, idet Adelen

mistede de sidste økonomiske Privilegier ved Enevældens Indførelse. — Sin største Tid fik Byen efter 1756, da de store Kolonikrige udbrød mellem Frankrig og England, og hvori en Række Lande inddroges. Man udnyttede nu de store Muligheder, som et neutralt Danmark havde midt i en kæmpende Verden, og dansk Søfart og Transithandel antog betydelige Dimensioner. Paa Grund af de langt større Fortjenstmuligheder i Handel end i Industri, begyndte man at

Stik af H. Quist efter Tegning af J. J. Bruun.

slappe Toldbeskyttelsen, hvorved snart adskillige Tusinde af Hovedstadens Industriarbejdere blev kastet paa Gaden, medens Resten fik deres Lønninger nedsat. Den samme Udvikling fandt Sted i andre Lande og var en medvirkende Aarsag til den franske Revolution. I vort Land sporedes stærke Dønninger, selv om man undgik de aabne Revolutioner. — Den sidste Fase i den saakaldte »blomstrende Handelsperiode« kom med de franske Revolutionskrige fra 1792—1798. Derefter forværredes Forholdene, og da Napoleon fra 1807 fik Rusland med til en Fastlandsspærring, var de gode Tider definitivt forbi. Københavns Handel styrtede sammen som et Korthus, da England overfaldt os i 1807. Krigen mod England betød økonomisk Ruin. Finanserne kom i den syndigste Uorden, og tilsidst gik Staten bankerot. Fra 1840'erne begyndte Industrien dog atter saa maat at rejse Hovedet. Fra disse Aar har vi ret store Virksomheder, — Jacob

Holm og Holmblads Fabriker, Baumgartens Maskinværksted, der blev til Burmeister & Wain, Bryggeriet Carlsberg, Bing & Grøndal (1835) etc., ligesom der kom mere Sving i Tekstilindustrien, og Sukkerraffinaderierne. Befolkningstilvæksten, der efter 1800 havde været ret minimal, stiger nu, men København havde dog i 1848, altsaa for 100 Aar siden, kun 130.000 Indbyggere.

Didrik Badskjærs gang, set fra Grønnegade 1898. Foto af Hauerslev.

Under Kristian den Fjerde skiftede Hovedstaden Fysiognomi gennem en storslaet offentlig og privat Byggevirkksomhed. 1598 byggedes Tøjhuset og 1602 Provianthuset, 1607 faldt de gamle Bymure, og der anlagdes Grave og Bastioner rundt om Byen. 1618–28 opførtes Børsen, som ved Knippelsbro bragtes i Forbindelse med det nye Kvarter, Kristianshavn, der var udstyret med særlige Købstadprivilegier. Denne nye Bydel førte ud til den flade Ø Amager, som man kun gæstede, naar en »arm Synder« skulde henrettes, men denne »For-

nøjelse« for Københavnerne var det Slut med i 1845, da den sidste Henrettelse her fandt Sted den 22. April. — Til Brug for Flaadens Mandskab skabtes Nyboder i Aarene 1614—20. Endvidere byggedes blandt meget andet i denne Kon-

Vismers Gang set mod Porten til Gammeløst. Foto.

ges Tid Regensen, Rundetaarn og Holmens Kirke. Ogsaa Adelen og de store Købmænd opførte Renaissance Stenhouse eller Bindingsværksgaarde, et Rudiment fra den Tid er Ejendommen Amagertorv 6, hvor den kongelige Porcelainsfabrik nu har sit Udsalg. Der fandtes dog ogsaa et meget betydeligt Boligbyggeri ved Siden af det offentlige og Aristokratiets. Rige Adelige og Borgere opførte paa Spekulation Fattigboliger, som de enten lejede ud eller solgte til

Smaafolk mod at lade Størstedelen af Salgssummen indestaa som Prioritet. Dette Spekulationsbyggeri saa unægtelig anderledes ud end de kongelige Byggeforetagender. Bryggeren, Kræmmeren og Spekulanten Peder Madsen byggede anderledes end Kristian den Fjerde. Han opførte i det 17. Aarhundredes Begyndelse en Række Smaahuse og Vaaninger i Grønnegadekvarteret, de saakaldte Peder Madsens Huse. Gyden, Peder Madsens Gang, der stødte op til Østergade, udmærkede sig særligt ved at være saa smal, at der kun var Plads til een Rendesten midt i Gyden. Her levede i ca. 350 Aar helt til Slutningen af det 19. Aarhundrede københavnske Arbejdere under de mest usle og sviniske Forhold.

1650 udstedte Frederik den Tredie Privilegier til dem, der vilde bygge uden for Portene i Forstæderne, men Husene nedbrændte i Svenskekrigene efter 1658 og maatte senere af strategiske Grunde ikke genopføres. Befæstningsanlæggene forbedredes, og som et Led i dette Arbejde opstod Frederiksholmskvarteret, og Frederiksholms Kanal blev udgravet. Ogsaa Kastellet — Citadellet Frederikshavn — stammer fra denne Tid. 1661 søgte Regeringen uden større Held at rydde op i den gamle By med dens utrolig snævre og snavsede Gader, der spærredes af Stakitter, Trapper og Kælderhalse, og hvor Forholdene var livsfarlige i Tilfælde af Ildebrand. De første store Fremskridt kom under Kristian den Femte. Hovedgaderne fik nu Rendestene, der blev forsynet med overliggende Brædder, og overalt skulde de have et bestemt Fald. Hidtil havde der overhovedet ikke været noget, der hed offentlig Gadebelysning. Kom det højt,

Sprøjteprøve foran Kjøbenhavns Slot den 14. August 1693. Stik af F. Wedell.

hængte ved visse Lejligheder en Husejer en Tranlygte udenfor sin Ejendom. Men fra 1681 viste de offentlige Gadelygter, der ernæredes med Tran, sig efterhaanden i København, og efter en stor Brand i 1665 omorganiseredes Brandvæsenet, bl. a. indførtes hollandske Slangesprøjter.

I Tiden efter 1670 byggedes der stærkt, saavel offentligt som privat. Til sin Forherligelse samlede Enevælden omkring sig et efter Forholdene straalende Hof med Grever, Friherrer og Baronere som opvartende Kavalerer. Disse Herrer rejste deres egne Palæer i den hollandsk-klassiske Barokstil. Saaledes lod Ulrik Frederik Gyldenløve opføre det nuværende Charlottenborg, og samtidigt hermed opstod det Niels Juelske Palæ paa Kongens Nytorv og det Lützowske i Stormgade (Landbygningernes Brandforsikrings nuværende Bosted). Til de franske Hugenotter, der fik Lov til at slaa sig ned i København, opførtes Reformert Kirke, og i Kvarteret omkring Kongens Nytorv rejstes mange Bindingsværkshuse paa to Stokværk. Fra omkring Aar 1700 til den store Brand i 1728 byggedes ret støt, omend den stærke Pest i 1711–12 en kort Tid hæmmede Fremgangen. Af offentlige Byggeforetagender — ofte i italiensk paavirket Barok — kan nævnes Frederiksberg Kirke, Citadelskirken, Operahuset (Østre Landsrets Bygning), Vajsenhuset, den røde Kancellibygning paa Slotsholmen samt den kongelige Staldmestergaard (Undervisningsministeriet) og af Palæer bl. a. det Daneskjold-Laurvigske i Dr. Tværgade 2. Endvidere tog Forstadsbyggeriet igen Fart og navnlig Vesterbro voksede stærkt.

Saa kom den store Ildebrand i 1728. Næsten hele det gamle København, omkring to Femtedele af Byen, lagdes øde. 1500 Huse brændte, og 3650 Familier blev husvilde. En meget stor Del af de offentlige Bygninger fra Renæssance-tiden gik op i Luer. Det var den største Katastrofe, som i Aarhundreder havde ramt Hovedstaden, og den indtraf paa en Tid, hvor Statens Finanser var i en slet Forfatning og Konjunkturerne for Erhvervslivet alt andet end gode. Genopførelsen af Statens Ejendomme fremmedes gennem Udskrivning af en Brandskat, men Opførelsen af nye private Huse maatte foregaa ved Hjælp af private Penge, og dem var det smaat med, fordi store Værdier gik tabt ved Branden. Der fandtes ingen Forsikring, den kom først bag efter som en Følge af Ulykken, og Husejer og Prioritetshaver maatte bære Tabet i Forening. Regeringen tvang Panthaverne til at gaa frivilligt med til en Nedsikring af Gælden, og der kunde ikke gøres Udlæg i Ruinerne og Grunden, saafremt nye Bygninger opførtes indenfor en bestemt Periode. De første Par Aar laa meget endnu kun i Ruiner, først efter Oprettelsen af Københavns Brandforsikring kom der mere Gang i det hele. Saa opførtes til Gengæld ogsaa et Par Tusinde Huse i Løbet af kort Tid. Det havde været Regeringens Hensigt at paabyde en vis Standard for grundmurede Huse, men dette maatte opgives. Aarsagen hertil var dels Vedhængen ved Tradition, dels Pengemangel. Den Type Huse, som kom til at præge Bybilledet var økonomisk, fordi den kun optog et begrænset Grundareal. Det var et temmeligt smalt Gavlkvisthus i Barok, tydeligt paavirket

af den foregaaende Periodes Byggeskik. De fornemste af dem havde »italienske« Trapper, som f. Eks. visse Huse ved Gammel Strand, medens de mere tarvelige, og det var de fleste, havde en Svale af Træværk bygget til paa Husets Bagside eller paa Sidelængen. En Del af dem var alt andet end solidt byggede, og Byens Fattigkvarterer med de smalle, snavsede Gader frembød ogsaa efter Branden et trist Skue.

Midt i al denne Fattigdom lod Kristian den Sjette paabegynde Opførelsen af det nye Christiansborg Slot, hvis Forbilleder er at søge i de mellem- og sydtyske Staters Hovedstæder. Christiansborg kom naturligvis til at præge de Palæer, der samtidigt opførtes, f. Eks. det asiatiske Kompagnis Bygning. Bygmestrene var ofte Udlændinge, som strømmede til for at udnytte Konjunkturerne, og i 1740'erne skabte en Mand ved Navn Eigtved en Række fransk prægede Rokokobygværker, bl. a. Prinsens Palæ, Asiatick Kompagnis Pakhus og de fire Adelspalæer, som blev til Amalienborg Slot. Det er denne fremragende Bygmester, der satte Præg paa hele det aristokratiske Kvarter omkring Amaliegade. Samtidig udvidedes Havnen, hvor Livet nu under en Opgang for Handel og Industri pulserede livligere end tidligere. København var paa Holbergs Tid i større Grad end før blevet et Billede paa godt og ondt. Der fandtes nu rigere og smukkere Bygninger end forhen, men ogsaa de usleste Rønner. Holberg siger et Sted, at Rigdom og Fattigdom er to bestandige Kompagnoner. Det er en Opfattelse, som man paa hans Tid kunde komme til uden større filosofisk Dybsindighed, blot ved et flygtigt Øjekast paa Bybilledet.

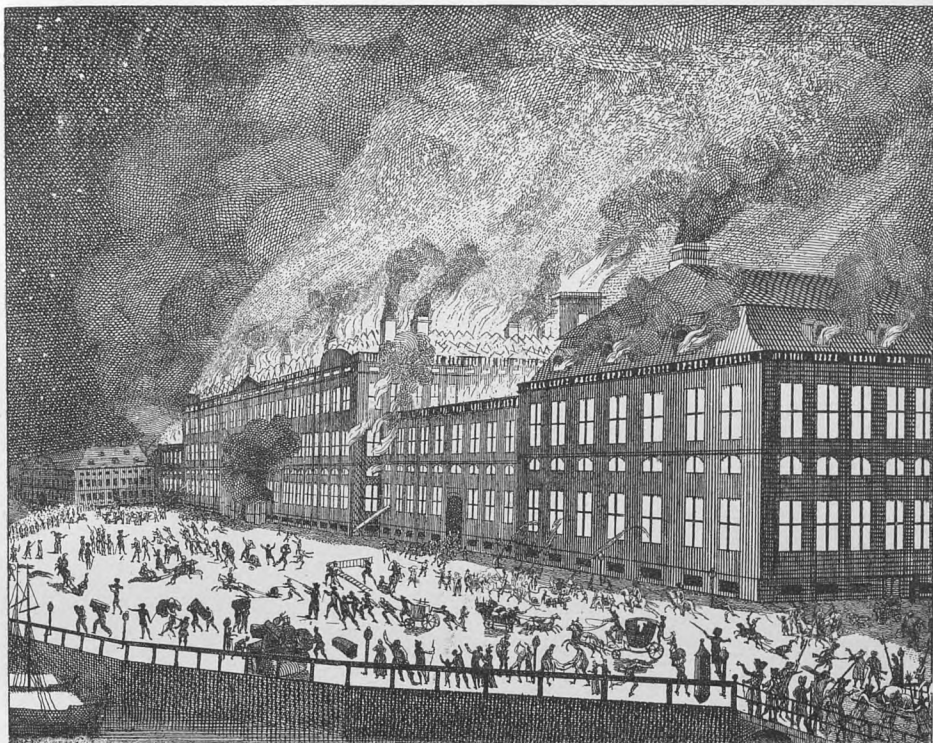
Ludvig Holberg har omkring 1735 boet i en efter Branden i 1728 genopført Bygning paa Hjørnet af Nygade og Gammeltorv, og denne Bolig har han beskrevet i et latinsk Epigram, som i Oversættelse lyder:

*»Du spør, i hvilken Kant af Byen jeg har min Bolig?
To Torve ganske nær, Papil, den findes vil.
Det ene Gammeltorv, med gammel Kunst fortrolig,
Slagsmaal og Tyveri og Svir og Drik og Spil.
Nytorv det andet, der har Skafottet man placeret,
midt mellem begge har Justitia sit Bo.
Saa mellem Galgenpak og Galgen ugenert
jeg boer; den ene Gud mig hjælper mod de to.«*

Og i 3die Bind af sine Epistler, der udkom i 1750, fortæller Holberg om, hvorledes Opholdet i denne Bolig var:

»Jeg erindrer, at strax efter den store Ildebrand Stadens Magistrat anordnede, at Vægterne skulde raabe hvert Kvarter. Denne Anstalt var et Tordenslag for mig, helst saasom Torvets Cirkel var min Vægters Distrikt og consequenter, saasomt han ved Raaben havde fuldendt sin cirkulære Gang, Kvartertimen var tilende, maatte han strax begynde igen, hvorudover jeg havde en »Basso continuo« uden Pavsers den hele Nat igennem. Det varede dog til Lykke ikke længe, thi det er troligt, at Vægterne selv ikke kunde holde det længe ud.«

Byggevirksomheden fortsatte efter Aarhundredets Midte, og der opførtes bl. a. en Række nye Palæer i fransk-nyklassisk Stil, som det gule Palæ og Sølv-gade Kasernes Bygninger samt bl. a. de Bygninger i Holmens Kanal, hvor nu Landmandsbanken og Handelsbanken har til Huse. Samtidig hermed fandt der ogsaa en Udvidelse Sted af Byggeriet i Forstæderne.

Kristiansborg Slots Brand den 26. Februar 1794. Stik af G. L. Lahde.

Saa kom den næste store Brandkatastrofe. Først brændte Christiansborg Slot 1794. Aaret efter gik der Ild i Marinens Materiale- og Brændselsplads paa Gammelholm, »Dellehaven«, og fra dette Kvarter bredte Ilden sig ind over den gamle By. Op mod 60 Gader blev raserede, henimod et Tusind Ejendomme ødelagt, og nogle Tusind husvilde maatte for en Tid anbringes i offentlige Bygninger og hastigt rejste Lejevaaninger. Ved denne Lejlighed foregik en Regulering af Gaderne i den brandlidte Del af Byen, og der byggedes under de forholdsvis gode Konjunkturer meget stærkt, saa et Tusind nye Huse havde rejst sig i Løbet af 4–5 Aar.

Bybranden 1795 bevirkede bl. a., at det ved Raadstueplakat af 4. Juli samme Aar (i dennes § 1) bestemtes, at »Hiørnerne paa de Huse, der opføres paany, skal allevegne, hvor en Spidsvinkel haves, brækkes paa 5 Alens Bredde, til et

Fag Vindue med Piller.« Det var den daværende Stadsconductør *Rawert*, hvem denne forstandige Forordning skyldes, og den betød, at der ved Gadehjørnerne blev bedre Adgang til Gaderne. Paa hele Strøget findes nu kun 2 Hjørneejendomme, der er spidsvinklede, altsaa fra før 1795, og det er Østergade Nr. 46 og Amagertorv Nr. 18.

Dellehavens Brand. Stik uden Sign.

Men næppe var man kommet over Ulykken i 1795, før den næste indtraf. Under Napoleonskrigene kunde Danmark ikke bevare sin Neutralitet, og Resultatet blev for vort Vedkommende, at Englænderne bombarderede København fra den anden til den femte April 1807. Atter lyste Flammebaalene over Hovedstaden, og de varede til den syvende. Da man blev Herre over Ilden, var mange offentlige Bygninger ødelagt og en Tolvtedel af Byen lagt i Aske. Denne Gang gik det smaat med Opbygningen, de gode Tider var nu forbi. Staten nærmede sig Bankerotten, og mange store Handelsfirmaer ramlede sammen med et Brag. Endnu tyve Aar efter laa store Pladser hen i Ruiner. Men naturligvis blev der bygget noget, de offentlige Bygninger restaureredes, enkelte nye rejste sig, og der opførtes mange nye Privathuse, dog først med rigtig Fart i 1830'erne, da Tiderne igen gik frem. Boligbyggeriet fra Begyndelsen af det 19. Aarhundrede var ofte planløst og Materialet slet. Man tager nu i større Grad fat paa højt

Kongens Nytorv under Bombardementet. Maleri af C. A. Lorentzen.

København under Bombardementet, set fra Langebro. I Midten det brændende Frue Taarn.

Byggeri, og i disse Kaserner rykker Folk ind baade paa Loft og i Kælder. Det skyldes navnlig to Ting, Spekulationen i at faa saa stor en Indtægt som muligt af Grundene, og militære Hensyn. København var en Fæstning, og der kunde ikke bygges i en vis Afstand fra Voldene, den saakaldte Demarkationslinie, der 1810 gik fra Kallebodstrand til Falkoneralléen. Først 1852 blev den gjort mindre og flyttet ind til Søerne, ligesom Dele af Amager ved samme Lejlighed frigaves til Bebyggelse. Men inden dette skete, maatte man bygge i Højden, fordi der ved Aarhundredets Midte boede op mod en Trediedel flere Mennesker paa det samme Areal end omkring 1800. Herefter tager Byggeriet med rivende Hast fat paa Nørre- og Vesterbro, i Sundbyerne samt paa Frederiksberg. — København begynder nu saa smaat at blive virkelig Storstad.

Naar Ildebrande til Stadighed rummede saa store Farer, skyldtes det, at Bygningsvedtægterne ikke overholdtes, at Vandforsyningen svigtede, og at det ikke stod alt for godt til med det borgerlige Brandkorps Organisation. Først i 1860, da København fik et ordentligt Vandværk, var det muligt at oprette fæste Brandvagter rundt om i Byen. Endnu i 1859 fastsatte Brandordningen, at man ikke maatte færdes paa Gaden med en tændt Tobakspibe uden Dæksel. Det var aabenbart mere end en velment Advarsel, naar Vægteren om Aftenen forkyndte i Vægtersangens Klokken 10-Vers:

Befal dig Herren fri!
Dær Flog og snild,
Døgt Lys og Ald!
Dor Kloffe er slagen Ti!

Vægtersangen, som omstaaende gengives i sin Helhed, saaledes som den foreligger i et gammelt Tryk, menes at være forfattet af ingen ringere end den bekendte Biskop og Salmedigter *Thomas Kingo* (1634—1703), der iøvrigt angives at have været Royalist og Hofsnob indtil det usmagelige. I al sin Jævnhed rummer disse Vers, som Vægterne under deres Vagt afsang tillige med Udraabelse af hvert Timeslag, megen Poesi; men i Tidens Løb undergik Vægtersangene iøvrigt forskellige Forandringer.

Klokken Otte.

Naar Mørket Jorden blinder
Og Dagen tager af,
Den Tid os da paaminder
Om Dødens mørke Grav.
Eys for os, Jesu sød!
Ved hvert et Fjed
Til Gravens Sted,
Og giv en salig Død!

Klokken Ni.

Nu sfrider Dagen under,
Og Natten vælger ud,
Forlad, for Jesu Vunder,
Vor Synd, o milde Gud!
Bevare Kongens Huus,
Samt alle Mand
I disse Land
Fra Sjendens Vold og Kaus.

Klokken Ti.

Om I vil Tiden vide,
Huusbonde, Pige og Dreng,
Da er det paa de Tide,
Man sojer sig til Seng.
Befaler Eder Herren frie.
Værer klog og smild,
Vogter Eys og Ald!
Vor Klokke er slagen Ti.

Klokken Elleve.

Gud fader os bevare,
De store med de smaa,
Hans hellige Englesfare
En Skandje om os slaa!
Selv vogte kan Byen vel:
Vort Huus og Hjem
Hav Gud i Gjem,
Vort ganske Liv og Sjæl.

Klokken Tolv.

Det var ved Midnatstide
Vor frelser han blev født,
Til Trost al Verden vide,
Som ellers var forødt.
Vor Klokke er slagen Tolv.
Med Tunge og Mund
Af Hjertens Grund
Befaler Eder Gud i Vold.

Klokken Eet.

Hjelp os o Jesus hjer!
Vort Kors i Verden her
Taalmodelig at bære!
Der er ej frelser steer.
Vor Klokke er slagen Eet.
Ræk os din Haand,
O Trostermand!
Saa vorder Byrden let.

Klokken To.

Du milde Jesu lille,
Som havde os saa hjer,
I Mørket fødtes vilde,
Dig see Lov, Priis og Ær'
Du værdig Helligaand
Oplyse os
Evindelig,
At vi dig skue kan.

Klokken Tre.

— — — — —
Og Dagen stunder til.
Gud, lad dem blive borte,
Som os bedrøve vill
Vor Klokke er slagen Tre.
O fader from!
Til Hjelp os kom,
Din Naade os betrel

Klokken Fire.

Du evig' Gud skee Ære
I høje Himmelfor,
Som Vægter vilde være
for os, paa Jorden boer.
Det ringer nu af Vagt;
for en god Nat
Siig Herren Tak;
Tag Tiden vel i Agt.

Klokken Fem.

O Jesu, Morgensstjerne!
Vor Konge i din Vold
— — — — —
Vær du hans Soel og Skjold.
Vor Klokke er slagen Fem.
Kom blide Soel
fra Naadens Pol,
Oplys vort Huus og Hjem.

Vagstuen paa Nikolaj Taarn. Tegnet af K. Gamborg. Træsnit i Ill. Tidende 1882.

I 1862, nogle Aar efter at Gaslygterne havde afløst Tranlamperne, var Vægternes Rolle udspillet i København. Med en ny Politiforordnings Ikrafttræden afløstes de af Betjentene, og de Natvægtere, der nu findes, er et rent privat Korps. Om hin mindeværdige Aften, det var den 4. December 1857, da de nye Gaslygter tændtes første Gang i København, og de gamle Tranlamper samtidig var tændt for sidste Gang, saa man kunde sammenligne de to forskellige Belysninger med hinanden, har salig *H. C. Andersen*, der den Aften var en af de mange Promenerende i Strøgets Gader, der vilde se og beundre det nye, i Eventyret »Gudfaders Billedbog« givet en Skildring af sine Indtryk:

»Det var netop den sidste Aften, de gamle Tranlygter var tændte; Byen havde faaet Gas, og den straaledede, saa at de gamle Lygter, ligesom bleve rent borte i det. Jeg var selv paa Gaden den Aften — sagde Gudfader — Folk gik op og ned for at se paa den nye og den gamle Belysning. Der var mange Mennesker og dobbelt saa mange Ben som Hoveder. Vægterne stode saa sørgmodige; de vidste ikke, naar de skulde afskediges, ligesom Tranlygterne; disse selv tænkte saa langt tilbage — de turde jo ikke tænke frem. De huskede saa meget fra de stille Aftener og de mørke Nætter.«

Men *H. C. Andersen* nøjedes iøvrigt ikke med denne Skildring af den nye

Belysning. I Eventyret »Den gamle Gadelygte« er det »Samlivet« mellem den levende Person, Vægteren, og den døde Genstand, Gadelygten, han breder ud for os og den detroniserede Tranlampes Angst for »at komme paa Raadstuen og blive støbt om«, og sluttelig Glæden hos dem ved at blive sammen i den lave lune Kælder.

Det første faste Vægterkorps fik København under Kristian den Femte ved en Forordning af 26. Juli 1683, der nærmere fastsatte dets Pligter, som saa senere udformedes i en Række nye Forordninger og Reskripter. Dog var disse Pligter i Hovedsagen til alle Tider de samme. For det første skulde Vægterne tænde og slukke Lygterne paa de Tider, da dette skulde ske (*ikke* naar det var Maaneskin, og *ikke* fra 1. Maj til 30. August). Dernæst skulde de afværge Slagsmaal, Tyveri og Stratenrøveri samt forhindre, at Urenlighed udbares og ud-kastedes paa Gaderne eller i Kanalen. Vægternes Mundering og Udstyr var en »Morgenstjerne«, en mere end mandshøj Stav øverst forsynet med en pigget Kugle og nederst en Dupsko. Naar de slog denne Stav i Gadestenene, kunde de ogsaa paa denne Maade tilkendegive, at de var paa Benene. Iøvrigt var de iført en svær Kabuds, der havde stiv Læderpuld og udstaaende Skygge, lang Kappe med Bælte om Livet, og store, solide Skaftestøvler. Endelig var de forsynet med en Haandlygte og Vægterpiben, der langt hen mod vor Tid under Ildløs skingrede gennem Gaderne. Deres Pligter i Ildebrandstilfælde fastsattes forøvrigt nærmere ved en Forordning af 1. November 1805 og et Reglement af 1. Maj 1818. At de ogsaa skulde anholde Personer, som om Natten gjorde Spek-takler, var det vel overflødigt at indskærpe. Derimod har der naturligvis været god Grund til i 1725 udtrykkelig at fastslaa, at »de ej med Hug og Slag maatte beegne nogen, med mindre han satte sig til Modværge eller dertil i anden Maade gav skellig Aarsag,« en Bestemmelse, der i 1784 yderligere indskærpedes dem. Vægterne skulde vistnok have Borgerskab, ligesom de maatte aflægge Ed paa trolig og flittig at gøre deres Pligt, men saa daarligt lønnet og lidet anset Stillingen var, kunde man umuligt faa udsøgte Folk til at beklæde den. Og her-til kom, at det — for slet ikke at tale om ligefremme Overfald — altid blev anset for en ypperlig Spas at tirre og drille de stakkels Vægtere, der muligvis ogsaa selv kunde opfordre dertil.

No. 95. Efter Hans Kongl. Majestæts Allernaadigste Anordning og Befal-
 ding om Brandverket og Saternens Underholdning her udi Staden/ haver
 Guldsm. ^{Johan Guldsm. K. Guldsm. Edmand} iboende
 Guldsm. ^{for et halvt Aar/ nemlig fra Paaste 1711 indtil}
 Midtelsdag 1711 beregnet/ betalt for sin Andeel af sin iboende = Gaard = efter
 Stadens Mandtal. Penge 5: R. = M. = 6. Hvorfor hermed tilbørligen
 qviteris. Hafnia den 16. Dec. = Anno 1711.

Peter Brandt

Vægtergangen paa Nikolaj Taarn. Tegnet af K. Gamborg. Træsnit i Ill. Tidende 1882.

Vægterkorpsset talte ved sin Oprettelse (de fire Taarnvægtere i Frue og Nikolaj Kirke indbefattede) 68 Mand, men forøgedes senere, efterhaanden som Byen voksede. Lønnen, som opkrævedes af Vægterne selv i Husene efter en vis Takst, var oprindelig kun 6 Mark om Ugen, men steg lidt efter lidt. For at bøde paa dens Knaphed, havde Vægterne Ret og Adgang til ogsaa paa anden Maade at tjene noget. Saaledes fik de i 1784 Tilladelse til med egne Hænder at drive deres Profession, hvad der allerede flere Aar i Forvejen var indrømmet Brandfolkene. Endvidere benyttedes de til Opvartning ved Bryllupsfester eller andre Selskaber, og deres Betaling herfor bestemtes 1771 til 2 Mark. Nogle havde en lille Handel, skar Brænde eller flyttede for Folk, og endeligt faldt der ikke saa sjældent Sportler af, naar f. Eks. Folk skulde lukkes ind om Natten, eller naar lystige Svende friede sig for videre Tiltale ved en lille Ducør, eller naar Væg-

Vagt=Tabelle,

samt

Efterretninger

om

det borgerlige Militaire,

faa og

Brand=Ordnungen

med anordnede Commissioner

og

Sessioner

udi

den kongl. Residensstad

Kiøbenhavn

for

Aaret 1788.

Trykt i Kiøbenhavn 1788.

Fotografi af Titelbladet i en »Vagt-Tabelle« m. m. for Københavns Brandmandskab og Befalingsmænd fra 1788. Bogen er skænket Organisationen af norske Kollleger.

terne ved Aarsskiftet eller kirkelige Fester gik rundt i Husene og ønskede »glædelig Fest«. 1784 bestemtes det, at de ved Afgang kunde faa en Pension af 2—4 Mark ugentlig.

At Vægterne ikke har været fuldt tilfreds med deres Lønvilkaar, og at Myn-dighederne aabenbart ikke var altfor lydhor overfor Ønsker om Forbedringer, fremgaar bl. a. af en Skrivelse, som Vægterne ved Vor Frue Kirketaarn frem-sendte til Kongen i 1726. Som Brandinspektør *H. E. Lindhard*, i sin i 1937 ud-

Bed

**Ildsvaade er ordineret at have
Commando og Tilsyn**

Stadshauptmanden: Vacant.

Hr. Capitaine J. P. Holtz, som i
Vacancen er høist kommande-
rende ved Borgereskabet, møder
og forretter Stadshauptmandens
Vices efter Kongelig allernaas-
digst Resolution.

Hr. Brand-Major og Directeur

J. P. B. Junge.

- Brand-Major og Vice Directeur

H. Brandemann.

- Capitaine A. Plum.

- - - J. Mülus

- - - A. Pfutzner.

Lieut. og Stadsadj. ic. J. F. Tscherning.

- J. C. Suhr.

- M. O. Busck.

- M. H. Petermann

Zendrit F. Madfen.

- A. Kirkerup.

Hr. Brand-Adjutanten J. Borring,
opholder sig ved Ildstedet hos hans
Excellence Hr. Gehsime-Raad og
Dets Resident von Braem, efter
Brand-Forordningens 61 Art.

Pres.

Hr. Premier Brandmester J. F.
Schmidt, er især ordineret at ha-
ve Commando ved de 24 Muurs-
Evensne, som møde med Hamre
og Brækstænger, samt Haardak-
nerne; saa og ved Reserve-
Muur-Evensnene, der bestaaer
af 180 Mand.

Hr. Premier Brandmester N. Trækel
er i Særdeleshed ordineret som
Adjutant hos Brand-Majoren
og Directeurerne.

Hr. Premier Brandmester J. Volmei-
ster, er især ordineret at have
Commando ved de 40 Tommer-
Evensne, som møder med Ører,
saa og ved Reserve-Tommer-
Evensnene, der bestaaer af 116
Mand.

Bed Sprøtterne er ordineret,
som følger.

Jagt-Sprøytten.
Ober-Brandmester G. Knub, ten.
Under-Brandmester J. Janfen.
Sprøttemester C. Kurtzhals.
Tvende Straalmestere, 22 Afstign-
ter og 22 Brand-Evensne.

Chri-

Fotografi af et Par Sider i foran omtalte »Vagt-Tabelle«.

givne Bog »Brandmandsliv«, meget træffende bemærker, lød denne Skrivelse jo lidt anderledes end en Organisationskrivelse nu lyder. Skrivelsen er saalydende:

Stormægtigste Monarch,

Allernaadigste Konge og Herre!

For Deres stormægtigste allernaadigste Fødder nedkaster vi tvende undertegnede gamle og ringe Mænd, nemlig vores Frues Kirkes Taarnvægtere og tro Betjente os ned i Støvet for Deres Fodskammel med denne vores allerunderdanigste Supplik, haaber, at den i Naade optages, ønsker og sukker til Gud, at den af Deres store Øjen- og Mildheds Straaler maatte overskiennes, andragende allerunderdanigst vor Anliggende, som er, at jeg undertegnede Svend Torbjørnsen, som haver haft den Ære og betjent vores allernaadigste Konges Frue Kirketaarn i 14 Aar min hellige Gud, Kongen og min tro Kammerat og Medborger i Christo i 12 Aar, og nyder vi ugentlig i Brandvagt 1 Rdl., som vi af den gunstige og kjære Øvrighed rigtig haver bekommet upaaklagelig. Da vore Forfædre og Formænd af Kongen og Øvrigheden aarlig Aars have nydt for Vagtringen, som falder ugentlig 14 Gange, Aften og Morgen, og det uden nogen allerringeste Forseelse

eller Forsømmelse, uden vi vil tage til Takke og give 1 Rdl. i Straf, som og nogle Gange er passeret, som vi alt haver lidt med Taalmodighed, men som der endnu end videre os forures, som at vi stedse haver selv holdt Olie og Lys til Vagtklokken, som dog trækker paa os fattige Folk, som sidder med Kone og mange umyndige Børn, da som der før vores Tid ikke en, men fem Taarnvægtene haver taget Skade ved samme Vagtklokke, som er den fornemste, der skal passes paa for Tidens Mindelse, som næst Guds Aanding skal paaminde alle Mennesker Klokkeslettet. Nu kjender vi ganske vel vores allernaadigste Arvekonge og Herres himmelgivne Hjærte, der vores Nød tager an, der lindre kan vor Smerte, vi det befinde vil med underdanig Bøn. Tak derfor, evig Tak Gud selv skal være Løn, du ævig Majestet, du Ærens prægtig Konning, du Gud Emanuel, grundfæste vores Konning, lad Lykken blomstre sig, lad Landsens klare Sol ej dale nogen Tid paa Rigets Himmelpol,

Førend de mætted er med Fred og gode Dage
med al Lyksalighed, som Sjælen kan behage,
og saa, fornøjet selv, haver alle Ting fuldendt,
det ønskes hjertelig Deres allerdanigste og allerringeste Klient.

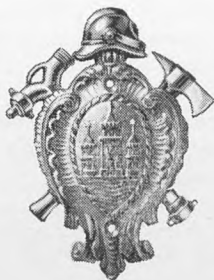
Kjøbenhavn, d. 30. Juni 1726.

Stormægtigste allernaadigste Arve Herre og Konge og Herres allerunderdanigste og allerringeste Knægter

Svend Torbjørnsen.

Niels Poulsen.

STREJFLYS OVER

Hovedstadsbrandvæsnernes Udvikling

KØBENHAVN

I Middelalderen var store Brande sikkert langt hyppigere end man faar Indtryk af af de opbevarede Kilder og Overleveringer. Naar Datidens Byer blev hærgede af Fjendehaand og plyndret ved storstiledede Røver- og Plyndringstogter, er de sikkert ogsaa blevet afbrændt. Fjendeinvasion og fremmed Besættelse var ogsaa paa den Tid en alvorlig Begivenhed for dem, det gik ud over. Om København ved vi, at den blev brændt af Lybekkerne i 1248, og antagelig ogsaa af Hanseaterne, da de erobrede Staden i 1368. Og var Ilden først udbrudt, var Mulighederne for at slukke den kun faa eller ingen. Slukningsmulighederne var meget begrænsede og udgjordes nærmest af Læderspande og Brandhager. Den eneste Mulighed for at standse en Brand og hindre den i at brede sig var at rive det brændende Hus og Nabobygningerne ned. Det var derfor ikke uden Grund, at alene Ordet Brand var nok til at vække en næsten panisk Rædsel hos vore Forfædre. Greb Ilden grundigt fat i et Hus, var det saa godt som altid dødsdømt. Laa det i en Gade eller mellem andre Huse, var det som oftest Vinden, der afgjorde, om hele Kvarteret eller kun en Del deraf hærgedes. Nyttede nogle Spande Vand eller paakastet Jord ikke, søgte Mændene at vælte Gaardens eller Husets Vægge ind i en Dynge, men greb Ilden fat i Nabohusene, tænkte man kun paa at redde Livet for sig selv og om muligt for Husdyrene med. For det store Flammehav nyttede kun Flugt med den Smule Gods, der i Hast kunde bjerges.

Paa Erik Menveds Tid, i Biskop Jens Krags Stadsret af 29. Januar 1294, fremkom de første Bestemmelser om Ildebrand for Københavns Vedkommende. Det hedder heri bl. a.: at »saarer eller slaar en med Vilje en anden under Ildebrand og overbevises derom, skal han bøde til skadelidte, Biskoppen og Byen hver 40 Mark, og den, der i saadan Tid gribes i Tyveri, skal lide Tyvs Straf«. (d.v.s. Hængning). Denne Bestemmelse lader ane, hvordan der har set ud i en brændende, panikslagen By paa den Tid. En anden og for Nutidsmennesker mere forstaaelig Bestemmelse siger, at »nedbrydes nogens Hus paa saadan Tid, eller det nedhugges med Økse, eller det nedrives med Hager, skal de, der bor foran Ilden, holde ham skadesløs efter Raadmandens Skøn.« Da Nedrivning af Huse i Ildens Nærhed, som foran omtalt, var den bedste Maade, man dengang havde at standse Ildens Fremtrængen paa, forekommer det jo rimeligt, at de, hvis Huse var reddede fra Ildsvaade, maatte ofre noget til dem, hvis Huse var blevet ødelagt for at hindre Ildens Udbredelse.

Den 5. Juni 1549 (Kristian den Tredies Tid) fik København en »Vedtægt om Ildebrand«, hvori angives, hvilke Pligter der paahviler Borgerne under Ildløs. Paa Raabet »Brand!« klemtedes der med Kirkeklokkerne, og Tømmerne, Murerne, Fiskerne og Baadsmændene ilede til Brandstedet, hvor de skulde sætte Stiger til og med Brandhager prøve at berøve Ilden Næring ved at rive Tag og Træværk af det brændende Hus og Nabohusene. Rodemesteren og Vagtskrivere løb efter Byens Læderspande, der noget upraktisk var anbragt under Laas og Lukke paa Raadhuset. Beboerne i den Gade, hvor Ilden var, skulde skaffe Vand, saaledes at de, der havde Brønde, blot skulde vedblive at hejse Vand op, medens Resten skulde trille deres Kar ud til Fyldning og hjælpe til med at lange Spande til og fra Brandstedet. Oldermænden for Vognmændene tilsagde Lavets Medlemmer til at køre Vand til Brandstedet. Alle øvrige mandlige Borgere skulde bevæbnede samles — nogle ved Brandstedet, andre ved Byens Porte — for at afværge alskens Fare, hvis Ilden skulde vise sig paasat, maaske af udenlandske Mordbrændere eller lignende Kumpaner. Kvinder og Børn skulde holde sig borte eller tage Skade for Hjemgæld, hvis de i Forvirringen blev trakterede med Hug eller Slag.

Tidens Hjælpeløshed og Rædsel lyser ud af Datidens Bestemmelser og afslører, hvilke Besværligheder man havde at kæmpe imod udover selve Ilden. Nu til Dags straffes den, der ved Uforsigtighed har foraarsaget Ildebrand, med en lille Bøde — dengang skulde han straks og uden Naade kastes ind i Ilden. De første mere udførlige Brandpolitibestemmelser findes i Magistratens Instruks for Rodemestrene i disses Skraa af 3. November 1606, hvori Byens Brandredskaber omtales og det bl. a. paalægges Tømmermænd, Vognmænd og Dragere »at føre dem til de Steder, som Ild optændt er, og med Vands Tilførsel hjælpe og redde, som det sig bør«. Rodemestrene skulde efterse, om der fandtes ulovlige Fyrsteder og føre Tilsyn med Brønde og disses Afmærkning. Ved natlige Ildebrande skulde der hænges Lygter ud, og atter i disse Forskrifter omtales Faren

for Sammenstimling »af allehaande gemene Folk og løst Selskab«, som mere var tilbøjelige til, »at gøre Skade og forkomme bedrøvede Folks Gods end at redde og Ildfare at afstille«.

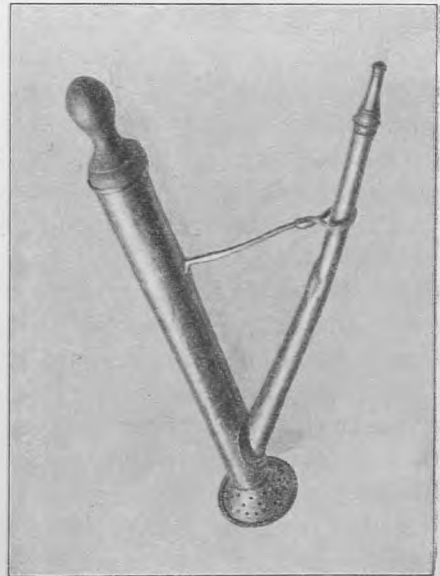
Ved samme Tid, som Rodemestrene fik Regler for deres Bestilling, synes København at have faaet sin første større Sprøjte. Brandsprøjternes Renaissance menes at kunne regnes fra Slutningen af det 14. eller Begyndelsen af det 15. Aarhundrede. Paa denne Tid begyndte man i Tyskland at fremstille smaa enkle Haandsprøjter, der oprindelig havde Form af Cylindre af Træ eller Metal, som

Haandsprøjter (Frilandsmuseet i Lyngby).

man holdt med den ene Haand, medens man med den anden trak en Stempelstang ud og ind, eftersom Vandet skulde suges eller trykkes. De er kaldt Stoksprøjter, og af Størrelse minder de ikke saa lidt om vore Dages Cyklepumper. Det vides, at Frederik den Anden i 1584 bestilte 100 saadanne Messinghaandsprøjter i Tyskland til Brug paa de kongelige Slotte. Den første Omtale af en større Sprøjte har man i Antegnelserne til et københavnsk Regnskab fra 1606—07. Sandsynligvis har det været en saakaldt Karsprøjte, muligvis monteret paa Hjul. I hvert Fald findes der i Vognmændenes Lavsskraa af 1610 en Forpligtelse for de menige Vognmænds Lav til Dag og Nat »at lade holde et godt Par Heste til Rede hos en af deres Lavsbrødre, som kan føre Byens Vandsprøjte til Ilden, hvor Behov gøres«. Straalerøret var fastbygget paa selve Sprøjten, hvilket har sin Aarsag i, at der dengang ikke eksisterede Brandslanger. Der skulde hengaa ca. tredsindstyve Aar, før disse blev opfundet. Opfindelsen af denne Sprøjte var det første betydelige Fremskridt paa Brandslukningsmateriellets Omraade,

idet den danner Basis for senere Oprettelser af Brandkorps, under forskellige Former og Betegnelser, fordi Brugen af Sprøjter nødvendiggjorde et vist System i Slukningsarbejdet, og tillige indeholdt den Principer over hvilke senere Tiders Sprøjter er byggede. Brandslukningsarbejdet skiftede nu Karakter. Hvor man hidtil havde været henvist til med Spande at øse Vand direkte paa Ilden, kunde man nu nøjes med at bære eller køre Vandet til det Sted, hvor Sprøjten blev opstillet og herfra med Pumpning slynge det videre til Brandstedet. Forskellige vigtige Faktorer har dog været bestemmende m. H. t. Afstanden mellem Brand-

Haandsprøjter (Frilandsmuseet i Lyngby).

sted og Sprøjte. For det første skulde Vandstraalen ramme Ilden med den størst mulige Slagkraft, hvilket betingede en saa ringe Afstand, at Pumpemandskab og Straalemester ikke alene var udsat for en ulidelig Varme og Røg, men ogsaa skulde have Opmærksomheden henvendt paa Faren ved eventuel Nedstyrtning af Bygningsdele. Desuden har Sprøjten maattet holdes i tilbørlig Afstand fra Ilden, dels af Hensyn til, at den ikke kunde flyttes i en Haandevending, dels ogsaa for at kunne beherske det brændende Omraade i størst muligt Omfang. For at forøge Virkningen i sidstnævnte Henseende var Forbindelsen mellem Straalerør og Sprøjte, ved Indbygning af særlige Led, indrettet saaledes, at Straalerøret kunde drejes i flest mulige Retninger.

Den 1. Januar 1643 udstedte Københavns Magistrat en »Brand- eller Ild-ordning udi Københavns By«. Magistraten beklagede heri forefaldne store Brandskader, der efter dens Mening havde flere Aarsager. Dels var Brandene en Paamindelse fra Gud om Menneskers Synder; men tillige viste Husfædrene

»stor Skødesløshed og Uagtsomhed« i Tilsynet med deres Bygninger, og de til Ildens »Læskelse og Dæmpelse hørende Instrumenter« havde ikke alle Vegne været i Orden, naar de skulde bruges. Nu skulde disse Misforhold afskaffes, og det bestemtes bl. a., at Stadshauptmanden sammen med Borgervæbningsofficerne skulde holde nøje Kontrol med Borgerne i deres respektive Distrikter, og paase at de foreskrevne Slukningsmidler var til Stede og i Orden. Alle Bryggergaarde og Beboelseshuse til en Værdi af 2000 Dlr. og derover skulde hver have 6 gode Læderspande og 2 Haandsprøjter, medens alle andre Huse, undtagen fattige Folks Lejevaaninger, hver skulde have 2 Læderspande og 1 Haandsprøjte. Kongen stillede i Ildebrandstilfælde en Del Brandredskaber til Raadighed, »hvorfor og for hvilken Hans Majestæts faderlige Forsorg man Hans Majestæt aldrig noksom kan takke«. Foruden en Række forebyggende Bestemmelser, saasom Fejning af Byens Skorstene m. m., gives der nogle Regler for, hvorledes man havde at forholde sig, hvis der udbrød Ildebrand, »hvilken Gud naadelig afvende«. Den eller de, der var til Stede i Huset, naar det begyndte at brænde, skulde, enten det var Dag eller Nat, »straks et stort Geschrei til Naboerne og andre gøre«. Vægterne paa Frue Kirketaarn skulde ved natlig Ildebrand udhænge en Lygte med tændte Lys paa en dertil beregnet Stang paa den Side af Taarnet, hvor Ilden var, ligesom der skulde klemtes med Kirkeklokkerne saavel i Frue Kirke som i de andre Kirketaarne. Desuden skulde enhver Borger hænge en Lygte med brændende Lys uden for sin Dør under natlig Ildebrand, og han maatte ikke tage den ned igen, før det blev Dag, eller Ilden var slukket. Paa hvert grundmuret Hjørnehus skulde der paa Byens Bekostning opsættes en Fyrlygte.

Endnu er der ikke Tale om et egentligt Brandkorps, men kun om en almindelig Borgerpligt til at deltage i Brandslukningsarbejde, saaledes som den endnu i vore Dage findes i adskillige Landkommuner. Saaledes skulde alle Hus- og Skibstømmermænd, Murere, Smede — saavel Mestre som Svende — søfarende Folk, Fiskere, Dragere, Prammænd, Færgemænd og andre Arbejdsfolk straks og uden »Fortøgering« møde ved Ilden og »af deres yderste Formue« hjælpe at redde og »læske« og »Stiger, Ildhager, Læderspande og andet, som fornødent er, flittigt tilbære«. Med Hensyn til denne Borgerpligt kan det som et karakteristisk Træk fremholdes, at den 12. Marts 1648 fik Tømrrersvendene i København for første Gang deres særlige Skraa, udstedt af Borgmester og Raad. Oprettelsen af dette Svendelav havde en afgjort socialpolitisk Karakter, idet Formaålet var at give Svendene en Haandsrækning under Sygdom og Nød, en Opgave, Mesterlavet havde forsømt, men den knyttedes tillige sammen med Organisationen af Brandvæsenet. I Indledningen til Skraaen udtrykkes det paa følgende Maade:

»Vi Borgmestre og Raadmænd i København gøre vitterligt, eftersom Tømmermænds-svendene her udi Staden, blandt andet udi Brandordningen tilholdes, naar Ildsfare, hvilken Gud dog naadeligen afvende, sig her tildrager, de da samtligen skulde møde tilstede samme Ildsvaade at læske og dæmpe, da paa des bedre vides kan, at saadant og

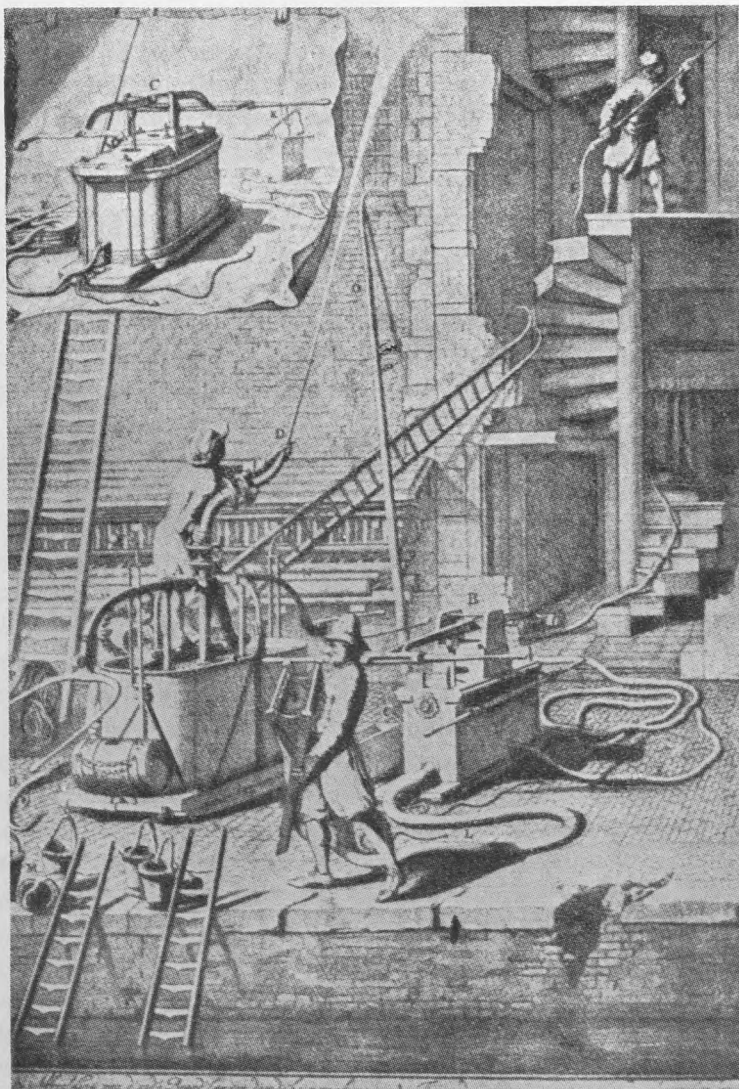
af dennem alle efterkommes, saavel som og at ellers god Skik iblandt dennem kan holdes, da er for godt dennem nogle visse Vilkaar efter deres Begæring at forordne, hvorefter de sig indtil videre Anordning kunde have at rette«.

Svendelavet bestyredes af to Formænd, hvoraf den ene var Mester, den anden en velrenommeret fast bosiddende Svend. Disse skulde holde Tilsyn med Svendenes Opførsel og maatte en Gang maanedlig samle dem alle »uden Drik« til Varetagelse af faglige Interesser o. lign. Men desuden skulde de se Listerne over Svendene efter, og saafremt nogen i Tilfælde af Brand havde skulket sig fra sin Pligt, havde de den næste Dag at indmelde Synderen for rette Myndigheder. Pligten til at være Brandmænd gjaldt ikke alene de bosiddende, men ogsaa fremmede Svende, og naar en Svend forlod sit Arbejde om Aftenen, skulde han tage sin Bindeøkse med hjem og i Tilfælde af Ildebrand henholde sig til Brandordningen. Senere bestemtes det, at de fire yngste Svende havde Pligt til at tilsiige Kollegerne, »til Kongens, Stadens, Lavets og andre nødvendige Ærinder at forrette«.

En ny Brandordning blev udstedt den 23. Februar 1653. Den indeholdt i alt væsentligt det samme som Ordningen af 1643, men gav nogle nærmere Oplysninger om Antallet af Sprøjter (2 store og 4 smaa) samt nye og udførligere Regler for Brandmestrene. — Da Svenskerne lagde sig om København og bombarderede Byen med gloende Kugler i August 1658, synes der at have været Tilløb til et midlertidigt mere selvstændigt Brandkorps, hvorom det i en datidig Beretning bl. a. siges: »Havde der ikke været god Politi med Brandmestre og Svende, da Svensken begyndte med hin uafledelige Ildspruden, at skyde hine utallige gloendes Kugler og kaste hine mangfoldige Granater herind, og her var alligevel mangfoldige Godtfolks Lofter fulde af Hø, som de havde indsamlet, før Svensken kom her for Byen, da skulde man vel have hørt og set en underlig Færdsel, om man da først skulde redde, naar Ild var i øs, og Husene stod i Brand. Disse Brandmestre og Svende var alle Murermestre og Tømmermænd med alle deres Svende og Drengene, som var udi København, regnet henved 300 Mand eller flere.« De »havde ladet gøre sig store, lange Tænger, hartad med Fingre som krumme Hænder, at de hermed straks kunde gribe den gloende Kugle og kaste den ud af Husene hen, hvor de vilde.« Denne Indsats under Københavns Belejring forekommer særdeles fortjenstfuld. Men ikke desto mindre vides det, at der den 25. September 1658 blev givet Ordre til at sætte Oldermændene for Tømmerne i Blaataarn, fordi han havde vist sig forsømmelig ved Arbejdet paa Befæstningen. Svendene gik det ikke stort bedre, idet der skulde anstilles en Undersøgelse for at faa dem straffede, der ikke havde pareret Kommando o. s. v.

I 1680'erne steg det københavnske Indbyggerantal ganske mærkbart, og dermed fulgte som tidligere omtalt en livlig Byggevirksomhed. Det førte ganske naturligt til, at ogsaa Byens Brandværn blev taget op til nærmere Undersøgelse.

Dets Udvikling havde ikke kunnet følge med i Byens Vækst. En Række datidige Brande havde tilfulde bevist, at Slukningsmidlerne var blevet forældede. Ved

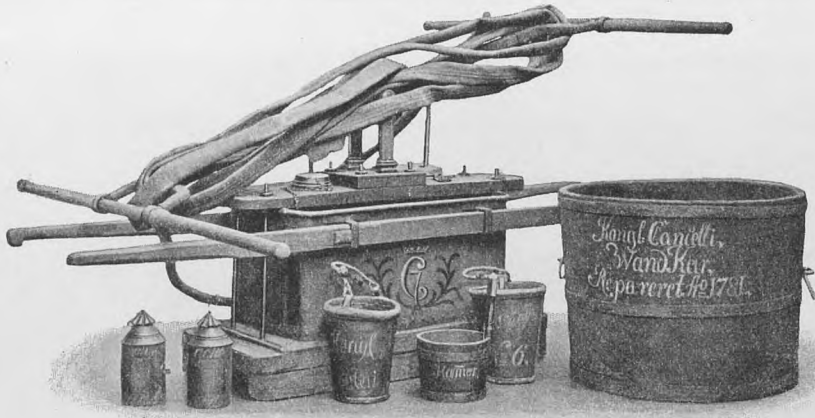

Reklamebillede for v. d. Heydens Slinger

Dets Hensigt er at vise Forskellen mellem Slangesprøjten og den ældre Type med faststaaende Straalerør.

denne Tid var der desuden i Ulandet fremkommet Opfindelser, der ganske revolutionerede Brandmateriellet. I 1672 skete nemlig et af de allervigtigste Fremskridt paa Slukningsmateriellets Omraade, idet den hollandske Arkitektur-

maler og Raderer, *Jan van der Heyde*, opfandt Trykslangen (Brandslangen), hvorved man blev i Stand til at bekæmpe Ild i antændte Bygninger inde fra. Dermed begyndte en ny Epoke i Brandslukningsredskabernes og Brandslukningsvæsenets Udvikling. Oprindelig forfærdigedes disse Slinger af Sejldugslærred, skaaret paa langs og sammensyede i Slangeform, heraf Betegnelsen Slangesprøjte, i Modsætning til Karsprøjten med det drejelige Straalerør. Det varede dog ikke længe, før disse Lærredsslinger viste sig at være utilfredsstillende paa Grund af deres Uholdbarhed. Allerede omkring Aar 1700 er man gaaet over til at udføre Slingerne først af sammensyede — senere af sammennittede — Læder-

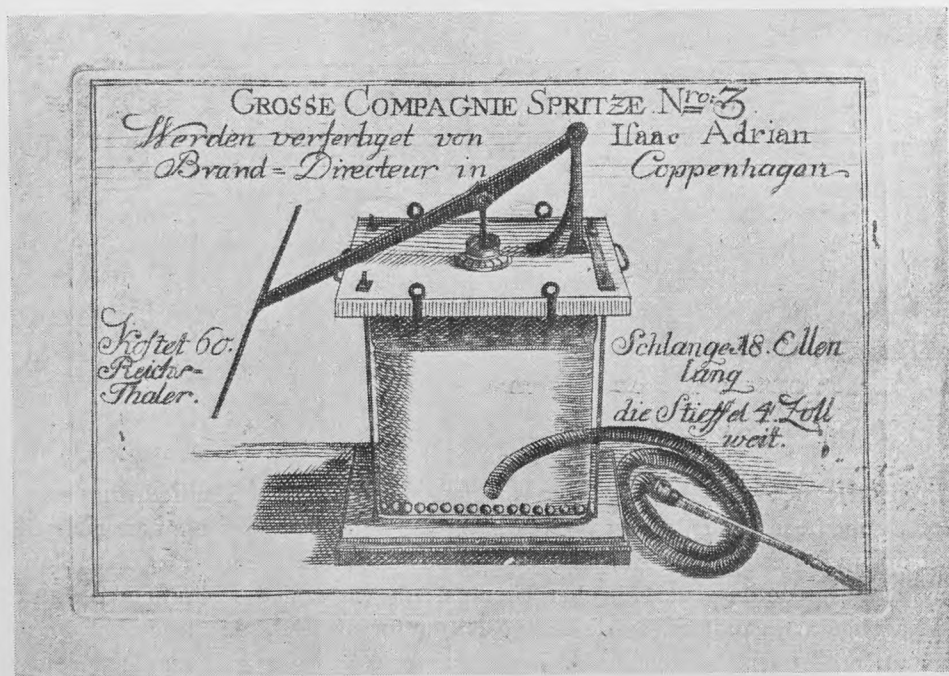

Sprøjte, Lygter, Læderspande og Brandkar. 18. Aarh. Raadhuset.

strimler. Denne Art af Brandslanger var, naar de ved Tørring, Indfedtning o.s.v. blev rigtigt behandlede, meget holdbare, og var den Type, der blev anvendt til helt op imod det tyvende Aarhundrede. Trods det store Fremskridt, disse Slinger betød, havde de visse Fejl eller Ulemper; de var saaledes i indfedtet Stand ubehagelige at haandtere, og de mange Nitter foraarsagede en meget stor Frik-tion under Brugen. Fordelene ved Læderslangerne var dog indlysende: Sprøjte- og Pumpefolk kunde placeres i betydelig større Afstand fra Ilden, saaledes at de ikke mere i saa høj Grad var udsat for Straalevarme og nedstyrtede Byg-ningsdele, Slangen og dermed Vandstraalen kunde hurtigt bringes til Ildens Arnested. Denne Slangetype afløstes i Begyndelsen af indeværende Aarhundrede af de nu anvendte gummierede Slinger. — De gamle Læderslangers Fremkomst herhjemme vakte Beundring, det ses bl. a. af et Vers i Digtet »Københavns For-bedring udi Bygning og Manufaktur paa 6 Aars Tid«, skrevet omkring 1689 af Præsten i Birkerød, den senere Biskop i Viborg, *Henrik Thomsen Gerner*:

*»End maa jeg lægge til, hvad mer er inventeret
Til Byens nyttig Gavn, og hvad er spenderet.*

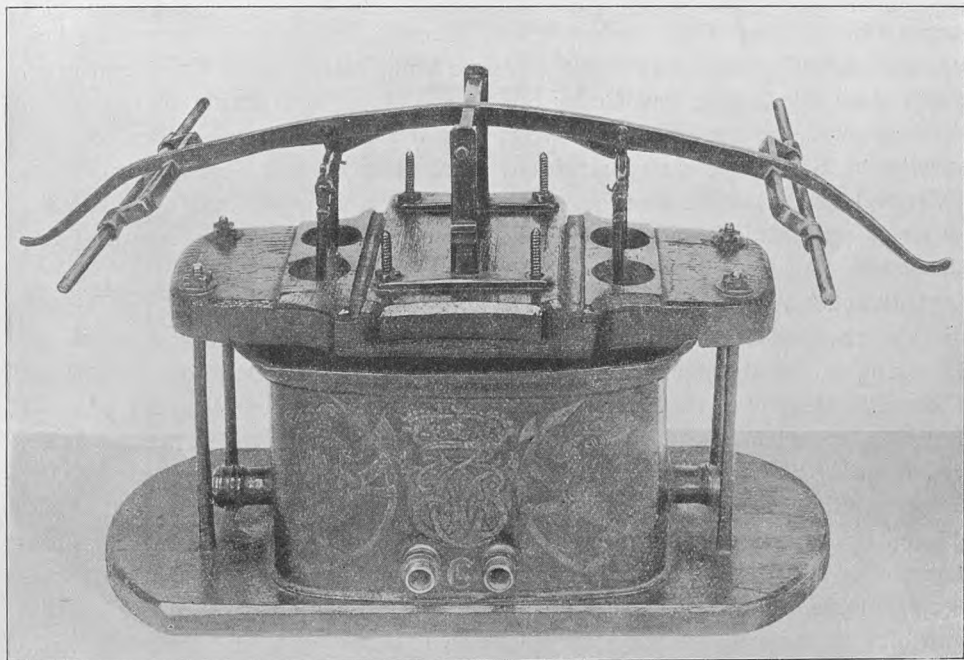
Til alles Frelse, naar en Vaadeild opstaar,
 Hvordan den dæmpes kan, at den ej Fremgang faar,
 De Paafund nyttig' er, det lader sig vel gøre,
 Een Mand det ganske Værk ved Ilden kan fuldføre;
 Thi med et enest' Rør han kan i Huset gaa,
 Hvor Ilden stærkest er, og Vandet stænke paa
 Og det med saadan force, at Ildens Magt maa falde;
 Det samme nyttig' Værk man vil Vandslanger kalde,
 De mægtig lange er og sluger meget Vand
 Af beget Lærred gjort og dæmper Ildens Brand.«

Adrians Sprøjte fra omkring 1765.

I »Københavns Brandvæsens Historie« kan man læse, at en fra Bergen kommende tyskfødt Premierløjtnant *Herman Garding* i 1685 begyndte at interessere sig for en Modernisering af Københavns Brandvæsen. Han var kommet i Forbindelse med Statholder *Gyldenløve* under dennes Ophold i Bergen sammen med Kristian den Femte nævnte Aar. Gyldenløve indlemmede Garding i sit »Hof« og tog ham med til København, hvor han straks begyndte at beskæftige sig med Brandvæsenets Anliggender og til Kongen indsendte en Betænkning om den mest tjenlige Anordning og de fordelagtigste Brandslukningsinstrumenter. Der blev nedsat en Kommission med den Opgave at erklære sig

om Betænkningen og fremkomme med Indstilling. Den 17. April 1686 udgik der en Bekendtgørelse fra Kongen om, at denne havde beskikket og forordnet Herman Garding til at være Direktør for Brandvæsenet i København. Der hængik nogen Tid med Forberedelser og Indkøb af Materiel til den planlagte Modernisering, i hvilken Anledning Garding maatte foretage en længere Rejse til Holland. Det Materiel, som Garding anskaffede for en Pris af 8404 Gylden og 18 Styver, bestod af 7 Sprøjter, forfærdigede i Holland, med Tilbehør og Slinger, Straalerør m. m., samt en ottende større Sprøjte fra Hamborg. Den sidstnævnte Sprøjte, »Tøjhussprøjten«, som den senere blev kaldt, havde 4 Cylindre. Med disse store Indkøb i Udlandet havde København faaet Slukningsredskaber

Tøjhussprøjten.

saa gode og moderne, som de kunde skaffes, og med Oprettelse af et Branddirektørembede havde Regeringen tilvejebragt en særlig Brandvæsensinstitution i København.

Det skabte Brandvæsen blev i de følgende Aar Gang paa Gang udvidet og forbedret. Den 9. Juli 1687 nedsattes der saaledes en kongelig Kommission for Brand-, Lygte og Vægtervæsenet, der snarest muligt skulde træde sammen og tage for sig »alle de Forordninger, som allerede om Brandvæsenet og Lanterneerne (Gadelygterne) er udgangne, og ej alene udtrage, men endog selv betænker og med hinanden overvejer alt, hvis som til en ny og tjenlig Ordinans

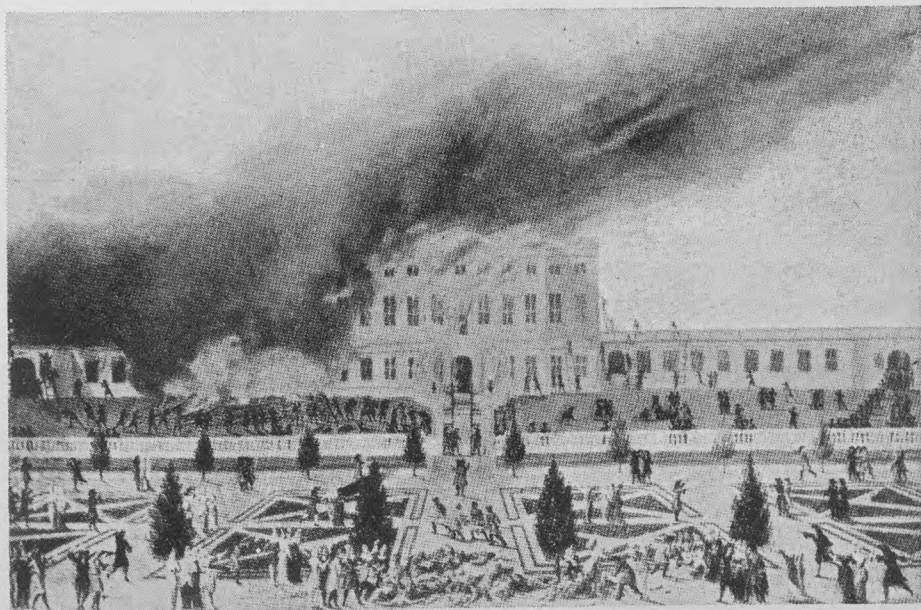
over begge disse Værker fornøden kan eragtes«. Det var denne Foreteelse, Københavns Brandvæsen tog Anledning til at markere og fejre som 250 Aars Jubilæum den 9. Juli 1937. Allerede i Oktober 1687 forelaa der Resultater af Kommissionens Arbejde, og den 19. Oktober udstedte Kristian den Femte en »Interims-Brandordning paa Tryk«. Det udtales heri bl. a., at ved Ildsvaader i København en »stor Mængde af ørkesløse Folk plejer at omløbe paa Gader og Stræder og snarest paa de Steder, hvor Ilden er, saa at de, som til at redde og Ilden at slukke er anordnede, største Hinder og Fortræd tilføjes, foruden at det er befundet, at iblandt hin Mængde Folk sig har indfundet adskillige onde og tyvagtige Mennesker, som ikke har undset sig for deres i Ildsnød bestedte Jævnkristne ved den ulykkeligt givne Lejlighed at bestjæle«. For at imødegaa disse ubehagelige Foreteelser fastsættes i Brandordningen Bestemmelser om, at »om nogen Ildsnød, den Gud dog naadeligen afvende, skulde efter denne Dag herudi Staden paakomme, maa ingen ørkesløse Folk, Mands- eller Kvindepersoner, enten store eller smaa, paa Gader omløbe« o.s.v, og der skulde idømmes saadanne Personer strenge Straffe. Iøvrigt blev der truffet Bestemmelser om Udsættelse af Gadevægtere og Brandvagt, »som efter Nødens Storhed og Stedets Udkrævelse med nogle Korporalskaber af det Kompagni, udi hvis Kvarter Ilden er optændt, af Stadshauptmanden og samme Kvarters Kaptejn skal forstærkes«.

Halvandet Aar efter resulterede Kommissionens Arbejde i en ny Forordning af 23. Juli 1689. I denne fandtes langt videregaaende Bestemmelser til Hindring af Ilds Opstaaen, end der tidligere var kendt. Der kom Regler for Skorstens Opførelse, for Essers Indretning og for Bageovne. Der blev paabudt Forsigtighed med Brænderier, Garverier, Pottemagerværksteder, Sæbesyderier, ved Kogning af Beg og Tjære og ved Kogning eller Forarbejdning over Ild af Salpeter, Olie, Fernis, Terpentin o. l., og paabudt Regler for Bryggere og Maltgørere. Brandfarlige Oplag skulde pakkes i Fade eller tildækkes med Haardækkener. Der blev fastsat Maximum for den Mængde Krudt, der maatte opbevares i Husene, og dette skulde anbringes øverst i Bygningerne. Skorstensfejningen blev organiseret, Brandsyn forordnet og Prøvning af Brandredskaber iværksat. Endelig kom en omfangsrig Ordre om, hvorledes Brandalarm skulde afgives, og ved denne blev hele Byen sat paa den anden Ende. Midlerne til Brandvæsenets Opretholdelse var det vanskeligt at fremskaffe, men i 1689 blev det bestemt, at der skulde paalignes samtlige Huse efter deres Størrelse en saadan Skat, at der derved kunde indkomme aarligt 5000 Rigsdaler. Endnu i de følgende Aar blev Brandvæsenets Redskaber kompletterede, og Mandskabsorganisationen forbedret, saaledes at man i 1692 raadede over ialt 13 Sprøjter, der betjentes af et Mandskab paa 373 Mand.

Med større eller mindre Held bekæmpede det nyorganiserede Brandvæsen de københavnske Brande, som opstod i de følgende Aar, af hvilke ingen af dem i Uhygge kan maale sig med Amalienborgs Brand den 19. April 1689. Kongen

havde paa sin Fødselsdag den 15. April overværet en Opera i et for Tilfældet af Brædder og Tømmer ved Amalienborg opført og smukt udstyret Teater (det saakaldte Operahus og altsaa en rigtig »Stærekasse«), og han havde givet Tilladelse til, at Forestillingen gentoges den 19. April for mere almindelige Mennesker. Da Teatret var fyldt med Tilskuere, opstod der pludselig Ild, der hurtigt greb om sig i de Enebærtræer og -buske, hvormed Teatret var udsmykket. Luerne bredte sig til Amalienborg, der nedbrændte, hvad der dog var for intet »at regne imod den Elendighed, de arme og ulykkelige Tilskuere var bestedte udi.« Mindst 171 Personer mistede Livet, nogle mente endog 260, og »var det det beklageligste, at deriblandt var de fleste Kærnen af de fornemste Indbyggere, ypperlige Subjekter og Officerer, samt af det skønneste Fruentimmer, unge og velopdragne Børn.« At Sorgen var stor er forstaaeligt, og det synes som om, at den eneste, der fik Gavn af Ulykken, var en Karl fra Fyn, der tre Uger i Forvejen var blevet fængslet, fordi han havde spaaet, at København skulde forgaa ved Ild den 18. eller 19. April; han blev sluppet løs, da hans Spaadom jo til Dels var gaaet i Opfyldelse.

Den daarlige Byggemaade og Redskabernes relative Underlegenhed overfor virkelig alvorlige Brande var de tekniske Vanskeligheder, der paa den Tid næppe var nogen Mulighed for at overvinde, men hertil kom den stadig tilbagevendende Ulempe, at allehaande Folk stimlede sammen ved Ildebrand og hindrede Mandskabets Arbejde, og ikke mindst skulde der gaa lange Tider,

Operahusets Brand den 19. April 1689. Efter Maleri paa Ganuo.

inden Kommandoforholdene blev saa faste, at der kunde skabes den fornødne Disciplin paa Brandstederne. Uafladelige og til Tider bitre Kompetencestridigheder imellem Brandvæsenet, Politiet og Militæret med Indberetninger og gensidige Beskyldninger fremført overfor Kongen skabte i Virkeligheden den største Vanskelighed for Opgavernes Løsning. Saaledes gik det, da den store Brand

Admiralitetets og Magasinet Brand. 1795 Stik u. Sign.

i 1728 hærgede Byen i næsten 3 Døgn (20.–23. Oktober), til Trods for, at man paa dette Tidspunkt raadede over en Styrke paa 1045 Mand, et, som man synes, anseligt Korps for en By, der paa det Tidspunkt menes at have haft et Indbyggerantal paa omkring 76.000. Desuden havde man en Garnison paa 8000 Mand og 4000 Matroser. Branden udbrød i et Bindingsværkshus paa Hjørnet af Volden og Lille St. Klemensstræde, og en haard Sydveststorm jog Ilden ind over Byen. Ved denne Brand var der det særligt uheldige, at en Del af Brandmændene var blevet berusede ved et Gravøl efter en Kammerats Begravelse, Politimesteren og Holmens Chef var ligeledes drukne, Stadshauptmanden var apoplektisk, og Brandmajoren, den »arme, altererede, men dog redeligt sindede« *Daniel Preisler* siges at have været uduelig, og han havde dertil skreget sig saa hæst, at ingen forstod ham, og han forstod ingen. Kommandanten, General *Sponneck*, var af bare Tjenesteiver nærmest fra Sans og Samling. Han lod

hugge ind paa alle, baade Vedkommende og Uvedkommende, baade Brandfolk og Tilskuere. Alt tabte sig i haabløs Forvirring, og alt, hvad man forsøgte, mislykkedes. Slangerne blev flere Steder forstoppede, fordi man forsøgte at tage Vand fra Rendestenene, og flere Steder gik der Ild i Sprøjterne. Paa Hjørnet af Nørregade og Gammeltorv vilde man sprænge et Hus i Luften for at hindre Ildens Udbredelse, men man glemte at underrette bl. a. en Tjenestepige og

København Brand 1728, set mod Gammeltorv.

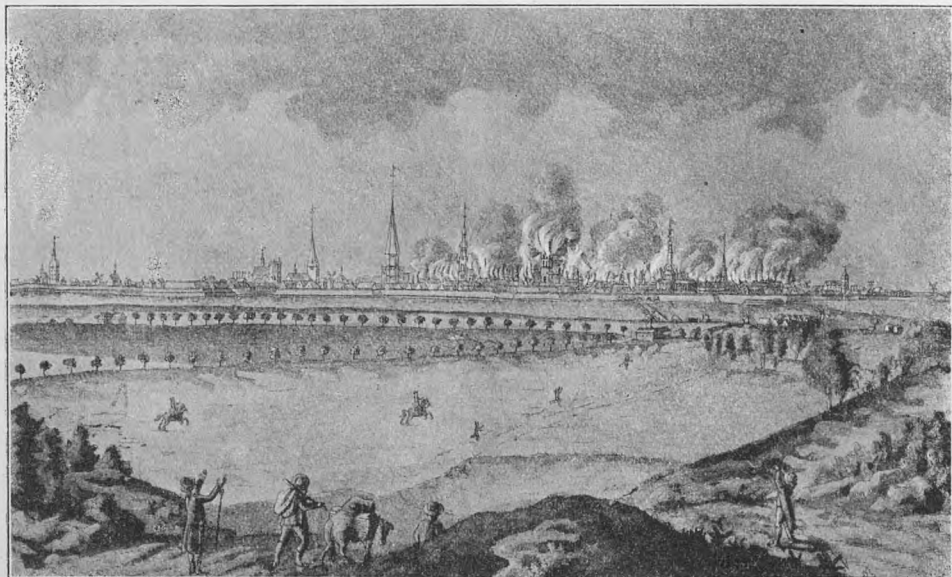
I Baggrunden det sprængte Hus paa Hjørnet af Nørregade, »Blasen«. Tilhøjre »Frue Taarn«.

Københavns Brandvæsen.

nogle Matroser, der havde skaffet sig Adgang til et Vinlager i Kælderen, og »førend Brandfolkene blev det selv var, saa sprang dette store Hus himmelhøjt i Vejret, og af den arme Tjenestepige og de trende drukne Matroser blev ej et Led helt paa deres arme Legemer«. Ved denne Sprængning kom ogsaa flere andre Huse i Brand, og netop den Ulykke, man søgte at undgaa ved Sprængningen, indtraf: Vor Frue Kirke kom i Brand. Først efter 2¼ Døgns Forløb standsedes Branden, men det brændte og røg i Ruinerne til henimod Jul. Der findes forskellige Angivelser af det Antal Huse, der brændte, men nogenlunde samstemmende opgives, at det har drejet sig om, at ca. to Femtedele af Hovedstaden var lagt i Aske, deriblandt 5 Kirker og en Række offentlige Bygninger. Efter Branden mente man, at Lejligheden nu var kommet til at give Byen et skønnere Udseende, til at faa Gaderne gjort bredere og mere lige, og til at forhindre eller usandsynliggøre en Gentagelse af den Katastrofe, der her var overgaaet Hovedstaden, ved at stille Fordringer om, at alle Huse til Gaden skulde

være af Grundmur. Saa sund denne Tanke var, lod den sig ikke realisere paa Grund af den almindelige Forarmelse, der herskede efter Branden.

Sandsynligvis var man tillige altfor meget hemmet ved Tanken om, at København var en befæstet By, omgivet af Volde og Stadsgrave samt forsynet med 4 Byporte, som lukkedes hver Aften, og hvis Nøgler da bragtes op til Landsfaderen paa Slottet. Ingen tænkte paa Udviklings- og Udvidelsesmuligheder, thi København var kun Byen indenfor Voldene, og vilde Folk være der,

Kjøbenhavns Brand, 1795 set fra Vest. Stik af J. Renard.

maatte de klumpe sig sammen i snævre Gader og Stræder, hvis de da ikke foretrak at bo »uden Porten«, paa Broerne, men saa havde de rigtignok ogsaa Forpligtelsen til at afbrænde deres Huse, hvis Fjenden fandt paa at ville gaa mod København som i 1659. — Bedre gik det med at faa Brandvæsenets Materiel repareret og kompletteret.

Branden affødte adskillige Skillingsviser, bl. a. en, der havde til Titel: »En sandfærdig og væmodelig Beretning anlangende Een u-lykkelig Ildebrand, som den 20. Oktobris 1728 udi den Kongel. Residentz Kiøbenhavn, Onsdagen Klokken 7 a 8 om Aftenen begyndte, og continuerede til den 23. om Løverdagen«. Der skal her som Prøve paa Datidens Visekunst kun anføres 2. og 3. Vers:

*Ved Vester Port blev Ilden begyndt,
Og fløj omkring som en Fugl gesvindt.
Her udi Byen vi manglede Vand,
Og G U D var med, som hielpe kand.*

*I trende Dage stod det da paa,
 Og Nætterne med, da Folk maatte gaa
 Paa Gader og Stræder, hvor Godset laa spred,
 Ja en deel af Huuset maatte nøgen gaa med.*

Branden 1728 synes for en kort Tid at have dæmmet op for Stridighederne blandt de øverstkommanderende ved Brandvæsenet, men det varede ikke længe, før Freden atter blev brudt; blandt andet opstod der Strid om, hos hvem Brandkompagniets gamle Fane skulde opbevares. Endelig i 1749 blev der i en ny Brandordning af 9. Maj fastsat Myndighedsomraader for Branddirektøren, Politimesteren og Stadshauptmanden, samt udtalt at »disse samtlige og enhver for sig skulde leve med hinanden udi sømmelig Enighed og god Forstaaelse om deres Embeder og Forretninger og ikke lade komme nogen Tvistigheder om deres Charges Myndighed, allermindst ved Ildebrandstilfælde«. Overpræsidenten skulde overvåge, at dette skete, og hvis — »mod Formodning« — Uenighed opstod, skulde han »anordne, hvis som foretages skal, saasom Vi ham dertil den øverste Kommando allernaadigst har betroet«. Omend denne Bestemmelse synes at have hjulpet betydeligt paa Forholdene, var man dog ingenlunde færdig med Kompetencestridighederne. Det skal dog siges til Brandvæsenets Undskyldning, at disse Kommando- og Kompetencestridigheder ikke var noget for Brandvæsenet og de borgerlige Korps særegent. Man genfinder dem næsten overalt i Dattidens offentlige Institutioner.

I 1771 skete der den Ændring i Brandvæsenets Styre, at *Struense* fik gennemført en Ordning, hvorved Brand- og Vandkommissionen, der var blevet oprettet i 1714 i Stedet for den i 1687 oprettede, blev ophævet, og Styrelsen henlagt under Københavns Stads Raad. Struenses Regimente varede imidlertid ikke længe, og efter hans Fald genoprettede Kristian den Syvende i 1773 Brand- og Vandkommissionen. I 1770'erne fik Brandvæsenet sit Materiel forøget, og forskellige Oplysninger giver Indtryk af, at man egentlig stod ret godt rustet overfor Brandfaren. Alt gik da ogsaa nogenlunde godt, indtil Byen paa ny rystedes af to store Brandkatastrofer, nemlig Kristiansborg Slots Brand i 1794 og den

Brandskilte. 18. Aarh. Dansk Folkemuseum.

store Brand i 1795. Ved Slotsbranden ødelagdes Hovedfløjen i Bund og Grund, og 70 Mennesker omkom. Denne Brand røkkede dog ikke i nævneværdig Grad Tilliden til Brandvæsenet, som, mente man, her stod overfor en altfor voldsom og uoverkommelig Opgave. Anderledes gik det efter den snart paafølgende Storbrand, der begyndte den 5. Juni 1795 i Marinens Oplagsplads »Dellehaven« paa Gammelholm, og denne Brand blev først slukket Søndag den 7. Juni oppe ved Nørrevold, efter at 941 Huse var brændt. Grunden til, at denne Brand

Branden den 5. Juni 1795. Admiralitetsbygningen og Hovedmagasinet.

ikke blev slukket i rette Tid, var for en stor Del, at Søofficererne og deres Folk ikke vilde arbejde efter de af Brandmajoren givne Direktiver, skønt han forklarede dem, at der var alvorlig Fare paa Færde. Nikolaj Kirke brændte som bekendt ved denne Lejlighed, medens Holmens Kirke blev reddet af en lille energisk Trop Brandmænd. Ogsaa ved denne Brand spillede dog Vejrforholdene (kraftig Blæst) en betydelig Rolle.

Efter denne Brand var Begejstringen for Københavns Brandvæsen langt fra saa stor som før, og man tog kraftigt fat paa at afhjælpe tidligere Tiders Forsømmelser. En Kommission blev nedsat, og efter flere Indstillinger traadte en ny Brandordning i Kraft i 1801, hvorved bl. a. Overpræsidenten blev fritaget for at føre Overkommandoen ved Ildebrande. Kommandoen henlagdes herefter til en General, og Brandkorpsets Styrke forøgedes til 1580 Mand. Samtidig blev Brand- og Vandkommissionens Forretninger delt mellem to Udvalg, og der

blev udarbejdet en omfattende Instruks for Brandmajorens Virksomhed og en meget udførlig Instruks for Taarnvægterne. Det maa siges, at det Postyr, der indtraadte, naar Alarmering efter denne Instruks skulde foretages, forekommer mildest talt noget vidtløftig. Den, der opdagede Ilden, skulde melde det til den nærmeste boende Brandkaptajn og den nærmeste militære Vagt. Kaptajnen

Størrestrædes Brand. Stik af G. L. Lahde.

Den store brændende Bygning ved Siden af Holmens Kirke er Admiralitetsbygningen. Nederst til venstre er der rejst et Plankeværk. Det er rejst paa Slotspladsen om det afbrændte Kristiansborg. I Slottets Ruiner søgte mange husvilde Ly i den første Tid efter Branden.

sendte Melding til Brandmajoren, og Vagten underrettede Københavns Kommandant og Brandgeneralen, og endelig skulde Ordonnansen fra Vagten gaa hen til det nærmeste af de tre Kirketaarne, Frue-, Nikolaj, eller Frelsers, og raabe op til Taarnvægterne, hvor Ilden var, derpaa skulde han skynde sig hen til Gammelholms Vagt, som saa sendte Melding til den Søofficer, der var beordret til at møde ved Ildebrand. Fra Taarnvægterne skulde der saa sendes Melding til Politimesteren og til Stadshauptmanden, og endvidere skulde Taarnvægterne klemte med Klokkerne og vise Signaler fra Taarnene, selv ved Skorstensild udhængtes der om Dagen et Flag og om Natten Lygte paa den Side af Taarnet, hvor Ilden var. Klemningen skulde gentages fra de andre Kirketaarne i Byen — hvor ingen Taarnvægter var, skulde Graveren besørge det — og ende-

lig skulde om Natten Borgertrommen gaa i alle Gader, for at vække den sovende By og kalde den til Alarmpladsen. Borgere og Brandmænd for afsted i deres maleriske Uniformer, Slufferne – en Slags Slæder – kom, forspændt med een Hest, skumplende over den toppede Stenbro for at bringe Vand i Smaatønder, hvorfra det blev hældt i Brandkar, som Husværterne var pligtige at sætte uden-

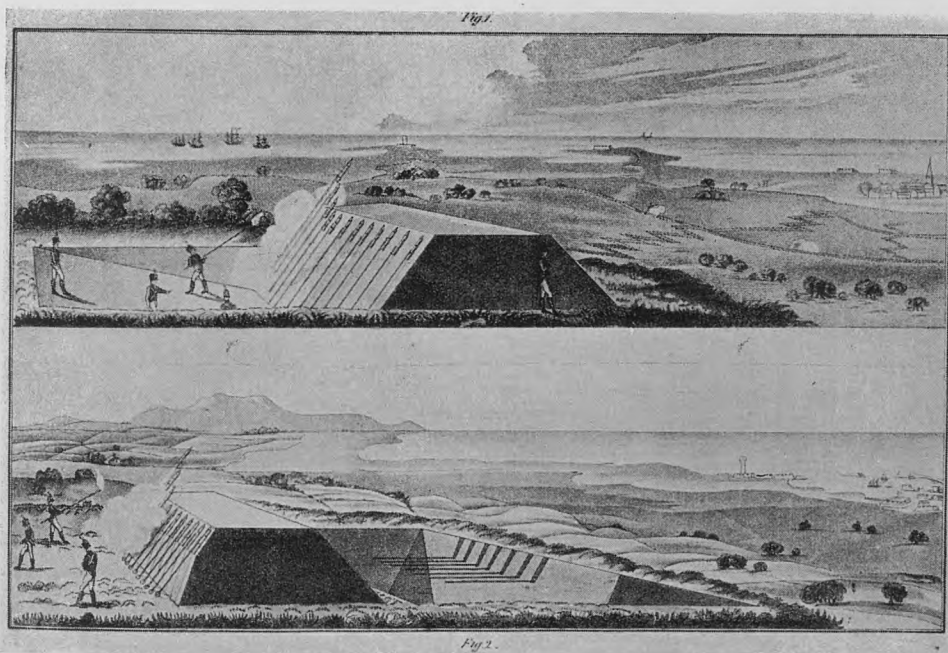
Grundplan af Kjøbenhavn 1807. Stik af G. L. Lahde. (Det sorte angiver, hvad der brændte).

for Ejendommene i Nærheden af Brandstedet. Tilsidst kom Sprøjterne trukne af de saakaldte »sorte Brandfolk«, d. v. s. Brandmænd, iført en lang sort Kittel, og som af Profession var Smaahaandværkere, der paa Grund af deres Ansættelse i Brandkorpset havde faaet det lille Borgerskab som »Frimester«. De øvrige Brandmænd var i graa Uniform. Var endelig hele Styrken samlet, var det brændende Hus som Regel redningsløst fortabt, inden Sprøjterne, der betjentes af »presset Mandskab« fik begyndt.

Nogle Brande i de følgende Aar, som fik et uheldigt Forløb, førte til fornyede Overvejelser, der efter flere Aars Forløb resulterede i en Bestemmelse af 27. September 1806 om, at Brand- og Vandkommissionen deltes i to af hinanden

Sluffe med Vandtønde. Hovedbrandstationen.

Congreves Raketter. (Efter William Congreve:
Abhandlung über die allgemeinen Grundsätze der Anwendung des Congreveschen Raketensystems, Weimar 1829).

uafhængige Kommissioner. Det københavnske Brandvæsen havde nu faaet en Overledelse, der udelukkende skulde beskæftige sig med Sager vedrørende Slukningsvæsenet. Omkring samme Tidspunkt blev der gennemført en Nyordning af Broernes Brandvæsen, der vistnok havde eksisteret i ca. 60 Aar under meget primitive Forhold. Nu gennemførte man en Omordning af Brandvæsenet uden for Voldene og skabte en Forbindelse med det københavnske Brandvæsen tillige med forskellige Nyanskaffelser af Materiel.

En ny og meget vanskelig Opgave skulde snart vise, hvad det nyorganiserede Brandvæsen duede til. Den 2. September 1807 begyndte Englænderne, der havde belejret Byen, et Bombardement, hvorunder bl. a. anvendtes et Utal af Bomber, gloende Kugler og en ny Slags Raketter, der var konstrueret af en engelsk Ingeniøroberst ved Navn *Congreve*. Disse Raketters store Fosforindhold gav dem en hidtil ukendt Evne til at anstifte Ildebrand, foruden at de udbredte en ulidelig Stank. Den første Nat kom der Ild i 38 Huse i Byens nordvestlige Del. Brandvæsenet assisteret af Politi, Vægtene, Borgervæbning og Militær arbejdede godt og ufortrødent, og Ilden blev slukket alle Steder paa et nær, det var et Bomuldspakhus, der brændte helt ned. Den anden Nat udbrød Ild over 20 Steder. Ogsaa denne Gang fik Brandvæsenet Bugt med Ilden, til Trods for, at Englænderne for at hindre dette blev ved med at overdænge Byen med Pro-

Nikolaj Kirke i Ruiner. 1809. Vandfarvetegning af J. P. Rasmussen. Det kongelige Bibliotek.

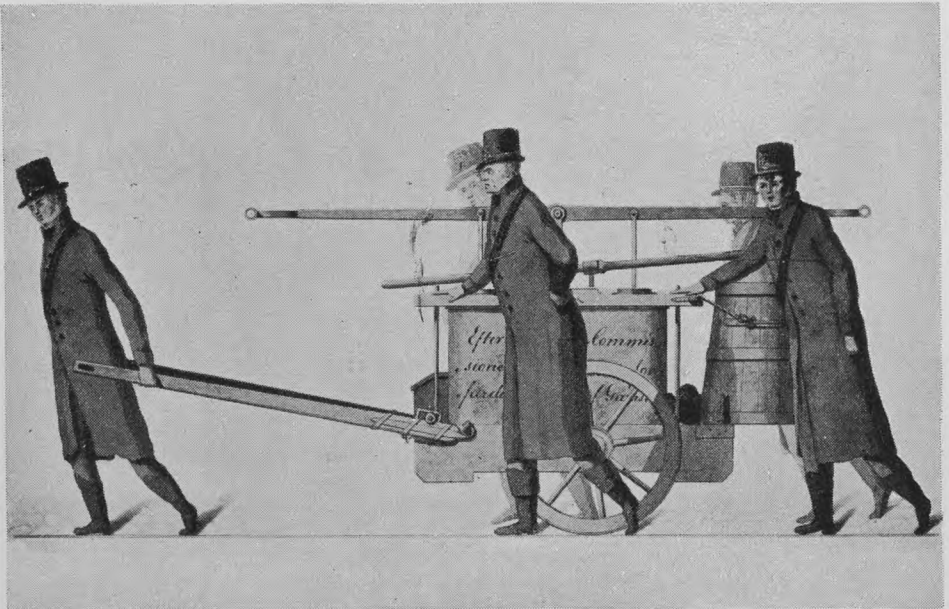

Fra Bombardementet 1807.
Natten mellem 4. og 5. September. Frue Taarns Brand, set fra Landemærket.

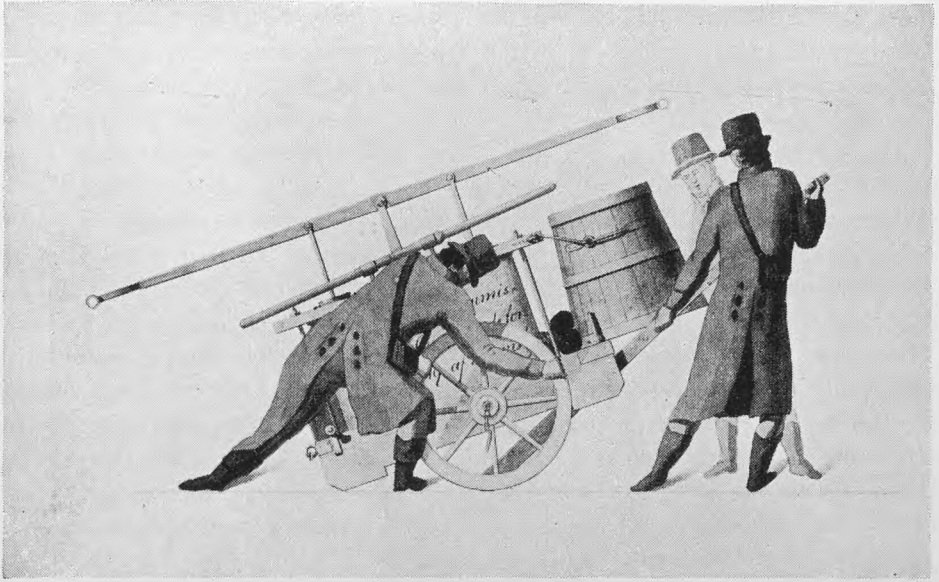
jektiler, men Natten mellem den 4. og 5. September, der betegnes som »den rædsomste Nat i København«, blev Frue Kirkes Spir ramt af en Raket og kom i Brand. Taarnet faldt og antændte de tilstødende Huse. Brandmandskabet, der var ganske udmattet, maatte nu give op — ogsaa paa Grund af Tab ved saarede og døde samt Ødelæggelser af Materiellet — og Byen blev overgivet. Branden blev først stoppet den 7. September, og da var 300 Ejendomme brændt, og 1500 beskadigede ved Beskydningen. Brandkorpset, der ved denne Lejlighed talte 13 døde og 32 saarede, fik imidlertid kun hædrende Omtale. I en af Datidens Bedømmelser hedder det saaledes:

»Brandkorpset, dette Korps, der i Fred og Fejde, Nat og Dag, maa være paa Færde og vove Liv og Lemmer for Medborgernes Sikkerhed, viste i denne Rædselsnat en Raskhed og Mod, der tilvejebragte det den kommanderende Generals særdeles Taksigelse. Ved Broernes Antændelse, ved Frue Kirkes Brand, hvor Bomber og Granater haglede ned mellem Brandfolkene, viste de en Koldblodighed, en Anstrengelse, der var det danske Borgernavn værdigt.«

Trods de svære Tider, der fulgte for det ribbede, krigshærgede og plyndrede Danmark, drøftedes stadig nye Forbedringer af Brandkorpset, og ved et Reglement af 1. Maj 1818 gennemførtes en Del Forbedringer. Reglementet siger bl. a., at Brandkorpsets Bestemmelse var, »saavel at virke til udbrudt Ilds hastige Slukning og de brandlidende Personers Redning som at deltage i alle de Foranstaltninger, der sigter til at forekomme Ilds Udbrud.« Overkomman-

Gammel Sprøjte fra 1819 i Kørestilling.

Samme Sprøjte under Afprødsning.

Samme Sprøjte i Brug.

doen skulde vedblivende føres af den Stabsofficer, Kongen udnævnte dertil. Der blev desuden nøje fastsat, hvilke Funktionærer, der skulde forefindes ved Brandvæsenet, ialt bestod dette nu af 4300 Mand.

I de følgende Aar forefaldt ingen større Ildebrande, men for Kuriositets Skyld skal nævnes, at Tirsdag den 26. Marts 1850 fandt den navnkundige Brand i »Pjalttenborg« Sted. Det var en Ejendom paa Hjørnet af Rosenborggade og Aabenraa (nu Rosenborggade Nr. 12), hvor et tre-Etages Bindingsværks Forhus og et tre-Etages grundmuret Baghus totalt nedbrændte. Det var et for Datidens hjemløse afholdt Tilflugtssted, der kunde afgive Natteophold for i det mindste 100 Personer. Flere af de logerende maatte nøgne og halvnøgne redde sig ud af Flammerne, der, da Ilden var udbrudt paa tre forskellige Steder, snart havde omspændt hele Bygningen. Naar denne Brand er særlig kendt af senere Slægter, skyldes det i første Række *Adolph Fr. v. d. Reckes*: »En ny og lystig Vise om Pjalttenborgs Brand, saavel til Opmuntring som til Advarsel for den nedrige Stand at omgaas forsigtigen med Ild, Lys og Svovlstikker«. Der er nok senere skrevet adskillige Lejlighedssange paa denne Visemelodi, som har det bekendte Refrain: Julia! Julia! Julia, Julia, hopsasa!

*Den Vægter standser i sit Vers,
Brand han brøler og gør Kommers,
Det klemter støt i Taarnets Top,
Sprøjterne kommer i fuld Galop.*

*Og hvem der nu i Sengen laa,
Naaede knap at faa Bukser paa,
Men hvem der stod og sov — Hurra!
Frelste sit Liv og sit Tøj endda.*

*»Hej Vægter! hvor skal Slaget staa?«
»Oppe paa Hjørnet af Aabenraa« —
»Ih, Gud bevares skal den Sorg
Ramme det prægtige Pjalttenborg!«*

*Og der kom en, og der kom to,
En paa bare Ben, en paa Sko,
En kun med Hat — og den var graa —
Og saa havde han Sokker paa.*

*Fra Taget vælted' Damp og Røg,
Ild-Dreng højt gennem Luften fløj,
De lyser op den dunkle Nat,
Medens de leger saa vildt Tagfat.*

*En drukken Mand de slæbte ned,
Mens til Værten han raabte vred:
»Firskilling gav jeg dig, min Ven,
Maa jeg saa be' om de to igen!«.*

*I Borgen boede der en Flok
Lazarusser — det ved jeg nok —
Men fine Folk man ogsaa fandt,
Ja, der boede en Lieutenant.*

*Hvormange Men'sker der blev brændt,
Er mig ikke endnu bekendt —
Og hvem det er, man kan ej se,
Thi man finder kun Maverne.*

*En kemisk Svovlstik blev der sagt,
Har vort Pjalttenborg ødelagt —
Hvad er da Verdens Glans og Skin
Alt mod en usselig Fyrrepind?*

Kjøbenhavnsk Brandofficer.
1. Fjerdedel af det 19. Aarhundrede.
Lahde: Klædedragter i Kjøbenhavn.

Spørgsmaalet om militære Charger synes at have spillet en stor Rolle for Brandofficererne i Aarene efter 1820. Slutresultatet blev, at der blev givet dem lige Rang med Borgervæbningens Officerer. Ogsaa Uniformsspørgsmaalet optog Sindene stærkt, og man tog dette alvorligt, selv naar det drejede sig om de lavere Grader i Brandkorpset, der fra Begyndelsen kun var udstyret med et Brandskilt paa Brystet. Særlig ved officielle Lejligheder synes Uniformen at have spillet en stor Rolle, og Officersuniformen blev stadig mere pyntelig og udhalet, men har næppe ydet megen Beskyttelse. Ved Frederik den Sjettes Ligfærd gennem Kjøbenhavn den 15. Januar 1840 om Aftenen paraderede Brandkorpset saaledes med 1000 Mand, af hvilke Officerer og Brandmestre var i Uniform med Livkjole, trekantet Hat og Kaarde, Resten (Straalemestre, Assisterer og Brandsvende) i Frakke med rund Hat, Brandskilt paa Brystet og

Borgerlig Brandofficer.
I. Fjerdedel af det 19. Aarhundrede.
J. H. Senn: Klædedragter i Kjøbenhavn.

blankpolerede Økser eller Hamre. I 1850 blev omsider en mørkeblaa Uniform indført i Brandkorpset istedetfor den gråa, som tidligere havde Fortrinsret, hvilket gav Anledning til, at *Peter Faber* skrev sin morsomme Vise »Afskedskvad til den gamle Branduniform, af Peter Bryde -- Læg- og Sprøjtemand«, den Vise, i hvilken det bl. a. hedder:

*Den Uniform, den Uniform,
Jeg inte glemme kan;
Naar de paa Torvet til Mønstringen mødte,
Og de saa sprøjted' til ingen Nytte,
Fordi der, fordi der
Var ingen Ildebrand.*

*Forresten, Forresten,
Ta'er jeg mig det ej nær;
Thi da jeg nemlig er en af de Sorte,
Baade paa Ansigt, Frakke og Skjorte,
Saa la'r de, saa la'r de,
Saa la'r de mig nok vær'!*

Sprøjteprøve paa Kongens Nytorv ca. 1865. Fotografi.

De Mønstringer, som Faber hentyder til, var Brandmønstringerne, Sprøjteprøverne, der fandt Sted paa Torvene, som Regel Kongens Nytorv, hvor hele Brandkorpset stillede med Sprøjter og Brandkar for at prøve, om nu alt var i Orden ved indtrædende Ildebrande, og efter endt Sprøjteprøve trak Mandskabet af med Sprøjterne gennem Strøget for at aflevere dem i de respektive Sprøjtehuse, der for det meste var opført ved Byens Kirker, saaledes bl. a. ved Helligaandskirken, hvor Sprøjtehuset laa ved Siden af det nuværende Kommunebibliotek i Walkendorfs-gade.

Omkring 1850 begyndte en stadig skarpere Kritik af Brandvæsenet at komme til Orde i Dagspressen; især vendte Kritiken sig imod det kolossale Apparat, der blev sat igang, hver Gang der blev alarmeret til Ildebrand. Det hedder herom bl. a., at »der er her i København en nedarvet Beundring for denne besynderlige Hærskare, som, naar Vægterne piber, eller Klokkerne klemter, uden

Ildebrand i det gamle Kjøbenhavn. Københavns Brandvæsen.

Uniform, uden de enkeltes Bekendtskab med hverandre og uden nogen streng Forpligtelse til inden en vis Tids Forløb at staa rede til Tjeneste paa Farens Sted strømmer ud fra alle Kanter af Byen og i forvirret Sammenblanding med de løbende nysgerrige iler i forskellige Retninger til alle dens Hjørner for derfra igen at drage til Brandstedet og afgive en i Forhold til den sammenlarmede Masses Størrelse meget ringe Afdeling til Ildens Slukning«. Kritiken fortsattes i

Udrykning fra Gothersgade omkring 1880. Foto.

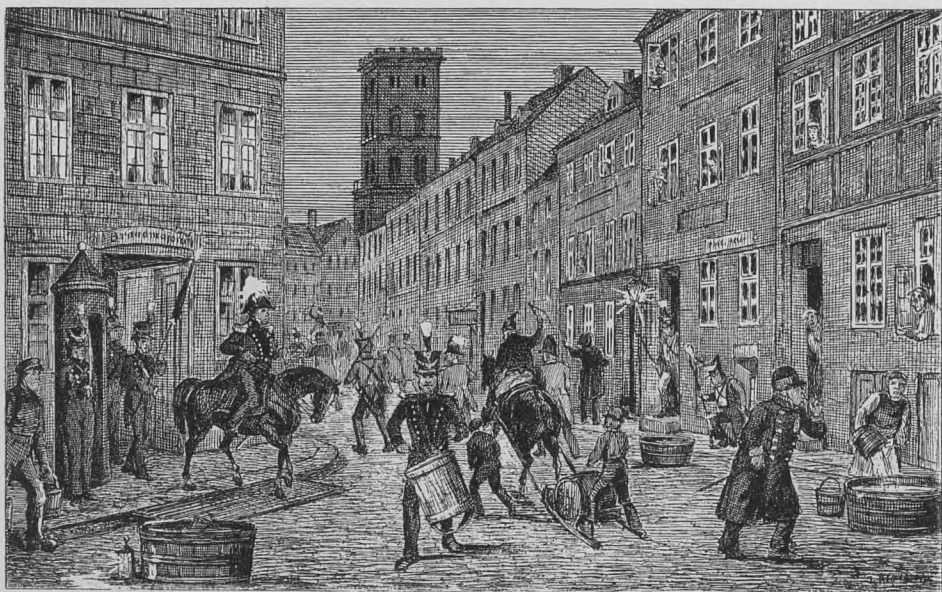
en Aarrække, men samtidig forberedtes en Nyordning af Brandvæsenet, der i 1860 førte til Oprettelsen af 6 faste Brandvægter med fast Mandskab, nemlig i Nicolai Vagttaarn, i Brandvæsenets Depothus i Langebrogade, hos Brandmajoren i St. Kannikestræde 13, i Depothuset, Gothersgade 63, i Adelgade 37 ved Nyboders Vagt og i Dronningens Tværgade 1 (Hotel Phønix). Der indrettedes en elektrisk Forbindelse mellem Vagterne og omtrent paa samme Tid var der sket den meget vigtige Forbedring, at Byen var forsynet med Trykvandsledninger.

Det var en dræbende Epidemi, Koleraen i 1853, der gav Stødet til, at København fik sit første rigtige Vandværk til Afløsning af Byens daværende Vandforsyning, som dels bestod i gravede Brønde, der fandtes omkring i de fleste Gaardsrum, eller som gennem Opstandere pumpedes op fra udborede Trærender, der laa nede i Jorden, og som førte Drikkevandet ind til Byen fra Søerne udenom Byen. Endvidere var der de offentlige Poste, der stod rundt omkring i hele Staden. Vandforsyningen inde i Husene (altsaa i Gaardsrummene, thi i Etagerne fandtes intet Vand) havde sine meget store Mangler, og Vandet

var gennemgaaende meget daarligt. Kom der noget i Vejen med en Gaardpost, saa den ikke vilde give Vand, var der ikke andet at gøre end at sende Bud efter den stedlige »Vandkigger«, og han var Mand for at raade Bod paa Pumpens syge Hjerte. Ved Lov af 20. August 1853 bestemtes, at København skulde have et nyt Vandanlæg, og det nye Vandværk blev anlagt paa Glaciet ved Farimagssvejen (nu Gaden Axelstorv) og her traadte det i Virksomhed den 8. August 1859. Fra Vandværket pumpedes Vandet nu rundt til de forskellige Ejendomme, i hvis Gaarde anbragtes Poste med Hævemekanisme, som senere afløstes af Trækmechanismen. Der var naturligvis stor og almindelig Glæde hos Byens Borgere, da de i 1858 saa det nye Vandanlæg lidt efter lidt blive til, men hvem der ikke var glad ved det nye, var »Vandkiggeren«, der nu saa sig overflødiggjort og sin Eksistens truet. Det datidige Vittighedsblad »Folkets Nisse« udsendte samme Aar en humoristisk Nytaarskalender, i hvilken fandtes følgende Vers:

*Kommunens Nymfe Vandkiggeren er:
Den Stakkel — han lever ej længe!
Er Vandværket fix og færdigt her,
Saa kan han sig gerne hænges.*

Samtidig med det nye Vandværks Anlæg blev der omkring i Byens Gader opstillet Brandhaner (underjordiske), hvortil man ved Hjælp af et Standrør kunde tilslutte Slangerne, og saaledes ved Ildebrande kunde arbejde med et

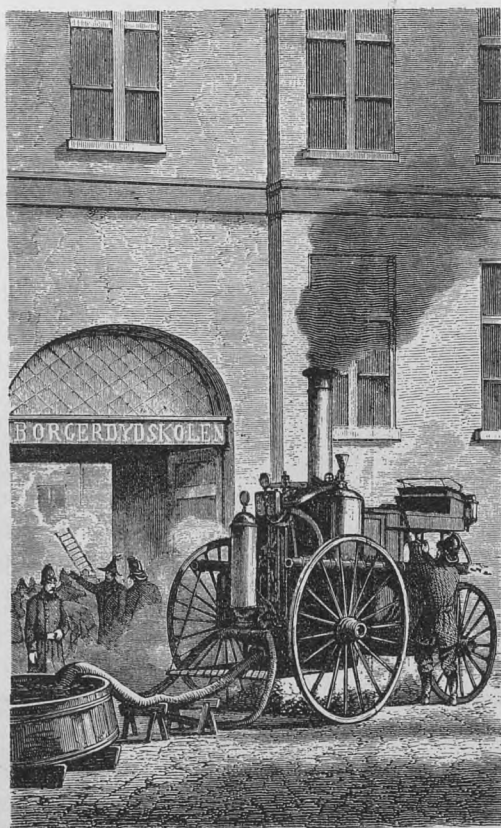

Udrykning til Brand.
Tegning af Klæstrup. Københavns Brandforsikring.

konstant Vandtryk, medens man tidligere maatte benytte Pumpekar, der sukcesivt fyldtes med Vand, og som betjentes af Pumpemandskabet under Afsyngelsen af den kendte Opsang:

*Vi pumper, vi pumper saa godt, vi kan,
men mangler forresten barestens Vand.*

Den første Gang Vandet fra de nye Trykvandsledninger anvendtes ved en Ildebrand var den 3. September 1859 i Ejendommen Møntergade Nr. 44 (nu Nr. 9). Brandmajoren indberettede, at ved Branden, der kun varede i tre Kvarter, var de nye Vandledninger taget i Brug, og han havde faaet det Indtryk, at man for Fremtiden ikke vilde faa Brug for Vandslufferne. Han indstillede derfor, at Slufferne foreløbig blev fritaget for at møde ved Ildebrand. — Den nyindrettede Brandtelegraf overflødiggjorde Vægternes Fløjtekoncert ved Ildebrande,

Dampsprøjte i Virksomhed
ved Branden i Bredgade 32, 1865.
Træsnit i III. Tidende.

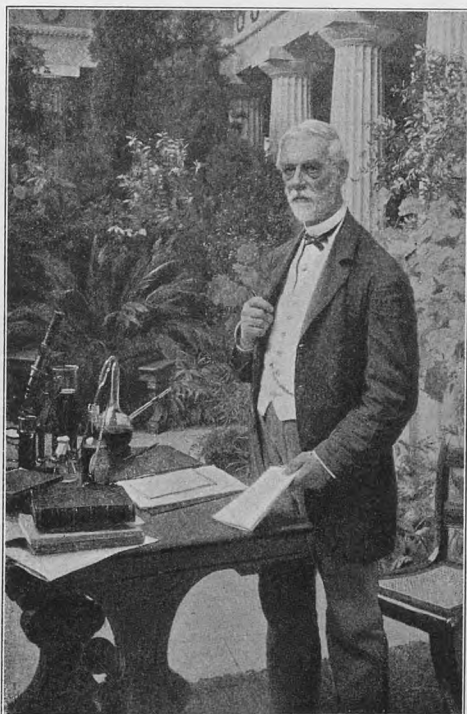
og Brandhanerne overflødiggjorde Pumpefolkene, saa der var Misfornøjelse hos de paagældende, hvad der bl. a. gav sig Udslag i »Folkets Nisse«, som lader en Tilhænger af det gamle System sige:

»Hvorledes vil alle disse Hundekunster ende? Brandtelegrafene fungerer som Vægterfløjte og fløjter dog inte, og det nye Vandværk sprøjter, uden at Mandskabet pumper; — ja, der er ikke saa meget som en lumpen Opsang til en Ildløs!«.

Foruden Trykvandsledningernes uomtvistelige Nytte ved Brandslukning kom der endnu et vigtigt Fremskridt i Brandslukningsteknikken, da man begyndte at tage Dampkraften til Hjælp. Naar man ved, at den første Dampmaskine, som fik praktisk Anvendelse, fremkom saa tidligt som i 1705, at James Watts første enkeltvirkende Dampmaskine blev bygget i 1769 — hans dobbeltvirkende i 1785 — og at det var i 1814, Georg Stephenson fremstillede sit første Jernbanelokomotiv, er det egentlig egnet til at undres over, at det varede saa længe, som det gjorde, før Dampsprøjten blev til Virkelighed. Den svenske Ingeniør *John Ericson* i Fællesskab med Englænderen *Braithwaite* angives at have bygget den første Dampsprøjte i London i 1829. Ved den videre Udvikling opnaaedes der betydelige Forbedringer baade med Hensyn til Forøgelse af Kapacitet, Maskineriets Forenkling, lettest mulige Sugning, hurtigere Opfyring og større Soliditet. Til København kom den første Dampsprøjte fra England i 1864, efter at Vicebrandmajoren havde været paa Rejse til den engelske Hovedstad for at overvære nogle Prøver. Den kostede 6572 Rigsdaler, og der ansattes fra 1. Juli s. A. en Maskinmester til dens Betjening med en maanedlig Løn af 50 Rdlr. Han skulde selv lønne 2 Fyrbødere og 1 Assistent. Med denne Nyanskaffelse havde Brandvæsenet opnaaet et Præg af Modernitet. — Endnu en ny Ting kom i 1867, hvor Brandkorpset fik sine første Røgmasker. En Sprøjtefabrikant havde fra Paris fremskaffet et saakaldt »Luftapparat«, hvormed »en Mand bliver i Stand til at bevæge sig i den tykkeste Røg.« Efter at have overværet forskellige Forsøg med Apparatet bestilte Brandkommissionen 6 Eksemplarer, et til hver af de faste Vagter. Røgmaskerne kom første Gang i Anvendelse i November 1867 ved en Brand i Læderstræde Nr. 11, hvor de angives at have svaret til Forventningerne, idet »det blev saa meget lettere at opdage Ildens Oprindelse.«

Omorganiseringen af Brandvæsenet var under fortsat Udvikling, og samtidig med, at Forholdene paa Broerne, der stadig var Genstand for Kritik, forbedredes, bl. a. ved at der i 1865 etableredes to udenbys Vagter (Gasværksvej Nr. 11 og Guldbergsgade Nr. 3), og forskellige andre Mangler blev afhjulpet, nærmede man sig den mest betydningsfulde Forandring, der endnu var sket for Københavns Brandvæsen. I 1862 rettede daværende Folketingsmand, Brygger *I. C. Jacobsen*, Grundlæggeren af Carlsberg Bryggerierne, »Skandinaviens største«, der den 10. November 1867 fejrede 100 Aars Jubilæum, en Forespørgsel til Justitsministeren, der lød saaledes: »Vil den højtagede Justitsminister lade udarbejde og forelægge Rigsdagen Udkast til en ny fuldstændig Lov om Brand- og

Slukningsvæsenet i København.« Justitsministeren gav Brygger Jacobsen fuld-
stændig Ret i en Del af Kritiken, der samtidigt med Forespørgselen blev frem-
sat, og i 1863 blev der nedsat en Kommission med den Opgave at drøfte Om-
dannelsen af Københavns Brandvæsen, Fremskaffelsen af de fremtidigt nødven-
dige Midler til Brandvæsenet, Ordningen af Forstædernes Brandvæsen samt Re-
vision af de gældende Brandpolitilove af 1805 og 1818. Kommissionen frem-
lagde to Forslag, der af Justitsministeriet blev samarbejdet til eet, og den 15. Maj

Kaptajn, Brygger J. C. Jacobsen.

1868 underskrev Kongen den »Lov om Brandvæsenet i København«, der er gæl-
dende endnu i Dag. (I Bemærkningerne til Forslaget meddeles bl. a., at det hid-
til værende Brandkorps foruden af den af Kongen udnævnte Stabsofficer, der
havde den øverste Kommando over Brandkorpset og var første Medlem af
Brandkommissionen, bestod af 1 Brandmajor, 1 Vicebrandmajor, 2 Meddirek-
tører, 7 Kaptajner, 12 Premier- og 28 Secondløjtnanter, 1 Regimentsfeltkærer,
2 Værkmestre, 91 Overbrandmestre, 189 Underbrandmestre, 202 Straalemestre,
202 Assistenten, 3126 Brandsvende, hvoraf 200 udgjorde Nedbrydningsmandska-
bet, 100 Værkgeseller, 330 Pumpemænd, 6 Brandbude, 5 Tambourer og 12 Fane-
poster, altsaa en Styrke paa ialt 4.213 Mand). Loven, der traadte i Kraft i 1870,
bestemte, at Brandvæsenet i København og paa Stadens Grund, med Undtagelse

Værkesell ved Brandkorpset.

1. Fjerdedel af det 19. Aarhundrede.

J. H. Senn: Klædedragter i Kjøbenhavn.

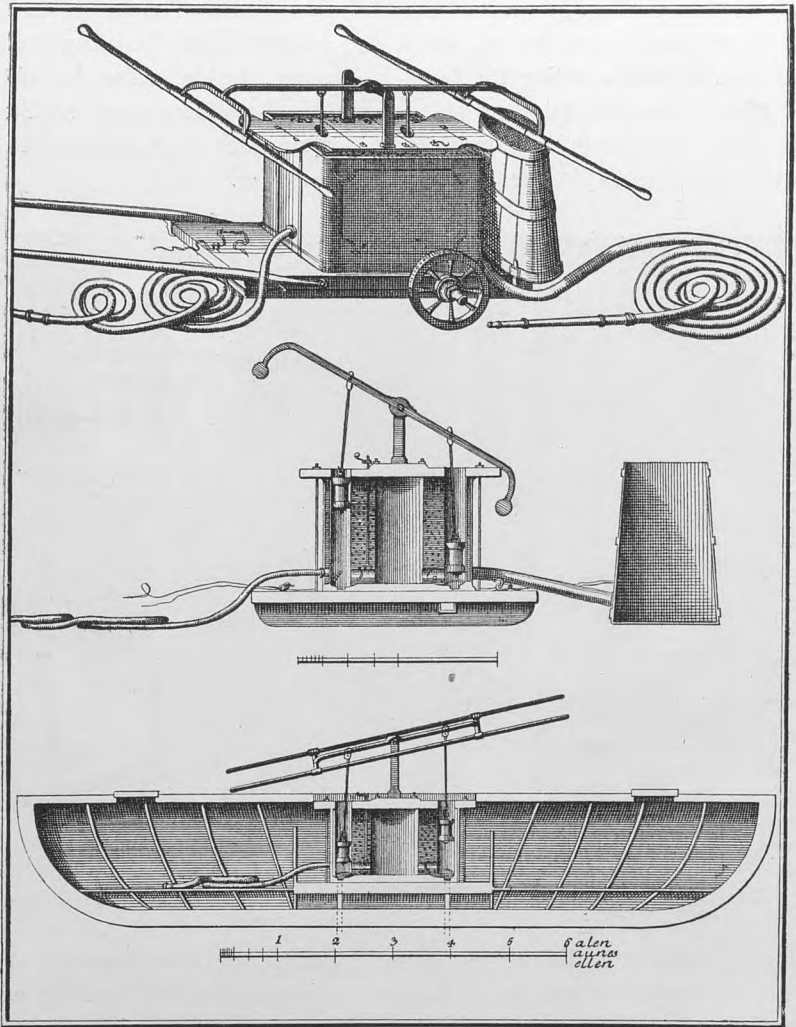
at Nyholm, skulde henlægges under Københavns Kommune. Det bestaaende Brandkorps og Brandkommissionen skulde ophæves, og sidstnævntes dømmende Myndighed skulde overgaa til Københavns Kriminal- og Politiret. Til Københavns Kommune skulde overdrages alt det Materiel, der for Tiden tilhørte Brandvæsenet, heri indbefattet det af »Københavns Brandforsikring« bekostede Telegrafanlæg samt Nicolaí Taarn. Det ekstraordinære Understøttelsesfond, der hidtil var bestyret af Brandkommissionen, skulde henlægges under Magistratens Forvaltning. Kirker og offentlige Bygninger skulde ikke mere vedligeholde Sprøjter, derimod skulde Brandvæsenet have Ret til at benytte Sprøjtehusene ved disse Bygninger mod at bekoste deres Vedligeholdelse og Brandforsikring. Om Udgifterne til Brandvæsenet blev det bestemt, at der skulde paalignes samtlige — ogsaa offentlige — Ejendomme paa Stadens Grund et aarligt Bidrag paa

4 Skilling af hver Rigsdaler Brandforsikringssum eller Taksationsværdi, og Bidraget for de Bygninger, der var forsikret i »Københavns Brandforsikring« eller i »Den alm. Brandforsikring for Landbygninger«, skulde indbetales af disse Selskaber efter Halvaarsopgørelser af den samlede Forsikringssum. Dækkede dette Bidrag ikke Udgifterne, skulde Restbeløbet udredes af Kommunen. Desuden indeholdt Loven detaljerede Brandforsikringsregler.

Udtrykning fra Nikolaj Taarn.

Ifølge Lovens § 4 skulde de nærmere Regler for Brandvæsenets Personale og Materiel fastsættes ved et af Kommunalbestyrelsen vedtaget og af Justitsministeriet godkendt Regulativ, og dette skete under 21. Juni 1870. Brandvæsenets Personale skulde bestaa af en Højstkommanderende (Brandinspektør), en Næstkommanderende (Vicebrandinspektør), 3 Befalingsmænd (Assistenter) ved det lønnede Mandskab og 2 Assistenter ved Reserven, en Læge, en Skriver, en Sprøjtemester og de fornødne Maskinfolk til Dampsprøjten, 12 Sprøjteførere og 81 Brandfolk til Besættelsen af de 8 faste Vagter (se Siderne 63 og 66). Desuden skulde der være Pumpemandskab i saa stor Udstrækning, at der — foruden den nødvendige Afløsning — hver Nat paa Brandvagterne kunde være 24 Mand til denne Tjeneste. Til en 9. Brandvagt paa Østerbro skulde der blandt Beboerne i Lægeforeningens Boliger antages 2 Sprøjteførere og 9 Brandfolk. En »mobil Reserve« paa 6 Sprøjteførere og 18 Mand skulde efter Tilsigelse hurtigst muligt give Møde ved Ildebrand saavel Dag som Nat. Materiellet skulde bestaa af

En stor Sprøjte (foroven) og en Pramsprøjte.

Thurah: Hafnia Hodierna, 1748.

40 større Sprøjter med Tilbehør, 2 Pramsprøjter, 1 Dampsprøjte med Tilbehør, 30 Vandvogne, 1 Redningsstige, et passende Antal Haandsprøjter, Stiger, Krybekrager, Brandspande, Lygter, Brandhager, Pumper og andre Brandrekvisiter og Beskyttelsesmidler. Uniformen skulde for Brandofficerernes Vedkommende bestaa af mørkeblaa Benklæder og Frakke, den sidste med gule Knapper og opstaaende Krave, sort Læderhjelm (istedetfor den hidtil reglementerede trekantede Hat) med Kam og Kanter af forgyldt Messing, medens Sprøjteførere og Brandfolk af det lønnede Mandskab skulde bære den Uniform, der tidligere var fastsat for Mandskabet ved Brandkorpsets faste Vagter. Alle andre Folk i Brand-

Brandlygte - Brandhage.
Fra et Hus i Stormgade.
Tegninger af Peter Linde 1929.
(Københavns Museum).

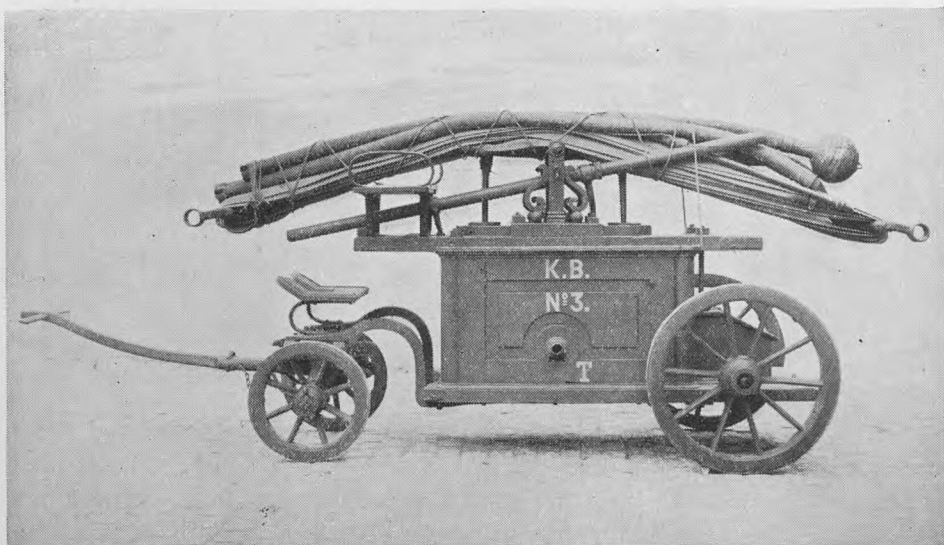
væsenets Tjeneste skulde bære Brandskilt, dog skulde Sprøjteførerne ved Reserven bære en nærmere foreskrevet, let kendelig Hovedbeklædning. Iøvrigt fandtes Bestemmelser om, at Forseelser mod Regulativet eller Instrukserne kunde straffes med Afkortning i Lønnen, med Bøder eller Suspension i indtil 2 Maaneder. Forseelser af Reservens Folk kunde straffes med Bøder paa indtil 50 Rdlr. eller med simpelt Fængsel i indtil 6 Uger. Der blev udbetalt Ducører til den, som først meldte en Ildebrand til en Brandvagt, til det Vagtmandskab, som

Brandskilt.

I. Fjerdedel af det 19. Aarhundrede. Københavns Brandforsikring og Folkemuseet.

først gav Møde ved Brandstedet med deres Sprøjte, og til dem, der under en Ildebrand viste særlig Konduite. Fastlønnede Brandfolk, der kom til Skade under Tjenesten og som Følge deraf maatte søge Afsked, skulde have en Pension paa $\frac{2}{3}$ af Gennemsnitslønnen for de sidste 5 Aar. For Tilskadekomne af Reserven skulde Pensionen fastsættes af Magistraten. Om Vagttjenesten blev bestemt, at de 3 Assisterter ved det lønnede Mandskab skiftevis for et Døgn ad Gangen skulde have Vagt paa Hovedstationen i Nicolai Taarn. Naar de ikke havde

GI. Sprøjte fra Københavns Brandvæsen.

Vagt, skulde de besørge Brandinkvisitionen og indøve Mandskabet. 12 Sprøjteførere og 72 Mand af Brandfolkene dannede 12 Vagthold, der skiftevis afløste hinanden paa de 8 faste Vagter, altsaa med 2 Døgns Vagt og 1 Døgns Frihed. De resterende 9 Mand af det faste Mandskab betjente Redningsstigen med 6 Mand ad Gangen, altsaa samme Turnus.

Man kan rent umiddelbart undre sig over, at det nydannede kommunale Brandvæsen kunde begynde sin Virksomhed med et saa faatalligt Mandskab, naar man tidligere havde haft en tusindtallig Styrke, der var pligtig til at indfinde sig ved Ildsvaader, men det maa her tages i Betragtning, at i og med Dannelsen af et Fagbrandvæsen begyndte en ny Tid set fra et Brandsluknings-synspunkt. Tidligere foregik, som det er fremgaaet af det foran omtalte, Alarmeringen og Brandslukningen i nogen Grad i Forvirringens Tegn. Nu indrettedes et Brandtelegrafsystem med Alarmskabe spredt over hele Byen, og et militært disciplineret Brandkorps organiseredes. Gennem Brandtelegrafen kunde man altsaa hurtigt skaffe sig Underretning om og melde videre, hvor Brand

opstod, og Brandkorpset havde med sin faste Organisation større Muligheder for at Brandslukningen kunde lykkes, end den tidligere mere løse Organisation. Kort sagt betød det Planmæssighed mod tidligere Tiders Kaos.

Den 1. August 1870 var alt parat til, at Københavns Kommune kunde overtage Stadens Brandvæsen med cand. polyt. *I. C. Schönheyder* som Højstkom-

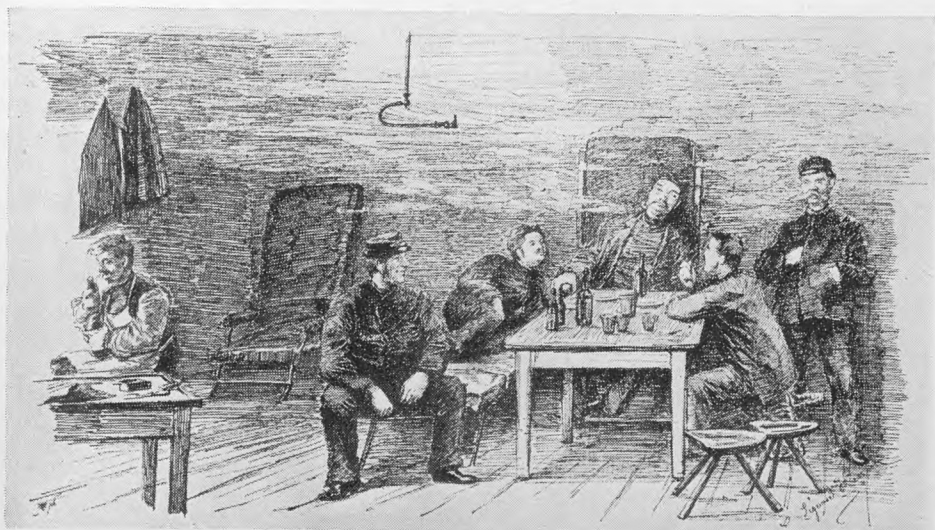
Stationen i Hotel »Phoenix«. Foto fra 1870.

manderende. Under kommunal Ledelse gik det københavnske Slukningsvæsen herefter en stærk Udvikling i Møde.

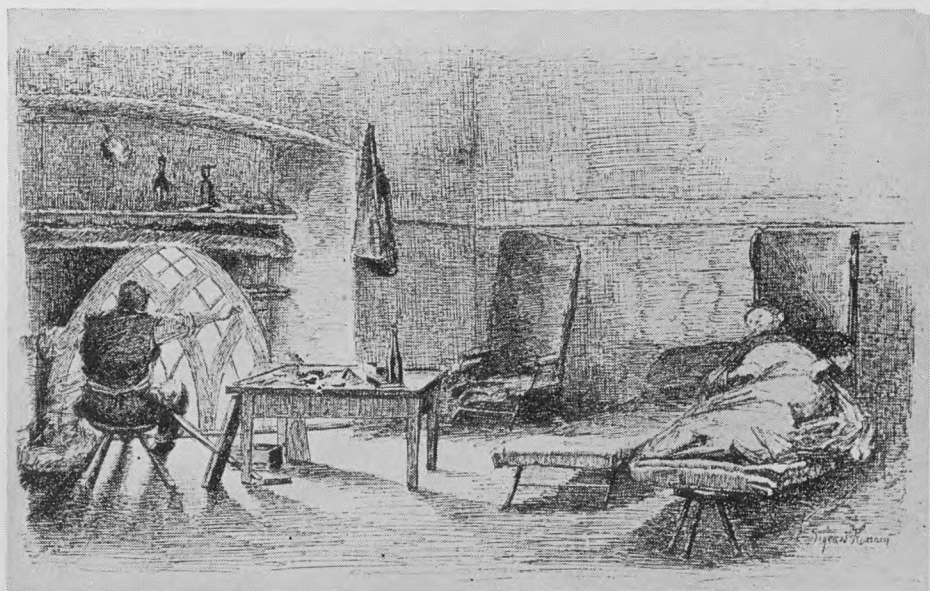
I den første Periode forøgedes Materiellet, og Vagtlokalerne forbedredes noget, hvilket nok har været i høj Grad tiltrængt. Eksempelvis meddeler Brandinspektør Lindhard i sin Bog »Brandmandsliv«, at »paa Vagten i Hotel Phoenix, hvor Vagtlokalerne laa i en dyb Kælder, havde Sprøjteførererne ganske vist sit eget Værelse, der vendte mod Gaden, og som paa Baggrund af Mandskabets maatte anses for helt godt. Men Mandskabets laa mod Gaarden og var saa mørkt, at det næsten var umuligt at arbejde i det uden Lys, og saa var der tilmed lige udenfor Vinduerne Pissoir i Gaarden, der jo ikke netop forbedrede Luften. Naar man nu erindrer, at Vagttiden var paa to Døgn, og at Lønningen var saa lille, at det var en Nødvendighed at arbejde paa Vagten, forstaar man, at Mandskabet syntes, at den var haard at gaa paa og søgte om Forbedring af Forholdene. At staa i Porten og se lidt paa Gadelivet var strengt forbudt.« Flere nye Stationer oprettedes, og nogle af de bestaaende blev flyttet. Brandtelegraf

blev ligeledes udvidet. Imidlertid har der været en Del Vanskeligheder at kæmpe med, inden det kommunale Brandvæsen rigtig kom i Gang. Dels har der været uheldige Omstændigheder ved nogle Brande, og dels havde Brandvæsenet ikke nogen god Presse. I Maj 1884 blev Schönheyder efter et Uheld, hvor han næsten mistede Synet, afløst af Kaptajn ved Ingeniørtropperne *D. F. S. Meyer*, og under dennes mangleaarige Ledelse gik Københavns Brandvæsen ind i en ny Æra.

Endnu i Meyers første Embedsaar indtraf en Begivenhed, som fik stor Indflydelse paa det københavnske Brandvæsens videre Udvikling: Kristiansborg Slots Brand den 3. Oktober 1884. Slottet, der var genopført efter Branden i 1794, havde paa langs og tværs gennem samtlige Fløje stærke brandfri Mure med Jerndøre. Desuden var truffet en lang Række Foranstaltninger med en eventuel Ildebrands Bekæmpelse for Øje, men man havde begaaet en skæbnesvanger Fejl ved kun at lade Brandmurene gaa til Tagets Underside og ved ikke at gøre Branddørene dobbelte. Den 3. Oktober blev der lagt i Kakkellovne, for at Salene kunde være opvarmede, naar Rigsdagen nogle Dage senere traadte sammen. Om Eftermiddagen opdagede en Rengøringsarbejderske Ild for Enden af en Gang i Mezzaninen. Med et Ildslukningsapparat forsøgte Portneren forgæves at slukke Ilden, hvorfor han tilkaldte Brandvæsenet fra Stationen i Nicolai Taarn. Til at begynde med saa Branden ret ufarlig ud, og man mente at kunne slukke med en Haandsprøjte. Situationen forværrede sig imidlertid snart, Ilden bredte sig mere og mere og brød stadig frem paa flere Steder. Alt Brandmandskab plus Reserven mødte, og Militæret kaldtes til Hjælp. Saa viden om lyste denne Brand, at man fra Malmø sendte det betrængte københavnske Brandvæsen en Dampsprøjte til Hjælp med 18 Mands Betjening. Den naaede dog ikke over, før Branden var ved at dø hen, saa der blev ikke Brug for Brødrefolkets Hjælp. Slottet var i Løbet af Natten nedbrændt, og der gik nogle Menneskeliv tabt. Imidlertid blev denne Brand Løftestangen for en fuld Modernisering af Brandvæsenet. Den Diskussion, der efter Branden rejstes i Dagspressen, var gennemgaaende Brandkorpset gunstig, hvorimod Brandvæsenets Organisation kritiseredes. Brygger I. C. Jacobsen viste atter ved denne Lejlighed sin store Interesse for Brandvæsenet ved i »Dagbladet« at fremkomme med en saglig Bedømmelse af Brandvæsenets Mangler, som han udelukkende saa i dets slette Organisation, derimod ikke hos Korpsets Officerer og Mandskab. Denne Artikel foranledigede Borgerrepræsentant *Schmiegelow* til at rette en Forespørgsel til Borgmesteren: »Er Københavns Brandvæsen kraftigt nok til at modstaa en større Ildsvaade?« Forespørgselen gav Anledning til livlige Drøftelser. Brandinspektør Meyer, der kom til at foretage ikke mindre end 3 Studierejser i Udlandet, fremkom herefter med en Indstilling, og den 1. Januar 1890 traadte en ny og meget forbedret Ordning i Kraft efter at være vedtaget af Borgerrepræsentationen og godkendt af Justitsministeriet den 15. Marts 1890. København fik herefter 6 Stationer, hvoriblandt den nye Hovedbrandstation paa den Plads, hvor den nu ligger. Stationen, der afløste Stationerne i Nicolai Taarn og St.

Vagtstuen i Nikolaj Taarn.

Vagtstuen i Nikolaj Taarn.
Tegning af Sigv. Hansen. (Kjøbenhavns Brandforsikring).

Kannikestræde og til Dels ogsaa den i Gothersgade, stod færdig og traadte i Virksomhed den 30. April 1892. Den nye Hovedstation var i Forhold til Brandvæsenets tidligere Stationer et helt Slot med sine rummelige Lokaler, Gaard og Stalde. Ikke mindst Staldene, hvor Brandvæsenet nu fik Plads til sine egne Heste i Modsætning til tidligere, hvor Kørselen blev besørget af Vognmænd, der skiftevis satte Skraldevogns- og Bryllupsheste ind paa Brandvagnerne, betød et stort Fremskridt.

Samtidig skulde den nuværende Brandstation i Adelgade 115 erstatte Sta-

Nikolaj Taarn med S'agterboderne, »Maverne«.

tionerne i Adelgade, Koncertpalæet og til Dels ogsaa den i Gothersgade. Stationen paa Fælledvej skulde dannes ved Udvidelse af den forhaandenværende Brandstation paa Fælledvej Nr. 22 og skulde erstatte denne og Stationen paa Nørrebrogade Nr. 151. Stationerne i Absalonsgade, Langebrogade og paa Østerbro blev bibeholdt uforandret. Derimod skulde Stationen paa Ladegaarden inddrages. Den tidligere Station i Gothersgade skulde foreløbig tjene som Depot for Brandvæsenets ældre Reservemateriel. — Personalet skulde bestaa af en Brandinspektør, en Vicebrandinspektør, fem Fuldmægtige, to Reservefuldmægtige og ialt et Personale paa 200 Mand. Trods Meyers Indstilling blev det bestaaende Reservekorps, der bestod af 80 Sprøjteførere og 320 Brandfolk, ikke ophævet. — Materiellet kom til at bestaa af 4 Dampsprøjter med Tendere, 10 Haandkraftsprøjter, 5 mekaniske Redningsstiger og 2 Personvogne. I Februar

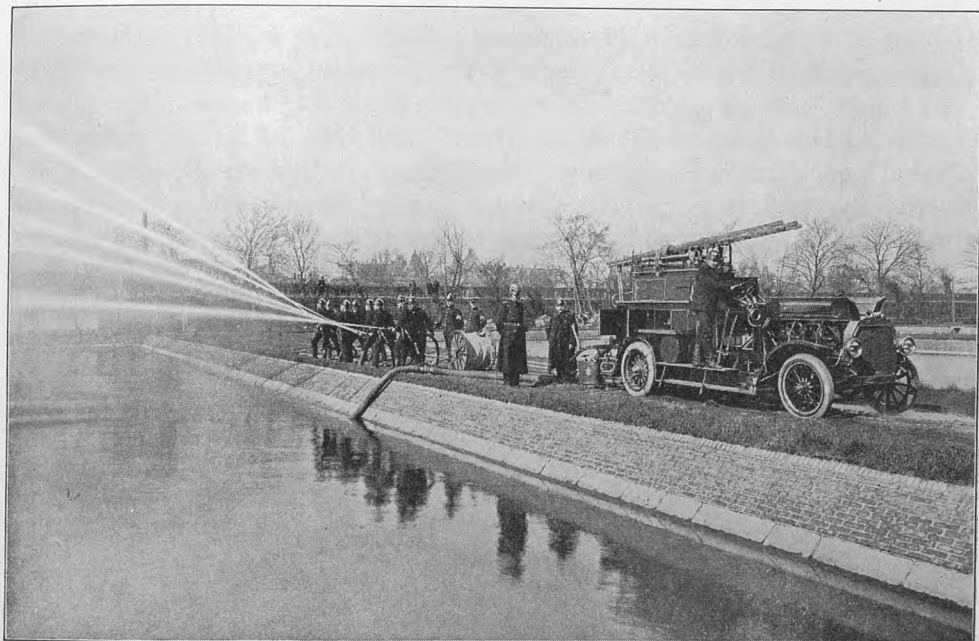
Fælledvejens Brandstation, Stigevagten. Foto.

1896 blev den lille (»mobile«) Reserve ophævet, og ved Lov af 13. Februar 1903 blev ogsaa det store Reservekorps afskaffet.

Vi er hermed naaet Tiden for Organisationens Dannelse og begyndende Virke, og i den resterende Del af indeværende Afsnit vil vi derfor indskrænke os til at nævne nogle Hovedpunkter i den stadige Udvikling, Brandvæsenet opviser i indeværende Aarhundrede. Fremskridt drukner heldigvis ofte i nye Fremskridts Strøm, og som Tiden gaar, er det maaske navnlig Systematiseringen og den organisatoriske og tekniske Udvikling, der vil blive husket.

Aarhundredskiftet blev Indledningen til en rivende Udvikling for Byen. Begyndelsen blev gjort med de store Indlemmelser i 1901–02 af Valby, Sundbyerne, Brønshøj og Utterslev og med Anlægget af Frihavnen. Befolkningstallet fik en anselig Forøgelse, og Kommunens Areal blev tredoblet, hvilket ganske naturligt medførte betydelige Udvidelser af Brandvæsenet. I de følgende Aar gror da ogsaa den ene Brandstation op efter den anden. Den nuværende Brandstation paa Østerbro i Østbanegade blev taget i Brug i Oktober 1901, medens den tidligere Østerbrostation nedlagdes. Den nuværende Brandstation paa Kløvermarksvej toges i Brug i April 1904 som Fællesstation for Kristianshavn og Sundbyerne. I August 1905 blev en ny Brandvagt i Valby, beliggende i Skolegade og indrettet i en af de gamle Ryttergodsskoler fra Frederik den Sjettes Tid, taget i Brug, og i 1907 Brandstationen paa Frederikssundsvej, »Tomsgaarden«. Brandstationen paa Enghavevej blev taget i Brug 1. November 1929, og samtidig blev Vagterne i Absalonsgade og Skolegade nedlagt. Og endelig, som den sidste Erhvervelse, blev den nye store Brandstation i Vigerslev ved Hansstedvej taget i Brug den 3. Juni 1947.

Brandvæsenets Automobilisering paabegyndtes i 1907 med Anskaffelse af et Personautomobil til Fremføring af den vagthavende Brandinspektør. Det var en lille aaben 4 Personers »Peugeot« med den imponerende Effekt paa 10 HK, der paa jævn Vej skulde være i Stand til at præstere 40 km's Fart. Men dette Køretøj førte en lidet misundelsesværdig Tilværelse, idet den rivende Udvikling indenfor Automobilindustrien i de følgende Aar gav Drochechaufførerne langt kraftigere Vogne i Hænde, saaledes at det blev en hel Sport for disse at overhale den lille Peugeot. Som en noget større Begivenhed maa det noteres, at den 1. April 1913 indrangeredes den første Motorsprøjte blandt Københavns Brandvæsens Slukningsmidler. Den anskaffedes allerede i Foraaret 1912, men omtrent et Aar igennem foretog man Prøvekørsler og Øvelser med den, førend den indgik i Vognparken som Udrykningskøretøj. Den var bygget i England, Fabrikat »Dennis«. »Engelskmanden«, som den populært kaldtes, havde en 6 cylindret Motor paa 75 HK, og Pumpen var en 3 Trins Centrifugalpumpe, der kunde yde 2000 l/Min. ved et Modtryk paa 9 Atm. Sin første store Opgave løste »Engelskmanden« under Branden i Jerusalemskirken i Rigensgade den 21. Januar 1914, hvor den det meste af Natten gav Vand til 4 Straalerør, og siden kæmpede den ved en Række Storbrande Side om Side med Dampsprøjterne og

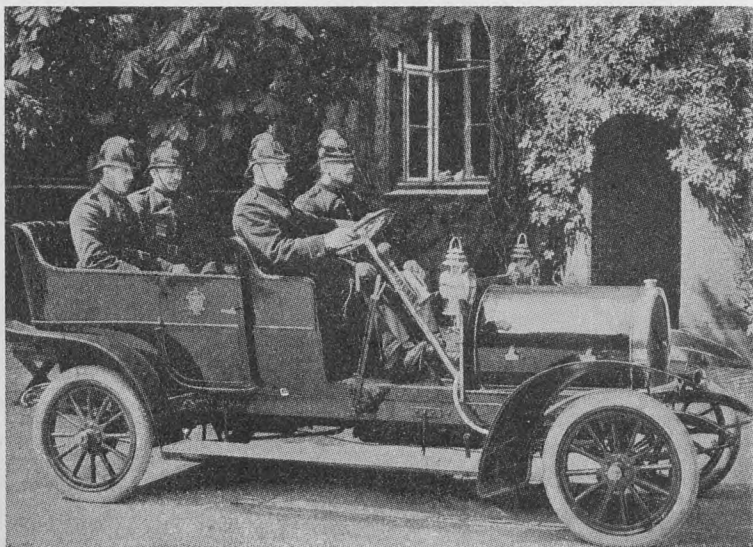

Københavns første Motorsprøjte, den saakaldte «Engelsmand».

(fra Begyndelsen af Tyverne) med Mercedes-Daimler Sprøjterne. I 1913 fik Brandvæsenet en 25 HK »Renault«-Personvogn som Erstatning for den tidligere anskaffede »Peugeot«, og i 1917 kom atter et nyt Personautomobil til Brug for Brandchefen og Vicebrandchefen. Det var en 25 HK lukket »Mercedes«. Dermed afskaffedes den gamle hestetrukne Landauer, der i 25 Aar havde tjent til Fremførsel af Brandcheferne til Ildløs og undertiden ogsaa til andet, hvorfor den havde erhvervet Navnet »Selskabssprøjten«. I Begyndelsen af Tyverne tog det Fart med Overgangen til Automobildrift, idet man anskaffede 7 Motorsprøjter, 7 Tendere, 2 mekaniske Redningsstiger, 2 Lastvogne, 1 Øvelsesvogn og 8 Ambulancer. Og da Brandvæsenet i 1930 anskaffede 7 Afprodsstiger blev omsider de sidste Heste overflødige — uden at Bøfferne af den Grund blev billigere.

En meget væsentlig Del af Brandvæsenets Virksomhed er Ambulancetjenesten. Kørslen med Ambulancevognene, der oprindelig blev anskaffet af »Foreningen for Lægevagtstationer« til Transport af »tilskadekomne«, blev fra Begyndelsen besørget af Politiet, idet Vognene var installeret ved Politistationerne, hvorfra der blev tilkaldt Kuske og Heste fra nærboende Vognmænd, med hvem man havde Kontrakt. I 1898 overtog Brandvæsenet Kørselen, idet det for Eftertiden modtog Meldingerne og stillede Heste og Mandskab til Raadighed, ligesom Vognene blev anbragt paa Brandstationerne. I November 1899 blev Kørs-

len udvidet til ogsaa at omfatte saadanne syge, for hvem der forelaa Erklæring om, at hurtig og skaansom Transport var nødvendig, og fra 1907 yderligere til Transport af Barselpatienter, der var under Forsorg af »Foreningen af ulykkeligt stillede Mødre«. Fra 1909 var der paa de forskellige Brandstationer installeret 6 Ambulancevogne, og medens Politiet indtil 1913 ledsagede disse, overtog Brandvæsenet fra dette Aar helt Betjeningen. Fra 1910 overgik Vognene til »Røde Kors«. Benyttelsen af Ambulancevognene steg i Aarenes Løb ganske overordentligt. Antallet af Transporter var fra 1898 til 1920 vokset fra ca. 200

Københavns Brandvæsens første Personautomobil.

til ca. 4000 aarligt, og Antallet af Udrykninger pr. 1000 Indbyggere var i samme Tidsrum steget fra 5 til 69. Med denne stærkt stigende Benyttelse blev det efterhaanden mere og mere vanskeligt at vedligeholde Vognene, ligesom ogsaa Ambulancetjenesten sled stærkt paa Brandvæsenets Heste. Af disse Grunde førte Udviklingen da ogsaa med sig, at Kommunalbestyrelsen i 1919 vedtog, at Brandvæsenet skulde besørge denne Kørsel med *egne* Ambulancer, de forannævnte 8 Motorambulancevogne, af hvilke den sidste leveredes Brandvæsenet i Januar 1922.

I 1930 organiseredes Røgbeskyttelsestjenesten rationelt, og i Forbindelse hermed oprettedes Røgdykkerskolen, der har Lokaler paa Brandstationen paa Enghavevej, hvor Uddannelsen af Røgdykkere foregaar. — 1931 indførtes Radiotjenesten, hvorved Hovedbrandstationen til en Begyndelse sattes i traadløs, telefonisk Forbindelse med Røgdykkertenderen. — 1934 oprettedes Brandskolen i Lokaler paa Hovedbrandstationen, hvor Udrykningstjenestens Personale uddan-

nes til Tjenestens forskellige Grene. — Efter 1. April 1941 er den af professionelle Skorstensfejere indtil da etablerede »Skorstensfejervagt« nedlagt, og Brandvæsenet varetager herefter den i Tilfælde af Skorstensild fornødne Skorstensfejertjeneste. — I 1939 anskaffedes den saakaldte Ingeniørtender, og i Aarene derefter udvikledes »Pionertjenesten«, hvortil uddannes særligt Mandskab til alle de herunder hørende mange forskellige Opgaver, ligesom man i 1946 udvidede denne Tjeneste til ogsaa at omfatte Vanddykkertjenesten med særligt uddannet Mandskab.

Ved Aarsskiftet 1947-48 havde Københavns Brandvæsen følgende Personale:

I Udrykningstjenesten: 1 Brandchef, 2 Vicebrandchefer, 13 Brandinspektører, 58 Brandmestre, 58 Reservebrandmestre, 6 Maskinpassere og Overchauffører samt 342 Brandmænd, ialt en Styrke paa 480 Mand.

Ved Administrationen, Kontorer, Værksteder, Depoter m. m.: Ialt 190 Personer (hvoraf nogle delvis forretter Udrykningstjeneste).

Frederiksberg

Frederiksberg Kommune — den største By i Landet næst efter København, og tillige den største By i Sokkelunds Herred, Københavns Amt —, blev efter Indlemmelsen af Valby- og Brønshøj kvartererne i København helt indesluttet af Hovedstadens sydlige Del. Frederiksberg var oprindeligt en Del af Hvidovre Sogn. Den udskiltes i 1857 som selvstændig »Handelsplads« og udgjorde en Del af Københavns Amtsraadsreds, men i 1899 udskiltes Kommunen fra Amtsraadsredsen og blev i Forholdet til Amtsraadet m. fl. Instanser i det væsentlige stillet paa samme Fod som en Købstad. Under Hensyn til de tidligere for Kommunen gældende Bestemmelser kan der dog i en af Kommunalbestyrelsen vedtagne og af Indenrigsministeriet stadfæstet Vedtægt gives Afgivelser fra de almindelige for Købstæderne gældende Regler. Ved Frederiksbergs Kommunes Vedtægt af 1935 er der gjort saadanne Afgivelser. For Eksempel er Bygnings- og Brandvæsenet ikke som i Købstæderne henlagt under særlige Kommissioner, men sorterer direkte under Kommunalbestyrelsen, som har overdraget den udøvende Myndighed til Teknisk Forvaltning.

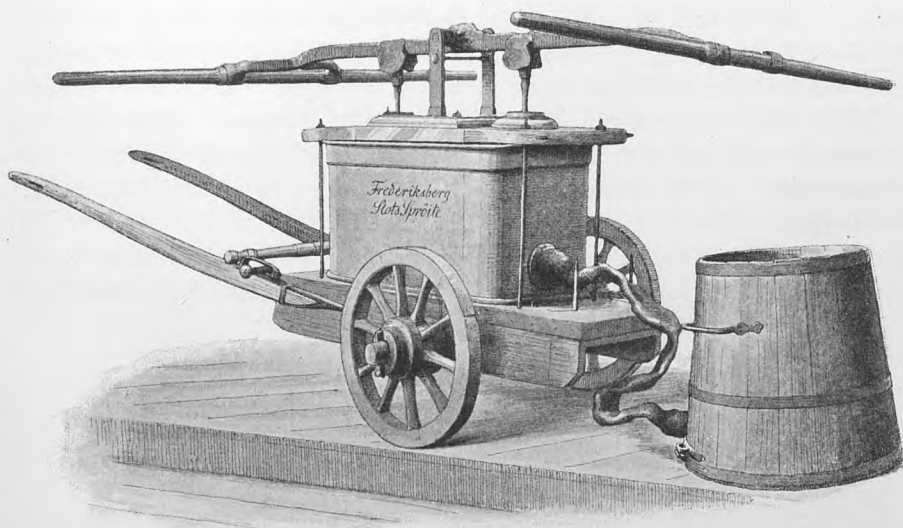
Dannelsen af et Brandkorps refererer sig til en af Justitsministeriet under 24. Januar 1867 stadfæstet Vedtægt for Ordningen af Frederiksberg Kommunes Brandvæsen. Ordningen af dette byggede paa et Forslag, udarbejdet af Overbrandmester *J. C. Lampe*, og Vagten blev første Gang besat den 2. September 1867. Efter Vedtægten bestod Korpset dels af fastlønnet Mandskab bestaaende af 2 Brandmestre, 12 Brandsvende og 2 Brandbude, der gjorde Vagt hvert andet Døgn, dels af 14 Brandmestre, 10 Straalemestre og 212 Brandsvende, der kun

Udrykningsholdet, 1867.

mødte og fik Betaling i Ildebrandstilfælde. Den umiddelbare Kommando over Brandkorpset havde en Brandinspektør. Alarmeringen af Brandvæsenet skete ved Klemteslag med Kirkeklokken i Frederiksberg Kirke, Hornsignal, Piben og Brandraab af Brandbudene, Politiets Betjente og Vægterne. Ved Udhængning af Flag om Dagen og Lanterne om Natten fra Kirketaarnet markeredes Retningen til Brandstedet. Materiellet bestod af tre ældre Brandsprøjter, 1 Haandsprøjte, 1 Stationsprøjte (1½ Td. Vand pr. Minut til 60 Fods Højde) med Hesteforspand samt 8 Vandvogne à 4 Tdr. — Vand til Slukning maatte tages fra de 7 offentlige Brønde, der hver var forsynet med Vandbeholdere paa 16 Tdr., eller fra de private Brønde.

I 1870 toges Brandstationen i Pileallé Nr. 2 i Brug. Det er den Bygning, der ligger overfor den gamle, ottekantede, i 1734 opførte Sognekirke ved Indgangen til Frederiksberg Have. — I 1871 anlagde Jernstøber P. Andersen et Vandværk, paa hvis Ledninger der blev anbragt Brandhaner — i første Omgang 10 Stykker. — I 1879 anlagdes Kommunens eget Vandværk paa Godthaabs-

Frederiksborg Slotssprøite. I. Fjerdedel af det 19. Aarhundrede.

vej. — Den 1. April 1877 traadte det første »Reglement for Brandvæsenet i Frederiksborg« i Kraft. Derved henlagdes Brandvæsenets Styrelse til en Brandkommission, og der fastsattes en Række Brandpolitibestemmelser. Til Reglementet knyttedes en Vedtægt, der fastsatte en Udvidelse af Materiellet, og en Ændring af den personelle Styrke, der fastsattes til 1 Brandinspektør, 1 Overassistent, 2 Assisterter, 14 Brandmestre, 16 Straalemestre og 206 Menige delt i Vagtmandskab, Reservemandskab og Forstærkningsmandskab. Vagtmandskabet

Brandstationen, Pileallé 2.

(16 Mand) i 2 Hold med skiftende 24 Timers Tjeneste var fastlønnet. Reservemandskabet (28 Mand) i 2 Hold, der skiftevis i Perioder paa 3 Maaneder gjorde Tjeneste ved Brand mod Timeløn og et aarligt Honorar. Forstærkningsmandskabet (192 Mand) udtoges ved Udskrivning blandt Borgerne. Alarmering af Mandskabet foregik som hidtil. — Den 1. September 1882 stationeredes et Par Heste med Kusk paa Brandstationen. — I 1884 forøgedes Materiellet med 2 Stationssprøjter.

Den 21. September 1886 flyttedes Brandstationen fra Pileallé til en nyopført kommunal Administrationsbygning (Raadhuset) paa Hjørnet af Falkonerallé og

Udrykningsholdet, Lampevej 4 (Howitzvej 6) 1890.

Lampevej (nu Howitzvej 6). — I December 1887 anskaffedes en mekanisk, hestetrukket Redningsstige paa 18 m. — I Februar 1888 anskaffedes en ny Stationsprøjte og 2 Vandvogne. — Den 8. Maj s. A. oprettedes en Filialstation paa Herluf Trollesvej 4, og Vagttjenesten ændredes, saaledes at det faste Vagtmandskab, der bestod af 3 Sprøjteførere, 21 Menige og 2 Brandbude gjorde Vagt i 48 Timer ad Gangen og derpaa havde fri i 24 Timer. — I 1891 sattes et elektrisk Alarmeringsanlæg med ialt 15 offentlige Brandalarmskabe i Drift. Alarmskabene holdtes belyst om Natten med Gaslygter med farvet Glas. Brandvæsenets, Politiets og Vandværkets Tjenestetelefoner blev indført til et paa Brandstationen anbragt Centralapparat, der fik Forbindelse til Telefonselskabets Central, saaledes at Telefonabonnenter direkte kunde alarmere Brandvæsenet. — Den 1. Maj 1892 indskrænkedes Brandvæsenets Reservemandskab til 8 Brandfolk og Brandmestrene af Reserven bortfaldt.

Den 12. Juli 1892 stadfæstedes en ny Vedtægt for Brandvæsenet, hvorefter Kommunalbestyrelsen kan forøge saavel det faste Vagtmandskab som Reserve-mandskabet, og hvori det fastsattes, at Materiellet som Minimum skulde omfatte: 6 større Sprøjter, 3 Haandsprøjter, 10 Vandvogne, 1 fritstaaende Stige samt Slinger og øvrigt Tilbehør. Med Hjemmel i denne Bemyndigelse vedtog Kommunalbestyrelsen i 1893 en Udvidelse af Korpset med 2 Sprøjteførere og 7 Menige, samt at der skulde holdes fast BESPENDING til Redningsstigen, og at

»Dennis« Motorsprøjter og elektrisk Taarnstige foran Brandstationen, Howitzvej 6. 1922.

alle Brandalarmerne skulde forsynes med Telefoner. — I 1898 anskaffedes en Dampsprøjte med en Ydeevne paa 1500 l/Min. — I 1901 overtog Brandvæsenet Kørselen med Lægevagtstationens Hesteambulance. — I 1907 nedlagdes Bistationen paa Herluf Trollesvej, der var blevet unødvendig ved den stadige Forøgelse af Alarmskabenes Antal, og Korpset udvidedes med 4 Mand. — I 1908 udvidedes Korpset med yderligere 13 Mand og bestod derefter af: 1 Brandinspektør, 1 Overassistent, 3 Assistenten, 7 Sprøjteførere, 8 Reservesprøjteførere, 34 Menige, 8 Kuske eller ialt 62 Mand. — Hestebestanden forøgedes til 6 Spand. — Den 1. Maj 1909 blev hveranden Dags Vagttjeneste indført. — I Oktober 1911 blev en ny elektromobil Taarnstige paa 26 m af tysk Fabrikat taget i Brug. — I September 1914 toges 2 Automobilsprøjter af engelsk Fabrikat (Dennis) i Brug. De var forsynet med Centrifugalpumper med en Ydeevne paa 1800

l/Min. ved 7 Atm. — Samtidig indførtes Iltapparater til Røgbeskyttelse, idet der anskaffedes ialt 6 Apparater fra Dräger i Lübeck.

Den 27. Februar 1918 stadfæstedes et nyt »Reglement for Brandvæsenet i Frederiksberg Kommune«, hvorefter Styrelsen af Brandvæsenet henlagdes direkte under Kommunalbestyrelsen, og Brandkommissionen ophævedes. — 1919 ændredes Korpsets Vagtturnus, saaledes at hver Mand gør 24 Timers Tjeneste 6 Gange i Løbet af 14 Dage, og af denne Grund forøgedes Styrken med 18 Mand. — I 1922 anskaffedes et Ambulanceautomobil og et Sygeautomobil til Erstatning for de tilsvarende Hestekøretøjer. — I 1923 etableredes Brandvæsenet som en særlig Afdeling under Kommunens tekniske Forvaltning under Ledelse af en Brandchef med Assistance af 2 faste og 2 honorarlønnede Brandfuldmægtige. Samtidig udvidedes Korpset med en Telegrafreparatør og 8 Brandmænd. — Den 1. Januar 1924 blev den normale Ildløsudrykning (Motorsprøjte og Motorstige) udvidet med en Ambulance, som herefter — forsynet med Slukningsredskaber — kører forrest i Slukningstoget. Samme Aar indlededes den fuldstændige Motorisering af Materiellet med Anskaffelsen af en 26 m høj, helautomatisk Automobil-Taarnstige af tysk Fabrikat. — I 1925 anskaffedes 2 Motorsprøjter med en Pumpekapaцитet paa 2400 l/Min., og hvoraf den ene var forsynet med en afprodselig, mekanisk Stige paa 20 m. Hesteholdet ophævedes. — I 1928 blev den ene Dennis Motorsprøjte som den første i Verden forsynet med et af Brandfuldmægtig E. Schröder og Ingeniør v. Deurs opfundet Aggregat til Fremstilling af mekanisk Skum med en Kapacitet paa 1000 l/Min., og Aaret efter blev den anden Dennis Motorsprøjte forsynet med Skumpumpe for

Brandstationen, Howitzvej 6. 1942.

1500 l/Min. — Den 12. December 1932 blev den nye, store Brandstation, Howitzvej 26, taget i Brug, og i 1933 gennemførtes en Modernisering af det offentlige Brandalarmanlæg, hvorved det udvidedes til at omfatte ogsaa Ambulance- og Politialarmering samt Anlæg for Trafikregulering i de vigtigste Gade- og Vekryds. — I 1939 paabegyndtes en Modernisering af det rullende Materiel, hvorved alle de ældre Motorsprøjter og Taarnstiger udskiftedes.

Ved Aarskiftet 1947-48 havde Frederiksberg Brandvæsen følgende Personale: 1 Brandchef, 1 Vicebrandchef, 3 Brandinspektører, 10 Brandmestre, 10 Reservebrandmestre, 2 Overchauffører, 3 andre Chauffører, 4 Telegrafister og 60 Brandmænd. Herudover i Kontorer og Værksteder m. m.: 1 Maskinmester, 1 Kørselsmester, 1 Telegrafmester, 1 Telegrafreparatør, 1 Fuldmægtig og 1 Kontordame, ialt et Personale paa 100 Personer.

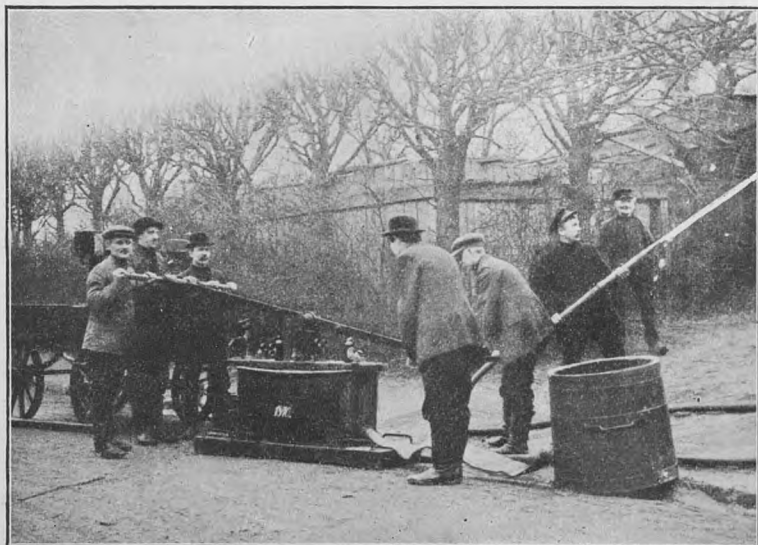

Gentofte

Gentofte Kommune, der regnes som Forstad til København, er ligesom Frederiksberg beliggende i Sokkelunds Herred, Københavns Amt, og er en Sognekommune under denne Amtsraadskreds. For Gentofte Kommune gælder dog, at Købstadkommunallovens Regler i et vist Omfang bringes i Anvendelse. Den besluttende Myndighed er hos Kommunalbestyrelsen, og den udøvende Myndighed er fordelt mellem Magistraten og de staaende Udvalg, for Brandvæsenets Vedkommende saaledes en Brandkommission.

Udviklingen af Brandslukningstjenesten i denne Kommune gik kun langsomt i Tiden før sidste Aarhundredskifte. Ligesom i andre Landsogne havde alle Mænd oprindelig Mødepligt ved Ildebrand, — Borger, Bonde, Husmand, Fisker og Haandværker. I 1840 blev der anskaffet en »moderne Cabinetsprøjte« og Aaret efter besluttede Sogneraadet efter Amtets Indstilling at lade opføre et Sprøjtehus til Opbevarelse af den kostbare Erhvervelse (60 Rdlr.) i Gentofte By. Omsider fik baade Jægersborg, Ordrup og Vangede ogsaa Sprøjter og Sprøjtehus, og der anlagdes nogle Brønde med Pumpeværker. I Begyndelsen af 80'erne nedsatte Sogneraadet en Komité, som skulde indgive Forslag til Omordning af Brandvæsenet. Paa Komitéens Foranledning forespurgte Sogneraadet 1882 Am-

tet, om det »uagtet Brandloven ikke hjemlede noget saadant, kunde tillades at holde lønnet Mandskab til Sprøjterne«. Det tog imidlertid over en Snes Aar, inden man naaede saa vidt. I 1885 var der Forslag fremme om, at der ansattes en Brandinspektør i Kommunen, men Sogneraadet ønskede at vente, til der »i det hele taget kunde træffes en bedre og tidssvarende Ordning af det hele Brandvæsen«. Saa sent som i 1889 købtes der Alarmtromme til Ordrup. Af og til anskaffedes der Brandskilte og Slinger, men med den »tidssvarende« Ordning trak det ud. I 1892 fik Hellerup Sprøjte og Sprøjtehus. Den nye Sprøjte blev fast monteret paa en solid (rødmalet) Vogn, og under Ildebrand pumpedes der fra selve Vognen, der var udstyret med Lærredsspande, Økser og andre Redskaber.

»Cabinetssprøjten« i Virksomhed.

Omkring Aarhundredskiftet voksede Hellerup stærkt. Der byggedes meget og stadigt, bl. a. opførtes nogle fleretages Beboelseshuse omkring Bomhuset, Tuborg blev til en Fabrik af anseligt Format, Glasværket og dets Arbejderboliger blev fulgt af Gasværket, og i 1900 fik Hellerup sin egen Kirke. Den forekommer endnu saa ny og moderne, men i dens første Aar skete det dog, at der i Ildebrandstilfælde klemtedes med Kirkeklokkerne. Den rivende Udvikling af Bebyggelsen i Hellerup tvang Sogneraadet til at tage en nødvendig Forbedring af Kommunens Brandvæsen op til Løsning, og den 6. Juni 1900 besluttede Raadet at gøre en Begyndelse med at ansætte en Brandinspektør. Valget faldt paa Vejassistent *E. Bendz*, hvem det lykkedes at organisere smaa, frivillige Korps i de Byer, hvor Sprøjterne var stationerede — hvert Korps paa 6—7 Mand med den stedlige Brandfoged som Fører. Brandinspektøren sørgede for Opslag

Byhornet og Brandtrommen,
der brugtes ved Alarmeringer.

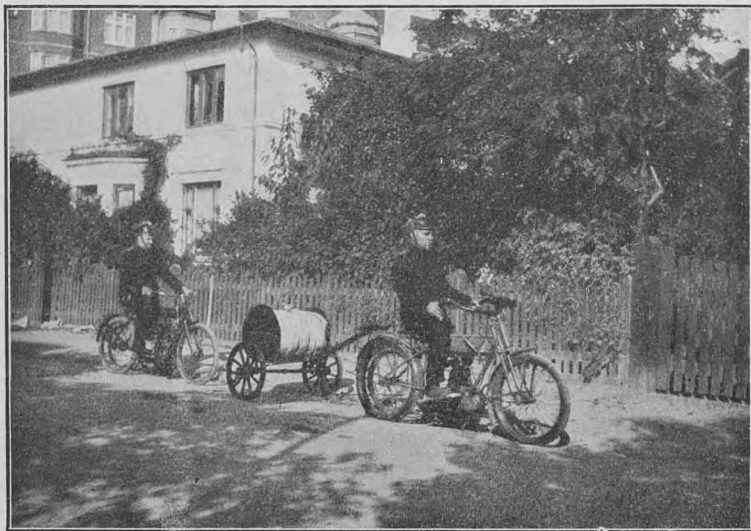

om Brandfogdernes Bopæle, og der blev anskaffet Brandskilte, som Mandskabet under Udrykning skulde bære i en Snor om Halsen. Skiltets Indskrift viste, ligesom i gamle Dage, til hvilke Korps hver Mand hørte, og hvad hans Bestilling var. Lønnet Mandskab var endnu et ukendt Begreb, men af den allerstørste Betydning for Brandvæsenet var det, at Vandværket paa Mantziusvej kom i Drift i 1901.

Hestetrukken Sprøjte og Slangevogn.

Saaledes stod Brandvæsenets Sag den 17. Maj 1902, paa hvilken Dato Opretelsen af Brandkorpserne i Gentofte, Hellerup, Ordrup og Skovshoved stadfæstede. Senere paa Aaret vedtoges det at anskaffe Materiel og oprette et Korps i Vangede i Lighed med de andre »vandforsynede« Bebyggelser i Kommunen. »Færdigsyede« Uniformer udleveredes Brandmandskabet, som tillige blev ulykkesforsikrede for 4 Kr. pr. Dag og 4000 Kr. ved Død eller Invaliditet. Samme Aar anskaffedes en 46 Fod Redningsstige (indrettet til Hesteforspand), der sammen med Hellerupsprøjten og Slangevognen stationeredes i et Bølgeblikskur, som Kommunen lod opføre paa en lejet Grund paa Hellerupvej 15. I 1903 vedtog Sogneraadet, at der skulde indlægges elektriske Alarmklokker til Brandmandskabet, og for yderligere at hjælpe paa Forholdene med Hensyn til hurtig Udrykning, stillede en Sprøjtefører ved Hellerupkorpset to Motorcykler til Raadighed. Der var truffet Aftale med Bommanden i Hellerup om Brug af hans Heste, men det hændte, at de var paa Græs eller var for Vogn til København. Ganske vist havde Brandkorpserne Ret til at kapre det første det bedste Spand Heste, der kom i Nærheden, men i Brandtilfælde skete det Gang paa Gang, at der slet ingen Heste var i Sprøjtehusets Nærhed — eller kun en Een-spænder. Da Motorcyklerne gjorde god Nytte ved deres Hurtighed og lette Haandterlighed, fik Brandinspektøren Sogneraadets Billigelse til at fremstille en Slangevogn paa Gummihjul til Paahæftning paa den ene Motorcykle. Først kørte Sprøjteføreren afsted paa Motorcyklen med den paahæftede Slangevogn, og derefter en Brandmand paa den anden Motorcykle. Han havde et Haandslukningsapparat i en Bærerem paa Ryggen. Saa hurtigt det lod sig gøre, fulgte saa

De to Motorcykler.

det øvrige Mandskab paa Cykle — eller om nødvendigt med Sprøjten og Stigen. — I 1904 oprettedes en mundtlig Overenskomst mellem Sogneraadet og de frivillige Brandfolk, hvorefter der betaltes en Godtgørelse for den Tid, som medgik ved en Ildebrands Slukning, og der nedsattes et Udvalg, som særligt skulde varetage Brandvæsenets Interesser. — I 1905 anskaffedes det første Automobil, leveret af Fabrikken »Anglo Dane«. Det var indrettet til at kunne transportere 6 Mand, og det medførte 2 Krybestiger, Straalerør, Haandsprøjte, en Del Oprydningværktøj samt en Slangevogn. Det nye Køretøj blev ligesom det øvrige Materiel passet af den stedlige Vejmand, og denne uddannedes til Chauffør. »Panningen« foregik herefter paa den Maade, at Vejmanden hver Dag gik ind i Garagen og hældte nogle Draaber Benzin ned i Ventilene. Hver anden Dag satte han Motoren i Gang og lod den løbe, til den blev varm. Det var alt! Den paagældende Vejmand, *Peter Nielsen*, blev Aaret efter fast ansat som Chauffør. Han var saaledes Brandvæsenets første fast ansatte »Brandmand« — og formentlig Nordens første Brandchauffør. Gentofte Brandvæsen har aldrig ejet et Hesteforspand. — Fra 1. April 1906 ydedes der en lidt rundeligere Betaling end forhen for Brandmandskabets Møde ved Ildebrand — 6 Kr. til hver Mand for indtil 3 Timers Arbejdstid og 1 Kr. pr. Time derudover. Til Gengæld blev der fastsat en Bøde for de Brandmænd, der ikke gav Møde. Bøden var 2 Kr.!

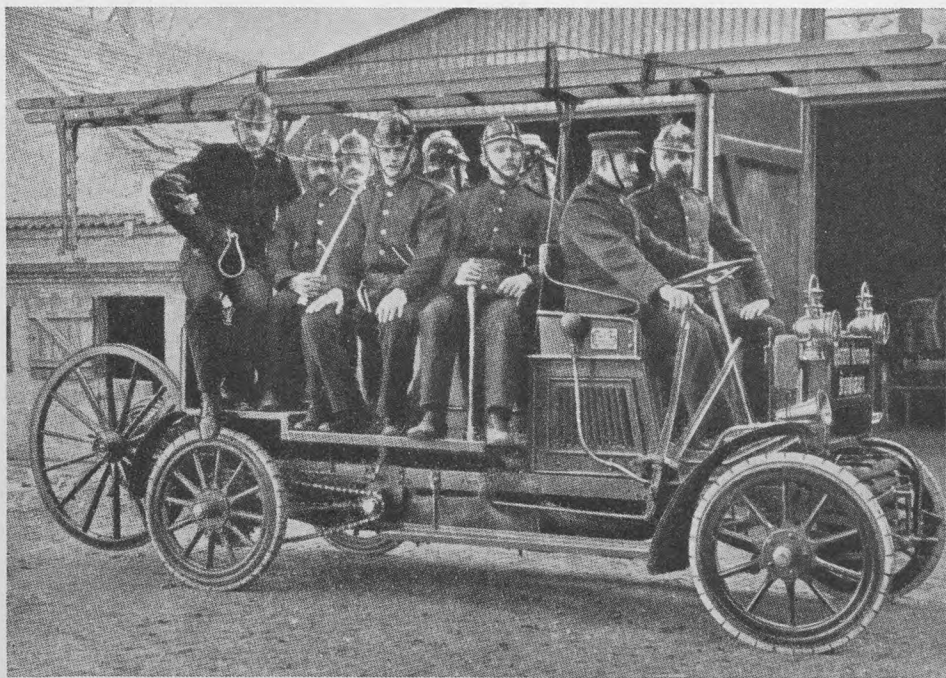
I 1907 blev et Forslag til Brandvedtægt for Gentofte Kommune vedtaget i Brandudvalget. Aaret forud havde Sogneraadet bevilget Midler til Anskaffelse af et nyt Automobil. Det blev ligeledes leveret af »Anglo Dane« og blev som noget helt nyt forsynet med en Suge- og Trykpumpe. Det var den første Auto-

Eøgebliskuret, Hellerupvej 15.

Til venstre den første Motorvogn og tilhøjre det første Sprøjteautomobil.

mobilsprøjte i Danmark, ja, endda i hele Norden. Over Automobilet, som var indrettet til at medføre 8 Mand, var anbragt et Jernstativ med Krybestiger og Sugelanger. Motoren udviklede 10 HK og var monteret under Chaufførsædet. Kørehastigheden var 20 km i Timen. — Systemet for Alarmeringen af Mandskabet forbedredes efterhaanden, der ansattes endnu en Chauffør og oprettedes en Overenskomst om hjemmepligtigt Mandskab i Hellerup. Overenskomsten

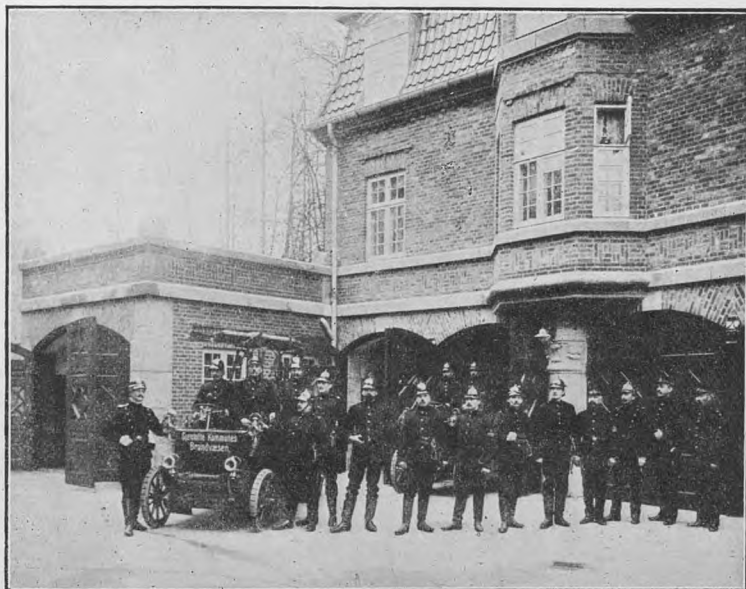

Nordens første Automobilsprøjte.

blev underskrevet den 1. April 1909 og gjaldt for 1 Aar ad Gangen med en Maanedes Opsigelse fra begge Sider. Hver Mand fik nu udbetalt 365 Kr. aarlig, — 1 Kr. pr. Døgn. Hver 1ste (bagud, naturligvis) kunde Brandmændene læve 30 eller 31 Kr., men saa havde de ogsaa skrevet under paa at holde sig hjemme hvert andet Døgn fra Kl. 6 om Morgenen til Kl. 6 næste Morgen, foruden at de saavidt muligt skulde give Møde ved alle Ildebrande og Øvelser ogsaa udenfor Hjemmepligtstiden. Øvelserne ansattes til 12 om Aaret, og der betaltes et Vederlag paa 3 Kr. for hver Øvelse. Førerne fik et Ekstrahonorar paa 10 Kr. maanedlig, Reserveførerne 5 Kr. — Korpset i Hellerup bestod nu af de 2 faste Chauffører, der lønnedes efter Kommunens Lønvedtægt, samt 2 Førere, 1 Reservefører, 1 Reservechauffør, der tillige gjorde Tjeneste som Brandmand, og 6 menige Brandmænd, ialt 12 Mand. Korpset i de øvrige Brandkredse bibeholdtes som Reservekorps og skulde kun møde, naar de tilkaldtes fra Hellerup.

— Justitsministeriet stadfæstede den 14. Oktober 1909 den foran omtalte Brandvedtægt for Gentofte Kommune, og herefter bortfaldt Beboernes Tjenesteydelse i Brandtilfælde.

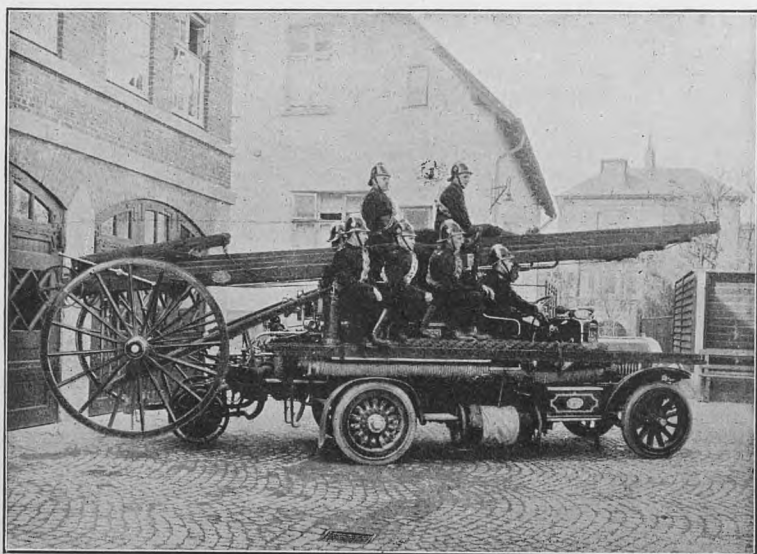
Fra 1908 havde man syslet med Tanken om Opførelsen af en Brandstation i Hellerup paa Grund af, at Bebyggelsen i denne Bydel voksede med en næsten amerikansk Hast. Ogsaa Politiet trængte til at komme paa Højde med Udviklingen, og af denne Grund købte man Grunden Hellerupvej 5, hvor en kom-

Garagebygningen i Hellerup.

bineret Brand- og Politistation med tilhørende Garagebygning opførtes — og indviedes den 7. November 1909. Garagebygningen gav Plads til 5 Køretøjer og kom foreløbig til at rumme de to Brandautomobiler og en nyanskaffet Redningsstige. Ovenover Garagerne var der Lejligheder for de to fastansatte Chauffører. — I December 1910 fastsattes en ny Lønskala for Mandskabet i Hellerup, hvorefter menige Brandmænd fik 360 Kr. aarlig, stigende indtil 600 Kr., Reserveførere og Reservechauffører 420 Kr. indtil 660 Kr. og 36 Kr. i Telefongodtgørelse aarlig, og Førere 480 Kr. indtil 720 Kr. og 60 Kr. i Telefongodtgørelse. Udrykninger udenfor Kommunens Grænser blev herefter særskilt betalt. Hver Mand fik 8 Kr. for indtil 4 Timers Arbejde og 1 Kr. for hver Time derudover. For Udrykning udenfor Kommunens Omraade til Øvelse, »blind« Alarm eller »falsk« Alarm betaltes 3 Kr. til hver mødende Mand. — Etableringen af Brandalarmskabe paabegyndtes, og i Januar 1911 fik man en »Dennis« Motorsprøjte med en Pumpekapacitet paa 17—1800 l/Min. og en Afprodsstige paa 18 m. I Slutningen af 1911 paabegyndtes en Ombygning af underjordiske Brand-

haner med overjordiske. — I November 1913 stadfæstedes en ny Brandvedtægt, ifølge hvilken Korpserne i Skovshoved, Jægersborg og Vangede nedlagdes. I Gentofte og Ordrup skulde der hvert Sted være en Fører og 6 Brandmænd, men Mandskabet disse Steder betragtedes som Reservehold og skulde kun møde, naar det blev særligt tilkaldt. Hellerupstationen skulde »i det mindste« have følgende Styrke: 2 Førere, 1 Reservefører, 2 Chauffører og 12 menige Brandmænd, hvoraf 2 var uddannede Chauffører. Styrken inddeltes i to Vagthold,

»Dennis« Motorsprøjten med Afprodsstige.

som skiftevis havde Vagt hvert andet Døgn. Det vagtfri Hold's hjemmевærende Mandskab skulde dog saa vidt muligt give Møde ved Alarmering,

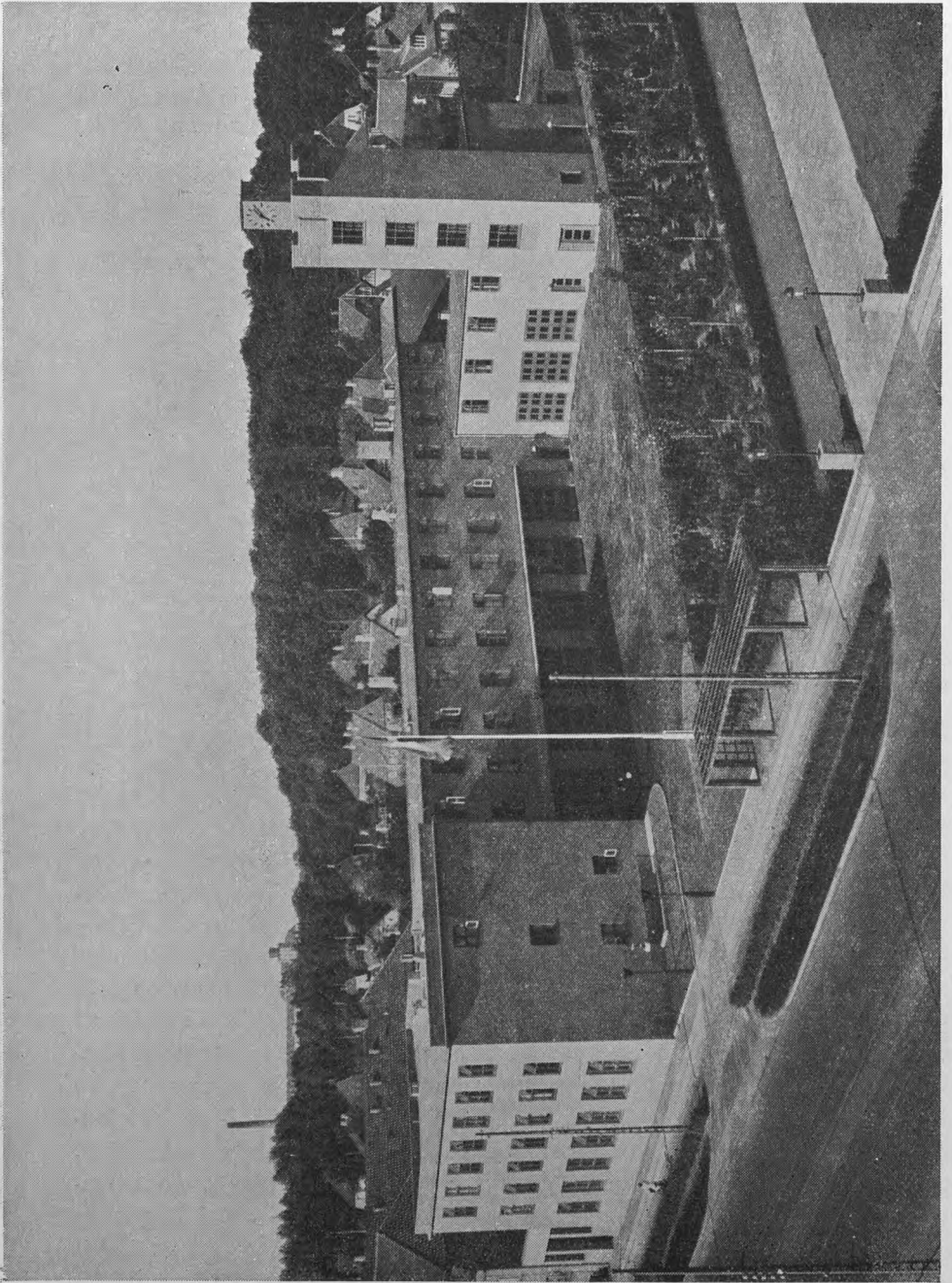
Fra 1. April 1914 steg Lønningerne til at være 480—720 Kr. aarlig for Brandmænd, 570—810 Kr. for Reserveførere og Reservechauffører, og 690—930 Kr. for Førere. Samtidig indførtes Regler for Uniformering. — I 1915 ansattes en Mekaniker, der havde været med ved Korpsets Oprettelse, som fast Chauffør (den tredje), og Aaret efter blev endnu en Chauffør ansat. Ydelse af Dyrtids-tillæg begyndte, og der tegnedes en særlig Ulykkesforsikring for den fast ansatte Del af Styrken. — Fra 1. April 1919 indførtes den betydende Nyordning, at det ikke fast ansatte Mandskab, der alle havde deres Hovederhverv ved privat Virksomhed og oprindelig havde taget Brandtjenesten frivilligt op, aflønnedes med Halvdelen af den Løn, som tilkom de fast ansatte i Henhold til den gældende Lønningsvedtægt — og med Pensionsret i samme Forhold. — Samme Aar ansattes endnu 2 Chauffører, af hvilke den ene var uddannet Mekaniker, samt en Reservefører paa fuld Løn og med Bolig paa Stationen. Reserveføreren (den senere Stationsmester) skulde bl. a. have Tilsyn med Bygninger, Depot m. v. og

udføre det daglige Kontorarbejde. Desuden fik Befalingsmændene Distinktioner i Lighed med de tilsvarende Grader i Københavns og Frederiksbergs Brandvæsener, et ydre Tegn paa, at »Landkommunen Gentofte«s Brandvæsen efterhaanden sideregnedes med de to større Kommuner. — I 1919 foretoges tillige Ombygning af Garagebygningen, der udvidedes til omtrent det dobbelte Areal og bl. a. medførte Indrettelsen af Telegrafstue, Vagtstue og flere Beboelseslejt-

Garagebygningen efter Udvidelsen.

ligheuer. Fra 1. April traadte endvidere et »Instruks og Stationsreglement« ud i Livet, der gav Anledning til forskellige Ansættelser og Forfremmelser og til delvis Omlægning af Vagttjenesten. Reserveføreren, som havde Tilsyn med Bygninger, Kontorer m. m., forfremmedes til Sprøjtefører og ansattes som »Stationsmester«. To Chauffører forfremmedes til Mekanikere, og der ansattes to nye Chauffører samt to Telegrafister til Pasning af Brandtelegraf- og Telefonanlæg. Deuden fastsattes Honorarer for Ekstravagter, Arbejde paa Fridøgn, Teatervagter o. lign. Ulykkesforsikringen for Mandskabet blev ændret saaledes, at Brandmændene ved Tilskadekomst i Tjenesten fik 6 Kr. i Dagpenge og ved Invaliditet eller Død, forarsaget under Tjenesten, henholdsvis indtil 24.000 Kr. eller 12.000 Kr. For det helt aflønnede Mandskabs Vedkommende tilfaldt disse Beløb Kommunen, medens det halvt aflønnede Mandskab selv til-

Den nye Brandstation paa Bernstorffsvej.

Mandskabslokaler paa den nye Brandstation.

kom Dagpengene og Halvdelen af Erstatningerne ved Død eller Invaliditet. — Ifølge en af Justitsministeriet under 10. Februar 1921 stadfæstet ny Brandvedtægt skulde Brandvæsenets Styrke herefter »i det mindste« udgøre 28 Mand fordelt i 2 Hold med Vagt skiftevis hvert andet Døgn. Sammensætningen var følgende: Brandinspektøren, Vicebrandinspektøren, Brandassistenten, Stationsmesteren, 2 Sprøjteførere, 2 Reserveførere (Stigeførere), 2 Mekanikere (Chauffører), 16 Chauffører og menige Brandmænd samt 2 Telegrafister.

Vi er hermed naaet frem til Tiden for Gentoft-Kollegernes Tilslutning til nærværende Organisation, og da de derefter følgende faglige Begivenheder vil blive skildret i et særligt Afsnit, skal her blot tilføjes, at Gentoft Brandvæsen i de følgende Aar først og fremmest teknisk har holdt sig paa Højde med Tidens Krav og efterhaanden ogsaa er gaaet over til en fuldt aflønnet Styrke. I 1939 nedlagdes Brandstationen paa Hellerupvej og samtidigt toges den store, moderne Brandstation paa Bernstorffsvej i Brug.

Ved Aarsskiftet 1947-48 havde Gentoft Brandvæsen følgende Personale:

I Udrykningstjenesten: 1 Brandchef, 3 Brandinspektører, 1 Depotmester, 4 Brandmestre, 4 Mekanikere, 2 Overtelegrafister, 6 Reservebrandmestre, 2 Telegrafister, 10 Chauffører og 28 Brandmænd, ialt en Styrke paa 61 Mand.

I Administration og Kontor er ansat:

1 Fuldmægtig, 1 Overassistent og 1 Assistent.

Stillingen som Vicebrandchef er midlertidigt nedlagt, men skal besættes i den nærmeste Fremtid, og denne bliver den første heltbeskæftigede Officer i Korpset, idet Brandchef og øvrige Inspektører tillige er Ingeniører ved Kommunens tekniske Forvaltning.

Lyngby-Taarbæk

Lyngby og Taarbæk er hver for sig Sogne og Sognebyer under Københavns Amt, Sokkelunds Herred, men danner tilsammen een Kommune, der er stærkt voksende. Visse Distrikter har helt Karakter af Købstadbebyggelse, mens andre endnu har Bøndergaarde, der dog mere og mere viger for den nærliggende Hovedstads Ekspansion.

Brandvæsenet i Lyngby-Taarbæk Kommune blev organiseret den 1. Juli 1904. Grunden hertil var, at man samtidigt aabnede et kommunalt anlagt Vandværk, med Ledninger i de stærkest bebyggede Kvarterer, særlig ved de vest for Hovedgaden (Kongevejen) anlagte Sideveje samt i Bondebyen, som hvad Vej anlæg angaar omtrent saa ud som i Dag, dog er der gennem Aarene blevet tættere bebygget. Tillige blev der langs Vejene opstillet Brandhaner, som skulde forsyne Brandvæsenets Slinger med Vand. Det daværende Sogneraad vedtog at anskaffe et til Hesteforspand indrettet Køretøj, der skulde benyttes til at transportere Slinger, Straalerør, Forgreningsstykker samt andet Værktøj, som Brandvæsenet kunde faa Brug for ved en Brand. Ligeledes blev der anskaffet 3 Slangevogne til Paarulning af Slinger. Disse Vogne maatte Mandskabet selv trække afsted med. Før 1904 fandtes der kun 1 Stk. Slange til hver Haandkraftsprøjte. Disse Slinger, der var af Læder, var nitted sammen med Kobbernagler og havde en Længde paa ca. 8 Alen, og det var saaledes nogle slemme Tingester at tumle med, da de ikke kunde rulles sammen, men maatte anbringes liggende paa Sprøjten. Det var derfor en meget stor Behagelighed, da man fik rene Slinger at arbejde med, selv om det var raa Hampeslanger og ikke som nu gummierede Brandslanger. Haandkraftsprøjte blev nu kun anvendt, hvor der ikke var Vandledning med Brandhane. Desuden blev der antaget frivilligt Mandskab, som paa det Tidspunkt ikke var lønnet, men til Gengæld havde andre Goder, f. Eks. skulde de ikke møde ved Sprøjtemønstring o. lign. Den fra Fædrene nedarvede Alarmeringsanordning, der gik ud paa, at der ved Brand skulde ringes med Byens Kirkeklokke, bestod endnu nogle Aar. I Bondebyen blev der alarmeret ved Trommeslagning samt Blæsning i Horn eller Konkylie.

Der hengik 5 Aar under denne Ordning, men i 1909 blev det hele omorganiseret. Det ulønnede Mandskab blev nu erstattet med fast honorarlønnet Brandmandskab. Vandledningsnettet var blevet udvidet betydeligt, ligesom Brandhanernes Antal var blevet forøget, bl. a. i Virum og Lundtofte. Materiellet blev forøget med Ting som Krybestiger, Springsejl og Redningsliner. Til Øvelsesbrug blev anlagt en Plads paa Vandværkets Grund, hvorpaa der tillige blev bygget et 4 Etager højt Taarn, dels til Slangetørring, dels til Øvelsesbrug for Mandskabet. Der blev ved denne Omorganisering tillige installeret Alarmklokker i alle Brandmændenes Hjem samt i enkelte Værksteder. Brandmandskabets Lønninger udgjorde i Timebetaling 1 Kr. for den første Time og 75 Øre for de følgende Timer. For Øvelses- og Arbejdstimer blev der ligeledes betalt 75 Øre pr. Time. Senere kom dertil et fast Vederlag paa 25 Kr. aarlig, dette Vederlag blev kaldt for Støvlepenge.

Mandskabet ved Lyngby-Taarbæk Brandvæsen.

I 1921 fik Brandvæsenet sine første 2 Motorvogne, som var velpakkede med Materiel og forsynede med Indretning til Ophængning af Slangevogne. Brandvæsenet havde dengang til Huse paa Lundtoftevej 22, men her var ikke Plads til de nye Køretøjer, Øvelsesplads var det ogsaa galt med, idet man ikke, paa Grund af Vandværkets Udvidelse, kunde faa Lov til at beholde Øvelsespladsen dér. Kommunen havde imidlertid købt en Ejendom, Lyngby Hovedgade 67, Hjørnet af Hovedgaden og Jægersborgvej, og i denne Bygning fik Brandvæsenet nu indrettet sig. Der blev bygget et to Etagers Taarn til Slangetørring og

Øvelsesbrug. Paa Grund af Byggeservitutterne paa Stedet kunde man ikke faa det bygget som Brandvæsenet havde ønsket, nemlig 4 Etager højt. Der gik nu et Par Aar, hvor man var relativt godt tilfreds, men man savnede en Motorsprøjte. Denne Mangel raadede den kendte Opfinder og Mekaniker *Ellehammer* Bod paa, idet han havde konstrueret en Brandsprøjte, der blev paamonteret den nyanskaffede $\frac{1}{2}$ Tons Fordvogn. Sprøjten virkede paa den Maade, at Baghjulene paa Vognen blev løftet i Vejret, hvorefter der blev anbragt en Drivrem fra det ene Baghjul og hen til en Remskive paa Pumpen, hvorefter Motoren i Vognen blev startet. Ved Hjælp af en lang 52 mm Sugeslange kunde Pumpen fødes fra aabent Vand og give rigeligt Vand til to Straalerør. Et Par Aar senere gik man over til at anvende en nykonstrueret Kapselpumpe af andet Fabrikat paa begge Motorvogne. Disse Pumper var gode og ydedygtige, og gav rigeligt Vand til 3

Øvelsestaarnet.

Straalerør. Man kunde saaledes ved større Brande sætte 6 kraftige Straaler ind, hvad man betragtede som fint paa daværende Tidspunkt. — Den senere Udvikling er ogsaa for Lyngby-Taarbæks Brandvæsen karakteriseret af fortsatte Fremskridt med Anskaffelsen af Røgbeskyttelsesmateriel, Motorsprøjter med Skumslukningsaggregat, Drejestige m. v., ligesom Uddannelsen og Træningen af Mandskabet har fulgt Tidens Krav. — Fra 1. Januar 1946 begyndte man at ansætte fuldt aflønnet Mandskab, som blev optaget i nærværende Organisation. Disse Kollegers Forhold skildres i et særligt Afsnit.

Ellehammer Brandsprøjt

Ved Aarskiftet 1947-48 var der i Lyngby-Taarbæk Brandvæsen ansat følgende:

Fast ansatte heltaflønnede: 3 Brandmænd.

Honorarlønnede: 1 Brandinspektør, 1 Vicebrandinspektør og 2 Assistentersamt 13 menige Brandmænd.

Tilstande og Stemninger

I TIDEN FORUD FOR ORGANISATIONENS DANNELSE

Man griber næppe fejl, naar man peger paa, at de store Begivenheder ude i Europa, hvor de standsmæssige Skillelinier maaske stod endnu skarpere end i Danmark, kom til at øve stor Indflydelse paa Skabelsen af den danske Arbejderbevægelse. Det var en Tid med megen Uro, der gik forud, lige fra Napoleon i sit Forsøg paa at lægge hele Europa under sin Indflydelse var faldet, og Danmark samtidig havde mistet Forbindelsen med Norge som vor Part i Betalingen for Deltagelsen i — eller i hvert Fald Sympati med — Napoleons krigeriske Idé. I Kjølvandet efter Napoleonstiden kom Frihedsbevægelserne i 1848, der rejste Kravet om frie Forfatninger og national Selvbestemmelse, hvilket for Danmarks Vedkommende bl. a. førte til Kampen om Hertugdømmerne først i Treaaret 1848-50 og senere i 1864, hvor vi tabte Sønderjylland. I Forbindelse hermed skal ses den stadig voksende Industri, der opstod efter Lavsordningens Ophævelse og Næringsfrihedens Gennemførelse i 1862 samt de moderne Maskiners Opfindelse — først og fremmest Dampmaskinen — som for danske Arbejdere førte til en stadig mere kummerlig og udsigtsløs Tilværelse i Industriens Skygge. Ingen interesserede sig synderligt for Arbejdernes Kaar, og da Priserne i Tresserne stadig steg, medens Arbejdslønnen praktisk talt forblev uforandret, var der ogsaa i Danmark skabt Basis for en Frihedsbevægelse, den Bevægelse Løjtnant Louis Pio kom til at sætte i Gang ved de af ham udgivne socialistiske Blade. Pio fik raabt Arbejderne op paa sin agitatoriske Vis; han var Banebryderen for den danske Arbejderbevægelse, idet han i 1871 stiftede den internationale Arbejderforening, som blev Spiren til de danske Fagforeninger og det danske Socialdemokrati.

For de københavnske Brandmænd i det siden 1870 bestaaende kommunale Brandkorps synes Fagforeningstanken at være opstaaet omkring 1890. Den tog yderligere til efter at den store — efter Datidens Forhold — moderne Hovedbrandstation toges i Brug 1892. Brandfolkene lønnedes paa den Tid med Dagløn af forskellig Størrelse, og Brandvæsenets Ledelse havde Bestemmelsesret over, hvornaar en Mand kunde oprykkes til næste Løntrin. Denne Ret blev benyttet paa vilkaarlig Maade, og Resultatet, der kom ud deraf, var ofte mavekrybende Øjentjeneri og Servilitet over for de overordnede, hvilket var en Nødvendighed, hvis man vilde gøre sig Haab om at blive bemærket og paa den Maade tjene

sig op til næste Løntrin. At saadanne Forhold ikke virkede fremmende paa et indbyrdes godt kammeratligt Forhold og Sammenhold er indlysende; dette benyttede Ledelsen sig af, og Brandfolkene kom derved under et Aag saa tungt, at de til sidst sank ned i den rene Sløvhedstilstand. Den øvrige Behandling af Personalet stod i Forhold hertil og var gennemgaaende præget af Mangel paa Hensyn og virkelig Humanitet. Ikke desto mindre maa det medgives, at den daværende Brandchef, Oberst *Meyer*, var en Mand, der med fuldt Ansvar og stor Pligtfølelse følte, at han burde drage Omsorg for sine undergivne som en Fader for sine mindreaarige Børn, altsaa et typisk patriarkalsk Forhold. Problemstillingen for Brandchefen og andre af Datidens Embedsmænd har nok nærmest været den, at det kneb med at forstaa den frembrydende sociale Udvikling. Dette at anse en Brandmand, saavel som en Arbejder i øvrigt, for en fuldgod Borger har Datidens Embedsmænd nok ikke kunnet finde stemmende med den Virkelighed, de saa omkring sig.

Efter en Lønændring i 1890 lønnedes 33 Brandmænd med 3 Kr. daglig, 33 med 2 Kr. 80 Øre og 66 med 2 Kr. 60 Øre; Kuske og Hornblæsere fik 2 Kr. 40 Øre daglig; men ved samme Lejlighed inddrog Magistraten den Betaling for Teatervagttjeneste, som en Del af Brandmændene havde oppebaaret indtil da, og lod denne Indtægt indgaa i Kommunens Kasse. I November 1892 ansøgte samtlige menige Brandmænd om at faa Lønnen udbetalt maanedsvist og forud; Brandchefen anbefalede Ansøgningen, idet han dog samtidig henviste til, at Kommunens Understøttelse til Brandmændenes Sygekasse maatte bortfalde, saafremt Andragendet blev bevilget. Det blev det ikke, men fra 1. Januar 1895 skete der en Ændring af Fordelingen i Lønningsklasserne, hvorved en mindre Forbedring af Lønforholdene opnaaedes mod, at Brandmændenes Tjeneste ved Rengøring af Brandstationerne udvidedes. Udbetalingen af Lønningerne skulde stadig ske ugevis og bagud.

I Tidens Løb var bl. a. en Del Haandværkere søgt ind i Korpset, og ikke mindst disse unge faglærte Folk, der fra deres Profession var indforstaaet med Nødvendigheden af fagligt Sammenhold, agiterede for Dannelsen af en Fagforening. Afgangen fra Korpset var imidlertid kun ringe, og de gamle Brandfolk var saa beherskede af den raadende militære Disciplin, at de end ikke turde drøfte Muligheden af en saadan Tankes Gennemførelse. De militære Disciplin- og Straffebestemmelser gav Ledelsen Ret til at idømme Bøder, give Stroppture under Øvelserne i Timevis, kommandere Synderen til Ekstraarbejde paa hans Fridag (naturligvis uden Betaling), eller glemme ham, naar der blev en Plads ledig paa et højere Løntrin; i grovere Tilfælde af Forseelse Suspension uden Løn i indtil 2 Maaneder. En meget yndet Form for Tildeling af Straf, som anvendtes selv ved de mindste Forseelser, til Tider ingen Forseelse, men paa Mistanke alene, var at lade vedkommende gaa Skildvagt, ekstra Ture i en eller flere Timer, over een eller flere Vagter, alt efter Forseelsens Art eller efter som Humøret var hos den Brandfuldmægtig (datidig Benævnelse for Brand-

inspektør), der idømte Straffen. Nogen Appellinstans fandtes ikke. Hvis en Sprøjtefører indklagede en Brandmand, og denne over for Ledelsen søgte at dokumentere, at der blev begaaet Uret imod ham, blev han kort og godt afskaarret fra sin Bevisførelse med den Besked, at Ledelsen troede den overordnede (Sprøjteføreren) bedre. Denne aabenbare Uret og Vilkaarlighed, hvormed Officererne og de øvrige overordnede demonstrerede deres Magt, satte ondt Blod og ikke uden Grund; thi selv de, der kom lige fra Militærtjenesten og ind i Korpset, fandt de disciplinære Baand saa strammende, at de for en Dels Vedkommende hurtigt igen forsvandt fra Brandtjenesten. Tonen i Korpset stod i Forhold til den stramme Disciplin, og en Del af de ældre Sprøjteførere benyttede sig af et Sprog, som vilde have faaet en Sergent til at rødme. Imedens delod deres Lune gaa ud over Delikventen, maatte denne staa Ret med Haanden til Huen. Modsigelser taaltes ikke, men indmeldtes straks til Ledelsen som Opsætsighed eller Insubordination og førte som Regel til store Ubehageligheder for vedkommende. Den betrængte havde intet Sted at vende sig hen. Nogle dukkede sig i Taalmodighed, andre forfaldt til Kryberi og Snobberi, der af samtidige angaves at være de sikreste Midler til at befordre en Mands Karriere. For Mænd med Trang til Selvhævdelse og Selvrespekt var det ulidelige og uudholdelige Tilstande. — I 1895 udstedtes et nyt »Tjenestereglement for Københavns Brandvæsen«. Det var et omfangsrigt Værk paa 162 Sider, en omtrent nøjagtig Kopi af Hærens datidige »Lærebog for Menige«, end ikke Lydighedsparagrafen manglede. Foruden Disciplinær- og Straffebestemmelser, indeholdt det Anvisning paa, hvorledes man skulde børste sit Tøj, pudse Knapper, rense Støvler, i det hele taget omfattede dette Reglement et saadant Utal af Smaating og Instrukser, at en nutidig Medborger har svært ved at fatte det; men det var, hvad man paa den Tid mente var nødvendigt for at haandhæve en ønsket Disciplin. En yndet Fremgangsmaade var det saaledes at straffe Hustruen for Mandens Forseelser. Det skete bl. a. ved at nægte Brandmanden Middagsorlov, saa Hustruen, efter først at have ventet til om Aftenen, idet Manden jo eventuelt kunde være forhindret ved Udrykning, maatte gaa fra sit Hjem og sine Børn for at bringe Manden Middagsmad og Mad til Dagen efter. Taget under eet indeholdt Reglementet Massevis af Pligter — men ingen Rettigheder; hvis der var nogle, var de yderst vanskelige at finde. Dertil kom, at der mindst hver Maaned udsendtes en Korpsbefaling, snart med helt nye Bestemmelser, snart med en Ændring til tidligere givne Bestemmelser, og disse Korpsbefalinger var kun ophængt i Vagtlokalerne et Par Dage og blev derefter opbevaret af Vagtkommandørerne. Hvis nu en Mand var syg eller af anden Grund var forhindret i at passe sin Vagttjeneste, fik han saaledes ikke Befalingerne at se, men kom han til at overtræde en eller anden Bestemmelse, der var givet deri, blev han dog straffet. — Der skete imidlertid det ved Gennemførelsen af disse strenge og urimelige Bestemmelser, at hvad der tidligere havde tjent til at trykke og sløve Brandfolkene fik nu den stik modsatte Virkning. Harmen mod Prøjseraanden

og al den *ydre* Disciplin (Kadaverdisciplinen) blev større for hver Dag, og Agitationen for en faglig Forening blev mere og mere intensiv. Man begyndte for Alvor at rasle med Slavelærkerne.

I 1890'erne var der foregaaet en betydelig Forskydning i Løn niveauet for Arbejdere i de private Erhverv, og en kommunal Lønrevision var derfor tvungende nødvendig, hvis man vilde have kvalificeret Arbejdskraft. Agitationen for Tilslutning til Fagforeningerne var blevet et Krav, som ingen blot nogenlunde selvbevidst Arbejder kunde sidde overhørig. Sporvejsfunktionærerne, der ganske vist dengang henhørte under private Selskaber, dannede i 1897 deres faglige Organisation, og da de kom nogenlunde godt fra dette Eksperiment, voksede Initiativet hos de mest modige Brandfolk. En kraftigere Agitation begyndte nu, dog stadig i det skjulte, thi aabenlyst turde ingen endnu blot nævne Ordet Fagforening. Tilfældet kom nu de mere klartseende af Brandfolkene til Hjælp. Hermed hang det saadan sammen, at fra 1893 var der brudt en Breche i Højres hidtil enevældige Styre i Københavns Kommune, bl. a. ved at der dette Aar valgtes to Socialdemokrater ind i Borgerrepræsentationen, til hvilken der den Gang var ordinært Valg hvert Aar. Frisindet sejrede mere og mere i de følgende Aar, og efter Valget i 1897 kunde det forudses, at Demokratiet i næste Omgang vilde blive Flertal. Da Højre mærkede, at dets Regimente stod ved Afslutningen, besluttede Partiet for om muligt at bevare Stillingen sig til det Skaktræk at forsøge at vinde Kommunens Tjenestemænd ved at fremsætte Forslag om en Lønrevision. Det var en Begivenhed, der fra Funktionærernes Side blev imødeset med megen Spænding og ikke saa lidt Skepsis. Selv om man haabede paa en haardt tiltrængt Forbedring af Lønnen, turde man dog ikke stole paa, at det herskende Højreflertal vilde vise de lavestlønnede særlig Interesse, og da Lønreformen den 1. April 1898 førtes ud i Livet, viste det sig da ogsaa, at Tjenestemændene (eller som det den Gang hed: Embeds- og Bestillingsmænd) var taget grundigt ved Næsen, i hvert Fald gjaldt dette de lavere lønnede Grupper. Ved Lønreformen oprettedes 8 saakaldte budgetmæssige Lønklasser for Funktionærer, der ikke tidligere havde været inde under Lønklasse-systemet. Politiets og Brandvæsenets Personale optoges dog ikke i disse budgetmæssige Lønklasser, men blev staaende som hidtil i 3 Aldersklasser. Alle Lønninger fastsattes imidlertid nu som Aarslønninger, der skulde udbetales forud med $\frac{1}{12}$ maanedlig. Vilkaarene for Brandmænd blev, at den yngste Aldersklasse oppebar en aarlig Løn paa 1000 Kr., næstældste paa 1100 Kr. og ældste paa 1200 Kr. Hornblæsere og Kuske, der ligeledes inddeltes i 3 Aldersklasser, lønnes dog med 100 Kr. mindre i hver. Sprøjteførere fik 1600 Kr. aarlig, stigende til 1700 Kr. efter 4 Aars Tjeneste. Det højeste Merbeløb nogen Brandmand opnaaede ved denne Lønreform var 53 Kr. 60 Øre aarlig. Naar Brandmænd og Politibetjente ikke blev ansat i Lønklasse, skyldtes det Indstillinger fra de respektive Institutionschefer, der havde fraraadet det og ikke mente at det var heldigt at gaa den Vej, men at man hellere af Hensyn til Disciplinen maatte

bibeholde den gældende Ordning, der gav Cheferne større Ret over Personalet. Det skændige System, hvorefter det var overladt til Brandchefen selv at bestemme, hvem der ved Vakance skulde rykke op i en højere Løngruppe, bibeholdtes. Der var nu 44 Mand paa hvert Løntrin. Da Reservesprøjteførerne skulde være paa højeste Løntrin, for saa vidt der var Plads, og der var 21 Reserveførere, gjaldt det altsaa om at bukke og krybe sig frem til en af de øvrige 23 Pladser. — Tjenestetiden var 2 Døgns Vagt ad Gangen, efterfulgt af 24 Timers Frihed, men paa Fridagen maatte der udføres Tjeneste, saa som Eftersyn af Brandredskaber, Brandalarmer, Brandhaner, Teatervagter og meget andet, alt uden Ekstrabetaling. Tilsammen udgjorde den ugentlige Tjenestetid fra 130 til 140 Timer, og for de Brandfolk, som havde fast Teatervagt, var der som oftest kun een Friaften pr. Maaned.

Den illusoriske Lønreform i Forbindelse med de øvrige nævnte Forhold skabte saa stærk Misstemning, at fire Brandmænd paa daværende 11. Hold, nemlig *Carstensen*, *Rasmussen*, *Clemmensen* og *Sonne*, tog Initiativet til Dannelsen af en faglig Forening. Det skete efter, at man ved Samtaler Mand og Mand imellem havde forberedt Sagen og faaet Vished for, at den nu kunde gennemføres. Hertil kom, at den faglige Bevægelse i denne Periode var i stærk Udvikling; bl. a. var De samvirkende Fagforbund stiftet i Januar 1898, og den fastere Centralisation, der herved skabtes, gav naturligvis Organisationsbestræbelserne gode Støttestrukturer. I Slutningen af April 1898, altsaa samme Maaned i hvilken Lønreformen traadte i Kraft, afholdtes nogle Møder mellem de mest interesserede og trofaste. Her lovede man hinanden ubrydeligt Sammenhold, hvorefter der rettedes Henvendelse til »Dansk Arbejdsmandsforbund« om Hjælp og Støtte. Og nu blev det til Virkelighed med Dannelsen af »Brandfolkenes Organisation«, den Organisation, som nu gennem 50 Aar i saa høj Grad — Skridt for Skridt — har medvirket til at højne Standen i social og økonomisk Henseende. — Disse 50 Aar har indebaaret saa store Forandringer og Omvæltninger, at hvis man gør det Tankeeksperiment, at en Kollega i 1898 var henfaldet i en Slags Tornerosesøvn og vaagnede i 1948 vilde han have meget svært ved at finde sig tilrette. Paa den anden Side er der maaske ingen af os, som rigtig forstaar, hvilken Betydning Veteranernes Initiativ og Arbejde har haft for vore Løn- og Arbejdsvilkaar. Det er nok ogsaa kun faa af os nulevende, som rigtig forstaar, hvor uhyre vanskeligere det dengang var at træde frem som Talsmand for Kolleger. Arbejderbevægelsen var endnu i sin spæde Barndom, og de reaktionære Kræfter sad fastgroet i alle Embedsstillinger af Betydning. Ser man paa de Krav vore Tillidsmænd den Gang gik ind for, kan det hele fortone sig ubetydeligt set i Relation til Forholdene i Dag. Dengang var Kravene imidlertid af revolutionerende Betydning; det lønner sig derfor at læse Historien og lære af den.

Organisationen dannes

TRÆK AF DENS HISTORIE, DENS LIV OG DENS VIRKE

Den første vanskelige Tid

— og lægger du et Frø i Muld
og har det Livets Evne,
da se dets Vækst, saa underfuld.
En Blomstring, ædel, pur som Guld,
en Skønhed fra det jævne.

I Dagene 15.—16.—17. og 18. Maj 1898 afholdtes de første Møder af almen Karakter, hvor ca. 40 Mand straks indmeldte sig som Medlemmer, en efter Omstændighederne glimrende Begyndelse. I Dagene 1.—3. Juni afholdtes derpaa konstituerende Generalforsamling, i hvilken bl. a. deltog Forretningsføreren for »Arbejds mændenes Forbund for København og Omegn« Rosenvinge Sørensen, samme Forbunds Forretningsfører Chr. Lyngsie, Sogneraadsmedlem for Sundbyerne Vald. Jensen og Journalist ved »Social-Demokraten« Oscar Jørgensen. Den vel besøgte Generalforsamling, hvor 45 nye Medlemmer indmeldte sig, vedtog at danne Afdeling under Arbejdsmandsforbundet og at nedsætte et Lovudvalg til at udarbejde Udkast til Love efter Mønster af de for Sporvejsfunktionærernes Organisation gældende. Desuden valgtes en Bestyrelse paa 7 Mand samt 2 Revisorer. Til Formand valgtes *Carstensen* og til Kasserer *Juel Nielsen*. Trods stor Begejstring i Forsamlingen for selve Organisationstanken, kneb det for Rosenvinge Sørensen, der var Hovedtaler ved Generalforsamlingen og ikke sparede paa gyldne Løfter, hvis man blot stod samlede, at vinde Stemningen rigtig for sig. Man mente, idet man anede den Modstand, der ventede Organisation, at kunde man blot gennem Sammenholdet opnaa, at faa Fridagsarbejdet betalt og faa indført en mere human Tone i Korpset, saa var dette alene alle Anstrengelser værd.

Efter Generalforsamlingen blev der paa Brandstationerne iværksat en ihærdig Agitation, hvorunder det ikke kunde undgaas, at man maatte tage Diskussionen op med Kolleger, som havde helt afvigende Meninger om en Organisa-

tions Betydning, og af den Grund hændte det, at Agitationen blev lidt haardhændet. Desuden havde Brandvæsenet Ledelse efterhaanden faaet at vide, hvad der foregik, og den 1. Juli blev Formand Carstensen kaldt til Brandchefen, der tvang ham til at underskrive sin Opsigelse af Stillingen som Brandmand. Paa Carstensens Forespørgsel om Aarsagen hertil, fik han til Svar, at man behøvede ikke at give Grunde for en Afskedigelse. Dette Overgreb kunde den unge Organisation selvsagt ikke lade gaa upaataalt hen, hvorfor man indberettede Sagen til Arbejdsmandsforbundets Hovedbestyrelse, ligesom man gennem »Social-Demokraten« rettede Henvendelse til Offentligheden. Chr. Lyngsø og Rosenvinge Sørensen forhandlede derpaa med Brandchefen for at faa Opsigelsen annulleret, og efter en Drøftelse var Chefen heller ikke uvillig hertil paa Betingelse af, at man tilstillede ham et Bønsskrift undertegnet af samtlige Brandmænd. Saadan Bønsskrifter var tidligere fremstillede og i visse Tilfælde var der ogsaa taget Hensyn til dem, men hverken Arbejdsmandsforbundets eller Organisationens Repræsentanter ønskede denne Form for Forhandling legaliseret, hvorfor Drøftelserne endte resultatløse. — Nu blev Organisationens Generalforsamling indkaldt i Dagene 11.—13. Juli og den drøftede med baade Iver og Harme den foreliggende Situation. Imidlertid indløb der under et af Møderne Meddelelse om, at Carstensen var genantaget. Meddelelsen blev naturligvis modtaget med Begejstring, idet man tog den som Bevis for at Organisationen dermed var anerkendt. At dette ikke var Tilfældet viste den kommende Tid. Paa samme Generalforsamling vedtog man i øvrigt de af det tidligere nedsatte Udvalg udarbejdede Love for Organisationen uden Ændringer. Disse Love kom i det væsentlige til at gælde i mange Aar fremover.

Organisationens næste Generalforsamling afholdtes allerede i Dagene 25.—27. August s. A., hvor man, da man med Undtagelse af blot 13 Mand havde hele Korpsets Styrke som Medlemmer, nu fandt Tiden inde til at opstille nogle Forordringer med Hensyn til Organisationsret og Ændringer i Løn- og Arbejdsvilkaar. De opstillede Forordringer, om hvilke man vedtog at staa ubrydelig sammen, indtil de var imødekommet, gik i Hovedsagen ud paa en Forhøjelse af de laveste Lønninger, en kortere Arbejdstid, Betaling for Arbejde paa Fridage, Indlømmelse af Organisationsret og Nedlæggelse af Stationernes Arbejdslokaler. Under Hensyn til, at dette Organisationens første Andragende giver et ganske godt Indblik i Datidens Forhold, skal det gengives her i sin fulde Ordlyd. Det er stilet til Magistratens 4. Afdeling og er saalydende:

Til Magistratens 4de Afdeling.

Ved nærværende tillade vi os høfligst paa Kjøbenhavns Brandvæsens Mandskabs Vegne (undtagen 13 Mand, der ikke ere Medlemmer af vor Organisation) at andrage om, at vore Lønnings- og Arbejdsvilkaar maa blive ændret saaledes:

At Kuske og Hornblæsere maa blive sat paa lige Lønningsvilkaar med det almindelige Brandmandskab, og at Begyndelseslønnen maa blive sat til 1000 Kr. aarlig med en Stigning hvert 5te Aar af 150 Kr., indtil en Aarsløn af 1300 Kr. er naaet.

At Vagttjenesten maa blive indskrænket til 24 Timer ad Gangen med en paafølgende Fritid af 24 Timer, samt at Arbejde paa Fridage bliver betalt med 75 Øre for første Time eller Dele deraf og 35 Øre for de efterfølgende Timer.

At der maa blive givet Mandskabet Ret til paa sin Vagt eller til Arbejde paa sin Fridag at stille en Kammerat i sit Sted.

At Mandskabets Ret til at forblive i vor Organisation og dennes Bestyrelses eller Delegeredes Funktion maa forblive respekteret og uantastet.

Endvidere henstilles, at de paa Stationernes oprettede Arbejdslokaler nedlægges, saaledes at Mandskabets Interesse alene samles om Tjenesten og ikke fristes til at tage Brødet af Munden paa andre Haandværkere eller Arbejdere.

Som Motivering for foranførte tillade vi os at fremsætte følgende:

Blandt de under Kjøbenhavns Kommune ansatte Folk ere Brandmændene de, der have den længste Tjenestetid, idet vi have en *uafbrudt* Vagt paa 48 Timer ad Gangen, og skulle vi i den lange Tid — naar Allarmering sker — altid være klar til at rykke ud til Ildløs i den mindst mulige Tid; desuden skulle vi deltage i alt Arbejde indenfor Stationen, saasom Renholdelse af Materialet, Vask af Lokaler og Gange m. m., samt al Omgangstjeneste, Postture, Prøvning af Brandallarmer og andet mere, samt Mandag, Tirsdag, Onsdag og Torsdag Øvelse om Sommeren og Gymnastik om Vinteren. Fredag og Lørdag bruges til Hovedrengøring af Materiel og Lokaler. Om Natten have vi Lov til at sove fra Kl. 9 til 7 første Vagtdag, fra Kl. 9 til 6 næste Vagtdag. Det er kun tilladt at aftage Trøje og Støvler, medens vi sove for at være klar til Udrykning paa faa Sekunder. Det er ubehageligt at sove med Klæderne paa; men det bliver ligefrem sundhedsnedbrydende, naar det maa gøres i saa stor Udstrækning, som følger af vor lange Tjenestetid. Naar vor Vagttid beregnes i Gennemsnit for et Aar, viser det sig, at den Søvn, vi kunne opnaa uden Klæder paa, kun er $7\frac{1}{2}$ Time ud af hver 72 Timer.

Legemet kan under saadanne Forhold ikke faa den nødvendige Udluftning, ofte er Tøjet tillige fugtigt, da vi vanskeligt kunne føre to Sæt med os, og der desuden irgen Plads er til at opbevare det paa. Desuden beskytter det Tøj, man har sovet i ikke mod Kulden, naar vi Vinternætter skal ud at køre til Ildløs Overgangen fra Varmen til Kulden er for brat, hermed følger mange Forkølelsessygdomme og Gigt, som nedbryde en Mands Helbred i en tidlig Alder. Dernæst kommer, at Søvnen ikke er sammenhængende, men afbrudt flere Gange i Løbet af en Nat. Hver Mand maa gøre mindst en Times Posttur hver Nat, naar hertil lægges Allarmeringer, hvor en stor Del af Mandskabet maa træde an, selv om Allarmeringen ikke er til det dem underlagte Distrikt. Støjen, som det foraarsager, naar Skildvagten kalder paa sin Afløser, det oplyste Sovelokale, alt dette forstyrrer en rolig Søvn og bevirker, at Søvnen hverken er sund eller styrkende. De her nævnte Forhold ere særlig generende for ældre Folk, som have vanskeligt ved at falde i Søvn, naar de ere blevne forstyrrede for tidt. I de 48 Timer, en Vagt varer, have vi Lov at forlade Vagten $1\frac{1}{2}$ Time, hvilket benyttes til at spise til Middag hjemme hos vor Familie; men indtræder der Mangel paa Mandskab, saa Holdene ikke ere fuldt besatte, bortfalder ogsaa denne Fritid. Den øvrige Tid maa vi lave vor Mad paa Vagten, hvad nu ikke alle kunne faa Plads til, og ofte er der heller ikke Tid hertil. Vi maa opbevare Fødemidler paa Vagten for halvandet Døgn, hvad der bevirker, at er det Søbemad, bliver det surt og uspiseligt, og er det skaaren Mad bliver det tørt. Disse Forhold bevirker at vor Eksistens fordyres meget i Forhold til Arbejdere, som kommer hjem hver Dag, da vi jo paa en Maade maa føre to Husholdninger.

Efter en Vagt paa 48 Timer følger en Fridag paa 24 Timer, men den bliver stærkt beskaaren. En Del af det frie Mandskab skal nemlig efterse Brandhaner paa Gaderne, hvortil medgaar 3 à 4 Timer og somme Tider om Vinteren, naar der er Sne, medgaar det meste af Dagen. En Del skal gøre Vagt i Teatrene, hvortil medgaar 5 à 6 Timer;

i Tilfælde af Sygdom eller Orlov blandt Mandskabet, maa det Mandskab, som efterser Brandhaner om Formiddagen, tillige gøre Vagt i Teatrene om Aftenen. For dette Fritids-Arbejde betales intet. Næsten hver Søndag spilles der to Gange paa samme Teater og Fri-Mandskabet maa da stille til Vagt Kl. 3 og holde ud til Kl. 11 à 12 Nat. For den første Vagt betales 1 Kr. 33 Øre, men intet for den anden. I Teatret skulle vi staa op med tæt tilknappet Frakke og med Hjelm og Bælte paa, og opholde os i og over Kulisserne, hvor Luften er fordærvet af Gassen og Kulissestøvet og hvor Temperaturen som Regel er 25 à 26 Graders Reamur. Naar der tages et Gennemsnit for de 9 Maanedes Teatrene spille, saa have vi kun 3 Fridage om Maanedes, som ikke beskæres. For de 3 Sommermaanedes bliver det lidt mere. For de som efterse Brandhaner, er det kun de Søn- og Helligdage, som falde ind paa deres Fridage, som ikke beskæres. Alt Familieliv bliver ved disse Forhold umuliggjort.

Vor Løn er 1000, 1100 og 1200 Kr. aarlig og betales os forud med $\frac{1}{12}$ hver Maaned. Regner vi Aaret til 365 Dage, har vi *hver Dag en Arbejdstid paa 17 Timer*, nemlig 6205 Timers Tjeneste om Aaret, mod 2555 Timer fri, det er omtrent de tre Fjerdedele om Aaret, Tjenesten lægger Beslag paa os. Hvorimod andre Arbejdere i Almindelighed kun ere disponible for deres Arbejdsgivere de fem Tolvte dele af Aaret. Det eneste der kan forkorte denne Tjenestetid med nogle Minutter om Dagen er, at der kan opnaas fire Permissionsdage om Aaret; men indtræffer der Sygdom blandt Mandskabet er det vanskeligt at faa dem. Naar vi beregner vor Løn pr. Time, saa er den for yngste Klasse $16\frac{1}{8}$, for mellemste $17\frac{23}{31}$ og for ældste $19\frac{11}{31}$ Øre. Vi har ingen bestemt Orden at rykke op paa højere Løn efter, for anden Klasse gaar det i Nummerorden, men for første Klasses Vedkommende er det aldeles vilkaarligt og afhænger ganske af Officerernes Skøn, hvad der har bevirket, at en Mand er kommen paa højeste Løn i Løbet af 6 Aar, og at andre har gaet i 20 Aar, inden den samme Løn opnaaedes. Disse Forhold er i høj Grad uheldige og ødelæggende for et godt Forhold og Kammeratskab blandt Mandskabet og fremmer Øjentjeneri, Angiveri og andre daarlige Forhold inden for Korpset, medens det tilsigtede, at fremme og belønne Pligtopfyldenhed og Paapasselighed, ikke naaes. Kuske og Hornblæsere har samme Tjenestetid som Brandfolkene, men har mindre Løn, nemlig 900, 1000 og 1100 Kr. aarlig, men har saa hver 3die Dag helt fri.

At en Forandring i de her fremførte Forhold er rimelig og ikke noget ubilligt Forlangende fra vor Side haabe vi maa blive indrømmet.

Kort efter brød Krigen mod Organisationens og dens Talsmænd for Alvor løs igen. Formand Carstensen blev paany opsagt til Fratrædelse af sin Brandmandsstilling pr. 1. Oktober 1898, og denne Gang gav man ham en Følgesvend, idet ogsaa hans Holdkammerat, Brandmand Sonne, blev opsagt. Grunden til Carstensens Opsigelse var en Rapport fra en Sprøjtefører Martinsen, hvori Carstensen beskyldtes for at have udvist daarligt Kammeratskab. Med dette forholdt det sig saaledes, at Carstensen, maaske lidt vel ivrigt, havde bebrejdet en Kollega, at denne ikke tilsluttede sig Organisationens, og noget saa formasteligt maatte naturligvis ikke finde Sted. Sonne derimod var opsagt, fordi Ledelsen pludselig mente, at han var en daarlig Brandmand, som man ikke kunde forsvare at have i Korpset. Dette var en Paastand, thi i Realiteten var Slaget rettet imod Organisationens, hvad ingen Brandmand var i Tvivl om. Af disse Grunde indkaldtes til Generalforsamling i Dagene 8.—10. September med Dagsorden: Afskedigelserne. Her vedtoges det at overgive Sagen til »Dansk Arbejdsmands-

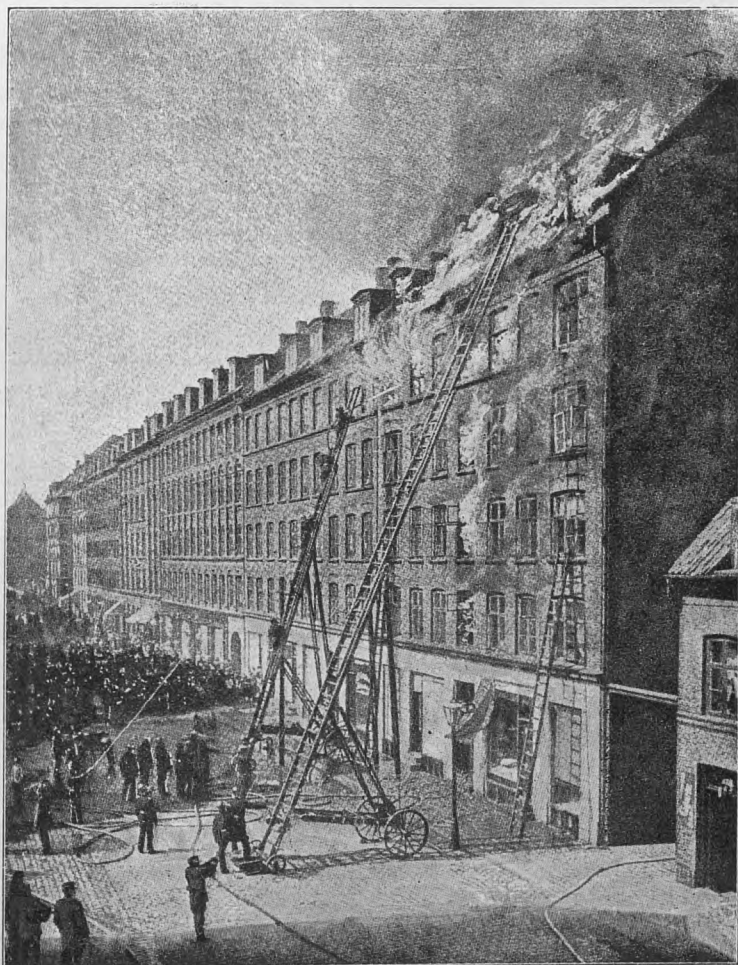
forbund«, samt at man vilde gaa ud i en Strejke for at værne og bevare Organisationen, saafremt det skulde vise sig nødvendigt. En af Lyngsies stillet Resolution af følgende Ordlyd vedtoges:

»Forsamlingen erklærer, at de senere Dages Afskedigelser, Motivering og Maaden de er sket paa er en Trudsel om successive Afskedigelser af hele det nuværende Mandskab. Der forlanges derfor Garantier fra Korpsets Ledelses Side mod slige Forholds Fortsættelse. Ydes saadanne Garantier ikke, anser Mandskabet det for lige saa heldigt selv at tage deres Afsked.«

Arbejdsmandsforbundet førte Sagen om Afskedigelserne, og Chr. Lyngsies søgte, dels ved Henvendelse til Brandvæsenets Ledelse dels til Borgmester Øllgaard, at faa Afskedigelserne annullerede, hvilket dog viste sig ugørligt. Resultatet blev, at begge de paagældende Kolleger blev afskediget. Denne Sejr over den unge Organisation gav enkelte af Korpsets Brandfuldmægtige, der ønskede at forfølge Sejren, Blod paa Tandem, og hvor det lod sig gøre, lagde de Sten i Vejen for Organisationens Tillidsmænd. Saaledes nægtede man Kassereren Juel Nielsen at forlade Vagten, selv om han havde Stillingsmand, og paa en Station, hvor han var ude for at opkræve Kontingent, kom Brandfuldmægtigen en Dag til og spurgte i en meget brøsig Tone om Juel Nielsen havde forespurgt om Tilladelse til at besøge Vagten. Da han maatte svare benægtende, blev han øjeblikkelig udvist, hvorefter Brandfuldmægtigen vendte sig mod Mandskabet og meddelte, at han nok skulde have dem i venlig Erindring, saafremt de gav sig af med den Slags Folk. Forholdene var saaledes alt andet end hyggelige.

Den 12. Oktober lod Brandmændene Petersen og Juel Nielsen sig melde hos Brandchefen, Oberst Meyer, som Repræsentanter for »Brandfolkenes Organisation«. Obersten saa længe paa de to Kolleger og hentede derpaa »Tjenestereglement for Københavns Brandvæsen«, satte sig til Rette, gennembladede Bogen og meddelte derpaa med stor Alvor Organisationens Repræsentanter, at han ikke kunde finde et eneste Ord i Reglementet om Organisationens Eksistens. Efter denne Teaterforestilling tillod Juel Nielsen sig at fremsætte den logiske Bemærkning, at da Brandfolkenes Organisation var af nyere Dato end Tjenestereglementet, kunde man maaske heri finde Forklaringen paa, at Organisationens ikke var nævnt deri. I øvrigt, tilføjede Juel Nielsen, er vi som Repræsentanter kommet for at forhandle med Brandchefen, ikke for at spille Maskerade. — Disse Bemærkninger satte Obersten i et sandt Raseri, først foer han hen imod de to Kolleger, men betænkte sig saa og tog en Afskedsblanket op af Skrivebordsskuffen og forlangte af Juel Nielsen, at han øjeblikkelig skrev den under. Hertil svarede Juel Nielsen paa sin rolige Maade, at det kunde han gerne gøre, hvis man saa kunde faa en Forhandling i Stand; for det var derfor man var kommet, og selv om Chefen ikke vilde forhandle med dem den Dag, saa kom der et Par andre en anden Dag i samme Ærinde. Derpaa underskrev Juel Nielsen den ham forelagte Opsigelse, der blev laaset ned i Skrivebordsskuffen, hvorefter Obersten meddelte de to Kolleger, at han selv var gammel Friheds-

mand og havde kæmpet for Friheden i 1848, men det man nu stod i Begreb med at gennemføre var jo den rene Socialisme, »og«, sluttede Obersten, »mine Standsfæller venter af mig, at denne ikke faar Indpas i Korpset, det vil man ikke tolerere.« Da Oberstens Vrede havde lagt sig, var han noget tvivlraadig, men lovede dog efter 3 Timers Forhandling at forebringe Borgmesteren for Magistratens 4. Afdeling Brandfolkernes Ønsker. Dermed var Audiensen forbi, men Organisationens Repræsentanter var, trods det voldsomme Intermezzo, samtidig blevet klar over, at Oberst Meyer ikke var den værste Modstander man havde.

Branden paa Nordvestvej (nuværende Rantzausgade) 12. Juli 1899. Fire Mennesker omkom: en Mand ved at springe ned fra Taget, en Kvinde, fordi hun under Nedfiringen slap Taget i Tovet. To Kvinder blev kvælt, og deres Lig blev delvis forkullet. Da Ilden blev slukket i Løbet af godt to Timer, var Ejendommens Trapper, Tagetage og fjerde Sal brændt.

Stillingen inden for Organisationen efter Carstensen's Afsked var nærmest fortvivlet. Man havde ingen Formand, og ingen af Organisationens øvrige ledende Mænd ønskede at overtage Formandsposten. Situationen var jo den, at foruden at Carstensen og Sonne var afskediget, laa Juel Nielsens underskrevne Opsigelse i Oberstens Skrivebord, og man turde end ikke meddele Medlemmerne dette sidste Faktum af Frygt for den nedslaaende Virkning, der kunde blive Følgen deraf. Man enedes da om i Bestyrelsen at lade opstille en Kollega som Formand, en Straamand, der blot skulde have den Egenskab at staa sig godt hos Brandvæsenets Ledelse. Paa et Møde i »Dansk Arbejdsmandsforbund«s Hovedbestyrelse, hvor Formanden for Belysningsarbejdernes Fagforening og Formanden for Københavns Renholdelsesarbejderes Fagforening var til Stede, enedes man om at forsøge en Strejke med kort Varsel, og hvis det fandtes nødvendigt, skulde de to nævnte Fagforeninger ogsaa standse Arbejdet. Først vilde man dog afvente Borgmesterens Svar, og derefter forelægge Sagen for en Generalforsamling. — Den 18. Oktober modtog Organisationen Borgmesterens Svar gennem Brandchefen, der kort og godt meddelte, at Magistraten ikke vilde forhandle med Organisationen, men hvis Brandfolkene havde Ønsker, kunde man ad almindelig tjenstlig Vej sende dem gennem Brandchefen til Magistraten. Da dette efter Datidens Forhold betød Affattelse af et Bønsskrift, var man ganske klar over, at nu maatte det briste eller bære, og af denne Grund afholdtes en ekstraordinær Generalforsamling i Dagene 20.—22. Oktober. Her blev der redegjort for Magistratens Afslag, og dens Stilling til Organisationen i øvrigt blev indgaaende drøftet. Harmen var voldsom, og der blev hurtigt Enighed om, at man under ingen Omstændigheder vilde give Slip paa Organisationsretten. Efter at flere af Arbejdsmandsforbundets Hovedbestyrelsesmedlemmer havde haft Ordet, vedtoges det paany at indsende Organisationens Krav direkte til Magistratens 4. Afdeling. Endvidere valgtes den Kollega, som var med ved den foran omtalte første Forhandling hos Brandchefen, nemlig Brandmand Petersen, til Formand for Organisationen. Petersen var i Besiddelse af Egenskaber, som Bestyrelsen ansaa formaalstjenlige; han var nemlig Vicevært for Oberst Meyer, hvorfor Risikoen for hans Afskedigelse ikke var saa stor; men den egentlige Leder blev som hidtil Organisationens Kasserer Juel Nielsen.

Generalforsamlingen overdrog Lyngsie at forhandle med Borgmesteren for Magistratens 4. Afdeling. Det skete ved, at Lyngsie meddelte Borgmesteren, hvorledes Stemningen var inden for Brandfolkenes Organisation, og hvis man stadig nægtede at anerkende Organisationen, maatte man imødesee en Strejke paa Gennemførelsen af Kravene og om Organisationsretten. Samtidig blev det betydet Borgmesteren, at Brandfolkene ikke vilde komme til at staa isolerede i en saadan Kamp for deres Ret. Borgmesteren blev meget betænkelig og meddelte Lyngsie, at der sikkert forelaa en Misforstaaelse et eller andet Sted, maa-ske hos Brandchefen. Borgmesteren for sit Vedkommende havde nu intet imod at modtage et Andragende fra Organisationen, naar det fremsendtes gennem

Brandchefen. Der blev stor Glæde, da Lyngsie kom tilbage med den Besked, og man valgte straks Formand Petersen og Kasserer Juel Nielsen til at forelægge Andragendet for Brandchefen. Da denne havde gennemgaaet Andragendet, lovede han at videresende det til Magistraten med sin Anbefaling, idet han om Lønkravene udtalte, at det jo kun kunde være ham en Glæde at se sine Undergivnes økonomiske Kaar saa gode, som Forholdene tillod det; men en stærkt forøget Udgift vilde dog blive Følgen. Ogsaa Indskrænkningen af Vagttjenesten vilde være forbundet med meget store Udgiftsforøgelser. Som Slutsten paa Samtalen tog Obersten Juel Niensens underskrevne Opsigelse op af den Skrivebordsskuffe, hvor den havde ligget gemt siden sidste Forhandling, og rev den i Stykker.

Med denne Akt anerkendtes Brandfolkene Ret til at være fagligt organiserede, og deres Repræsentanters Ret til Forhandling. Hermed var Organisationsretten anerkendt, ikke alene for Brandfolkene, men ogsaa for de øvrige Tjenestemænd under Kommunen, og de var i det store og hele heller ikke sene til at følge den Vej, som Brandfolkene havde banet for dem. Desværre kostede Kampen for Organisationsretten som nævnt to Kolleger deres Stillinger, men som de gode Kammerater de var, satte de Sagen over alt andet og gik, idet de opfordrede Kammeraterne til at holde ud i den fortsatte Kamp. — Organisationen er dem megen Tak skyldig for deres Pionergerning og det Offer de bragte. De er begge døde, saa vi maa her, ligesom i 25 Aars Jubilæumsskriftet, nøjes med at give dem det bedste Eftermæle.

Den første Lønkamp

Det foran omtalte Andragende om Lønforbedringer m. v. gik hurtigt fra Brandchefen til Magistraten, der lod Henvendelsen gaa videre til Borgerrepræsentationen, og samtidig tilstillede Organisationen den arbejdsvenlige Presse Meddelelse om Henvendelsens Indhold. At interessere det daværende Flertal i Borgerrepræsentationen for en Forbedring af nogle underordnede Tjenestemænds Lønforhold var ikke let, og den eneste Støtte man fik, var fra den lille socialdemokratiske Gruppe med den daværende Formand for De samv. Fagforbund J. Jensen (den senere Borgmester og Overpræsident) og Læreren K. M. Klausen i Spidsen. Borgerrepræsentationen nedsatte et Udvalg til Behandling af Sagen, men dette, som havde Borgmester Borup til Formand, synes ikke at have vist Sagen større Interesse. Først efter længere Tids Forløb og efter et stærkt Pres fra J. Jensens Side afholdt Udvalget sit første Møde, hvor der blev

nedsat et Underudvalg. Dette kom til det Resultat, at Imødekommelse af Organisationens Ønsker vilde medføre en Merudgift paa 118.000 Kr., hvad man var klar over, at man aldrig fik Bevillingsmyndighederne med til. Derfor enedes Socialdemokraterne og de liberale om at søge gennemført et Lønningstillæg med en aarlig Udgift paa 61.000 Kr.

Forskellige Forhold, deriblandt Storlockouten i Sommeren 1899, Verdens hidtil største Sammenstød mellem Arbejde og Kapital, der ramte en væsentlig Del af den danske Fagbevægelse, satte ca. 40.000 Mand paa Gaden og i halv femte Maaned lammede Danmarks Erhvervsliv, medførte imidlertid, at Sagen trak i Langdrag. Imidlertid gennemførte man pr. 1. April 1899 en Lønforbedring for Belysningsarbejderne, en taktisk Manøvre, der tilsigtede en Splittelse af de kommunale Arbejdere og Tjenestemænd, som stod tilsluttet Arbejdsmandsforbundet. Ved at imødekomme Belysningsarbejderne (Gasværksarbejderne), der havde den største Aktionsevne, haabede man at umuliggøre en Strejke. Denne Fremgangsmaade vakte naturligvis Bitterhed blandt Brandfolkene, hvis Bestyrelse klart saa, hvor det bar hen. Af denne Grund henvendte man sig gennem Arbejdsmandsforbundet til »De samvirkende Fagforbund« om Støtte, og den blev ogsaa beredvilligt lovet. Den socialdemokratiske Gruppe i Borgerrepræsentationen bearbejdede derpaa Borgmester Borup saa længe, at han omsider indkaldte Udvalget og samtidig bød det paa en Køretur rundt til samtlige Brandstationer. Borgmesterens Hensigt hermed var at skaffe Bevis for, at en Brandmand kunde have en god Ekstraintægt ved at arbejde ved sin Profession paa Vagtdagene. Til Trods for, at Udvalget kom uanmeldt, blev Resultatet nok under Forventning. Kun paa een Station stødte Udvalget paa en Mand, som arbejdede. Denne ene Mand indrømmede over for Borgmesteren, at han vel nok kunde tjene 1 Krone om Dagen, og Borgmesteren regnede saa hurtigt ud, at 1 Krone om Dagen i 243 Vagtdage gav 243 Kr. i aarlig Ekstrafortjeneste; ergo var der ingen som helst Grund til at imødekomme Brandfolkernes Lønkrav. Men Borgmesteren glemte, at denne ene Mand var en Overlevering fra en svunden Tid, og at Brandfolkernes Krav var en Løn, de kunde leve af, uden at drive Konkurrence med Byens Haandværkere, der skulde leve udelukkende af deres Profession.

Meget Udbytte havde Borgmesteren saaledes ikke af sin arrangerede Overrumpling af Brandfolkene, blandt disse virkede Overrumplingen til Gengæld som en rød Klud paa en Tyr, og man krævede nu meget energisk af »Dansk Arbejdsmandsforbund« at faa en Ende paa Sagen. Forbundet indtog da ogsaa en mere truende Holdning, og for første Gang under hele denne lange Løn-kampagne værdigede Magistraten Forbundet et skriftligt Svar gaaende ud paa, at det af Brandfolkernes Organisation under 13. Oktober 1898 (ca. 1 Aar tidligere) indsendte Andragende, fremdeles behandledes af det af Kommunalbestyrelsen nedsatte Lønningsudvalg, hvis Betænkning endnu ikke forelaa. — Den 15. November 1899 opløstes Udvalget imidlertid uden at være naaet til Enighed

og uden at afgive Betænkning eller Indstilling. Organisationen afholdt derpaa Generalforsamling i Dagene 30. Nov.—2. Dec., hvor det vedtoges at tilstille Magistraten Meddelelse om, at man krævede Sagen bragt i Orden til det forestaaende Aarsskifte, i modsat Fald maatte Magistraten selv bære Følgerne. Ved samme Lejlighed nedlagde Formand Petersen sit Mandat og ingen anden Formand blev valgt. Organisationen leledes nu som før af Juel Nielsen. — Da Magistraten ganske undlod at tage Hensyn til Organisationens seneste Henvendelse afholdtes en ny Generalforsamling i Dagene 9.—11. Januar 1900, hvor Forfølgelsen af Tilidsmændene atter kom for Dagens Lys, idet man nægtede Juel Nielsen Tilladelse til at forlade Vagten, til Trods for at han havde Stedfortræder. Lyngsø og Rosenvinge Sørensen, som var til Stede, foreslog, at man nu gik til Opsigelse af Pladserne, og efter at Generalforsamlingen havde diskuteret Betimeligheden af at fritage de ældre Medlemmer med over 15 Aars Anciennitet fra at foretage dette Skridt af Hensyn til Bevarelsen af deres Pensionsret, vedtoges det enstemmig at underskrive Opsigelserne og deponere disse hos Forretningsfører Rosenvinge Sørensen med bestemt Paabud om at benytte dem, hvis det viste sig nødvendigt. Denne Beslutning blev meddelt Pressen, og der stod heftigt Gny om den i Hovedstadens ledende Blade.

Den 22. Januar kom Sagen omsider til Behandling i Borgerrepræsentationen, hvor Borgmester Borup som Ordfører for Magistraten anbefalede at nægte enhver Forbedring for og Forhandling med Funktionærer, som havde tilladt sig den Dristighed at true Kommunalbestyrelsen med Strejke. Borgmesteren krævede endog Bevægelsens Ledere idømt Tugthusstraf, thi hvad var dette andet end at udsætte Byen og dens Borgere for den allerstørste Fare. Den socialdemokratiske Gruppe stillede et konkret Forslag til Løsning af Konflikten, medens den liberale Gruppe foreslog at nedsætte et 5 Mands Udvalg til at forhandle med Organisationen. Det sidste Forslag blev vedtaget, hvilket var bemærkelsesværdigt, fordi det var første Gang, der konstateredes aaben Konflikt mellem Magistraten og Borgerrepræsentationen i et Arbejderspørgsmaal. — Efter Udvalgets Nedsættelse var Sagen igen ved at gaa i Staa. »Social-Demokraten« holdt den imidlertid levende gennem nogle glimrende Artikler, og Assuranceselskaberne begyndte at blive urolige, endog fra Brandvæsenets Officerer begyndte der at lyde Røster om det uforsvarlige i at modtage Brandfolkenes Opsigelser, i Stedet for at faa en Ordning. Sammenholdet inden for Organisationen var det bedst mulige, og Viljen til at kæmpe Kampen til Ende var meget stærk. — Desværre svigtede Forretningsfører Rosenvinge Sørensen paa det mest kritiske Tidspunkt, idet han stik imod Generalforsamlingens udtrykkelige Beslutning gav sig til at forhandle med Borgmester Borup, i Stedet for at indsende Opsigelserne, hvad der jo havde været Meningen. Under disse separate Forhandlinger indgik Rosenvinge Sørensen paa at tilbageholde Opsigelserne endnu et Stykke Tid, og inden Organisationen fik Klarhed herom, var det for sent, Opsigelserne kunde ikke indgives saa betids, at Arbejdet kunde standses som forudsat den 1.

Marts. Imidlertid blev der forhandlet videre med et nedsat Underudvalg bestaaende af to Borgerrepræsentanter og to Repræsentanter for Organisationen, og endelig lykkedes det at skaffe Enighed om et Mæglingsforslag, der skyldtes den senere Borgmester og Overpræsident J. Jensen, og som blev til Regulativ for Københavns Brandvæsen af 1. Marts 1900. Ved dette blev kun en ringe Del af Brandfolkenes Ønsker opfyldt. Forslaget gik ud paa følgende:

»Kuske og Hornblæsere oprykkes paa samme Løn som de øvrige Brandfolk. Stigning i Løn efter Tjenestetid hvert 4. Aar fra 1000 Kr. til 1200 Kr.

Betaling for Teatervagttjenesten med 65 Øre pr. første og 35 Øre for hver paafølgende Time.

Hver paabegyndt Time regnes for en hel.

7 Dages Ferie pr. Aar og 1½ Times Middagsorlov hver Vagtdag.«

Organisationens Repræsentanter var klar over, at videre kom man ikke denne Gang, og da, som foran nævnt, det gunstige Øjeblik til Arbejdsnedlæggelse var forspildt, indgik man paa at anbefale Generalforsamlingen Forslaget til Vedtagelse. Man henvender sig dog desuden til Brandchefen og fik, efter en Drøftelse, denne til at love, at man forsøgsvis skulde lade Eftersyn af Brandhaner og Brandalarmer udføre fra Vagten.

Ved en Generalforsamling i Dagene 26.—28. Februar 1900, hvor Resultatet af Arbejdet blev forelagt, gik Bølgerne højt; især var man forbitret paa Arbejdsmandsforbundet for Rosenvinge Sørensens Holdning under Konflikten. Forbitrelsen gav sig bl. a. Udslag i, at man paabegyndte en Agitation for Udmeldelse af dette Forbund for i Stedet at tilslutte sig det da bestaaende »Københavns kommunale Arbejderforbund«, det »gamle« Forbund, som ikke er identisk med det nuværende »Dansk Kommunalarbejderforbund«, og som ikke havde store Chancer for at varetage nogens Interesser, fordi det ingen Tilknytning havde til Landets øvrige Arbejderbevægelse. — Organisationens forhandlende Repræsentanter maatte gennemgaa en slem Skærsild, fordi man ikke havde faaet gennemført en 24 Timers Vagttur, men til Slut godkendtes Forliget. Det vigtigste Resultat var det absolutte Brud med det gamle Lønningsprincip, hvor Brandchefen egenmægtig bestemte, naar en Mand skulde rykkes op paa et højere Løntrin. I reel Lønstigning betød det, at 87 Mand fik Beløb fra 100 til 300 Kr. med det samme, og set i Forhold til Lønreformen af 1898 var det et antageligt Fremskridt.

Den unge Organisation havde bestaaet sin Prøve, om ikke med Glans, saa dog uden Splittelse i Rækkerne. Den havde bevist, at den formaaede at være medbestemmende, naar det gjaldt Medlemmernes vitale Interesser. Officielt var Organisationens anerkendt af Magistraten, og Brandchef Oberst Meyer lagde personlig ikke mere Hindringer i Vejen, men enkelte af Korpsets Brandfuldmægtige, der ikke vilde forstaa, at de var i et borgerligt Korps, der ikke behøvede den gammelprøjsiske Militærdisciplin for at udføre de Funktioner, der paahvilede det, gjorde fortsat alt hvad de formaaede for at opretholde det gamle

Regimente, idet de behandlede Brandfolkene som Rekrutter og ikke som Tjenestemænd. Det samme var Tilfældet med en Del af de ældre Sprøjteførere, der var aldeles beherskede af det gamle System, som de var vokset op under; deres politiske og faglige Horisont var derfor — i nogen Grad af naturlige Grunde — meget begrænset.

— — —

Paa Generalforsamlingen i November 1900 frasagde Juel Nielsen sig sit Tilidshverv som Protest imod den Agitation, der førtes for at faa Organisationen udmeldt af »Dansk Arbejdsmandsforbund«, og Telegrafist *Møller* valgtes til Formand. *Møller* tog straks fat med god Vilje, men der var til at begynde med mange Vanskeligheder at kæmpe imod. Rosenvinge Sørensens egenmægtige Handlinger og den Kendsgerning, at man ikke havde faaet Vagttiden forkortet ved Forliget førte til, at Medlemmerne ikke mere følte sig hjemme i Arbejdsmandsforbundet, og de nægtede at betale Kontingent, saa Restancerne blev mærkbare. Der maatte tages fat med godt Humør, til Tider med haard Haand; men *Møller* var i den Retning netop Opgaven voksen — og alle kom tilbage i Rækkerne igen.

— — —

Ved en Kongres, som afholdtes den 15. og 16. Juni 1901 reorganiseredes det tidligere omtalte »Københavns kommunale Arbejderforbund«, og til denne Kongres var bl. a. indbudt Repræsentanter for Brandfolkenes Organisation. I dette Forbund, der straks søgte og fik Optagelse i De samvirkende Fagforbund og saaledes indgik som et anerkendt Led i Arbejderbevægelsen, indgik vor Organisation med 209 Medlemmer paa Indmeldelsesdagen, et større Antal end nogen af de øvrige fra Begyndelsen tilsluttede Organisationer kunde opvise. Vejen var dermed banet for fremtidigt Arbejde i Fællesskab med øvrige kommunale Funktionærer, et Samarbejde, der bestaar den Dag i Dag og har betydelige Resultater at opvise. Til Formand for det reorganiserede Forbund valgtes Sprøjtefører *Carl Petersen* og tillige indtraadte Telegrafist Chr. *Møller* i Forbundets første Forretningsudvalg.

Senere Lønbevægelser

Organisationen fortsatte nu sammen med Forbundet sine Bestræbelser for at opnaa bedre Lønvilkaar, og i August 1902 fremsendte Forbundet sit første samlede Lønandragende, der for Brandfolkenes Vedkommende fremholdt det tidligere Krav om Nedsættelse af Vagtjenesten til 24 Timer med paafølgende

24 Timers Frihed samt en yderligere Forhøjelse af Lønningerne. Magistraten afviste omgaaende hele Historien, hvorfor Forbundet lige saa omgaaende henvendte sig til De samv. Fagforbund og til de socialdemokratiske Borgerrepræsentanter. Andragendet blev dog stadig syltet i Magistraten, indtil den daværende Formand for De samv. Fagforbund J. Jensen i Marts 1903 valgtes til Højremanden Borups Efterfølger i Stillingen som Finansborgmester. Flertallet i Borgerrepræsentationen, som udgjordes af Højre og de liberale, formaaede dog stadig at afvise Andragendet, og først efter at man havde deponeret Opsigelserne i Forbundet og efter et Utal af lange og besværlige Forhandlinger, naaede man at faa Ørenlyd for nogle af Kravene. Det blev til Indrømmelser, der gav de lavest lønnede Funktionærer indtil 200 Kr. i Lønforhøjelse. Denne fik Virkning fra 1. April 1905 og betød, at Begyndelseslønnen for Brandmænd, Kuske og Hornblæsere hævedes til 1100 Kr., stigende hvert 4. Aar med 100 Kr. indtil 1400 Kr. Reserveførerne opnaaede samtidig et aarligt Tillæg hertil paa 60 Kr. Spørgsmaalet om mere Frihed var udskudt, ligesom man heller ikke havde taget Hensyn til et af Forbundet stillet Krav om en ændret Pensionsordning.

De i 1903 deponerede Opsigelser havde følgende Form og Indhold:

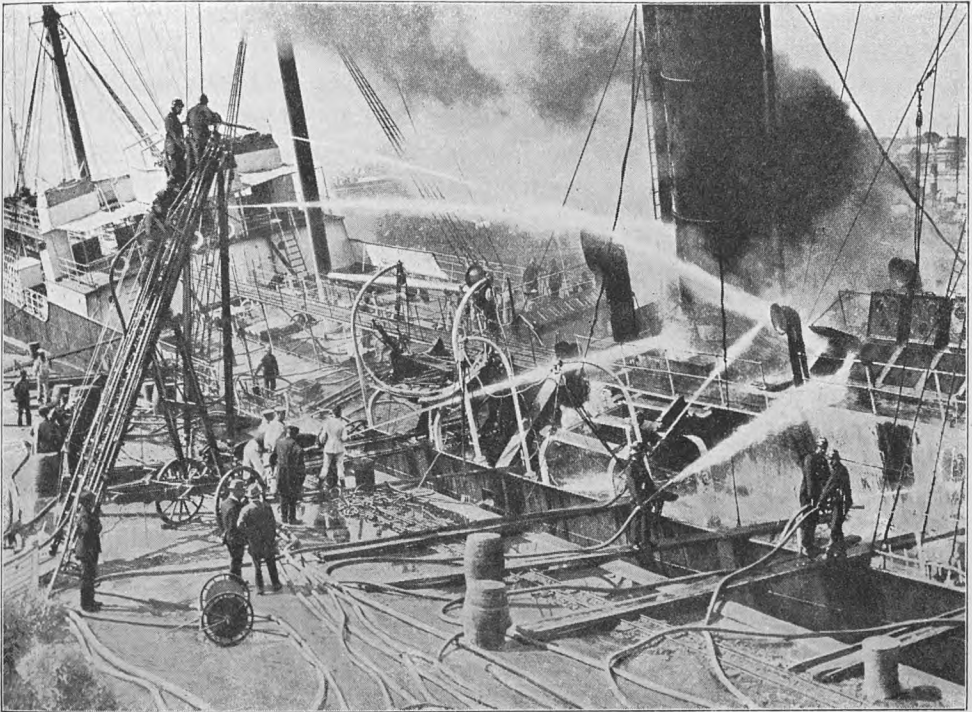
Til *Chefen for Kjøbenhavns Brandkorps*, her.

Da det staar som tvivlsomt, hvorvidt det af mig, i Forbindelse med mine Kammerater, fremsatte Lønkrav helt eller blot delvis imødekommes, og da jeg ikke længere kan fortsætte min Tjeneste i Korpsen, hvis ikke en for mig og mine Kollegaer tilfredsstillende Forbedring af Lønningerne indtræder, opsiges jeg herved min Tjeneste ved Brandkorpsen til Ophør den 1. d. A.

Det bemærkes, at denne Opsigelse kun fremkommer for at have frie Hænder, saafremt en tilfredsstillende Ordning ikke fremskaffes inden den d. A.

Kjøbenhavn, den 1903.

I 1907 indsendte Forbundet et Andragende om Dyrtidstillæg, evt. Lønforhøjelse. Magistraten vilde dog ikke under nogen Omstændigheder gaa med til at yde Dyrtidstillæg. Man erkendte, at Lønningerne vel var lave og lovede at forelægge en almindelig Lønrevision for Borgerrepræsentationen saa betids, at den senest den 1. April 1909 kunde træde i Kraft. I 1907 fik Organisationen omsider indrømmet et gennem længere Tid fremholdt Krav om, at Brandfolk og Kuske maatte blive ansatte af Magistraten i Stedet for af Brandchefen. Ændringen gennemførtes paa den Maade, at Chefen antog de paagældende paa Prøve i et Aar og efter Prøveaarets tilfredsstillende Forløb indstillede dem til fast Ansættelse af Magistraten. — Ved Lønreformen af 1909 hævedes Lønningen for Brandmænd, Hornblæsere og Kuske til 1300 Kr. aarlig, stigende hvert 3. Aar med 100 Kr. indtil 1800 Kr. Desuden ydedes der 38 Reserveførere og 10 Forkuske et aarligt Tillæg af 100 Kr. Disse Lønforhold modtoges med relativ Tilfredshed; men man ansaa dog, at Reserveførere, Forkuske og 4 Telegrafister paa Hovedbrandstationen havde et Arbejde, der berettigede dem til en højere Løn.

Petroleumsdamperen »Standard«s Brand den 19. Juli 1910. Foto.

Der indsendtes derfor i 1910 gennem Forbundet Andragende til Magistraten om, at de paagældende Stillinger omnormeredes til en højere Lønklasse, eller at der tillagdes dem et Funktionstillæg paa 200 Kr. aarlig. Ingen af de stillede Krav blev dog imødekommet. Andragenderne fornyedes i November 1911, og omsider lykkedes det pr. 1. April 1913 at faa de 4 Telegrafister paa Hovedstationen rykket op i samme Lønklasse som Sprøjteførerne (1ste budgetmæssige Lønklasse — 1800—2300 Kr. efter 12 Aars Tjeneste). Samtidig fik de Benævnelsen Overtelegrafister. — I 1911 fik man i øvrigt en tilfredsstillende Ordning paa Spørgsmaalet om »Retten til at stille en Mand for sig«, ligesom nogle fremkomne Uoverensstemmelser med Hensyn til Paaklædningen ved Afhentelsen af Lønninger og Udbetalingen af Teater- og Ekstrapenge blev bilagt ved, at man — paa Fridage — fik Ret til at møde i civil Paaklædning.

I Juli 1914 indsendte Forbundet bl. a. et Andragende om, at Telegrafisterne paa Bistationerne rykkedes en Lønklasse op, samt at der ydedes Brandfolkene Betaling for Ekstraarbejde. Kort efter — August s. A. — udbrød den første Verdenskrig, og af denne Grund afviste Magistraten alle indsendte Krav. De gøttogs Aaret efter, idet dog Kravet for Telegrafisterne ændredes til et Funktions-tillæg paa 150 Kr. aarlig. Imødekommenhed opnaedes pr. 1. April 1918, fra hvilken Dato Reserveførere, Forkuske og Chauffører oprykkedes fra 3. til 2.

budgetmæssige Lønklasse (1500—2000 Kr. efter 12 Aars Tjeneste), hvorved samtidig Funktionstillægget — 100 Kr. aarlig — for Reserveførere og Forkuske bortfaldt. Fra samme Dato blev Telegrafisterne fritaget for Brandvagtjeneste i Teatre o. lign., og samtidig blev der tillagt dem det krævede Funktionstillæg paa 150 Kr. aarlig. — I Krigsaarene blev der som Følge af stadige Prisstigninger ydet Tjenestemændene — og dermed Brandmændene — Dyrtidstillæg begyndende 1. April 1916 med 200 Kr. for gifte og 100 Kr. for ugifte. Aar for Aar forhøjedes disse Dyrtidstillæg, men Forhøjelserne holdt langt fra Trit med Prisudviklingen. Som en midlertidig Foranstaltning forhøjedes desuden samtlige Grundlønninger med 25 pCt. fra 1. April 1918. Prisstigningerne fortsatte dog ustandseligt, og fra alle Sider lød Kravet — efter Fredsslutningen 1918 — om en Lønreform fra 1. April 1919. — Som en Reform, der ganske vist ikke var Penge i for os, bør noteres, at et Krav af gammel Dato om Afskaffelse af den Rengøringspligt, som paahvilede Brandfolkene paa Stationerne, herunder ogsaa Renholdelse af Sprøjteførernes og Maskinisternes Værelser og Sengetøj, blev delvis imødekommet fra 1. April 1919. Herefter var Brandmændene kun pligtig til at renholde deres egne Vagtlokaler. Selv om man ikke naaede saa vidt, at man blev helt fri for at svinge Gulvkluden, saa betød det dog et stort Gode, at man slap for den ydmygende Beskæftigelse at gøre rent hos sine overordnede, og Gennemførelsen af den lille Reform vakte da ogsaa almindelig Tilfredshed. — Et Par andre Reforme, som er værd at nævne, gennemførtes omkring samme Tidspunkt. Paa en ekstra Generalforsamling, som Organisationen afholdt i December 1918, vedtoges nemlig følgende Krav:

1. Alle synlige Numre afskaffes inden Udgangen af December d. A. Hvis det ikke lykkes Forbundet ad fredelig Vej at faa gennemført dette, aftages samtlige Numre paa Uniformer og Hjelme den 1. Januar 1919.
2. Teater- og Ekstravagter betales efter samme Regler som Overarbejde for øvrige Tjenestemænd.
3. Marchen til Teatrene bortfalder fra og med den 1. Januar 1919.
4. Afskaffelse af den tvungne Hilsepligt.
5. Afskaffelse af Oplæsning af Korpsbefaling B.
6. Afskaffelse af den militære Aftræden ved Vagtens Begyndelse og dens Ophør.

Det vedtoges samtidig, at saafremt ikke de 3 sidstnævnte Punkter var imødekommet i Løbet af Maaneden, betragtede Organisationen for sit Vedkommende dette Afsnit af det gældende Tjenestereglement som bortfaldet fra 1. Januar 1919 og nægtede mere at rette sig derefter. Efter at Forbundet havde modtaget disse Krav, kom der Forhandling i Stand med Brandchefen, og herefter kom Stridspunkterne hurtigt ud af Verden. En lang og sejt Kamp fra Organisationens Side for at komme bort fra den traditionelle militære Tilstand, var dermed endt med en fuldstændig Sejr, takket være den Omstændighed, at det ved Valgene til Borgerrepræsentationen i 1917 var lykkedes at erobre Flertallet af Pladserne i denne Forsamling for Socialdemokratiet. Betalingen for Teater- og Ekstra-

arbejde, der ikke kunde løses af Brandchefen personlig, gik kort efter i Orden, men først efter at Stauning (den senere Statsminister, der den Gang var Formand for den socialdemokratiske Gruppe) havde benyttet sin Indflydelse til Fordel herfor.

Ildebrand paa Kultorget.

Med Hensyn til den bebudede Lønreform gik Tiden ud over April 1919, uden at man naaede noget Resultat, og som Følge heraf blev Stemningen i alle Tjenestemandskredse efterhaanden stærkt spændt. I Løbet af Sommeren arbejdedes der dog ihærdigt, og efter lange Overvejelser tilvejebragtes med Virkning fra 1. Oktober 1919 en samlet Lønreform for Kommunens Tjenestemænd, i Henhold til hvilken vor Organisations Medlemmer henførtes til Lønregulativets 11. og 12. Lønklasse. For Reservesprøjteførere, Forkuske og Chauffører blev Lønnen herefter 4000 Kr. aarlig, stigende hvert 3. Aar med 200 Kr. indtil 4400 Kr., og for Brandmænd, Hornblæsere og Kuske 3600 Kr. aarlig, stigende hvert 3. Aar med 200 Kr. indtil 4000 Kr. Dyrtidstillægget fastsattes til 720 Kr. aarlig for gifte og 480 Kr. for ugifte og med Regulering saaledes, at for hver 3 pCt. et af Statistisk Departement udregnet særligt Udgiftstal steg eller faldt skulde det forhøjes, respektive nedsættes, med 54 Kr. Telegrafisternes Funktionstillæg forhøjedes til 300 Kr. aarlig. — Foruden disse Lønninger, som modtoges med al-

mindelig Tilfredshed, gennemførtes tillige en Række andre betydelige Forbedringer, saaledes Tillæg for forskudt Arbejdstid, der var en ganske ny Fordel for Tjenestemændene, en ændret Pensionsordning, 14 Dages Ferie m. v., hvilke Forhold vil blive nærmere omtalt i særlige Afsnit.

En Lykke var det, at de vidtløftige Lønforhandlinger foregik under Overledelse af en Mand som daværende Borgmester Jensen, hvem ogsaa vi Brandmænd bør mindes med Tak for hans kloge Styre og tjenestemandsvenlige Sindelag. Det varede imidlertid ikke længe, før en Depressionsperiode indtraadte og dermed de første Nedskæringskrav. Pristallet steg i den første Tid, indtil det kulminerede i Januar 1921, og som Følge deraf steg ogsaa Dyrtidstillægget, der naaede sin største Højde, 1134 Kr. for gifte og 756 Kr. for ugifte, i Tiden 1. Oktober 1920 — 30. September 1921. Fra 1. Oktober 1921 medførte det i Sommerens Løb stedfundne Prisfald, at Dyrtidstillægget faldt til 810 Kr. for gifte, som Følge af, at Pristallet, der paa sit højeste Punkt viste 264, nu var gaaet ned til 237, og havde en stadig faldende Tendens. Dette betød bl. a., at de gode Fortjenesters Tid i de private Erhverv var for nedadgaaende, og en Kendsgerning er det, at Krakkene i Forretningsverdenen var talrige og at mange Erhverv kæmpede for Tilværelsen. Her skal blot erindres om den økonomiske Deroute, der fulgte efter Landmandsbankens Sammenbrud, samt at et alvorligt Kronefald med mange økonomiske Ulemper i Følge prægede den sidste Del af den 4 Aars Periode fra 1920—24, hvor Venstreministeriet Neergaard sad ved Magten. I Begyndelsen af 1924 var Kronen saaledes kun 57 Øre værd. Alt dette prægede naturligvis Lønarbejdervilkaarene, et Forhold, der ikke kunde undgaa at stikke den af Arbejdsgiverinteresser prægede Agrarregering i Øjnene. Lønreduktioner ud over hvad Prisfaldet betingede blev herefter uundgaaelige for Statens Tjenestemænd — og Kommunerne fulgte stort set samme Parole. Nedskæringerne begyndte pr. 1. April 1922 og bevirkede følgende Nedgang i en Brandmands Løn, til Trods for, at Pristallet pr. Oktober 1919 viste 211 mod 212 den 1. April 1922 (efter at det som nævnt i Mellemtiden havde været oppe paa 264):

En Brandmand oppebar fra 1. Oktober 1919 paa ældste Løn:

Løn og Alderstillæg	4000 Kr.
Dyrtidstillæg	720 »
	<hr/>
Ialt	4720 Kr.

Pr. 1. April 1922 saa Lønforholdene med samme Pristal saaledes ud:

Løn og Alderstillæg	3690 Kr.
Dyrtidstillæg	594 »
	<hr/>
Ialt	4284 Kr.

Som det fremgaar heraf var en Brandmand og dermed ogsaa øvrige lavere

lønnede Tjenestemænd fra 1. April 1922 436 Kr. ringere stillet aarligt end ved Lønreformens Ikrafttræden i 1919.

I 1923 gik den samlede Løn yderligere ned til 4150 Kr., en Følge af Venstre-regeringens stadige Nedskæringer af Konjunkturtillægget, der for Kommunens Tjenestemænd fik Udtryk i Nedsikring af Grundlønningerne. Derved opstod den makabre Situation, at da Pristallet fra 1. Oktober 1923 steg fra 198 til 204 og derefter fortsatte med en jævn Stigning i de følgende 2½ Aar, saa steg Dyr-tidstillægget i Takt hermed, medens Konjunkturtillægget (i Kommunen Grund-lønnen) stadig blev mindre i Henhold til en af Rigsdagen vedtagen særlig Lov. I Foraaret 1924 — et halvt Aar før Valgperiodens Udløb — maatte Venstre-regeringen dog give op og udskrive Folketingsvalg. Dette Valg, der genskabte Krigs-aarenes socialdemokratisk-radikale Folketingsflertal, banede Vejen for den første danske Arbejderregering under Th. Staunings Ledelse. Tilliden til Staunings Styre understregedes ved Landstingsvalget i September 1924 og blev underbygget i de følgende Aar. Paa Grund af de Radikales Svigten maatte Regeringen dog vige efter Folketingsvalget i 1926 og give Plads for Venstreministeriet Mad-sen-Mygdals »hvidlevrede Reaktion« og haardhændede Nedsikring af Sociallov-givningen og Tjenestemandslønningerne.

Det vil føre for vidt her at redegøre for hver enkelt Lønændring; dog skal det fremholdes, at den Del af Lønnen, som udgjordes af Konjunkturtillægget i Perioden fra 1. April 1925 til 31. Marts 1928, blev nedskaaret til $\frac{2}{3}$ for ugifte under 35 Aar, og fra 1. April 1928 til 31. Marts 1937 kun ydedes med $\frac{1}{2}$ til ugifte over 35 Aar og $\frac{1}{3}$ til ugifte under 35 Aar. For Dyr-tidstillæggets Vedkom-mende blev dette indtil 31. Marts 1928 ydet med $\frac{2}{3}$ til alle ugifte, men i Peri-oden fra 1. April 1928 og til 31. Marts 1937 kun med $\frac{1}{2}$ til ugifte over 35 Aar og $\frac{1}{3}$ til ugifte under 35 Aar.

Madsen-Mygdal-Regimet bevirkede, at Dyr-tidstillægget fra 1. April 1928 — et halvt Aar senere end for Statens Tjenestemænd — forlods reduceredes med 3 Portioner (lig 162 Kr.); men Pristallet var da dalet, saaledes at den ene af de 3 Portioner bortfaldt allerede den 1. Oktober 1927, og senere vedtog Kommunen at udbetale den ene af de inddragne Portioner som Ekstra-Dyr-tidstillæg fra 1. April 1928. — Det absolutte Minimum naaede Lønningerne i 1932 og 1933 med en højeste samlet Løn for en Brandmand paa 3557 Kr. 50 Øre, hvoraf Dyr-tids-tillægget udgjorde 162 Kr. Pristallet var i disse Aar samtidig de lavest konsta-terede, henholdsvis 154 og 155.

I Marts 1929 kom Venstre-regeringen i en saa skarp Strid med sit konserva-tive Støtteparti, at den blev undsagt af dets daværende Leder Christmas Møller (der »tabte Terrinen«), mistede sin parlamentariske Basis og maatte udskrive det Folketingsvalg, der gav en flot socialdemokratisk Sejr i April 1929. Herefter dannedes for anden Gang med radikal Støtte og direkte Regeringsdannelse et Ministerium Stauning, og stærke politiske Kræfter sattes ind paa imod et gen-stridigt Venstre-konservativt Landstingsflertal at bygge op, hvad Venstre-rege-

ringen havde søndret. Det blev et langvarigt og trælst Arbejde, der først kronedes med virkelige Resultater, efter at dette Landstingsflertal i 1936 var brudt. De mellemliggende Aar var en udpræget Mørketid paa mange Omraader forarsaget af den i Amerika i Slutningen af 1929 begyndende økonomiske Krise, der efterhaanden lamslog Verdensøkonomien og kastede en bred Skygge ind ogsaa over vort Land. Af denne Grund maatte Danmark i Efteraaret 1931 følge i Englands Spor og forlade Guldindløseligheden. Den sidstnævnte Omstændighed bevirkede bl. a., at et af Københavns Kommune i April 1931 nedsat Fællesudvalg, der, efter at en Revision af Statens Tjenestemandsløve lige var gennemført, skulde beskæftige sig med en Lønreform for Kommunens Tjenestemænd, stillede sin Virksomhed i Bero. Den nærmere Aarsag var, at Kommunen manglede likvide Midler til sin meget betydelige Anlægsvirksomhed, og paa Grund af den internationale Finanskrisen var det umuligt at optage Laan i Udlandet, ligesom et Forsøg paa at skaffe Penge gennem de hjemlige Banker mislykkedes. Omsider opnaaedes dog Tilsagn om Ydelse af et Laan, for hvilket der dog som Betingelse krævedes Enighed mellem samtlige politiske Partier om en økonomisk Plan. Situationen førte til en enstemmig Overenskomst mellem de politiske Grupper i Kommunalbestyrelsen. Hovedpunkterne i denne var 1) Forhøjelse af Gas- og Elektricitetsprisen samt af Sporvejstaksten, 2) Forhøjelse af Indkomstskatten fra at udgøre 90 pCt. til 100 pCt. af Grundbeløbet, 3) endvidere vedtoges en Udtalelse om, at Udgifterne paa Driftsbudgettet skulde begrænses mest muligt, samt om, at Kommunen for at fremskaffe Kapital var rede til under visse Vilkaar at afhænde sine Beboelsejendomme, specielt de, der indeholdt større Lejligheder. Efter at der ved denne Overenskomst var skabt Mulighed for Tilvejebringelse af et bedre Budget fik Kommunen Adgang til Optagelse af et Obligationslaan, det saakaldte Borgerlaan, der gav en effektiv Rente paa ikke mindre end 7,65 pCt. og hurtig blev overtegnet. — Under saadanne Forhold, hvor »Borgerlaanet« var et Symbol paa Kommunens anstrængte Økonomi, kunde det ikke undgaas, at Organisationerne maatte gaa med til at indstille Forhandlingerne om en Lønreform. Man krævede naturligvis, at de genoptoges saa snart Krisen var overstaaet.

I Sommeren 1936, efter at nuværende Brandchef, Dr. techn. *Vinding*, der som Brandinspektør havde organiseret og ledet Røgdykkertjenesten siden dens Begyndelse i 1930, var tiltraadt Chefstillingen, førte nogle indledende lokale Drøftelser til, at Organisationen og Foreningen for kommunale Arbejdsledere, sidstnævnte Forening paa Brandmestrenes Vegne, igennem Forbundet indsendte Andragende til Brandchefen om, at der fra og med det kommende Budgetaar søgtes gennemført et Funktionstillæg til den Del af Styrken, der gør Tjeneste som Røgdykkere. Vi begrundede i første Række Ydelsen af et saadant Tillæg med de meget store Krav til de paagældendes Fysik, som denne Tjenestegren stiller og paapegede desuden, at den Omstændighed, at denne Specialtjeneste kun kan udholdes i en Del af Tjenesteaaarene, gjorde det nødvendigt at yde

Vederlaget som et Funktionstillæg. For de faste Røgdykkerholds Vedkommende foresloges Tillægget fastsat til et aarligt Beløb af 350 Kr. for Brandmestre, 325 Kr. for Reservebrandmestre og 300 Kr. for Brandmænd. For det Røgdykkerhold, der kun for en Trediedel af Tjenestetidens Vedkommende deltog aktivt og for Reserverøgdykkerne foresloges et dertil svarende Beløb for hvert Døgn, de fungerer som Røgdykkere. Takket være Brandchefens Anbefaling baseret paa indgaaende Kendskab til Røgdykkergerningen gik Sagen igennem uden Vanskeligheder, saaledes at de nævnte Beløb aarligt er ydet for denne Specialtjeneste siden 1. April 1937. Tilsvarende Tillæg ydes for den senere oprettede Tjeneste ved Ingeniør-Tenderen.

Efterhaanden som den økonomiske Krise drev over i Løbet af 30'erne, og baade Landbrug og Industri fik nogle Aar med lønnende Priser og stærkt øget Beskæftigelse, ligesom man stod over for Gennemførelsen af en Lov om Udligning mellem de tre Hovedstadskommuner, hvorved Københavns Kommunes Økonomi vilde blive noget forbedret, indledte vort Forbund paa ny en Aktion for at faa Forhandlinger i Gang om den udskudte Lønreform. Resultatet blev, at det af Borgerrepræsentationen i 1931 nedsatte Fællesudvalg genoptog sit Arbejde i Begyndelsen af 1937, idet man paalagde daværende Finansborgmester Peder Hedebo at føre Forhandlingerne med Organisationerne. Endnu inden Parterne i disse Forhandlinger mødtes, blev det bekendt, at Statstjenestemændene, der i 1931 fik ændret deres Lønninger, stillede Krav om Lønforhøjelse, idet man paaviste, at Udgiftstallet siden Januar 1933 var steget med 370 Kr., medens der kun var ydet Forhøjelse gennem Reguleringstillægget med 174 Kr., saaledes at Lønningernes Købekraft var forringet med ca. 200 Kr. Den nærmere Aarsag hertil var, at der i Lønningsloven var indført et Interval, der oftest betegnedes som det »Madsen-Mygdalske Hul«, som medførte, at Tjenestemændene ikke fik Dækning for Prisstigninger, for hvilke der ellers normalt skulde ydes 3 Portioner Reguleringstillæg.

Den saaledes rejste Aktion fra Statstjenestemændenes Side maatte antages at give Kravene fra de kommunale Organisationer forøget Vægt. Ikke desto mindre gik det langsomt og trægt med at komme i Gang, hvilket hovedsagelig skyldtes Borgmester Hedebo, der i sin sagnagtige Nidkærhed som Vogter af Kommunens Kasse og paa Grund af sin ringe Smidighed ved Forhandlingsbordet ofte var Organisationernes Repræsentanter en Torn i Øjet. Ved Forbundets Indsats og under Medvirken af De samvirkende Fagforbund opnaaedes dog omsider Enighed om nogle nye Lønsetser, ændrede Satser for forskudt Arbejdstid tillige med Ophævelse af 1200 Timers Grænsen, samt Overgang til Statens Pensionsordning. Disse Ændringer vedtoges af Borgerrepræsentationen den 8. Juli 1937 og fik Virkning fra 1. April s. A. Derimod blev en Række andre Spørgsmaal, herunder bl. a. Ydelse af Tillæg for forskudt Arbejdstid for Vagttimer under Hensyn til et af vor Organisation stillet Krav om at 12 ikke effektive Timer skulde regnes lig 8 effektive Timer, samt Overarbejdsbetaling, udskudt til senere Forhand-

ling. Vedrørende et andet af vor Organisation rejst Spørgsmaal om Indførelse af en lavere Afgangsalder opnaaedes kun Tilsagn om, at man vilde overveje Stillingen, hvis Staten foretog Nedsættelse.

Det opnaaede Resultat var i lønmæssig Henseende ikke imponerende, men maa nærmest betegnes som det mindste, der var Mulighed for at give Tilslutning til. Et Produkt af førte regulære Forhandlinger var Resultatet jo imidlertid, og det blev da ogsaa — omend uden Begejstring — godkendt af en ekstraordinær Generalforsamling, der i Dagene 5. og 6. Juli var indkaldt for at tage Stilling dertil. For vore Medlemmer betød det opnaaede Nettoforhøjelser af Slutlønnen for gifte paa henholdsvis 224 Kr. (Reservebrandmestre m. fl.) og 233 Kr. (Brandmænd). Aaret efter med Virkning fra 1. April 1938 opnaaede Statstjenestemændene ved en særlig Lovgivning et Løntillæg, det saakaldte midlertidige Løntillæg, der for gifte Tjenestemænd androg 168 Kr. aarlig. Tillægget blev ydet til delvis Dækning af »Madsen-Mygdal Hullet« i Skalaen for Ydelse af Reguleringstillæg. Kommunen fulgte Eksemplet, idet Lønreformen af 1937 i sit System var identisk med de for Statens Tjenestemænd gældende Bestemmelser. Tillige med den pr. 1. April 1937 stedsfundne Lønforhøjelse og Forhøjelsen af Satserne for forskudt Arbejdstid var der hermed for vort Vedkommende opnaaet Lønforhøjelser paa ca. 420 Kr. aarlig, et Resultat, der alt taget i Betragtning ansaas for at være godt.

De Spørgsmaal, hvis Løsning ved Afslutningen af Lønforhandlingerne i 1937 blev udskudt til senere Forhandling, gik det kun langsomt med. Dette skyldtes i høj Grad Borgmester Hedeboles formaalsløse Drilleri, idet han nok respekterede Organisationernes vedtægtsmæssige Ret til at blive hørt, men ganske undlod at tage Hensyn til det anførte. Han maatte imidlertid fortrække i Forbindelse med den Forfatningsændring af Københavns Kommunes Styrelse, som traadte i Kraft den 1. April 1938. Ved den samtidige Ansættelse af en Overborgmester (Viggo Christensen) i Forbindelse med Valget af en Del andre Magistratsmedlemmer, blev det herefter mærkbart for Organisationerne ved Sagens Behandling, at det ikke alene var et Person- men ogsaa et Systemskifte, der dermed havde fundet Sted. Ved de følgende Forhandlinger lykkedes det bl. a. at faa løst Beregningsgrundlaget for Overarbejde i Overensstemmelse med derom fremsatte Krav, hvilket medførte væsentlige Forhøjelser fra 1. April 1938 sammenlignet med de hidtil gældende Bestemmelser. Vedrørende vort Krav om Betaling for forskudt Arbejdstid for alle Nat-, Søn- og Helligdagstimer i Forholdet 2 til 3, gik det dog mindre godt i første Omgang, idet Organisationerne efter indtrængende Henstilling fra Overborgmesteren maatte tilslutte sig, at Sagen henvistes til Fællesudvalget, der skulde behandle Tjenestemændenes Normeringsforhold. Som Motivering for sit Standpunkt anførte Overborgmesteren, at under Hensyn til en stedsfundne Forrykkelse af Budgettet var man allerede af finansielle Grunde afskaaret fra at optage Sagen til Løsning paa daværende Tidspunkt. Det var imidlertid Overborgmesterens Opfattelse, at Organisationernes Krav vilde være

godt placeret ved Sagens Behandling i Fællesudvalget i Forbindelse med dettes Behandling af Normeringssagen. Den fornyede Udsættelse var en stor Skuffelse for os, men Organisationens Forhandlere gik naturligvis hellere med til et bestemt Tilsagn om en kommende Forhandling end at afslutte Sagen uden Resultat.

De Forhandlinger mellem Overborgmesteren og vort Forbund, der omsider førte til et acceptabelt Resultat, fandt Sted i Januar 1939 og foregik til Slut med Bistand af De samv. Fagforbund. Der opnaedes herved for vort Vedkommende to meget betydelige Goder, nemlig 1) Ydelse af Tillægsgodtgørelse til alle i Døgnvagtstjenesten deltagende for Halvdelen af Timerne inden for »for-skudt Arbejdstid«, 2) Reservebrandmestre, Overchauffører og Brandmænds Fritagelse for Rengøring af Sove- og Opholdslokaler samt Køkkener m. v. saaledes at dette Arbejde fremtidig udføres af kvindelige Rengøringsarbejdere. Nyordningen vedrørende begge disse Punkter gennemførtes pr. 1. April 1939 og blev modtaget med overordentlig Begejstring og Tilfredshed af samtlige Kolleger. — Det holdt haardt at naa frem til disse Ordninger, og Organisationen var Brandchefen, Dr. techn. P. Vinding taknemlig for hans Anbefaling af vort Andragende om Fritagelse for Rengøring — bortset fra Remiser og Værkstedsrum — hvilken Anbefaling bl. a. blev givet under Henvi-sning til at Tjenestetiden da bedre kunde udnyttes til Øvelser og Instruktionskursus.

Foruden at være et Mærkeaar i vor Organisations faglige Virke var 1939 et Aar i Storpolitikens Tegn, hvor Sindene var optaget af Regeringens store Grundlovsforslag, de Rigsdagsvalg og den Folkeafstemning, det affødte. Desværre strandede Staunings yderst demokratiske Forslag, hvortil han havde faaet Christmas Møllers og de Konservatives Støtte, paa Venstres aktive og »Sofavælgerne«s passive Modstand ved Folkeafstemningen i Maj, idet der manglede 0,4 pCt. for at naa de 45 pCt. Ja-Stemmer blandt samtlige Vælgere, der kræves for, at en Grundlovsændring kan finde Sted. Udviklingen i Politik og Fagbevægelse bestemtes senere hen paa Aaret af de stormende udenrigspolitiske Begivenheder, der med Nazi-Tysklands Overfald paa Polen i Begyndelsen af September udløstes i den anden Verdenskrig. Hvad der skete i den første Verdenskrig 1914—18, gentog sig nu i forstærket Form, og de neutrale Lande — deriblandt de nordiske — kom straks i en meget prekær Situation — ikke mindst efter Sovjetruslands Angreb paa Finland. Regeringen greb straks ind med Udførselsforbud, Prisreguleringer og mange andre Foranstaltninger, men formaaede ikke trods alle hæderlige Anstrengelser at hindre de Prisstigninger, den Dyrtid, der nu brød frem.

Klog af Skade fra den forrige Verdenskrigs første Aar tog Fagbevægelsen straks Têten og indledede kort efter Krigens Udbrud en Aktion for at søge Arbejdernes Realløn bevaret. Det lykkedes ogsaa at faa tilvejebragt en Ordning om automatisk Dyrtidsregulering gennem den berømte Overenskomst af 31. Oktober 1939. Der fulgtes her en Art »social Linie«, idet Arbejdere med Løn-

ninger paa eller under Gennemsnittet skulde have fuldt procentvis Dækning i Henhold til Pristallet, mens de (forholdsvis faa), der laa over Gennemsnitslønnen, maatte nøjes med lidt mindre. Den alt mørkere Forsyningssituation og den usikre Fordeling gav Dyrtiden forøget Næring. Priserne gik stadig kraftigt i Vejret, og to Gange i Løbet af Vinteren maatte man foretage Lønreguleringer efter et opadgaaende Pristal, men da det i Maj 1940 var steget med 9,3 pCt., vilde Arbejdsgiverne ikke være med længere. De raabte højt om »Skruen uden Ende« og »den onde Cirkel« — det var dog stadig Priserne, der sprang foran Lønningerne — og Arbejdsgiverforeningen forbød sine Medlemmer at udbetale det Tillæg, Arbejderne havde overenskomstmæssigt Krav paa. — Arbejdsgivernes Dristighed og pludselige Stædighed var dog let forklarlig, thi i Mellemtiden havde Tyskerne besat Danmark og Norge. Den tyske Okkupation, som Regeringen i tidlige Morgentimer afblæste al Modstand imod for at skaane Danmark »for en haardere Skæbne«, greb skæbnesvangert ind i det danske Samfunds Funktioner. En ny forfærdelig Ulv- og Sværdtid var inde. Ikke mindst den danske Fagbevægelse stod over for haarde Prøvelser, som den dog — det viste sig — bestod med Styrke og Glans.

Arbejdsgivernes foran omtalte Holdning var et typisk Tegn paa den psykologiske Magtfor skydning, der var fremkaldt ved Besættelsen, og i Samlingsregeringen, der var dannet allerede den 10. April, Dagen efter det tyske Overfald, kom der nu af samme Grund en saa dybtgaaende Kamp, at det paa et vist Tidspunkt saa ud til, at hele det nationale Samarbejde skulde briste paa dette Spørgsmaal. For at undgaa en Sprængning, hvorved jo bl. a. Socialdemokratiet vilde miste sin Indflydelse, bestemte Ministeriet sig til at søge andre Udveje, og der kom derefter Enighed til Veje om det saakaldte Kriselovskompleks, som omfattede hele 9 Love, der den 17. Maj blev forelagt i Folketinget. Den vigtigste Del af Kriselovskomplekset var Lønstoppet, som i den følgende Tid viste sig at komme Arbejderne meget dyrt at staa. Den Ændring i Prisloven, der skulde raade Bod paa Tabet, viste sig senere ikke at faa reel Betydning, da der med den nye Høst fulgte store Stigninger i Kornpriserne og dermed i samtlige Priser paa Fødevarer. I Resten af Krigsaarene blev Dyrtidstillægget derefter reguleret opad ved Kendelse fra Arbejds- og Forligsnævnets Formandsskab hvert Foraar i Aarene 1941—45, samt ved Overenskomster mellem Arbejdere og Arbejdsgivere i December 1942 og i August 1944. Dyrtidstillægget blev ydet som et fast Tillæg uden Hensyn til Forskellen mellem de enkelte Fags Lønninger og mellem Lønningerne for faglærte og ufaglærte.

For den Gruppe Lønmodtagere, Tjenestemændene, hvortil vi hører, blev Lønudviklingen under Krigen nogenlunde den samme som for Arbejderne, idet der dog indtil Reguleringen i April 1944 med Virkning fra November 1943 blev givet Tjenestemændene mindre Kompensation for Prisstigningerne end Arbejderne. Ved den da foretagne kraftige Forhøjelse af Tillæggene opnaaede de lavere lønnede gifte Tjenestemænd omtrent samme Dækning for Prisstignin-

gen som Arbejderne, hvilket Forhold bevaredes ved de senere Forhøjelser af Tillægget. Baade Arbejdere og Tjenestemænd maatte under Krigen næsten uden Undtagelse tage en Reallønnedgang, som kulminerede omkring April 1941. For Arbejdernes Vedkommende skyldtes dette i Periodens Begyndelse baade den kun delvise Dækning af Prisstigningen og den lave Beskæftigelsesgrad, hvorimod den lave Realløn for Tjenestemændene udelukkende var forårsaget af de smaa Reguleringstillæg, idet disse ikke blev ydet efter de oprindelig fastsatte Regler. I Slutningen af Perioden opnaaede Arbejderne især gennem højere Beskæftigelse og Tjenestemændene ved højere Reguleringstillæg en noget større Realløn. Men som tidligere Krige har belært os om, understregede den sidste Verdenskrig paa ny den Kendsgerning, at det er de daarligst stillede i Samfundet, der faar Lov at betale Krigens Omkostninger. De, som i Forvejen havde lidt, fik under Krigen endnu mindre og maatte saaledes gennem en Sænkning af deres Levestandard bære Krigstidens Byrder. Økonomisk stærkere Samfundsgrupper end Arbejderne og Tjenestemændene formaaede at bevare deres Realløntægt og enkelte endog at forbedre den. Den økonomiske Ulighed, som bestod før Krigen, blev under Krigen yderligere skærpet, og det nationale Samarbejde i Danmark under Krigen savnede saaledes paa det økonomiske Omraade sit Modstykke i en Solidaritet med Hensyn til Fordelene og Byrdernes Fordeling.

Talmæssige Oplysninger, der kan tjene til at belyse Bevægelserne i Pengelønnen og Reallønnen fra April 1939 til April 1945, gives i omstaaende Opstilling, hvorved dog bemærkes, at Manglerne ved Pristallet (ogsaa det da gældende særlige Udgiftstal for Tjenestemænd) som Udtryk for Leveomkostningerne af kendte Grunde giver for høje Tal for Reallønnen.

Bevægelsen i Brandmændenes Løn April 1939 til April 1945.

København	R-brandmestre m. fl.		Brandmænd m. fl.		Det særlige Udgiftstal for Tjenestemænd
	Forsørgere uden Børn	Forsørgere m. 2 Børn	Forsørgere uden Børn	Forsørgere m. 2 Børn	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
April 1939					
Grundløn	3.342	3.342	2.972	2.972	2.831
Alderstillæg	380	380	370	370	
Midlertidigt Tillæg	168	168	168	168	
Reguleringstillæg	696	696	696	696	
Samlet Løn	4.586	4.586	4.206	4.206	
April 1940					
Forøgelse i Reguleringstillæg	288	288	288	288	3.181
Samlet Løn	4.874	4.874	4.494	4.494	
April 1941					
Forøgelse i Reguleringstillæg	336	336	336	336	3.986
Samlet Løn	5.210	5.210	4.830	4.830	
April 1942					
Forøgelse i Reguleringstillæg	144	144	144	144	4.200
Samlet Løn	5.354	5.354	4.974	4.974	
April 1943					
Forøgelse i Reguleringstillæg	144	264	144	264	4.295
Samlet Løn	5.498	5.618	5.118	5.238	
April 1944 (Med Virkn. fra Nov. 1943)					
Forøgelse i Reguleringstillæg	336	336	336	336	4.277
Samlet Løn	5.834	5.954	5.454	5.574	
November 1944					
Forøgelse i »Midlertidigt Tillæg«	120	120	120	120	4.277
Samlet Løn	5.954	6.074	5.574	5.694	
April 1945					
Forøgelse i Reguleringstillæg	480	480	480	480	4.324
Forøgelse i »Midlertidigt Tillæg«	96	96	96	96	
Samlet Løn	6.530	6.650	6.150	6.270	
Løn April 1945 i Forhold til 1939					
Nominalløn	142	145	146	149	
Realløn	93	95	96	98	

Den sidste Fase i den anden Verdenskrig blev en haard og blodig Tid for Danmark, som dog ikke skal skildres i denne Forbindelse. Vi husker ogsaa alle den bævende Glæde, der greb samtlige Medborgere, da Budskabet lød gennem Æteren hin mindeværdige Aften den 4. Maj 1945: Tyskland har kapituleret i Danmark og Holland! Vort Land var atter frit, og faa Dage efter kunde Norge deltage i Befrielsesfesterne. Efter Befrielsen opstod en helt ny Situation i Danmark. Til al Lykke stod de hidtil samarbejdende Partier rede til under Vilhelm Buhls Ledelse at danne en Samlingsregering, den saakaldte Befrielsesregering, der skulde bringe parlamentarisk Orden i vor Lovgivning og Administration efter den regeringsløse Tid siden den 29. August 1943. Det maa dog retfærdigvis pointeres, at den »Departementchef-Regering«, Landet havde haft i denne skæbnsvangre Tid, efter bedste Evne søgte at holde Administrationen i Orden og ved Lovanordninger havde fornyet udløbne Love og givet nye, hvor dette var strengt nødvendigt. Det maa indrømmes, at Befrielsesregeringen — sammen sat af de hidtil samarbejdende Partier og Modstandsbevægelsen — trods de mest forskelligartede politiske Afskygninger, i den Overgang, den fungerede, præstere et godt Stykke Arbejde. Men Befrielsesregeringen havde ifølge Sagens Natur begrænsede Opgaver at løse. En af de vigtigste var at hidføre normale forfatningsmæssige Tilstande ved Udskrivning af Folketingsvalg. Dette fandt Sted den 30. Oktober med den triste Følge, at de »borgerlige« Partier sejrede paa Socialiseringsforskrækkelsen, at Socialdemokratiet led et alvorligt Nederlag, og at Kommunisterne paa Socialdemokratiets Bekostning fik en Fremgang. Valgets Resultat blev en Regering Knud Kristensen, og hvad denne Regering bar i sit Skjold, er kendt og mærket af os alle. — Det blev i denne Regerings Tid, at Statens Tjenestemandsløve af 6. Juni 1946 kom til Verden. Dermed var Vejen banet ogsaa for en kommunal Lønrevision.

Starten til den københavnske Lønrevision blev givet i et Møde hos Overborgmesteren den 19. Januar 1946, hvor de forhandlingsberettigede Hovedorganisationers Repræsentanter var indkaldt til Drøftelse af Linierne for det forestaaende betydelige Arbejde. Faa Dage i Forvejen havde Borgerrepræsentationen nedsat et Fællesudvalg bestaaende af samtlige Borgmestre og 11 Borgerrepræsentanter til at arbejde med Revisionen. Det maa medgives, at der i den følgende Tid arbejdedes godt, og efter et Antal Forhandlinger, der for vort Vedkommende som sædvanlig foregik under Forbundets Førerskab, lykkedes det at naa til Enighed om de egentlige Lønninger saa betids, at disse efter at være vedtaget af Borgerrepræsentationen den 4. Juli 1946 blev godkendt af Indenrigsministeriet den 17. s. M. Der er Grund til at anerkende Overborgmester H. P. Sørensen, der den 1. April 1946 afløste sin Forgænger Viggo Christensen, for hans Indsats med at opnaa denne Godkendelse, thi Uviljen »paa højere Sted«, nemlig hos Indenrigsministeren i Venstreregeringen, kom Gang paa Gang til Udtryk, fordi Københavns Kommune ved denne Lønrevision ikke alene opretholdt

den hidtidige Forskel mellem Statens og Kommunens Lønninger paa de Omraader, hvor de nogenlunde kan sammenlignes, men endda øgede den.

De nye Lønninger fik tilbagevirkende Kraft fra 1. April 1946, og det maa medgives, at de var ganske tilfredsstillende for vort Vedkommende. Dette gælder i Særdeleshed Brandmænd, der ganske vist som tidligere er placeret i 12. Lønklasse, men med et Bestillingstillæg til Grundlønnen paa 200 Kr. aarlig efter 9 Aars Tjeneste, hvilket bevirker, at det nyindførte saakaldte »Almindeligt pensionsgivende Løntillæg« samtidig forhøjes med 120 Kr. fra 960 Kr. til 1080 Kr., saaledes at der i Virkeligheden er Tale om et ekstra Tillæg paa 320 Kr. aarlig til den pensionsgivende Del af Lønnen. Der var fra Organisationernes Side stillet Krav om at faa ophævet den bestaaende Ulighed i Reguleringstillæggets Størrelse for gifte og ugifte. Det lykkedes ikke at faa gennemført dette Ligelønsprincip, men der skete den betydelige Forbedring denne Gang i Overensstemmelse med Statens Regler, at ugifte fremtidig faar samme Løn uanset Alder.

Det vil føre for vidt her at redegøre for alle Enkeltheder i Forbindelse med den nye Lønreform, som gav en gift Brandmand paa Slutløn en aarlig Forhøjelse i den udbetalte Løn paa 984 Kr. Efterfølgende Opstilling viser, dels hvor stor Stigningen i Lønnen fra 1945 er i Forhold til 1946, dels Forskellighederne i Lønandelens Sammensætning.

København	Reservebrandmestre			Brandmænd		
	gifte	ugifte		gifte	ugifte	
		o. 40 Aar	u. 40 Aar		o. 40 Aar	u. 40 Aar
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
<i>Før 1. April 1946.</i>						
Grundløn	3.342	3.342	3.342	2.972	2.972	2.972
Alderstillæg	380	380	380	370	370	370
Midlertidigt Tillæg	384	256	200	384	256	200
Reguleringstillæg	2.424	1.744	1.544	2.424	1.744	1.544
Samlet Løn	6.530	5.722	5.466	6.150	5.342	5.086

Fra 1. April 1946.

Grundløn	3.490	3.490	3.490	3.090	3.090	3.090
Alderstillæg	400	400	400	400	400	400
Bestillingstillæg				200	200	200
Alm. pensionsgivende Tillæg .	1.080	1.080	1.080	1.080	1.080	1.080
Reguleringstillæg	2.400	1.600	1.600	2.400	1.600	1.600
Samlet Løn	7.370	6.570	6.570	7.170	6.370	6.370

Reguleringstillægget fastsættes paa Grundlag af det af Det statistiske Departement udarbejdede Detailpristal (Arbejdernes Pristal) for Januar og Juli Maaneder, og saaledes at Pristallet for Januar benyttes ved Fastsættelse af Reguleringstillægget for det næstfølgende Halvaar 1. April—30. September, og Tallet for Juli ved Fastsættelse af Reguleringstillægget for 1. Oktober—31. Marts. I Henhold til de nærmere fastsatte Regler for denne Regulering er Tillægget som Følge af Pristallets Stigning forhøjet henholdsvis pr. 1. April og 1. Oktober 1947 med 120 Kr. hver Gang for gifte og med 80 Kr. hver Gang for ugifte. Fra 1. Oktober 1947 udgør Reguleringstillægget saaledes 2640 Kr. for gifte og 1760 Kr. for ugifte.

Pensionsforholdene

Det vigtigste af Tjenestemandsgoderne er Pensionsretten, og der er med Hensyn hertil meget betydelige Fremskridt at notere. For de københavnske Brandfolk gjaldt, indtil 1908 den særlige Bestemmelse, at man kunde opnaa Pension efter 15 Aars god Tjeneste. Denne Bestemmelse fortolkedes af Ledelsen paa den Maade, at man først regnedes for fast ansat i Kommunens Tjeneste efter at Pensionsretten var naaet, og det var ikke faa datidige Kolleger, der med lang Tjenestetid bag sig blev afskediget selv for mindre Forseelser. I 1906 nedsatte

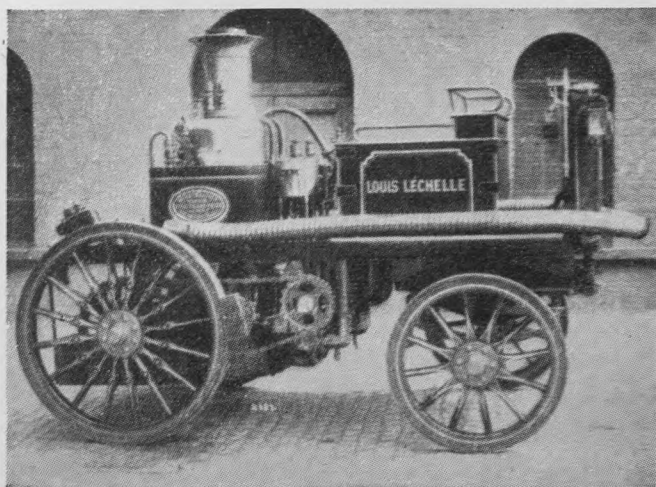
Hestetrukken Stationssprøjte, Model 1888.

Kommunen en Kommission, der skulde undersøge Pensionsforholdene saavel indenfor Kommunens Institutioner som i Staten og i et Antal større Byer i Udlandet. Resultatet blev en Pensionsvedtægt, som traadte i Kraft den 1. April 1908. Denne Vedtægt betegnede et Fremskridt i demokratisk Retning og var gældende indtil 1919. I Tilslutning til denne Pensionsordning vedtoges samtidig et Supplement, nemlig en Vedtægt om Københavns Kommunes Tjenestemænds og Arbejderes Forpligtelse til at forsørge deres Enker. Denne Enkeforsørgelse skete gennem tvungen Tegning af Overlevelsrente i Statsanstalten for Livsforsikring eller paa anden af Magistraten som lige saa betryggende anerkendt Maade. Valgtes Livsforsikring i Stedet for Overlevelsrenten, skulde Forsikringsbeløbet være mindst 20 Gange saa stort som Overlevelsrentens Beløb. Formaalet var saaledes at sikre Enkerne efter Tjenestemænd en aarlig Sum som et Supplement til Enkepensionen, der udgjorde $\frac{2}{5}$ af Mandens Lønning. For Brandmænds Vedkommende skulde Overlevelsrenten udgøre 75 Kr. aarlig.

Det næste og betydelige Fremskridt paa Pensionsomraadet skete i Forbindelse med Lønreformen af 1919. Ved de da indførte Bestemmelser blev enhver Tjenestemand, der var 30 Aar gammel eller derover, berettiget til Pension, naar han afskedigedes paa Grund af Alder, Svagelighed eller anden ham utilregnelig Aarsag. Naar Pensionsalderen, d. v. s. Tjenestetiden efter det fyldte 30. Aar, var over 30 Aar, eller naar Afskeden var begrundet i Tilskadekomst i Tjenesten, udgjorde Pensionen $\frac{2}{3}$ af Lønnen; ellers var Brøken mindre; Brøken $\frac{1}{2}$ naaedes dog allerede ved Pensionsalder af over 10 Aar. Enkepensionen udgjorde $\frac{1}{3}$ af Mandens Løn, indtil han havde naaet en Pensionsalder af 5 Aar og derefter $\frac{1}{3}$ af hans Lønningsindtægt. Dette var en betydelig Forbedring af det tidligere bestaaende Forhold, hvor Enken ikke havde Krav paa nogen som helst Pension, hvis Manden døde før han havde naaet 15 Tjenestear. Desuden ydedes der Børnetillæg til Børn under 18 Aar. — De i 1919 indførte Pensionsbestemmelser svarede ganske nøje til tilsvarende Regler, som indeholdtes i Statens Tjenestemandslov af samme Aarstal, og af denne Grund kom ogsaa de københavnske Tjenestemænd til at svare Bidrag til Udgifterne ved Pensioneringen; dette Bidrag var fra 1919 til 1928 $2\frac{1}{2}$ pCt. af Grundløn af Alderstillæg, men forhøjedes fra 1. April 1928 til 3 pCt. og fra 1. April 1937 — i Forbindelse med de foretagne Lønændringer m. v. — til 5 pCt. Den resterende Del af det nødvendige Tilskud udredes af Kommunen. — I 1937 ændredes Pensionsalderen derved, at medens Pensionsretten tidligere indtraadte for Tjenestemanden med Hensyn til Egenpension, naar han var fyldt 30 Aar, regnes den nu først fra det Tidspunkt, da han i 5 Aar efter det fyldte 30. Aar har været fast ansat. Pensionsalderen be- regnes altsaa paa Grundlag af Tjenestetiden efter det fyldte 30. Aar med Fradrag af 5 Aar. Til Gengæld forøgedes Pensionsbrøken fra $\frac{40}{60} = 66\frac{2}{3}$ pCt. til $\frac{42}{60} = 70$ pCt. for fuld Pension, der tidligst kan opnaas 28 Aar efter Pensionsrettens Indtræden, d. v. s. tidligst ved det fyldte 63. Aar. Bestemmelserne om Enkepension ændredes ikke i 1937. Derimod skete der fra 1. April 1944 — som

Følge af den under de daværende Forhold for forskellige Grupper af Tjenestemænd bestaaende særlige Risiko for Liv og Førlighed – en Udvidelse af Reglerne for Efterindtægt for Enker, og hvis Enke ikke efterlades, den Tjenestemandens uforsørgede Børn under 18 Aar tilkommende Ret til Efterindtægt, saaledes at disse faar Mandens fulde Indtægt i 12 Maaneder i Stedet for som hidtil i 3 Maaneder i de Tilfælde, hvor Tjenestemanden omkommer ved Udførelsen af sin Tjeneste eller afgaar ved Døden som Følge af Tilskadekomst i Tjenesten, og Dødsfaldet indtræder som Følge af Tilskadekomsten.

I Forbindelse med Lønrevisionen i 1946 fandt der forskellige Ændringer Sted af Pensionsbestemmelserne. I Skalaen for Beregning af Egenpension foretoges saaledes en Ændring, hvorved de laveste Pensionsbrøker forhøjedes noget. Laveste Pensionsbrøk for Egenpension udgør nu $\frac{3}{10} = 30$ pCt. mod hidtil $\frac{1}{10} = 10$ pCt. Endvidere forhøjedes Tilskadekomstpensionen fra $\frac{2}{3}$ til samme Brøkdæl, $\frac{42}{60}$, som højeste Pension ved Afgang paa Grund af Alder. Vedrørende Enkepension, der, naar Manden var pensionsberettiget, tidligere udgjorde $\frac{1}{3}$ af hans Pensionsindtægt, foretoges en Forbedring for de Enker, hvis Ægtefælles Tjenestetid og hvis Ægteskab med denne har strakt sig over en længere Aarrække. Højeste Enkepension udgør nu $\frac{4}{10} = 40$ pCt. mod hidtil $\frac{1}{3} = 33\frac{1}{3}$ pCt. Minimums-Enkepensionen blev forhøjet fra 400 Kr. til 700 Kr. Børnepensionstillæggene, der hidtil udgjorde 180 Kr. aarlig for det første Barn, 330 Kr. for 2 Børn, 450 Kr. for 3 Børn og derefter yderligere 100 Kr. for hvert Barn, ændredes, saaledes at der fremtidig ydes 240 Kr. for det første Barn og herudover 180 Kr. for hvert yderligere Barn. Endvidere forhøjedes Pensionen til forældreløse Børn fra 270 Kr. til 330 Kr. aarlig. Aldersgrænsen for Tillæggenes Ophør, der tidligere var 18 Aar, kan efter Overborgmesterens Bestemmelse forhøjes indtil det 24.

Gl. Dampsprøjte.

Aar, naar Forsørgelsen fortsætter til Gennemførelse af en offentlig godkendt Uddannelse, og Forholdene i øvrigt i særlig Grad taler for en Dispensation. Dernæst skete der den principielle Nyordning, at Børnepensionstillæggene fremtidig ikke ydes alene i Forbindelse med Enkepensioner, men ogsaa til saadanne Egenpensioner, til hvilke der ydes Reguleringstillæg efter Satsen for Forsørgere. Endvidere indførtes Bestemmelse om, at en Tjenestemand, der afskediges uden Pension, ved Fratrædelsen faar de indbetalte Pensionsbidrag tilbagebetalt med Renter.

Det foran omtalte er de vigtigste nye Bestemmelser vedrørende Pensionsforhold, og til Slut skal her blot bringes følgende Opstilling til Belysning af Egenpensionernes Størrelse fra 1. Oktober 1947 for henholdsvis Reservebrandmestre og Brandmænd, hvor der som Eksempler er fremdraget Pensionerne paa Grundlag af Slutlønningerne. Til Pensionernes Grundbeløb ydes Reguleringstillæg beregnet paa samme Maade som for Tjenestemænd i Funktion.

Pensionsberegning for Reservebrandmestre.

(Grundløn + Alderstillæg + Almindeligt pensionsgivende Tillæg: 4.970 Kr.).

Pensionsalder:

	Pensionskvotient	Samlet Pension		Heraf Grundbeløb
under 4 Aar	$\frac{18}{60}$ (30 %)	4.115,16	3.240,44	1.491,00
fra 4— 7 Aar	$\frac{24}{60}$ (40 %)	4.628,00	3.740,00	1.988,00
fra 7—10 Aar	$\frac{30}{60}$ (50 %)	5.125,00	4.245,00	2.485,00
fra 18—20 Aar	$\frac{35}{60}$ ($58\frac{1}{3}$ %)	5.539,17	4.659,17	2.899,17
28 Aar og derover ..	$\frac{42}{60}$ (70 %)	6.119,00	5.239,00	3.479,00

Pensionsberegning for Brandmænd. (Grundløn + Alderstillæg

+ Bestillingstillæg + Almindeligt pensionsgivende Tillæg: 4.770 Kr.).

under 4 Aar	$\frac{18}{60}$	3.949,56	3.110,04	1.431,00
fra 4— 7 Aar	$\frac{24}{60}$	4.548,00	3.668,00	1.908,00
fra 7—10 Aar	$\frac{30}{60}$	5.025,00	4.145,00	2.385,00
fra 18—20 Aar	$\frac{35}{60}$	5.422,50	4.542,50	2.782,50
28 Aar og derover	$\frac{42}{60}$	5.979,00	5.099,00	3.339,00

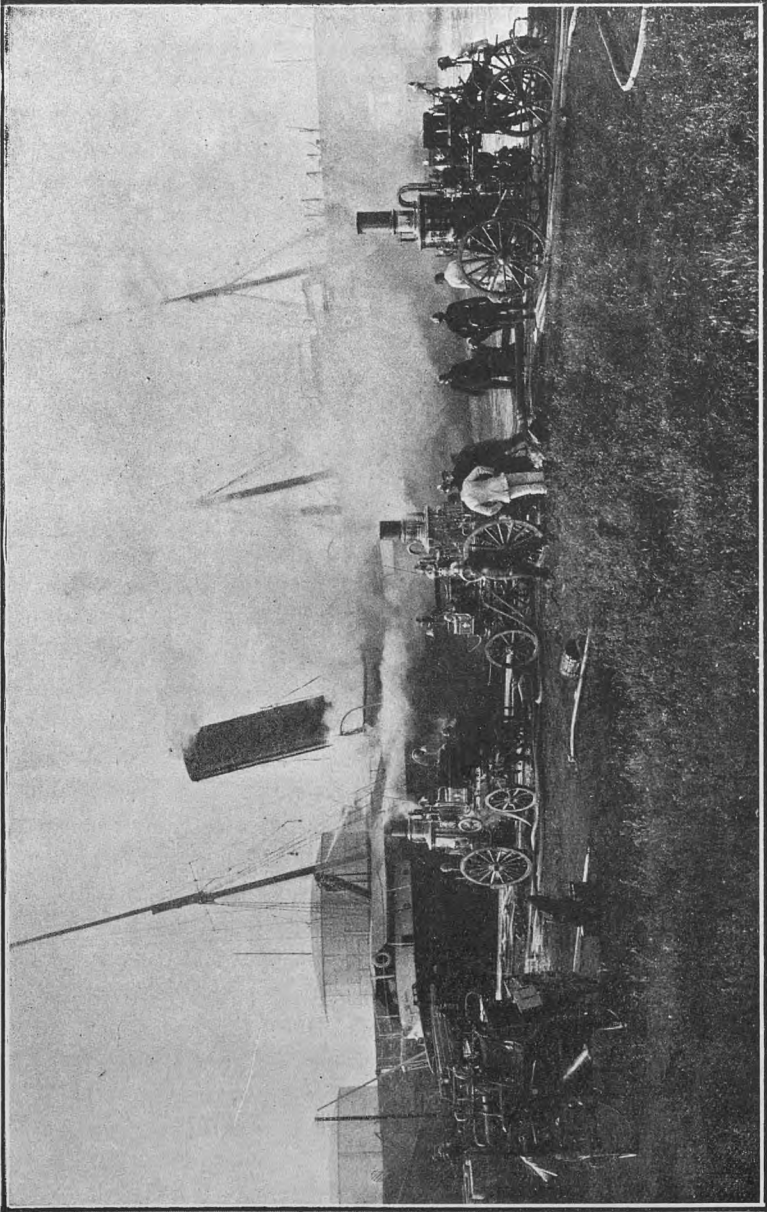
De forannævnte Pensionsbeløb vil i de Tilfælde, hvor en Pensionist har Forsørgelsespligt for Børn under 18 Aar (henholdsvis 24 Aar) kunde blive noget højere, idet Børnetillæggene har Betydning for saavel Egen- som Enkepensioner med Hensyn til Reguleringstillæggets Størrelse derved, at Grundpensioner plus eventuelle Børnetillæg skal lægges til Grund for Beregning af Reguleringstillæggets Størrelse. Saavel Egen- som Enkepension i Forbindelse med Børnetillæggene maa ikke overstige $\frac{3}{4}$ af den til Grund for Pensionens Beregning liggende sidste Lønningsindtægt.

Til de Pensionister, som oppebar Pension efter de indtil Udgangen af Marts 1946 gældende Pensionsregler er der ydet et Pensionstillæg til Grundpensionen efter Princippet om Ydelse af det almindelige pensionsgivende Løntillæg til Tjenestemændene. Det vil sige, at de »gamle« Pensionister beholdt deres hidtidige Grundpension, altsaa saa og saa mange Procent eller Dele af den Lønning med Alderstillæg, som blev dem tillagt ved deres Pensionering i Tiden før 1. April 1946. Det samme gælder Enker, der er pensionerede efter de gamle Vedtægter, og som da har faaet henholdsvis en Femtedel eller en Trediedel af Mandens Grundløn og Alderstillæg i Pension. Dertil faar de nu det almindelige pensionsgivende Tillæg med samme Kvotient, som Pensionisterne efter 1946-Vedtægten faar, og i Stedet for det gamle Reguleringstillæg og midlertidige Tillæg faar de det dem i Henhold til deres samlede Pensionsbeløb nugældende Reguleringstillæg efter Bestemmelserne i 1946-Vedtægten om Reguleringstillæg til Tjenestemænd. I sine Virkninger betød dette forholdsvis større Forbedringer af Enkepensionerne end af Egenpensionerne.

Afgangsalderen

Et Spørgsmaal, der har nær Tilknytning til Pensionsgoderne, er Tidspunktet for Indtrædelse af Retten henholdsvis Pligten til at afgaa med Pension. De almindeligt gældende — i Tjenestemandsvedtægten fastsatte — Regler herfor gaar ud paa, at man er berettiget til at erholde Afsked med Pension, naar man er fyldt sit 65. Leveaar og er pligtig til at fratræde ved sit 70. Aar. Samtidig fandtes der dog i Københavns Kommunes Vedtægt indtil 1937 en Bestemmelse om at før visse Klasser af Tjenestemænd kunde det ved Kommunalbestyrelsesbeslutning bestemmes, at nævnte Ret skulde indtræde paa et tidligere Tidspunkt. Saaledes var Personale ved Sygepleje- og Plejergerning i en lang Aarrække indtil 1946 pligtig at afgaa ved det fyldte 60. Aar; siden 1946 indtræder Pligten til at afgaa dog først ved Udgangen af den Maaned, i hvilken det fyldte 65. Aar naas, og Afsked kan forlanges eller meddeles ved Opnaaelsen af 60 Aars Alder.

For vor Organisation var det gennem næsten 20 Aar et Fanekrav at faa nedsat Afgangsalderen til 65—60 Aar for henholdsvis pligtig og frivillig Fratrædelse med Pension. Kravet rejstes oprindeligt fra Frederiksberg-Kollegernes Side. Det vedtoges af Organisationens Generalforsamling i Foraaret 1928 og fik Tilslutning paa Forbundets Kongres i Juni s. A. Siden da har Kravet været fremholdt over for Myndighederne ved adskillige Lejligheder, og det har i vort Fagblad været behandlet i en lang Række Artikler, i hvilke Motiverne og Baggrunden for Kravet nok tør siges at være blevet belyst fra alle tænkelige Synsvinkler.

Dampsprejter i Brug ved Petroleums-Tankdamperen „Standard“ d. 19. Juli 1910.

I Særdeleshed var Organisationens daværende Formand E. Rasmussen og Sekretær E. Østerbye utrættelige i Arbejdet for at holde Sagen »levende«. De fremholdt herunder Gang paa Gang de økonomiske Konsekvenser Sagens Løsning vilde indebære for saavel Kommunen som Kollegerne. Den lavere Afgangsalder medfører jo nemlig for Personalet en mindre Indkomst, fordi Pensionen — hvor vel aflagt denne arbejdsfrie Indtægt end er — dog er lavere end Lønningsindtægterne. Samtidig betyder den for Kommunen — Arbejdsgiveren — en Merudgift, som tilstrækkelig motiverer dennes Interesse i at faa det mest mulige ud af Personalets Arbejdskraft, inden Pensionering finder Sted. Disse økonomiske Konsekvenser af den tidligere Pensionering turde være en tilstrækkelig Garanti for, at Personalet ikke uden vægtige Grunde begærer lavere Afgangsalder.

Der skal ikke her gaas nærmere ind paa alle de Grunde, som i Tidens Løb har været anført til Gunst for den ønskede Ændring; det rækker med at konstatere, at Ønsket først og fremmest har sin Aarsag i Brandmændenes egne Erfaringer om det med Tjenesten forbundne Arbejdes særlige Karakter samt at Brandvæsenets svageste Punkt netop er Udrykningspersonalets høje Alder. Der til kommer den Kendsgerning, at Afgangsalderen for Brandfolk i andre Lande er endnu lavere, og at Brandvæsenets Ledelse var fuldt indforstaaet med, at en Nedsættelse af Afgangsalderen vilde være af gavnlig Betydning for Brandvæsenet.

I Aarene indtil 1937, hvor Vedtægten indeholdt den foran omtalte Bemyndigelse for Kommunalbestyrelsen til ved særlig Beslutning at kunne indrømme visse Klasser af Tjenestemænd en tidligere Afgangsalder end den almindeligt gældende, gjorde Organisationen og Forbundet sig Haab om at opnaa Imødekommenhed. I dette Haab blev vi Gang paa Gang skuffet, og ved Vedtægtsrevisionen i 1937 bortfaldt Bestemmelsen helt. Den fik saaledes aldrig nogen praktisk Virkning saa længe den stod paa Papiret, hvad der naturligvis var egnet til at bibringe os yderligere Betæneligheder med Hensyn til Mulighederne for en snarlig Gennemførelse. At en saadan maatte komme, opgav vi dog aldrig Troen paa.

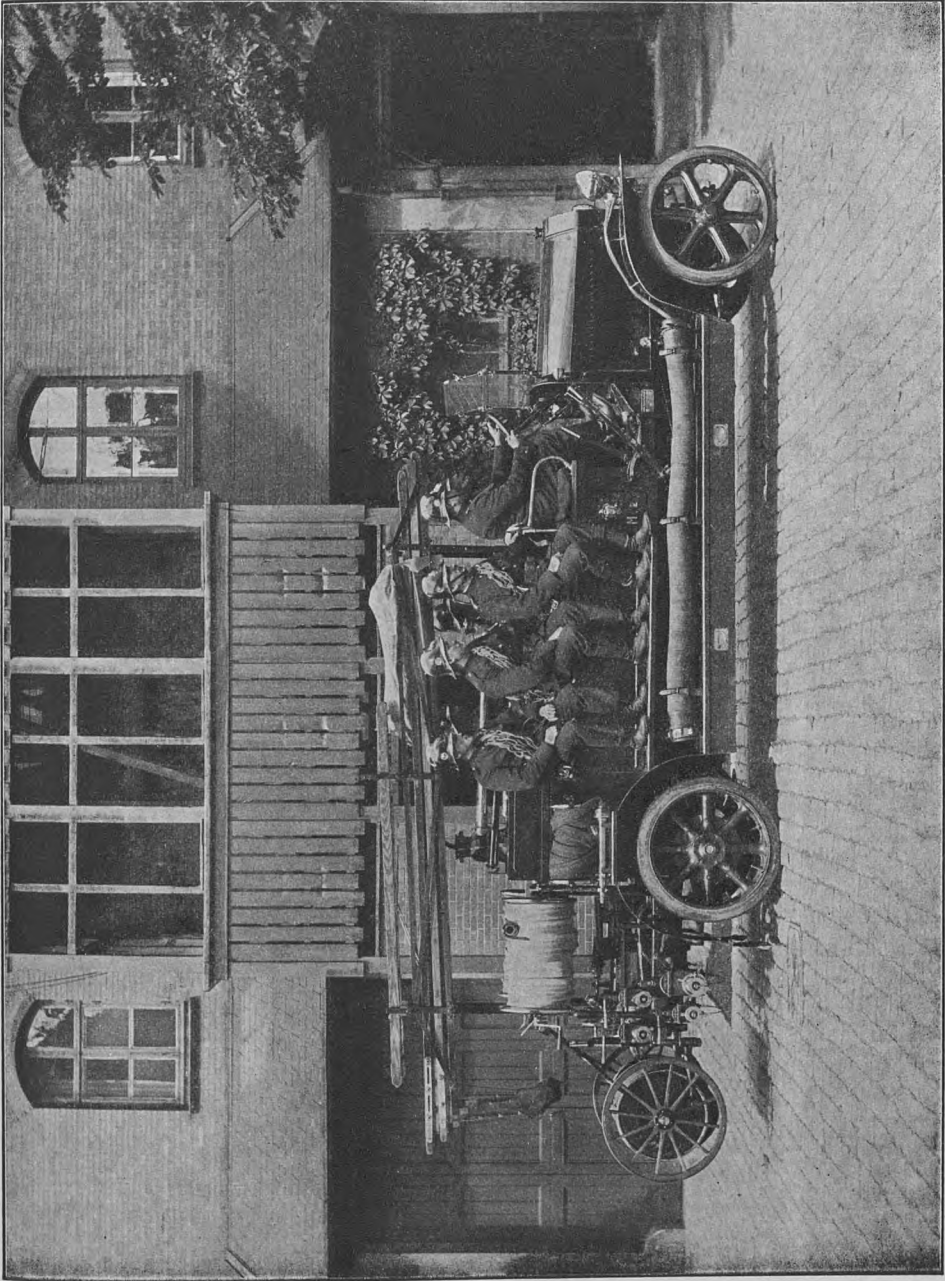
I Forbindelse med Vedtægtsrevisionen i 1946 for Pensionsbestemmelsernes Vedkommende blev Sagen heller ikke løst i første Omgang, men blev udskudt til Behandling sammen med en Række Ændringer af Vedtægten's Bestemmelser i øvrigt. I 1947 kom Løsningen saa omsider efter mange Betæneligheder fra Kommunalbestyrelsens Side og direkte Modstand fra konservativ Side. Den herefter i Vedtægten indsatte Bestemmelse gaar ud paa, at Brandmestre, Reservebrandmestre og Brandmænd ligesom Personale ved Sygepleje- og Plejergerning er pligtig til at afgaa ved Udgangen af den Maaned, i hvilken det fyldte 65. Aar naas, og de paagældende kan forlange Afsked eller kan afskediges ved Opnaaelse af 60 Aars Alder. Hertil knytter sig samtidig en særlig Bestemmelse om, at ved Pensionsberegning regnes hvert Tjenestear efter det Tidspunkt, da Pensionsalderen er 15 Aar, for $1\frac{1}{3}$ Aar. Det betyder, at fuld Pension ydes ved Af-

gang ved det 60. Aar. Det blev dog nødvendigt at indgaa paa en Overgangsbestemmelse med Hensyn til Ikrafttræden for de nu ansatte, saaledes at Afgangsalderen fra 1. April 1948 nedsættes til henholdsvis 68 og 63 Aar og fra 1. April 1949 til henholdsvis 65 og 60 Aar.

Tillægsgodtgørelse for forskudt Arbejdstid

Som en anden af Organisationens Mærkesager, der har været arbejdet ihærdigt med at føre frem til Sejr, maa noteres den Tillægsgodtgørelse, der er betegnet i Overskriften. Dette for Tjenestemænd indtil da ukendte Begreb, der er et Vederlag for Tjenestetidens ubehagelige Beliggenhed, indførtes paa Forbundets Initiativ som Led i Lønreformen af 1919. De nærmere Bestemmelser for Tillægget udformedes i et Regulativ om Ydelser udenfor den normerede Løn, der vedtoges af Kommunalbestyrelsen den 29. September 1919. I Henhold hertil ydedes Tillægsgodtgørelsen for Tjeneste forrettet i Tiden imellem Kl. 18 og 6 samt paa Søn- og Helligdage, dog ikke udover 1200 Timer i et Regnskabsaar. Tillægssatserne udregnedes som 25 pCt. af Begyndelseslønnen i Overensstemmelse med det Princip, man dengang brugte i de private Erhverv og fastsattes som en Timebetaling, hvilket vil sige $\frac{1}{2424}$ af 25 pCt. af den paagældende Lønklassens normerede Begyndelsesløn. Paa daværende Tidspunkt (1. Oktober 1919) var Satserne 37 Øre for 12. Lønklasse (Brandmænd) og 41 Øre for 11. Lønklasse (Reservebrandmestre m. fl.). Desuden var fastsat nogle Særbestemmelser, af hvilke her kun skal omtales den, der gik ud paa, at Tillægsgodtgørelsen ikke kunde ydes for Timer, i hvilke Tjenesten bestod i Bevogningsarbejde, i »passiv Vagt« (d.v.s. saaledes ordnet Vagt, at den vagthavende kun træder i Arbejde, naar han alarmeres), eller i hermed ligestillet Tjeneste.

Om disse Bestemmelser — eller rettere de Regler for Tillægsydelsen, som blev tillempet — har der blandt Korpsets Medlemmer hersket megen Bitterhed og Harme i Aarenes Løb. Der skete nemlig det, at Magistratens 2. Afdeling i Januar 1920 udsendte et Cirkulære, hvori meddeltes, at en Række nærmere betegnede Tjenester maatte anses som faldende ind under Udtrykkene »Bevogningsarbejde, passiv Vagt og hermed ligestillet Tjeneste.« Cirkulæret kom paa det Tidspunkt, hvor Godtgørelsen for det første Kvartal efter Bestemmelsernes Ikrafttræden — Oktober Kvartal 1919 — skulde have været udbetalt. Denne Udbetaling blev standset — og Organisationen indbragte Sagen for Forbundet. I første Omgang førte dette til Forhandling med Magistraten, hvad der dog kun gav til Resultat, at man tilbød Brandpersonalet Betaling for $\frac{1}{2}$ Time, naar det ved Alarmering traadte i Funktion, medens man oprindeligt ikke vilde betale for mere end et Kvarter. Forbundets fortsatte Aktion bevirkede, at Borgerrepræ-

Motor-sprøjt Model 1921.

sentationen nedsatte et Udvalg til nærmere Undersøgelse, og i sit Møde den 10. Februar 1921 vedtog Borgerrepræsentationen en Indstilling fra Udvalget, hvorefter Tillægget skulde ydes til Staldvagter og Skildvagter ved Brandvæsenet med Virkning fra 1. Februar 1921. Denne Ordning var dog langt fra tilfredsstillende. For de første 5 Kvartaler udbetaltes til Brandmænd et samlet Beløb paa kun 75 Kr. for al forskudt Tjeneste udført i dette Tidsrum, og saa blev der endda fra-draget forholdsvis for Fraværelser paa Grund af Sygdom.

Organisationen og Forbundet gjorde utvivlsomt hvad de formaaede for at naa hvad Brandpersonalet havde rimeligt Krav paa; men Spørgsmaalet er, om man ikke burde have været mere haardhændet; i hvert Fald er det en Kendsgerning, at Københavns Politiforening under Trusel om Arbejdsnedlæggelse fik Tillægsgodtgørelsen udbetalt omgaaende (Betalingen var ogsaa for Politiets Vedkommende tilbageholdt efter det første Kvartals Forløb) og for samtlige forskudte Timer. Derved opstod det grelle Forhold, at Politibetjenten, som sad i Vagtstuen under Dele af sin Tjeneste, fik Vederlag for samtlige Tjenestetimer, mens Brandmanden kun fik Betaling, naar han traadte i Funktion ved Alarming og andet saakaldt effektivt Arbejde. — Ved Forhandling mellem Brandchefen og Organisationen opnaaedes efterhaanden Enighed om fikserede Afregningstider for Udførelsen af en Række dagligt forekommende Stationsarbejder. Senere indførtes Regnskabsbøger, som hver enkelt Mand skulde føre, og som det paahvilede Brandmestrene at føre Kontrol med, at Opgivelserne om Arbejdet var rigtige. Det var et baade besværligt og kostbart administrativt System i Forhold til de faa Penge, det gav Personalet — og det var ikke fri for at virke demoraliserende. Af disse Grunde fremkom Organisationens daværende Formand, E. Rasmussen, med den Tanke, at Tillægsgodtgørelsen principielt burde ydes for alle forskudte Timer uden Begrænsning, subsidiært i et nærmere fastsat Beregningsgrundlag mellem ikke fuldt effektive Timer og effektive. Denne Tanke drøftedes i 1930'erne med Brandvæsenets Ledelse, der udtalte sin Sympati for en Nyordning efter disse Linier, naar Tiden maatte vise sig belejlig dertil.

I Forbindelse med Forberedelser til Lønreformen i 1931 tog Forbundet paa ny Sagen op, men Arbejdet med Lønsagen gik i Staa i 1932 og kom først i Gang paa ny i Januar 1937. Forbundet fremsatte da Krav om, at alle, der havde forskudt Arbejdstid fik Adgang til det herfor fastsatte Tillæg, samt at den 1200 Timers Maksimumsgrænse ophævedes. Forhandlingerne herom resulterede i, at Maksimumsgrænsen paa 1200 Timer ophævedes, at Tillægget fortsat fastsattes til 25 pCt. af Timelønnen, beregnet efter *normeret* Begyndelsesløn (Regulerings-tillægget ikke medregnet), mens Kravet om, at *alle*, der havde forskudt Arbejdstid, fik Adgang til Tillægget afvistes, til Trods for at der fra Finansborgmester Hedebol under Forhandlingerne om selve Lønsagen var givet Tilsagn om villig Forhandling om et af vor Organisation fremsat modereret Krav om Ydelse af Tillægget, saaledes at 12 ikke fuldt effektive Timer regnedes lig 8 effek-

tive, altsaa i Forholdet 3 til 2. Om dette Forhandlingstilsagn udtalte Borgmester Hedebo oven i Købet frimodigt ved Sagens Forelæggelse i Borgerrepræsentationen den 8. Juli 1937, at det var ganske afslaaet, idet det drejede sig om Forhold, som det var umuligt at overskue, og som man derfor i enhver Henseende maatte tage Forbehold overfor.

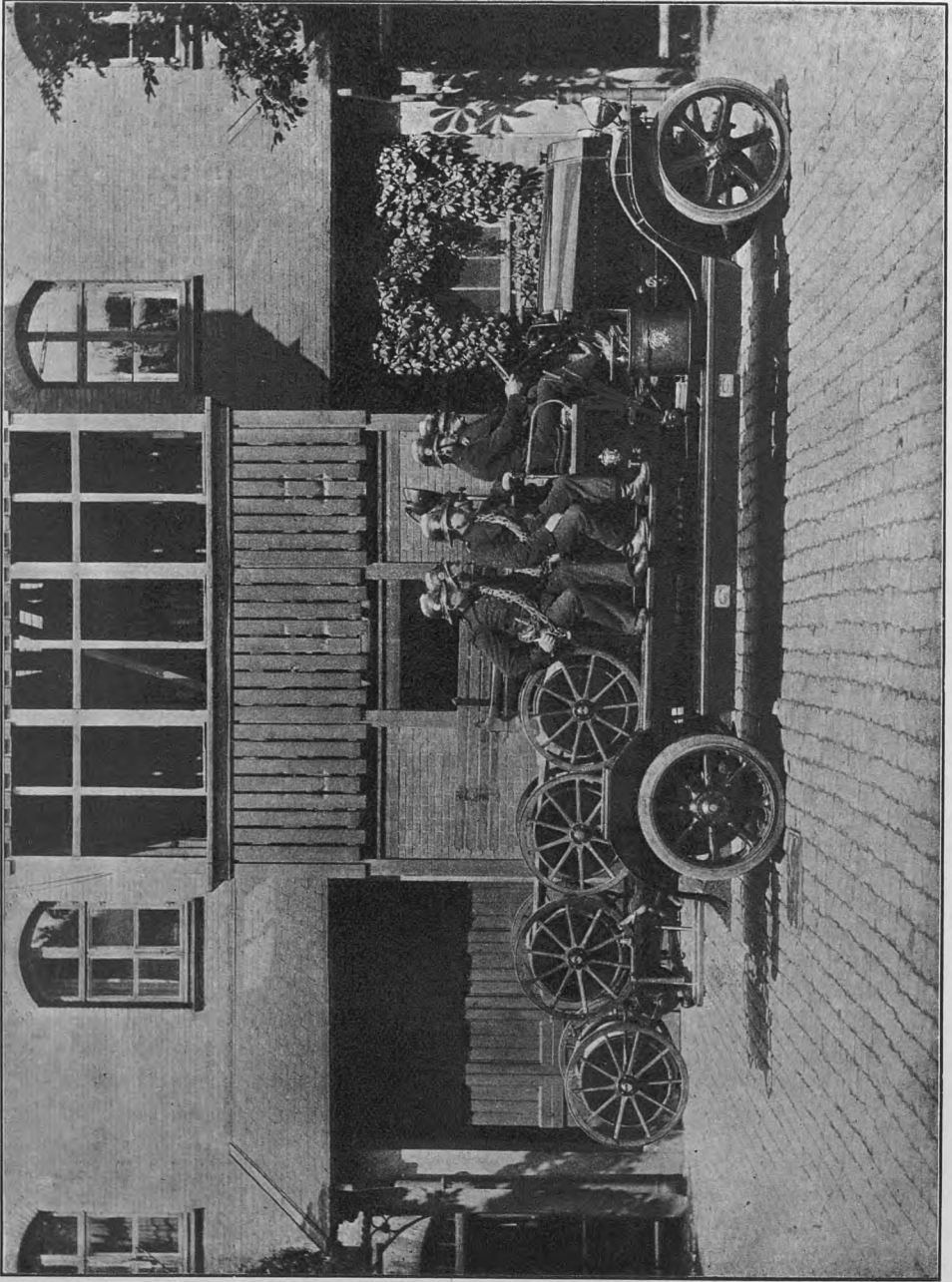
Det allervigtigste for vort Vedkommende var saaledes droppet, hvilket naturligvis langt fra skabte Ro om Sagen. Der maatte et Borgmesterskifte til, inden den kunde løses, og et saadant kom da ogsaa som tidligere omtalt pr. 1. April 1938.

I Juni s. A. forhandlede Forbundet med den nye Overborgmester (Viggo Christensen) om det af vor Organisation fremsatte Krav, som imidlertid i første Omgang afvistes under Henvisning til Kommunens stærkt belastede Økonomi. Forhandlingerne genoptoges i Januar 1939, og nu opnaaedes omsider Enighed om at Tillægsgodtgørelsen skulde ydes til Brandpersonale for Halvdelen af Timerne. Vi fastholdt indtil det sidste, at man i det mindste for Telegrafisternes Vedkommende burde imødekomme vort Krav fuldt ud, men naaede ikke længere end til at faa *Ret til at paatale enkelte Tilfælde, hvor Tjenesten er særlig effektiv*. I Indstillingen til Borgerrepræsentationen blev Tilsagnet udtrykt paa den Maade, at saafremt der ved Nyordningen maatte forekomme Misforhold, sammenlignet med den hidtil gældende, maatte Spørgsmaalet rejses af Organisation, og Magistraten vilde da være villig til at tale om Tingene.

Nyordningen fik Virkning fra 1. April 1939, og som et første Skridt paa Vejen til at raade Bod paa en gennem mange Aar begaaet Uret mod os, blev den modtaget med relativ Tilfredshed. Vi har Grund til at være Brandvæsenets Ledelse taknemlig for dens Bidrag til Reformens Gennemførelse, og der er ikke Tvivl om, at det for begge Parter var kærkomment, at man kom bort fra det hidtidige omfattende Regnskabssystem med skriftlig daglig Opgivelse af hver enkelt Mands Arbejde, hvor bagatelagtigt det end var. Der var skudt en Breche i de hidtidige Mure, var gjort en god Begyndelse paa Vejen mod det endelige Maal. I Penge betød det for Brandmænd en gennemsnitlig aarlig Forhøjelse med ca. 150 Kr. og for Reservebrandmestre m. fl. noget mere.

I Henhold til det foran omtalte Tilsagn sammenholdt med den Omstændighed, at Telegrafisternes Arbejde forøgedes mere og mere i Krigens Aar, saaledes at den hidtidige Beregning ikke længere dækkede de virkelige Forhold ved denne Tjeneste, lykkedes det omsider Organisationen med Brandvæsenets fulde Medvirken og med Virkning fra 1. April 1943 at faa noget haandgribeligt ud af det omhandlede Tilsagn, ved at faa tillagt de paa Bistationerne tjenstgørende Telegrafister Godtgørelse for to Trediedele af Timerne indenfor forskudt Arbejdstid. Den derved opnaaede Forhøjelse androg paa daværende Tidspunkt ca. 120 Kr. aarlig pr. Mand.

Om Beregningsgrundlaget for Tillægsgodtgørelsen bør desuden bemærkes, at ifølge Bestemmelser berørtes Tillægget ikke af Ændringer i Reguleringstillæg-

Motortender medførende 4 Slangevogne med tilsammen 480 m 62 mm gummierte Slinger.

get; men under Hensyn til foretagne Forhøjelser af Statens Natpengeydelser i Krigsaarene blev der fra 1942 ved særlige Vedtagelser af Kommunalbestyrelsen ydet procentvise Forhøjelser, saaledes at der ved den seneste Forhøjelse forud for Lønreformen af 1946 ydedes ialt 35 pCt. Tillæg til Grundtaksterne. Fra 1. April 1946 blev de gældende Satser i Almindelighed forhøjet med 15 pCt., saaledes at de fra denne Dato udgjorde 53 Øre pr. Time for 11. Lønklasse (Reservebrandmestre m. fl.) og 48 Øre pr. Time for 12. Lønklasse (Brandmænd). Desuden indførtes den Nyordning, at Tillægsgodtgørelsen fremtidig reguleres ved Ændringer i Pristallet. Som Følge heraf steg Satserne pr. 1. April 1947 for hver af de omhandlede Lønklasser med 2 Øre, saaledes at de herefter indtil videre udgør henholdsvis 55 og 50 Øre pr. Time.

For vort Vedkommende blev der tillige fra 1. April 1946 indtaget en ny Skanse paa Vejen frem mod Ydelse af Godtgørelse for samtlige forskudte Timer derved, at det paa Bistationernes Telegrafstuer tjenstgørende Personale faar fem Sjettede, hvilket vil sige 5 Timers Tillæg for hver 6 Timers Tjeneste, og Udrykningspersonalet i øvrigt to Trediede, altsaa 2 Timers Tillæg for hver 3 Timers Tjeneste inden for forskudt Arbejdstid. Den praktiske Betydning af den herefter gældende Ordning er for nærværende ved normal Tjeneste uden Afbrydelse (ca. 1370 Timer) en aarlig Indkomst for Reservebrandmestre paa ca. 753,50 Kr. og for Brandmænd ca. 685 Kr. samt for Telegrafister paa ca. 857,50 Kr. Det er saaledes betydelige Resultater, der ved Forbundets og Organisationens fælles og seje Anstrengelser er naaet paa dette Lønomaade, hvor, som det ses, Maalpælene Gang paa Gang er blevet flyttet frem.

Overarbejdsbetalingen

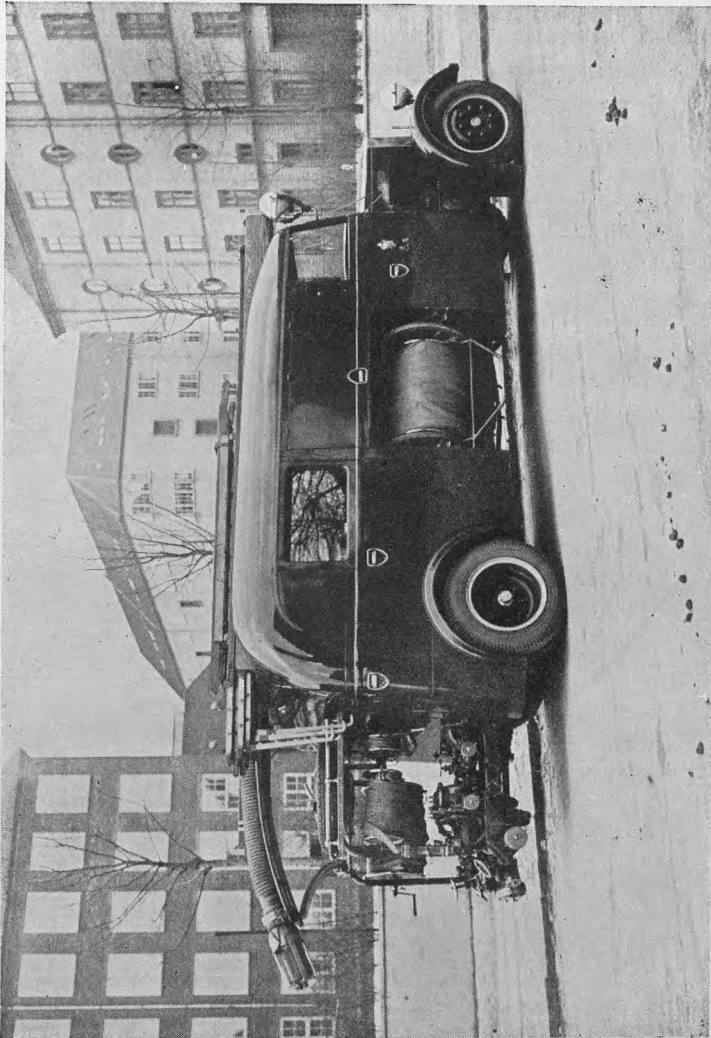
For Brandfolkene er langt den overvejende Del af forekommende Overarbejde omfattet af Udførelse af Sikkerhedsvagter i Teatre og andre Forlystelseslokaler samt ved visse Arbejder, der medfører Brandfare. Før Organisationens Dannelselse modtog Personalet intet Vederlag for saadan Tjeneste, der dengang som nu udførtes af det vagtfri Personale, altsaa paa Fridagene. En Undtagelse herfra var Eftermiddagsforestillinger paa Søn- og Helligdage, der betaltes med 1 Kr. 33 Øre pr. Forestilling. Den Betaling, som Teatrene maatte yde for Vagterne, gik i Kommunens Kasse. I 1900 indsendte Organisationen Andragende om Betaling for denne Tjeneste og herved opnaaedes at faa fastsat en Betaling af 50 Øre for første og 35 Øre for hver efterfølgende Time. I 1906 ansøgte om Forhøjelse af denne Betaling, og man opnaaede at faa den fastsat til 75 Øre for første og 50 Øre for hver efterfølgende og paabegyndt Time. Samtidig fastsattes

en Mindstebetaling pr. Vagt paa 2 Kr. I 1912 indsendtes paa ny Andragende om Forhøjelse, og der opnaaedes en Forhøjelse med 50 pCt. for Vagter mellem Kl. 12 Nat og Kl. 7 Morgen. I 1916, hvor Prisstigningerne begyndte at blive særdeles mærkbare, indsendtes gennem Forbundet atter Andragende om en Forhøjelse efter følgende Skala: 1 Kr. for den første Time, 85 Øre for de paafølgende Timer eller Dele deraf, 50 pCt. Tillæg for alle Vagter efter Kl. 12 Nat samt paa Søn- og Helligdage, ingen Vagt betales med mindre end 2 Kr., Ekstravagter betales efter samme Skala som Teatervagter.

Om denne Sag førtes et Utal af Forhandlinger saavel med Brandchefen som med Borgmesteren for Magistratens 4. Afdeling. Der mødtes dog kun ringe Forstaaelse for Kravet, og Tiden gik bestandig, uden at det var muligt at komme til et Resultat. I Mellemtiden skete der noget, som gav Magistraten en kærkommen Anledning til at give det Afslag, som man bestandig havde savnet en fornuftig Motivering for. Den strenge Nordspøblokade, som Tyskerne iværksatte, bevirkede at Kultilførslerne fra England tildels standsedes, og vor hjemlige Regering saa sig nu nødsaget til at paalægge Befolkningen betydelige Indskrænkninger i Brugen af Brændsel og elektrisk Lys. Dette Paabud ramte ogsaa Teatrene, hvis Spilletid indskrænkedes meget betydeligt, og et af Kommunen nedsat Velfærdsudvalg gik nu ud fra, at dette vilde betyde en saa væsentlig Mindreindtægt for Teatrene, at der under disse Omstændigheder ikke kunde paalægges dem en forøget Udgift til Sikkerhedsvagttjeneste. Under 14. Februar 1917 meddelte Magistraten derfor Forbundet, at Sagen under disse Forhold ikke kunde fremmes. Brandpersonalet var dog ikke til Sinds at ville slaa sig til Ro med denne Forklaring, og Forbundet benyttede da ogsaa Lejligheden til at underrette Magistraten om, at Spørgsmaalet igen vilde blive rejst i den nærmeste Fremtid, da man ikke kunde anerkende de Grunde, hvorpaa Afslaget støttede sig. Samme Aar fratraadte Borgmester Marstrand og afløstes af Borgmester Møller, og med sidstnævnte naaede man omsider at faa Forhandlinger i Gang i Begyndelsen af September 1917. Nogen egentlig Enighed opnaaedes ikke ved disse Forhandlinger; men med Virkning fra 1. September s. A. fastsatte Magistraten følgende Betalingsregler for Brandmænd: Teater- og andre Sikkerhedsvagter udenfor den egentlige Vagttjeneste betales for alle Timer med 85 Øre pr. Time, for Vagter paa Søn- og Helligdage samt mellem Kl. 12 Nat og Kl. 7 Morgen gives yderligere et Tillæg paa 50 pCt., ingen Vagt betales med mindre end 2 Kr. 50 Øre, Teatervagtens Længde regnes fra den Tid, der stilles, og til 5 Minutter efter Fortæppets sidste Fald, og saaledes, at hver paabegyndt $\frac{1}{4}$ Time regnes som en saadan. Som et Kuriosum kan nævnes, at Magistraten i sin Skrivelse om denne Afgørelse bemærkede, at da Cirkus Hagenbeck havde betalt efter den ældre Takst for de i September præsterede Vagter og var afrejst til Udlandet, kunde Efterbetaling for disse Vagter ikke finde Sted. — Endskønt den vedtagne Ordning ikke helt kunde tilfredsstillende, navnlig med Hensyn til Afregning med kvarte Timer, saa betød den dog et stort Fremskridt, og indenfor Or-

ganisationen hilste man da ogsaa de tilkæmpede Fordele med berettiget Glæde i Forstaaelse af, at det, der ikke opnaaedes ved den Lejlighed, maatte kunne indvindes en anden Gang.

Det næste Forsøg paa at opnaa en bedre Betaling gjordes i 1918, idet Forbundet, efter at der fra 1. April s. A. var ydet et 25 Procents almindeligt Løn-

Motorprøje, Model 1934.

tillæg, og efter at Overarbejdsbetalingen for budgetmæssigt lønnede Tjenestemænd udenfor Brandkorpset var blevet forhøjet ligeledes med 25 pCt., den 27. September tilskrev Magistratens 4. Afdeling Anmodning om en tilsvarende Forhøjelse af Betalingen for Teatervagter. Den 16. November forelaa Magistratens Svar, der kort gik ud paa, at Sagen havde været forelagt den samledeMa-

gistrat, der havde vedtaget at stille den i Bero. Denne Behandling af et i enhver Henseende berettiget og forsvarligt Krav fandt saavel Forbundet som Organisationen dog var lovlige morsom, og man besluttede at rejse Sagen paa ny med al Energi. Paa dette Tidspunkt var der tillige kommet et nyt Krav til, der ganske vist ikke var af økonomisk Betydning, og heller ikke alene omfattede Brandmændene, nemlig Afskaffelse af Numrene paa Uniformerne. Magistraten, med hvem dette Spørgsmaal forhandlede flere Gange, vilde ikke gaa med til at afskaffe denne taabelige Fortidslevning i fredelig Forstaaelse med Organisationerne, og da Forbundet heller ingen Vegne kunde komme, besluttede man at rette Henvendelse til den daværende Formand for den socialdemokratiske Gruppe i Borgerrepræsentationen, den senere Statsminister Th. Stauning. Denne lovede, beredvillig som altid, at give Forbundet en Haandsrækning, ligesom han lovede at støtte et Krav om, at der for Teatervagter m. m. blev ydet samme Betaling, som andre Tjenestemænd i samme Lønklasse fik.

Af denne Grund tilskrev Forbundet Magistratens 4. Afdeling et motiveret Andragende, hvori krævedes, at Betalingen for Brandmændenes Teater- og Ekstravagter fra 1. November 1918 forhøjedes til samme Beløb (1 Kr. 25 Øre), som af Magistraten var fastsat for budgetmæssigt lønnede øvrige Tjenestemænd i samme Lønklasse. Resultatet af Staunings Indflydelse paa denne Sags Afgørelse fremkom i en Skrivelse fra Magistratens 4. Afdeling den 8. Februar 1919, hvori meddeltes, at Borgerrepræsentationen havde tiltraadt Magistratens Indstilling om, at Betalingen for de omhandlede Vagter fra 1. September 1918 forhøjedes med 25 pCt., hvorefter Vederlaget blev 1,08 Kr. pr. Time for Brandmænd. Det 25 pCt.s Tillæg, som oprindeligt var krævet i September, blev saaledes alligevel gennemført med tilbagevirkende Kraft. Forskellen var blot den, at Kommunen nu kom til at betale Pengene af sin Kasse i Tiden indtil 1. Januar i Stedet for, at det burde have været Teatrene; men da disse betaler Regningen for udført Vagttjeneste Maaned for Maaned, kunde man naturligvis ikke sende en ekstra Regning saa længe bagefter. Magistratens Stædighed gav sig saaledes her et alt andet end heldigt Udslag, fra hvilken Synsvinkel man end ser Sagen, og for begge Parter vilde det have været nok saa godt, om man i Tide havde lyttet til Forbundets alvorlige Henstillinger, og var gaaet med til at behandle Brandpersonalet ligesom øvrige Tjenestemænd.

Organisationens principielle Krav om samme Overarbejdstillæg som øvrige Tjenestemænd i samme Lønklasse, blev, som det ses, ikke gennemført ved denne Lejlighed, men ved de Forhandlinger, der var ført, var der opnaaet Vished for, at denne Indrømmelse vilde blive givet fra 1. April 1919. Det viste sig ogsaa at holde Stik, idet Overarbejdsbetalingen fra denne Dato blev fastsat til 3 Kr. 20 Øre for Reservebrandmestre m. fl. og til 2 Kr. 50 Øre pr. Time for Brandmænd. Den sidstnævnte Sats var udregnet efter en Arbejdsmandsløn paa 1 Kr. 50 Øre pr. Time med Tillæg af $66\frac{2}{3}$ pCt., og paa tilsvarende Maade var Satsen for øvrige Lønklasser fastsat. Denne Sag fik saaledes en i enhver Henseende tilfreds-

stillende Afslutning, og siden har Brandpersonalets Betaling for Teater- og Ekstravagter i et og alt fulgt den til enhver Tid gældende Overarbejdsbetaling i de respektive Lønklasser.

I Forbindelse med Lønrevisionen i 1937 fremsatte Forbundet Krav om, at Beregningsgrundlaget for Overarbejde skulde være Tjenestemandslønningerne, og ikke som tidligere Timelønnen for henholdsvis Haandværkere og Arbejds-mænd. For at forenkle Beregningen foresloges det, at Lønklassens Middelbrutto-løn for gifte Tjenestemænd lagdes til Grund, saaledes at den normale Timeløn

Stigeholdet i Nikolaj Taarn. 1884. Fra venstre til højre:
H. Rask, Thorup, C. Hansen, Olsen, Brandrup, Nielsen, N. Ebbesen, Andersen, Landberg.

lindes ved at dividere nævnte Løn med 2424. Endvidere gjorde Forbundet gæl-dende, at der ved Fastsættelse af Tillægsprocenten burde tages Hensyn til Over-arbejdstidens Beliggenhed, hvorfor det foresloges, at Procenten for Overarbejds-timer paa Hverdage mellem Kl. 6 og Kl. 18 sattes til $33\frac{1}{3}$ og for Timer mellem Kl. 18 og Kl. 6 paa Hverdage samt for alle Timer paa Søn- og Helligdage til $66\frac{2}{3}$. Det lykkedes at faa imødekommet selve Princippet om forskellige Tillægs-procenter, henholdsvis for Overarbejde udført indenfor ordinære Dagtimer og for Timer, der falder indenfor de Tidsrum, hvor der til den almindelige Løn ydes Tillægsgodtgørelse for forskudt Arbejdstid. Derimod opnaaedes der ikke fuld Imødekommenhed vedrørende Procenternes Størrelse. Med Virkning fra 1. April 1938 fastsattes Beregningsgrundlaget til pr. Time at være $\frac{1}{2424}$ af Løn-klassens Middelbruttoløn for gifte (normeret Løn plus Reguleringstillæg paa mellemste Løntrin divideret med 2424) med Tillæg af henholdsvis 30 og 50 pCt. efter Overarbejdstidens Beliggenhed. Det var en væsentlig Forbedring

sammenlignet med, hvad der hidtil var gældende, og Nyordningen hilstes med overordentlig Tilfredshed af vor Organisation, fordi Teatervagterne saa at sige alle omfattes af den højeste Procentsats.

I Forbindelse med Lønrevisionen i 1946, hvor der som Følge af Middelbruttolønnens Forhøjelse fremkom en tilsvarende Stigning i Overarbejdsbetalingen, blev det forannævnte Beregningsgrundlag opretholdt, idet der dog opnaaedes endnu en betydelig Fordel. Det skete under Hensyn til Organisationernes Paavisning af en i Staten foretaget ekstraordinær Forhøjelse af Overarbejds-satserne og fik Udtryk derigennem, at de gældende Regler blev tilføjet en Bestemmelse om en midlertidig og ekstraordinær Forhøjelse for Tiden 1. April 1946 – 31. Marts 1947, saaledes at Procenttillæggene i dette Tidsrum forhøjedes fra 30 og 50 pCt. til henholdsvis 40 og 70 pCt. De saaledes forhøjede Satser for Overarbejde, der for Reservebrandmestre udgør henholdsvis 4 Kr. 10 Øre (for Timer paa Hverdage mellem Kl. 6 og 18) og 4 Kr. 98 Øre (for øvrige Timer), og for Brandmænd henholdsvis 3 Kr. 84 Øre og 4 Kr. 66 Øre, har været gældende ogsaa i Regnskabsaaret 1947–48. Mindstebetalingen for Brandpersonalets Teater- og Ekstravagter har i en Aarrække været ansat til 12. Lønklases (Brandmænds) Overarbejds-sats multipliceret med 2,4 og den har derfor siden 1. April 1946 udgjort 9 Kr. 22 Øre paa Hverdage mellem Kl. 6 og 18 og 11 Kr. 18 Øre paa Hverdage mellem Kl. 18 og 6 samt paa Søn- og Helligdage.

Arbejdstidsforkortelser

Tjenestetidens Længde strakte sig ved Organisationens Dannelse over 130–140 Timer ugentlig. Den første Forkortelse opnaaede Organisationen efter Forhandling med Brandchefen Aar 1900, hvor man forsøgsvis overgik til at foretage Eftersyn af Brandhaner og Prøve af Brandalarmer paa Vagtdagene i Stedet for som tidligere paa Fridagene. Denne forsøgsvis Ordning blev efter yderligere Forhandling gjort permanent. Et første Skridt var gjort. Herefter fremsendtes Gang paa Gang Andragende til Kommunalbestyrelsen saavel direkte af Organisationen som senere via Forbundet om Indførelse af en 24 Timers Vagturnus. I Begyndelsen opnaaedes dog kun Løfter paa Fremtiden. Den lange Vagttid var usund, virkede sløvende og demoraliserende paa Udrykningsstyrken, og gjorde sit til at en streng Disciplin ansaas nødvendig, idet den fik Kammerateriet til at florere under Former, der ikke var til Gavn for hverken Kollegerne eller Tjenesten, men derimod til stor Skade for svage Karakterer, som ofte kom under daarlig Paavirkning og fik mindre gode Vaner. I Organisationens Festskrift udgivet for 25 Aar siden er i denne Forbindelse anført følgende lille

Dialog: To Kvinder stod paa Gaden og talte om de daarlige Tider; herunder siger den ene til den anden: »Ja, Fru N., De kan tro, jeg kan mærke det, min Mand er nemlig Brandmand,« hvortil den anden svarede: »Herregud, Fru M., er Deres Mand Brandmand, ja, saa kender jeg det, min Mand drikker saamænd ogsaa.«

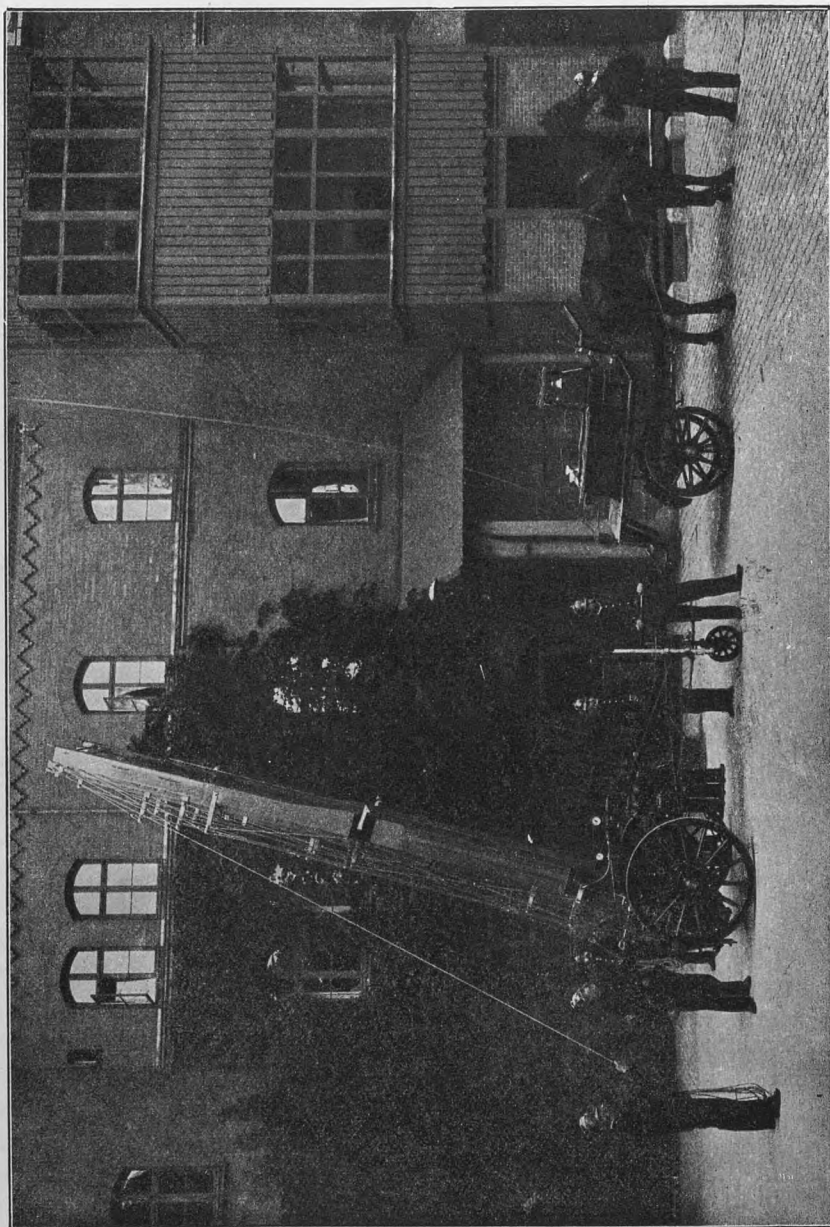
En stykkevis Ændring gennemførtes i 1905 samtidig med at den nyoprettede Brandvagt i Valby toges i Brug, idet de 6 Mand af den faste Styrke, som blev

Hestetrukken Stige paa Kløvermarken.

stationeret dér (de menige Brandmænd ved Valby Vagten var honorarlønnede og opholdt sig ikke paa Vagten), fik en 24 Timers Vagttur med paafølgende 24 Timers Frihed. Saavel den daværende Brandchef, Oberst Meyer, som flere af Korpsets Brandfuldmægtige og de fremskridtsvenlige Partier i Borgerrepræsentationen indsaa meget vel Nødvendigheden af en Tjenestetidsforkortelse, men Omkostningerne ved dens Gennemførelse var en Hindring. De første Beregninger synes at have drejet sig om Merudgifter paa ca. 77.000 Kr. Det ses dog, at der senere er angivet et Beløb paa ca. 46.000 Kr. aarlig, som Nyordningen skulde kunne gennemføres for, og som Brandchefen anbefalede og gik ind for. Inden for de interesserede Parter i Udrykningsstyrken var Enigheden paa det daværende kritiske Tidspunkt desværre ikke den bedste. I 1904 havde Sprøjteførerne nemlig skilt sig ud fra Organisationen og havde dannet egen Forening,

Sprøjteføernes faglige Forening, der optoges som selvstændig Afdeling i »Kommunalt Arbejderforbund«, hvis daværende Formand var Sprøjtefører Carl Peter-

Hesttrukken Stige, afprodret. 1906.

sen, som, da han tjenestegjorde ved Brandvagten i Valby, personlig havde opnaaet den 24 Timers Vagtturnus. Hvorvidt denne Omstændighed har ind-

virket paa hans Indstilling til det betimelige i at lægge mest Vægt paa Andragender om Lønforhøjelse eller Arbejdstidsnedsættelse er ikke saa let at afgøre; men en Kendsgerning er det, at Forbundet gav sin Tilladelse til, at Sprøjteførernes faglige Forening uden om Forbundet maatte indsende Andragende til Brandchefen om en Lønforhøjelse for dens Medlemmer. Saa snart dette kom til Organisationens Kendskab, indkaldtes til Generalforsamling, hvor Sagen drøftedes, og det vedtoges 1) at man ved Henvendelse til Brandchefen søgte at formaa denne til at stoppe Sprøjteførernes Andragende, og 2) at tage Sagen om Arbejdstidsforkortelsen tilbage fra »Kommunalt Arbejderforbund« og selv prøve at føre den igennem.

Generalforsamlingen nedsatte et 3 Mands Udvalg til at forberede Sagen, og dette Udvalg henvendte sig omgaaende til Brandchefen og anmodede denne om at undlade at give Sprøjteførernes Andragende sin anbefaling. Brandchefen indvilgede heri, idet han var klar over, at saafremt begge Andragender indsendtes til Kommunalbestyrelsen, vilde man af Bekostningshensyn foretrække at fremme det billigste, altsaa Sprøjteførernes (ialt 21 Mand) Lønandragende. Omkring Aarsskiftet 1906—07 udarbejdede og indsendte Organisationen derefter følgende Andragende:

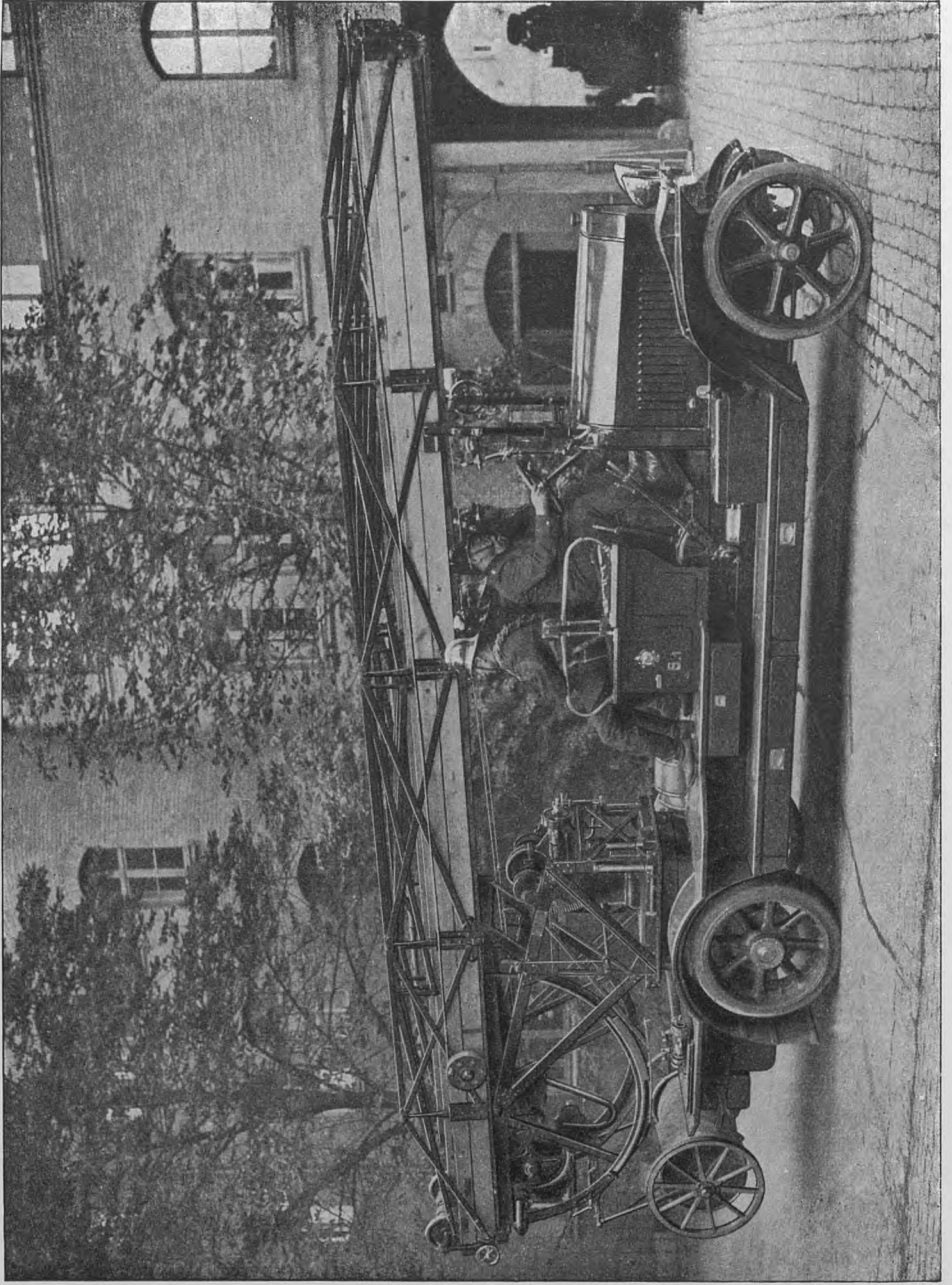
Til KOMMUNALBESTYRELSEN!

Brandfolkenes Organisation tillader sig herved at motivere det af den ærede Borgmester for Magistratens 4. Afdeling under Budgetbehandlingen omtalte Andragende fra Funktionærer ved Brandvæsenet om en 24 Timers Vagttjeneste, saaledes at der efter et Døgns Vagttjeneste følger et Døgns Vagtfrihed, dog saaledes, at vi som hidtil besørger Teatervagttjeneste o. lignende i Fridøgnet.

Ønsket om en Forkortelse af Vagttjenesten har været forelagt for den ærede Kommunalbestyrelse siden 1898, men paa Grund af forskellige Vanskeligheder er Sagen ikke gennemført. Det har ligeledes været en Forudsætning ved Indgivelsen af Lønandragender i den nævnte Tid, at en Forkortelse af Vagttiden fulgte med, fordi det er urimeligt, at en Klasse Funktionærer maa være til Tjeneste for Kommunen i 122 Timer ugentlig for samme Løn som andre kun yder ca. 45 à 50. Da Brandstationen i Brøndshøj (til April eller Juni) skal tages i Brug og Brandvæsenet af den Grund skal reorganiseres, er Tiden gunstig for at gennemføre en Reform, som har været fremme i saa mange Aar.

Som Støtte herfor tillader vi os at henvise til den ærede Finansborgmesters Udtalelser ved Behandlingen af Lønsagen i Borgerrepræsentationen den 26. Februar 1906 (Borg. Forhandl. 1905—06 P. 2177). Vi skal ligeledes anføre, at efter Branddirektørens Opgivelse i 1899, vilde Gennemførelsen af en 24 Timers Vagttjeneste koste Kommunen en Merudgift af 77,462 Kr. Efter sammes Opgivelse kan Sagen nu gennemføres for ca. 46,000 Kr., naar det sker samtidig med, at Brandstationen i Brøndshøj tages i Brug, og Branddirektøren udtaler som sin Overbevisning, at en Forkortelse af Vagttiden vilde være baade heldig og ønskelig for Brandvæsenet.

Da Københavns Vandværk i 1860 toges i Brug, blev der oprettet 6 faste Brandvagter, nemlig: Nikolaj Taarn, Langebrogade, St. Kannikestræde, Gothersgade, Adelgade og Dronningens Tvergade. Vagttiden blev da fastsat til 48 Timer med paafølgende 24 Timers Fritid. I August 1870 overtog Københavns Kommune Brandvæsenet, den samme Vagtfordeling bibeholdtes og er endnu efter 36 Aars Forløb ikke forkortet, men er

25 m Taarndrejesteige, den saakaldte »elektriske Stige«. 1922.

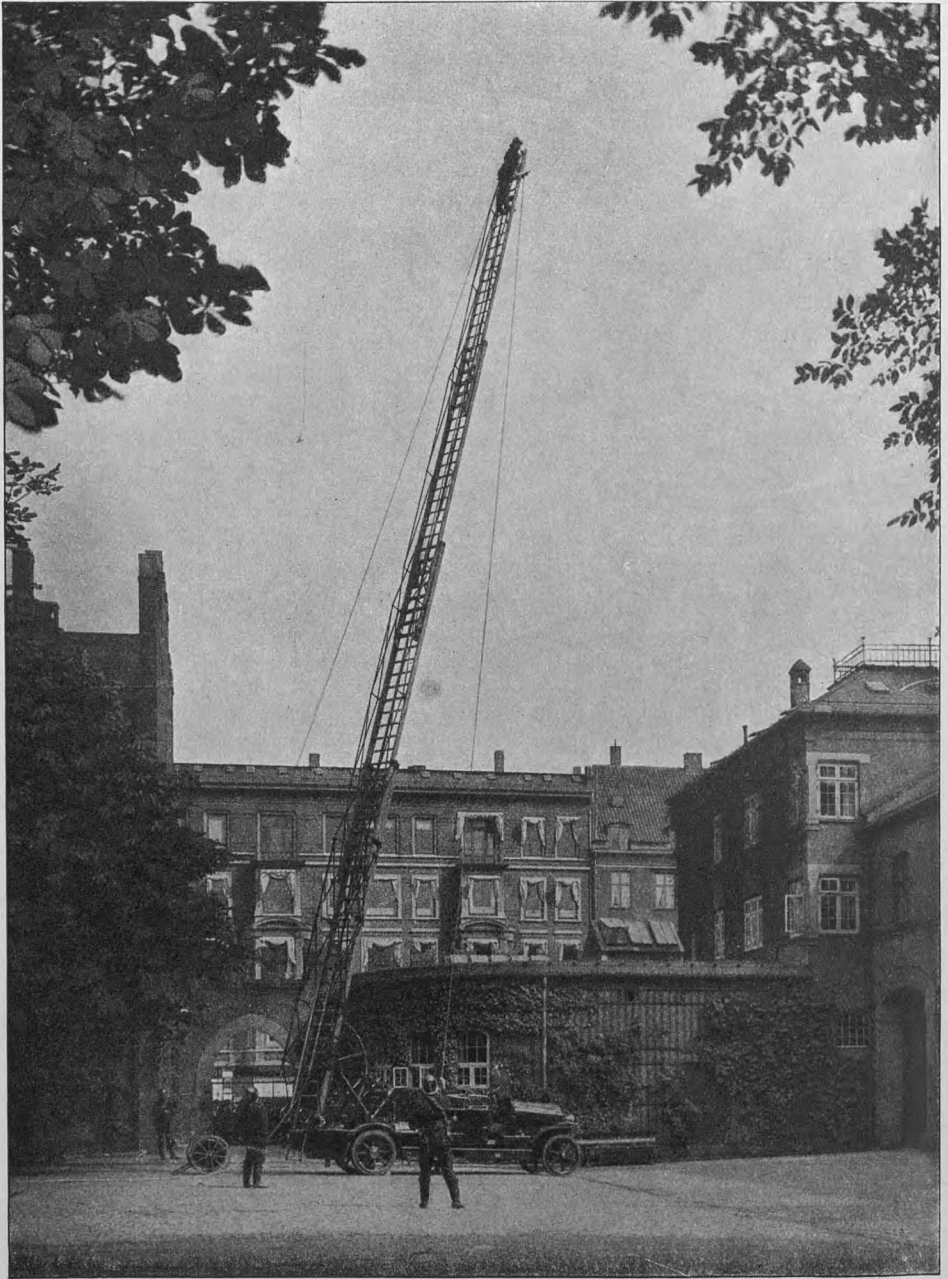
endog forlænget. Der blev saaledes i 1899 afgivet 7613 Theater- og Ekstravagter, i 1905 10,410, altsaa ikke saa faa flere, og denne Del af Tjenesten er i stadig Stigning. Da disse Vagter altid udføres i Fridøgnet, beskærer de efterhaanden som Antallet stiger vor knapt tilmaalte Fritid, og som et Eksempel skal vi anføre, at naar vor Vagttjeneste gennemsnitlig i 1898 var 17 Timer i Døgnet, er den nu 17½, altsaa en Forøgelse i modsat Retning, som der i nævnte Tidsrum har fundet Sted alle andre Steder, saavel hos offentlige som private Arbejdsgivere. Og ser vi paa de Funktionærklasser, der staa Brandvæsenet nærmest, har den ærede Kommunalbestyrelse været velvilligt stemt, naar der har været Tale om at forkorte Arbejdstiden, dels ved at indrømme flere Fridøgn, dels ved Forkortelse af den daglige Arbejdstid; kun Brandmandskabet er bleven staaende eller rettere, som foran vist, gaaet tilbage.

Nu er det meget rigtigt, at vi kan sove i Vagttiden, da det forbyder sig selv at være 48 Timer paa et Sted uden Hvile eller Søvn; men den Søvn, man faar paa Brandvagten om Natten, er ikke meget styrkende. For det første soves der al Tid med Tøjet paa (til Tider vaadt), for det andet findes der ingen Nat med uforstyrret Søvn, da der afgives Postture i Gaarden og Stalden, ligeledes Ambulancekørsel, foruden vor egentlige Hovedbeskæftigelse, at rykke ud til Ildebrande. For hver fulde Time kommer Vagten ind og kalder paa sin Afløser, det undgaas ikke at en eller anden vaagner ved denne Støj, og derved faar Nattesøvnen yderligere forstyrret, særlig for ældre Folk virker dette højest generende, og det er da ogsaa indlysende, at denne Tilværelse maa virke sundhedsnedbrydende. Af Aarets 365 Dage tilbringer vi de 243 paa Vagten, af de tilbageblevne 122 tilbringer vi de ca. 60 paa Theatrene til Kl. 11 à 12 Aften. Det viser sig ogsaa, at der er Bygningshaandværkere, som gaar til Brandvæsenet i daarlige Tider, men forlader dette, naar Arbejdsforholdene bliver bedre.

At den lange Vagttjeneste ikke er god i hygiejnisk Henseende, viser Sygestatistikken i Brandkorpset. Brandmandskabet underkastes en ret skarp Lægeundersøgelse ved Ansættelsen i Korpset, men dog er Sygelighedsprocenten ca. 13, og har enkelte Aar været oppe paa 15 %, medens Sygeligheden i Sygekasser for voksne mandlige Medlemmer er ca. 7 %. Brandmændene maa ogsaa gennemgaaende pensioneres i en temmelig ung Alder, saa det kan maaske blive et Spørgsmaal, om Kommunen ikke i det lange Løb stod sig ved at indføre en kortere Vagttid.

At den Arbejdsmængde, som vi yder Kommunen, ikke skulde være lige saa stor som andre af Kommunens Funktionærer, kunde maaske være rigtigt, hvis vi vil se en Snes Aar tilbage i Tiden, da blev der fortrinsvis ansat Skomagere eller Folk, som kunde udnytte deres civile Stilling paa Brandvagten, hvor de da havde Værksted, Lys og Varme, og hvor det ofte var ret vanskeligt at afgøre, hvad der var Hoved- og hvad der var Bierhverv, Brandvæsenet eller privat Beskæftigelsen. Men efterhaanden som Byen blev større, og der stilledes Krav om et fuldt ud moderne Brandvæsen i Lighed med Udlandets Storbyer, passede Skomagerstolen og Brandmanden daarligt sammen, og der ansattes ikke mere Skomagere i Brandkorpset, men kun Søfolk og Bygningshaandværkere. Efterhaanden fordrede Øvelserne med Redskaberne, Gymnastik, Renholdelse af Materiellet, Pasning af Brandhaner og Brandallærmer, Port- og Staldvagter, Kørsel med Ambulance (som fra ca. 300 Udrykninger er steget til ca. 1100 om Aaret), saa meget af Mandskabets Tid, at privat Arbejde maatte bortfalde og ikke mere spiller nogen Rolle som Bierhverv for Mandskabet.

At denne Udvikling er naturlig, ser vi godt, og det maa derfor ikke opfattes som om vi beklagede os over, at den ærede Kommunalbestyrelse har paalagt os Ambulancekørselen, dette ligger naturligt for Brandvæsenet, og finder den ærede Forsamling andre Opgaver, som vi kunde udføre, uden at skade vor egentlige Opgave, at bekampe

Den elektriske Stige, rejst og udskudt.

Ildebrande, skal vi med Glæde udføre disse. Vi tænker her nærmest paa, at Kommunalbestyrelsen organiserede et større Redningskorps, som kunde bruges ved mulige Jernbaneulykker eller større Ulykker af andre Arter, som kan indtræffe i en Storby.

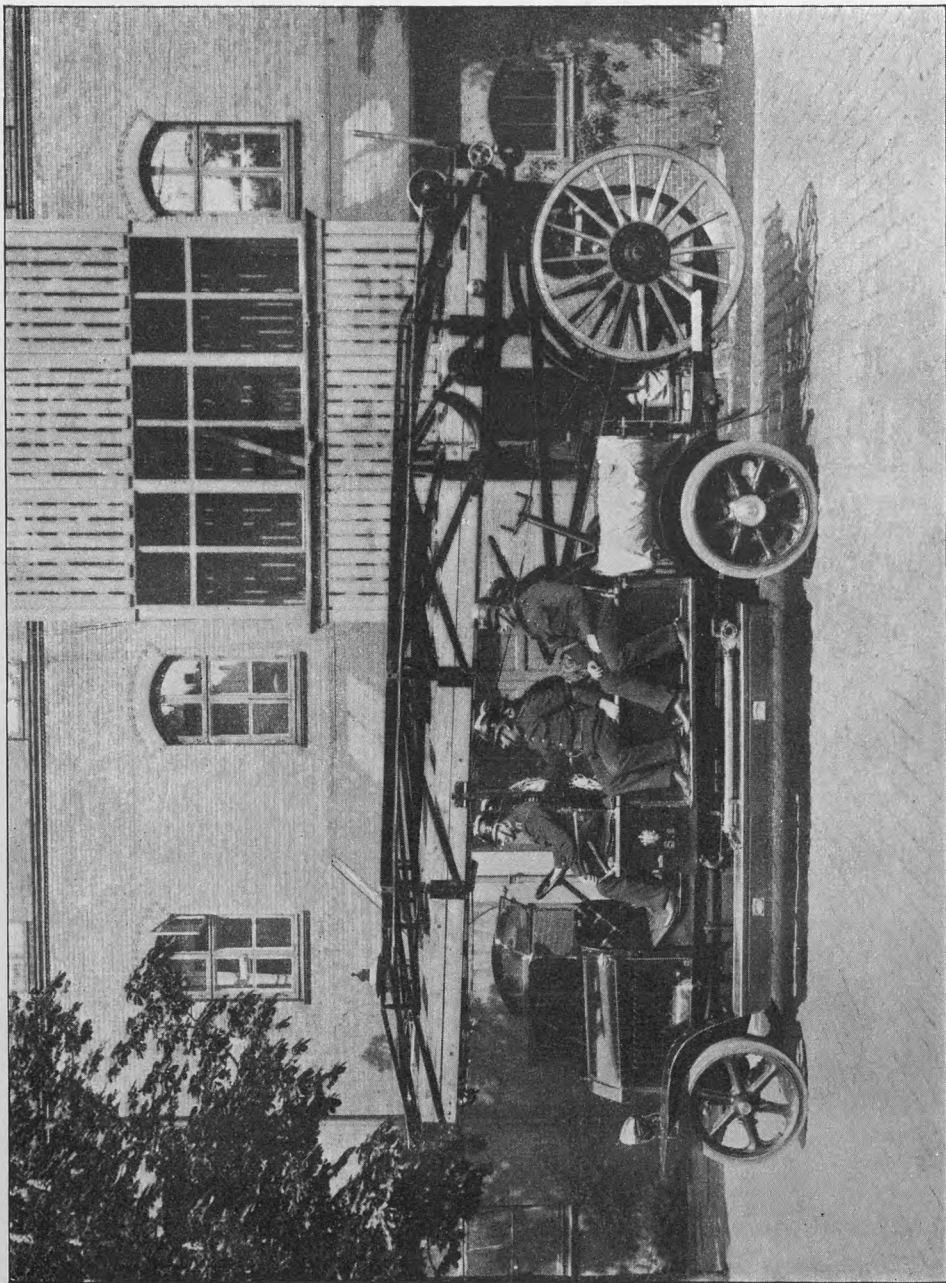
At vort Arbejde ikke er særlig legemlig Slid, som f. Eks. en Gasværksarbejders, maa vi erkende, men til Tider maa vi under vanskelige og sundhedsnedbrydende Forhold arbejde mere strengt end nogen anden Arbejder.

Naar den ærede Kommunalbestyrelse indrømmer vort Ønske om en 24 Timers Vagttid, vil dog den Tid, vi daglig er til Tjeneste, være ca. 14 Timer uden Afkortelse af Søn- og Helligdage, eller ca. 98 Timer ugentlig, under de nuværende Forhold ca. 122. I Almindelighed har Arbejdere og Funktionærer kun 50 à 65 Timer ugentlig. Resten af deres Tid kan de tilbringe sammen med Familien eller efter eget Ønske. Vi, derimod, har kun ca. 5 Aftener om Maaneden til vor Raadighed, og berøves derfor, under de nuværende Forhold, den Ret, som dog maa tilkomme alle Mennesker, at have nogen Fritid, som kan tilbringes hos vor Familie, og derved have nogen Indflydelse paa vore Børns Opdragelse.

Vi har valgt denne Form for at faa vore Forhold frem for den ærede Forsamling, fordi vi i de 8 Aar, Sagen har været fremme i Kommunalbestyrelsen, har set, at det kun har været et Mindretal af den ærede Forsamling, som har forstaaet Berettigelsen af vore Ønsker. Vi haaber herved at have gjort hele den ærede Kommunalbestyrelse forstaaeligt, at vort Ønske er berettiget, og at den lange Vagttid under de nuværende Forhold er baade sundhedsnedbrydende og uretfærdig, og haaber vi derfor, at vort Ønske om en forkortet Vagttid træder i Kraft naar Brandstationen i Brøndshøj tages i Brug.

Paa Organisationens Vegne
ærbødigst
BESTYRELSEN

Et Eksemplar af dette Andragende tilstilledes hver enkelt Borgerrepræsentant og samtidig rettedes der personlig Henvendelse til de forskellige politiske Partiers Ordførere. Paa daværende Tidspunkt havde Socialdemokraterne i Forbindelse med de liberale (det nuværende radikale Parti) Flertal i Borgerrepræsentationen, og ved disses Medvirken (omend de liberale nærede nogen Betænkelighed i Begyndelsen), gennemførtes Sagen, saaledes at Reformen traadte i Kraft den 1. Juli 1907. Tjenestetiden var dermed reduceret med en Trediedel til 84 Timer plus ca. 2 Timers Arbejde paa Fridage pr. Uge, eller ialt 86 Timers ugentlig Tjeneste. Den gældende Turnus blev herefter 1 Døgns Vagt efterfulgt af 1 Døgns Frihed mod tidligere 2 Døgns Vagt og 1 Døgns Frihed. Ved Reformens Indførelse blev Brandhaneeftersyn og Prøve af Brandalarmer paa ny udført paa Fridage, hvilket betød de foran nævnte 2 Timers Arbejde paa Fridage. Teater- og Ekstravagterne udførtes uforandret paa Fridage. Reformen tør vel nok betragtes som et af de allerstørste Goder, der nogensinde er opnaaet, og Brandpersonalet Taknemlighed mod de Partier, der gennemførte den, var dybtfølt og ægte. Næsten med eet Slag blev alt anderledes; de bøjede Rygge rettedes, de moralske Forhold bedredes, den strenge Disciplin var ikke mere saa nødvendig, kort sagt var der hermed ført Bevis for, at en kortere

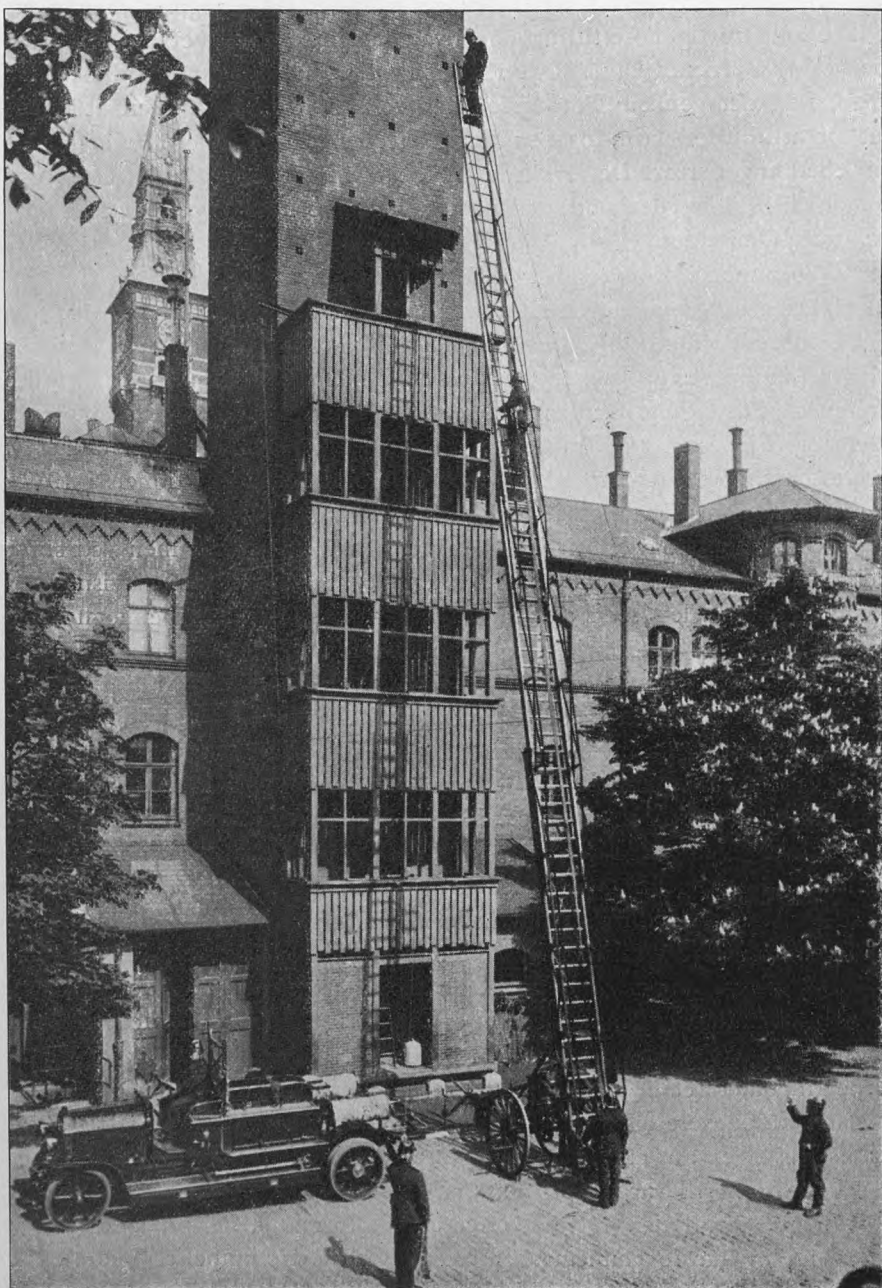

22 m Automobil Alprodsstige. 1924.

Tjenestetid virkede opmuntrende og stimulerende. Hvad Reformen betød for Hjemmene over en bred Front lader sig billigvis ikke opgøre; men svært er det ikke at gøre sig Forestilling om, hvad den maa have betydet ogsaa i Hustruernes og Børnenes Favør. — I 1915 forsøgttes det at komme endnu et Skridt fremad, idet der gennem Forbundet fremsendtes Krav om, enten at blive fritaget for at udføre Alarm- og Brandhaneeftersyn paa Fridage eller at faa Overarbejdsbetaling herfor. Det lykkedes ikke at faa nogen af disse Krav imødekommet. 1919 blev derimod det næste Gennembrudsaar paa dette som paa flere andre Omraader.

Paa Forbundets Kongres i Maj 1918 vedtoges et almindeligt Krav om 8 Timers Dagens Gennemførelse for alle Forbundets Medlemmer. Med denne Sag arbejdede Forbundets Ledelse saa ihærdigt, at det allerede paa den socialdemokratiske Borgerrepræsentantgruppes Møde den 18. November s. A. vedtoges at fremsætte Forslag om Gennemførelse af 8 Timers Dagen for Kommunens Arbejdere og Tjenestemænd fra 1. April 1919. Sagen gennemførtes takket være den Omstændighed, at det ved Valgene til Borgerrepræsentationen i 1917 var lykkedes at erobre Flertallet af Pladserne i denne Forsamling for Socialdemokratiet. Ganske vist havde Partiet ikke Flertal i Magistraten, men ved sin Indflydelse formaaede det at faa Magistraten til at følge sig. En uvisnelig Ære tilkommer derfor den socialdemokratiske Gruppe for dens Gennemførelse af denne den vigtigste Reform i Arbejderklassens Liv. Jublen herover var selv sagt stor i de mange Tusinde Hjem, der nød godt af dette Fremskridt.

Brandvæsenets Ledelse var ikke fra Begyndelsen af den Mening, at Udrykningspersonalet berørtes af 8 Timers Dagens Indførelse, men efter at Organisationen paa det bestemteste havde fordret, at ogsaa Brandfolkene blev delagtige i denne almindelige Arbejdstidsforkortelse, blev daværende Brandchef Mühlertz dog i enhver Henseende positivt indstillet. Brandchefens Forslag, som paa Grund af de særlige Forhold med Døgnvagtjeneste betegnede den yderste Grænse for, hvad Bevillingsmyndighederne vilde gaa med til, gik derefter ud paa at reducere Tjenestetiden til 72 Timer ugentlig. Paa den Generalforsamling i Organisationen, hvor dette Forslag blev forelagt, vakte det ikke lutter Begejstring blandt Medlemmerne, idet en betydelig Minoritet ønskede indført en 12 Timers Vagtjeneste efterfulgt af 24 Timers Frihed. Bølgerne gik under Drøftelserne til Tider ret højt, men til Slut blev Forslaget tiltraadt. Det fornødne Personale skulde herefter antages og uddannes en vis Tid. Det skal til Brandvæsenets Ros siges, at dette skete med stor Energi. Til 1. April 1919 lod det sig dog ikke gøre, dertil var Tiden for knap afmaalt. Den ændrede Vagtfordeling traadte først i Kraft den 1. Juni, efter at det fornødne Personale var antaget den 1. Maj og havde gennemgaaet en nødtørftig Uddannelse. Ved den nye Vagtfordeling bibeholdtes den hidtidige 24 Timers Vagturnus, men med Tilføjelse af et ekstra Fridøgn hver 14. Dag. Det er den Vagtfordeling, der er gældende den Dag i Dag, og hvorved der altsaa opnaaedes en Nedsættelse af

22 m Automobil Afprøvsstige, rejst og udskudt. 1924.

Tjenestetiden med 14 Timer pr. Uge fra 86 til 72 Timer, idet samtidig al Tjeneste ved Pasning af Brandhaner, Tilsyn med Brandalarmer og Brandredskaber bortfaldt. Herefter udføres saadan Tjeneste af det paa Vagt værende Personale; for Brandalarmernes Vedkommende henlagdes Tilsynet dog under Brandvæsenets Telegrafafdeling, der hertil antog særlige Brandalarmkontrolører.

I Slutningen af Aaret 1921 nedsatte Kommunen en saakaldt Sparekommission, der bl. a. havde til Opgave at beskæftige sig med Kommunens Økonomi i al Almindelighed. De Betænkninger denne Kommission afgav behandledes af Borgerrepræsentationen i Sommeren 1923. Kommissionen havde delt sig med Hensyn til en Række Forslag, der ønskedes gennemført, bl. a. gjaldt dette en Forlængelse af Arbejdstiden, hvor Kommunen ikke havde fulgt Staten i dens Gennemførelse af en Arbejdstidsforlængelse. Et Mindretalsforslag, stillet af Højre- og Venstregrupperne i Borgerrepræsentationen og tiltraadt af de radikale, gik saaledes for Brandvæsenets Vedkommende ud paa, at den Vagtordning, der var gældende fra 1907 indtil 1919, altsaa 1 Vagtdøgn vekslende med 1 Fridøgn, skulde genindføres. Dette Forsøg paa at borteliminere, hvad der for vort Vedkommende var blevet en Følge af 8 Timers Dagens Indførelse for andre Grupper, strandede heldigvis takket være det socialdemokratiske Flertal i Borgerrepræsentationen.

I 1939—40 var Organisationen og delvis Forbundet i forberedende Forhandlinger med Brandvæsenet om et af vor Organisation fremsat Forslag om Nedsættelse af Tjenestetiden til 60 subsidiært 63 Timer pr. Uge. Disse Drøftelser opstod i Forbindelse med Forhandlinger om et af Magistraten og De samvirkende Fagforbund rejst Spørgsmaal angaaende Indskrænkning af Overarbejde og Udligning af uundgaaeligt Overarbejde ved tilsvarende Frihed (Afspadsering). For vort Vedkommende, hvor Overarbejdet i Hovedsagen angaar Teater- og andre Sikkerhedsvagter, havde Organisationen erklæret sig interesseret i Udførelse af disse Vagter indenfor den normale Tjenestetid; men dette er ifølge Sagens Natur forbundet med store Vanskeligheder. Fra Brandvæsenets Side fremsattes forskellige Forslag til Afspadseringsordninger, som dog ikke formaaede at vinde Bifald hverken hos Brandmestre eller Brandmænd. Af disse Grunde søgte vi at kombinere den omhandlede Afspadsering med en Nedsættelse af Tjenestetiden. Forhandlingerne gik imidlertid i Staa, og Sagen løb ud i Sandet paa Grund af Besættelsestidens mange andre paatrængende Problemer, der bl. a. allerede paa det Tidspunkt havde medført en Udvidelse af Tjenestetiden i Form af Beredskabsvagter.

Med Virkning fra 1. April 1944 gennemførte Kommunen — i Lighed med Staten — en Ordning, hvorefter Fridagens Antal for alle Tjenestemænd, der ikke har over 3 Ugers Ferie aarlig, forøgedes fra 52 til 60 à 61 pr. Aar svarende til Antallet af Folkekirkens Søn- og Helligdage. Herved udlignedes Antallet af Fridage mellem de forskellige Tjenestemandsgupper uanset om de er beskæfti-

get i Virksomheder, der er i Drift eller ikke paa mellemliggende Helligdage (de saakaldte »skæve« Helligdage). Ordningen fik tilbagevirkende Kraft fra 1. April 1942 i Form af Efterbetaling, der for 11. Lønklasse (Reservebrandmestre m. fl.) udgjorde 300 Kr. og for 12. Lønklasse (Brandmænd) 275 Kr. Nyordningen med det forøgede Antal Fridage blev for Brandvæsenets Udrykningstyrkes Vedkommende fastsat til 4 ekstra Fridøgn pr. Aar, som saa vidt muligt tildeles efter Ønske i Løbet af hvert Regnskabsaar.

De opnaaede Fordele paa Arbejdstidens Omraade er saaledes — som det fremgaar af det her nævnte — af særdeles mærkbar Betydning; men standse herved er ikke muligt. I den kommende Tid vil det formentlig være opportunt og rimeligt at søge frem til næste Maalpæl paa hvilken der staar: 60 Timers ugentlig Tjeneste.

Ferien

I Tiden før Organisationens Dannelse og de nærmest følgende Aar kunde der efter Ansøgning tilstaaes Brandmænd og Kuske Frihed i indtil 4 Vagtdøgn aarligt, dog med den kedelige Tilføjelse: Saavidt Tjenesten tillod det. Denne Tilføjelse synes at have haft stor praktisk Betydning. Der var enkelte udvalgte, som var heldige og fik tilstaaet en samlet Ferie, og disse Lykkeriddere havde mærkværdigvis hvert Aar det samme Held. Blandt andet af disse Grunde virkede Ordningen ikke tilfredsstillende over en bred Front. I 1906 ansøgte Forbundet om en 14 Dages Ferie for samtlige sine Medlemmer; det blev afslaaet af Magistraten, der dog udtalte, at man intet havde imod en Ferieforlængelse, saafremt Tjenesten kunde omlægges saaledes, at det ikke medførte Merudgifter for Kommunen. Ved Organisationens Forhandling med Brandchefen lykkedes det derefter at faa fastslaaet, at den Ferie, som kunde tilstaaes Brandfolkene, var 7 Vagtdage, og ikke som tidligere praktiseret 7 Vagt- og Fridage under eet. Til denne Indrømmelse blev dog bibeholdt Tilføjelsen: Saavidt Tjenesten tillod det. Denne Bestemmelse i Forbindelse med den Kendsgerning, at Erstatningsstyrken var for faatallig og knapt nok forslog til Erstatning for sygemeldte, bevirkede, at fortsat kun nogle ganske enkelte opnaaede en samlet Ferie, medens langt de fleste enten maatte tage Ferien i flere Omgange, fordelt over hele Aaret — eller end ogsaa helt undvære Ferie. Der blev derfor i 1909 af Organisationen i Forbindelse med Sprøjteføernes faglige Forening indsendt et Andragende til Magistraten, vedføjjet den daværende Brandchefs anbefaling — om en Forøgelse af Erstatningsstyrkens Antal med 8 Mand, hvilket i nogen Grad vilde bøde paa Miséren. Imidlertid fratraadte Brandchef, Oberst Meyer efter Ansøg-

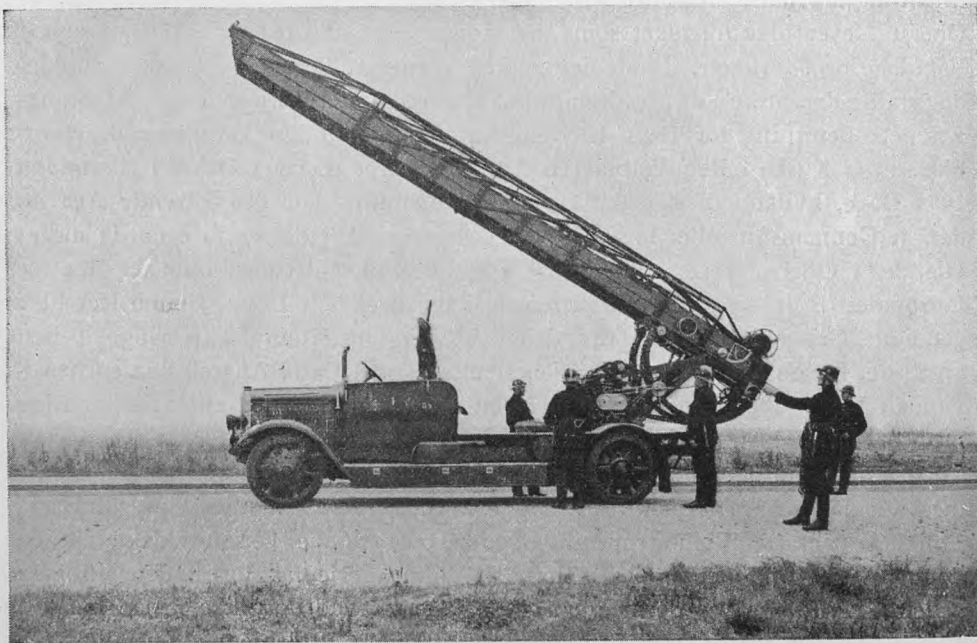
ning den 1. November, og Andragendet blev af Magistraten tilstillet hans Efterfølger E. Liisberg til Erklæring.

Fra Organisationernes Side optoges straks Forhandling med den nye Brandchef, men denne erklærede, at han ikke vilde anbefale Andragendet, da han af Magistraten havde faaet Paabud om at spare paa sit Budget. Denne Stillingtagen fra Brandchef Liisbergs Side varslede ikke godt — og i hele hans »Regeringstid« var Forholdet da ogsaa det, at Organisationen saa med den dybeste Mistillid paa hans Dispositioner. Fortolkningen af en 7 Dages Ferie, som af Oberst Meyer blev fortolket som 7 Vagtdage, blev af Liisberg fortolket som 4 Vagtdage og 3 Fridage. Trods denne Reducering af Feriedagene var Forholdet dog stadig det, at kun et Mindretal opnaaede en samlet 7 Dages Ferie. Af Brandvæsenets Beretning for 1909—10 fremgaar det, at ialt 251 Brandmænd, Hornblæsere og Kuske i Regnskabsaarets Løb har været tilstaaet Orlov i tilsammen 1564 Dage, hvilket vil sige 6,2 Dage i Gennemsnit. For det følgende Aar ses det, at Gennemsnittallet for Orlovsdage kun var 3,9; det er jo egentlig meget talende. I Oberst Meyers Tid havde Organisationen desuden opnaaet Ret for Personalet til at stille en Kollega for sig i indtil et helt Døgn. Denne Ret blev gentagne Gange bestridt af Brandchef Liisberg med den Motivering, at han ansaa det for en Omgaaelse af Feriebestemmelserne. Dette Angreb paa en hævdvunden Ret indberettede Organisationen til Forbundet, der efter Forhandling med Brandchefen atter fik denne Sag ordnet tilfredsstillende.

Efter at Forbundet forud havde søgt derom, vedtog Borgerrepræsentationen med Virkning fra 1. April 1914 at yde 2 Ugers Ferie til alle i budgetmæssig Lønklasse ansatte Tjenestemænd. Glæden over denne Ferieudvidelse fik en dobbelt Baggrund derved, at Retten til denne Ferie fastsloges; den tidligere kedelige Tilføjelse var dermed bortfaldet. Det varede dog ikke længe før nye Vanskeligheder opstod. Ved Krigsudbrudet i August 1914 hjemkaldtes alle ferierende Brandmænd telegrafisk, adskillige blev indkaldt til Militærtjeneste, og al Ferie blev stoppet for en Tid. Senere lempedes dette Stop noget, men de vedvarende Indkaldelser til Sikringsstyrken forhindrede dog helt til Sommeren 1916, hvor Styrken forøgedes med det fornødne Ekstramandskab, Brandpersonalet i at faa Ferie i Overensstemmelse med den af Borgerrepræsentationen forlængst vedtagne Beslutning. Det er Forbundet og den daværende socialdemokratiske Gruppe i Borgerrepræsentationen med Th. Stauning i Spidsen, der tilkommer Æren for at ogsaa denne Sag omsider blev løst tilfredsstillende.

I og med den 14 Dages Feries Indførelse var alle Knuder dog ikke løst. Ferietildelingen gav i en lang Aarrække herefter Anledning til megen og berettiget Kritik for i Særdeleshed den yngre Del af Styrken. Utallige Forhandlinger blev i den Anledning — særlig i Begyndelsen af Trediverne — ført mellem Brandvæsenets Ledelse og Organisationens Repræsentanter. Som Forholdene var tilrettelagt, var Ferietildelingen udstrakt over hele Aaret og var kun mulig inden for de Rammer, det til enhver Tid for Haanden værende Erstatnings-

personales Antal medgav. Da Erstatningsstyrken dengang var ganske ens Aaret igennem, og da denne Styrke først og fremmest skulde anvendes til at erstatte sygemeldte Kolleger, blev Ferietildelingen i høj Grad afhængig af Sygelighedens Omfang. Som Følge heraf var det umuligt at foretage Forhaandsberegninger over, hvor naar man kunne faa Ferie, og det enten man ønskede at faa den samlet eller delt i flere Portioner. Hele Ordningen var derfor præget af Usik-

Drejestige, Model 1929, med Stigen rejst.

kerhedsmomenter og Uberegnelighed, hvortil yderligere kom, at den blev praktiseret paa den Maade, at man tildelte 14 Dages Ferierne (lang Orlov) efter Anciennitet i Lønklasserne, altsaa efter Charge. Det medførte den ikke uvæsentlige Ulempe for den største Del af Styrken, at 10. Lønklasse kom i første Række, derefter 11. Lønklasse og til Slut 12. Lønklasse, uden at der toges forholdsvis Hensyn til Antallet af Personer i hver af disse Lønklasser. Det er indlysende, at da 12. Lønklasse (Brandmænd) er langt den talstærkeste, var det denne, det gik ud over, og da ganske særlig den yngste Del. Med Fremholdelse af, at Brandmændene maatte have et lige saa berettiget Krav paa at faa Ferie i Sommermaanederne, som af nærliggende Aarsager var de mest eftertragtede, paaviste Organisationen Gang paa Gang, at Opretholdelse af en saadan Ordning var urimelig og uholdbar i det lange Løb. Drøftelserne i Forbindelse med denne Paavisning førte bl. a. til, at Brandvæsenets Kontor i 1931 udarbejdede en Oversigt for tildelt Ferie i Aarene 1929 og 1930 omfattende Personalet i 10., 11. og

12. Lønklasse. Af denne Oversigt, der dog kun omfattede Maanederne April—September samt December (der ogsaa var en eftertragtet Feriemaaned), fremgik det, at Personalet i 10. Lønklasse, i Maanederne Juni, Juli, August og December i udstrakt Grad havde opnaaet Ferie paa Bekostning af 12. Lønklasse, medens den mellemliggende 11. Lønklasse havde faaet, hvad den procentvis tilkom. Med al ønskelig Tydelighed blev det hermed fastslaaet, at Organisationens, paa hvis Henstilling Brandchefen havde fremskaffet Oversigten, havde Ret i de ofte udtalte Formodninger i saa Henseende.

Videre Undersøgelser førte til Konstatning af at gennemsnitlig ca. 35—40 Mand af en Styrke paa ca. 385 Mand opnaaede Ferie (lang Orlov) i Juli Maaned. Da Begæringerne om lang Orlov altid laa langt over de omhandlede Tal, kunde det deraf udledes, at det — med den til Raadighed værende Erstatningsstyrke — var Maksimum for Antallet af Ferier, der kunde tildeles. De helt igennem urimelige Forhold, der Aar efter Aar tvang et meget stort Antal Kolleger med helt op til 15—20 Aars Tjenestealder at forære deres Chancer for Sommerferie til mere alderstegne Kolleger, først og fremmest endda dem, der var avanceret, ansaa Organisationens var en lidt for smart Form for »Kammeratskab«, som ikke burde opretholdes. Men som med saa meget andet maatte Jordbunden ogsaa her tilberedes paa hensigtsmæssig Maade, forinden det første Frø til en Nyordning kunde have Udsigt til at slaa Rødder. — Efter forud at have ført Forhandlinger med Brandmestrenes Klub derom, fremsendte Klubben og Organisationens i Fællesskab under 3. August 1934 til Brandchefen et af Organisationens daværende Formand, E. Rasmussen, udarbejdet Forslag til en Nyordning af Ferieforholdene. Dette Forslag indeholdt en Række detaillerede og dokumenterede Paavisninger af, at Brandvæsenets Erstatningsstyrke var for lille til at dække Ferierstatningen tillige med en Række faste Erstatninger og Tabet ved Sygedage. Ved en Efterprøvning af disse Paavisninger kom Brandvæsenet til det Resultat, at naar den vedtægtsmæssige Ferie skulde dækkes af Erstatningsstyrken, maatte Ferien normalt strække sig over 11,3-af Aarets 12 Maaneder, altsaa bogstavelig talt over hele Aaret. Organisationens Forslag gik derfor ud paa, at Brandvæsenet søgte Bemyndigelse til i Stedet for at ansætte nye Brandmænd efterhaanden som der blev Stillinger ledige ved sædvanlig Afgang, at ansætte et vist Antal paa een Gang. Af bange Anelser for de med en saadan forlods Ansættelse forbundne Merudgifter begrænsede vi os til at lade Forslaget gælde for Sommerhalvaaret fra 1. Maj, nærmere bestemt saaledes, at der pr. denne Dato ansattes 6 Mand, hvis første og nødtørftigste Uddannelse kunde være tilendebragt den 1. Juni, hvorefter de skulde indgaa i Vagtstyrken. Derved vilde der kunne tilstaa nogen mere Ferie i de egentlige Sommermaaneder; men der ud over pegede vi paa, at en saadan Ordning tillige vilde have den Fordel, at de nyansatte fik en samlet og dermed mere systematisk Uddannelse end den der blev den enkeltvis antagne til Del, samt at de derefter fik Adgang til Deltagelse i Pladsøvelserne Sommeren igennem. Beregnet paa den forannævnte Maade vilde

der ganske vist som Helhed kun naas, at der medgik 10,5 Maaneder (mod hidtil 11,3) til at gennemføre Ferien, idet vi regnede med Afgang af gennemsnitlig 1 Mand pr. Maaned, hvilket jo vilde sige, at der den 1. Juni kun var 5 Mand ekstra, 1. Juli 4 Mand o. s. fremdeles. Den med dette Forslags Gennemførelse forbundne Udgift anslog Brandvæsenet til ca. 4000 Kr. Imidlertid følte Brandvæsenet sig saa tiltalt af selve Forslagets Princip med forlods Ansættelse af Brandmænd, at man af flere Grunde ønskede Forslaget udvidet til at omfatte

Afprodsstige, Model 1930, under Afprodsning.

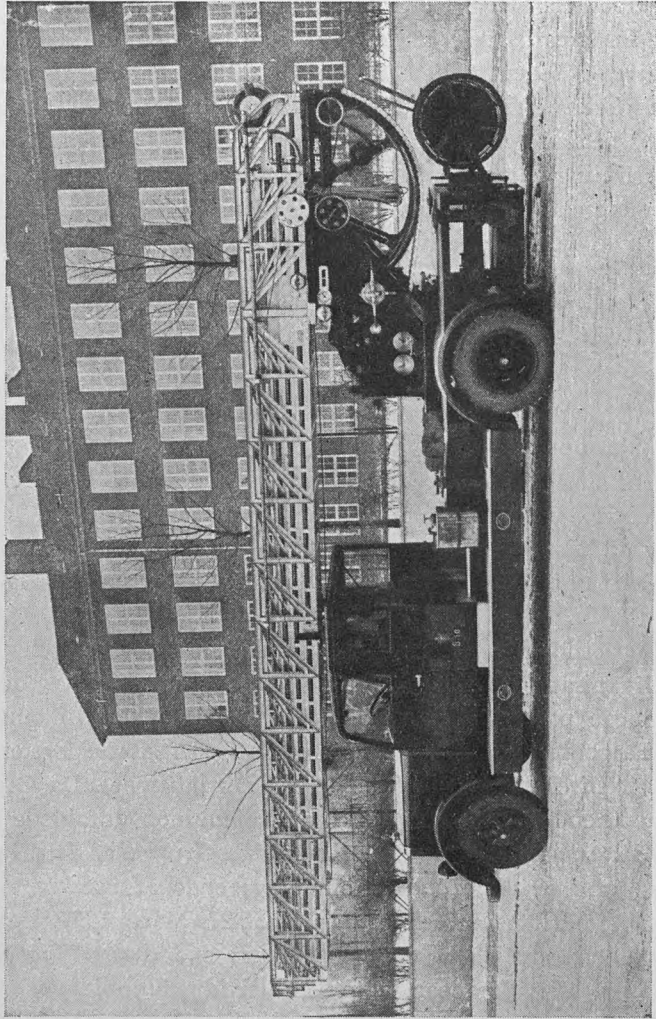
den beregnede normale Tilgang af 12 Brandmænd om Aaret. Derved voksede Merudgiften ganske vist til ca. 17,000 Kr. i Stedet for 4000 Kr., men Organisationen gav med Glæde daværende Brandchef *Friis* sit Bifald til Fremme af denne Udvidelse — den dermed forbundne Risiko for en større Modstand hos Bevilingsmyndighederne taget i Betragtning. Sagen gik imidlertid igennem denne Skærsild uden større Vanskeligheder, og der blev derfor i Overensstemmelse med Brandvæsenets Budget for 1935—36 fra den 1. Maj 1935 antaget 12 Mand paa een Gang i Modsætning til tidligere, hvor Antagelserne skete efterhaanden som Pladsledighed forekom. Med denne Nyordning, der i sine Grundlinier bestaar endnu, skabtes ikke alene gunstigere Ferievilkaar for Vagtstyrken som Helhed, men ogsaa fordelagtigere Vilkaar set fra Brandvæsenets Synsvinkel først og fremmest derved, at de nyantagne Brandmænd herefter faar en samlet Uddannelse paa den ved Brandvæsenet — paa daværende Tidspunkt — nyoprettede Skole. Dertil kom, at der samtidig — med Tilslutning fra Brandmestrene — blev gi

vet Afkald paa det System, som de avancerede hidtil havde levet højt paa, nemlig Fortrinsret jo højere Lønklasse man var i, et System der f. Eks. medførte den aabenlyse Urimelighed, at en Brandmand med 35 Aars Tjenestealder forgæves søgte samlet Ferie i Sommeren 1934.

Den næste Ændring i forbedrende Retning skete som Følge af et nyt Ferieregulativ, der traadte i Kraft 1. April 1939 — 25 Aar efter Udstedelsen af Kommunens første Ferieregulativ. Ved dette Regulativ bestemtes, at Ferien — stadig 2 Uger skal gives i Tiden mellem 2. Maj og 30. September, dog med Adgang for Institutionscheferne til at imødekomme særlig begrundede Ønsker om Ferie helt eller delvis paa anden Tid af Aaret. Principalt skal Ferien gives i Sammenhæng; men en Deling kan ske, naar der fremsættes særlig begrundet Ønske, idet dog Deling i mere end 2 Dele kun kan indrømmes af Magistraten. De omhandlede Ændringer af Ferieregulativet førte til en Omlægning af hele Brandvæsenets Ferieordning, hvorved Maanederne Maj—September opdeltes i Perioder, ialt 9, inden for hvilke de enkelte Roder tildeles Ferie efter et nærmere fastsat Turnussystem. Med denne Nyordning tilvejebragtes omsider fuld Ligestilling uden Hensyn til Alder samt det hidtil savnede, at man i god Tid faar Rede paa, hvornaar Ferien tildeles; en af de værste Anker mod den hidtidige Praksis var dermed faldet bort.

Et Tilløb til Forringelse af Ferieordningen fremkom i Vinteren 1940, men blev forhindret ved Organisationens og Forbundets Indgriben. Magistraten bestemte nemlig uden videre, at der ikke maatte ske Nyantagelser af Brandmænd. Med andre Ord maatte Brandvæsenet ikke antage de ca. 12 Mand, der ved Budgetaarets Begyndelse den 1. April 1940 normalt var Brug for. At dette vilde gaa ud over Ferietildelingen var ganske uundgaeligt, og paa en direkte Forespørgsel fra Organisationen svarede Brandchefen da ogsaa, at han over for Magistraten vilde pege paa, at der vedrørende den Personalet tilkommende Ferie burde søges Dispensation fra de i Ferieregulativet fastsatte Bestemmelser ved Henvendelse til Direktoratet for Arbejds- og Fabriktilsynet. Da Organisationen ikke kunde anerkende det berettigede i, at Kommunen udfoldede Sparebestræbelser paa en saa smaalig Maade over for en lille Gruppe af dens Personale, anmodede vi i Marts 1940 Forbundet om omgaende at iværksætte en absolut Modstand mod Ændringer i Ferieregulativet af 27. Marts 1939, hvorved Brandpersonalet vilde faa særlige og ringere Vilkaar end øvrige Tjenestemænd og Arbejdere. Vi pegede tillige paa, at en midlertidig Stopning af Tilgangen af Brandmænd forekom os at staa i den slettest mulige Relation til Tidens Begivenheder og den Indsats, der antagelig forventedes af Brandkorpset under Katastrofeforhold. Af disse Grunde stemplede vi den af Magistraten trufne Afgørelse som hvilende paa et fundamentalt urigtigt Grundlag. Da disse Synspunkter fremholdtes over for Borgmesteren for Magistratens 4. Afdeling oplyste denne, at hans Ordre til Brandchefen var dikteret af politiske Grunde som Følge af den foreliggende Nødvendighed for Indførelse af Beparelser. Vore Repræsentanter

paaviste, at den Besparelse, Ordren vilde medføre, paa Grund af de Nyansættelser, som Afgang i Løbet af Aaret vilde gøre paakrævet, vilde blive væsentlig mindre end af Borgmesteren paaregnet, og desuden vilde vi, hvis Brandvæsenet i Arbejds- og Fabrikdirektoratet søgte Dispensation fra Ferieloven, ikke give

Automobildrejetige, Model 1934. (Lillebætsbroen).

Tilslutning til en saadan. Borgmesteren lovede derefter at overveje de saglige Grunde, der talte imod at fastholde den givne Ordre. Resultatet af Borgmesterens Overvejelser fremkom aldrig som Svar paa vor Henvendelse paa anden Maade, end at Sagen af sig selv gik i Orden ved, at de pr. 1. April sædvanlige Nyansættelser foretoges omkring den 20. samme Maaned.

Endnu en Géne vedrørende Ferien opstod, da Brandvæsenet fra den 16. April

1942 som et Led i etablerede Beskyttelsesforanstaltninger til Afværgelse af Følgerne ved Luftangreb oprettede et forhøjet Beredskab. Dette medførte bl. a., at der af den normale Vagtstyrke udtoges 20 Mand til Besættelse af lige saa mange Hjelpebrandvagter hvert Døgn i Tiden fra Kl. 20 til Kl. 6. De paagældende fungerede som Vagtførere for Hjelpevagternes C.B.-Mandskab. Der ud over blev en Del af Brandpersonalet beordret til ligeledes i Tiden fra Kl. 20 til 6 — at udføre Ekstratjeneste paa Brandstationerne paa deres Fridage, medens en anden Del skulde give Møde ved Flyvervarsling (Luftalarm). Paa Grund af Mandskabsmangel, som fremkom ved de 20 Mands Udtagelse af Vagtstyrken, bestemte Brandvæsenet samtidig efter indhentet Tilladelse fra Magistraten, at den Personalet tilkommende Ferie indtil videre kun kunde tildeles i reduceret Omfang, nærmere bestemt med ca. Halvdelen af den normale Feries Varighed. Af denne Grund og med Henviisning til Feriens Betydning for Personalet — ikke mindst som Følge af den forøgede Arbejdstid — indbragte Organisationen Sagen for Forbundet med Henstilling om at medvirke til, at der i den forestaaende Feriesæson blev ydet fuld Ferietildeling. Det tilføjedes, at man var bekendt med, at Brandvæsenet efter Opfordring fra Magistraten havde foretaget Beregninger over, hvor stor en Forøgelse af Styrken, der var nødvendig, for at fuld Ferietildeling kunde opnaas. Ved Forbundets Henvendelse til Magistraten blev det bekræftet, at man forberedte en Ordning med Antagelse af 28 Mand som foreslaaet af Brandvæsenet til løs Ansættelse i Ferietiden, hvorefter de ved dennes Udløb omkring 1. Oktober vilde blive afskediget. I Henhold hertil gik Sagen i Orden omkring Midten af Juli Maaned; men ved Brandvæsenets derpaa følgende Udbud af denne midlertidige Ansættelse som Ferieafløser, lykkedes det kun at faa 25 Mand til at reflektere. Disse blev omgaaende indkaldt til en nødtørftig Uddannelse og indgik derefter i Vagtstyrken, saaledes at der dermed var skabt Mulighed for at yde den faste Styrke fuld Ferietildeling i den resterende Tid. Med denne relativt tilfredsstillende Udgang paa Sagen var der dog ikke raadet Bod paa den Ulempe, det var for en Del af Styrken, at Ferien blev delt som Følge af den halverede Ferie i Feriesæsonens første Tid.

Fra den 1. April 1944 opnaaede Statens Tjenestemænd en Udvidelse af Ferietiden, og paa Linie hermed indgik Københavns Kommune paa at yde 3 Ugers Ferie efter 18 Aars Tjeneste og det fyldte 42. Aar. Det betød naturligvis en Fordel for et Antal Kolleger; men Betingelsen om 18 Aar og det fyldte 42. Aar ansaas ikke tilfredsstillende. Den med Kommunen truffne Aftale gjaldt kun Ferieaaret 1944-45, men blev uændret forlænget for Ferieaaret 1945-46 i Forbindelse med nogle Ændringer i Ferieregulativet i øvrigt. Ved Lønrevisionen i 1946 blev Mindstealderen for Ansættelse som Tjenestemand saavel ved Staten som Kommunen nedsat fra det 24. til det 21. Aar; og i Konsekvens heraf nedsattes Aldersgrænsen for Retten til 3 Ugers Ferie fra 42 til 39 Aar. Organisationernes oprindelige Krav gik paa Ret til 8 Ugers Ferie efter 10 Aars Tjeneste uden nogen Aldersgrænse, saa dette Hovedønske var stadig ikke opfyldt. Det er det heller

ikke endnu; men i Sommeren 1947, hvor der mellem Magistraten og Organisationerne blev truffet Aftale om visse Ændringer i Ferieregulativet, blev Ferien bl. a. for vor Organisations Medlemmer fastsat til 3 Uger efter 12 Aars Tjeneste i Kommunen. Med denne Bestemmelse tør det siges, at vi ogsaa paa Ferieomraadet er naaet et godt Stykke fremad.

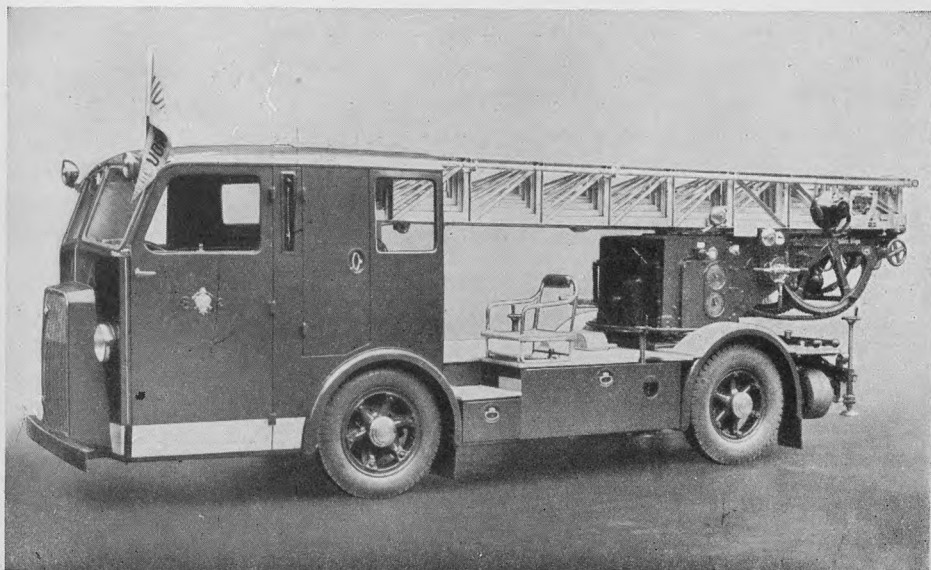
Reglementer

Paa snart sagt alle Livets Omraader bestaar der Love og Anordninger for hvad man maa og navnlig, hvad man ikke maa — og i saa Henseende danner Brandvæsenet ingen Undtagelse. Tværtimod har man her fra de ældste Tider været særdeles vel forsynet med Reglementer, Lydighedsparagraffer, Straffebestemmelser o. lign., og for at give Nutiden og Fremtiden et lille Indtryk fra den Tid, hvor Brandvæsenets Reglementer var en omtrent nøjagtig Kopi af »Lærebog for Hærens Menige«, skal her fremdrages nogle Træk fra det Tjenestereglement paa 162 Sider, som var gældende i Københavns Brandvæsen fra 1895 indtil det lidt efter lidt under den første Verdenskrig og senest pr. 1. Januar 1919 smuldrede væk, fordi dem det angik nægtede at efterleve det. Der havde forud været udtalt utallige Ønsker om en Revision af Reglementet, og der var ogsaa arbejdet dermed fra Personalets Side gennem en lang Aarrække — men Brandvæsenets Ledelse var uimodtagelig for Ændringsforslag. Der maatte i dette som i næsten alle andre Anliggender paa den Tid sættes Magt og politisk Indflydelse bag Reformkravene.

Dansk Arbejderbevægelses Fører gennem mange Aar, afdøde Statsminister *Th. Stauning*, havde i 12 Aar fra 1913 til 1925 Sæde i Københavns Borgerrepræsentation, og om den betydelige Indsats han øvede her som andetsteds, hvor han virkede, har ogsaa vor Organisation gode Minder. Til Belysning af et enkelt Led i denne Minderække — det her omhandlede Emne — skal fra de let gulnede Blade i Borgerrepræsentationens trykte Forhandlinger fra 1915 fremdrages nogle Synspunkter, som Stauning under Behandlingen af Forslaget til Københavns Kommunes Budget for 1916–17 udtalte om Brandvæsenets dagældende Tjeneste- og Øvelsereglement, hvis militære Tilsnit han i nogle tørre Bemærkninger karakteriserede paa træffende Maade, ligesom han pegede paa den ildsete Korpsbefaling B, en Slags Straffeliste, der oplæstes for den samlede Styrke. Synspunkterne fremsattes i Mødet den 22. November 1915, hvor Stauning som Ordfører for den socialdemokratiske Gruppe, efter at have gennemgaaet en Række af Budgettets Bilag, der paa Grund af den raadende Krigssituation var præget af Dyretid, bl. a. udtalte, at »han derefter skulde vende sig til et Om-

raade, hvor en lille Reform, der kan gennemføres uden Udgift, vilde møde Paaskønnelse hos den Kreds, den angaar«.

For Københavns Brandvæsen eksisterer der, sagde Stauning, et *Tjenestereglement*, som er overordentlig forældet. Det er et ret stort Værk, det indeholder 289 Paragraffer, og han skulde ikke trætte Forsamlingen med at oplæse det. I dette Reglement findes en Række mærkelige Forklaringer, Paabud o. s. v. For Eksempel er der nogle meget lange Forklaringer om, hvorledes Brandmændene skal børste deres Tøj. Det kunde for saa vidt være udmærket, men han fandt

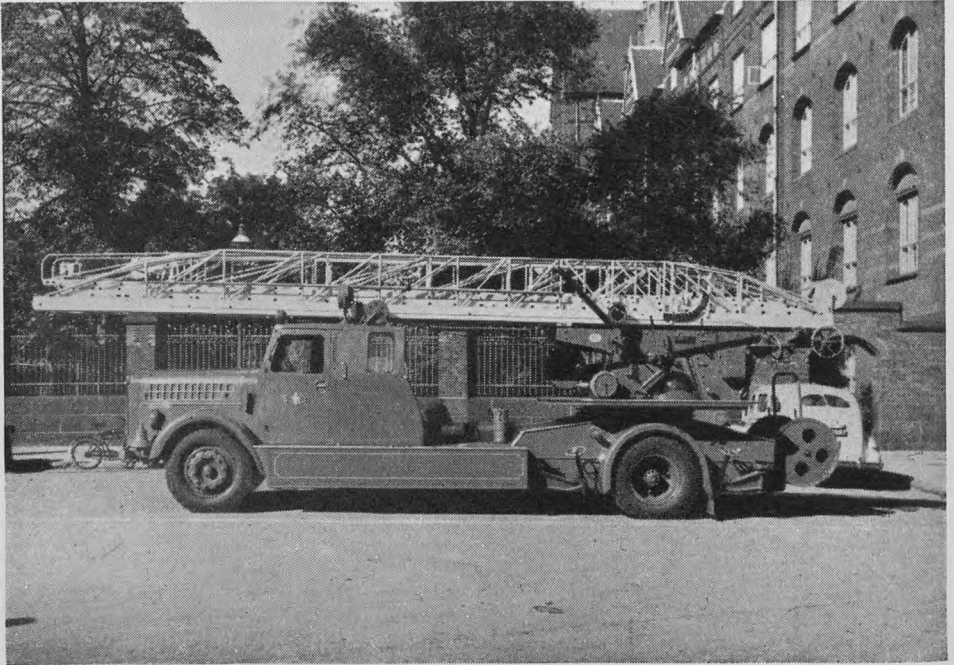

22 m Drejestige. 1939. (Pekingeseren.)

det ikke nødvendigt, at det staar i et Tjenestereglement, som om der var Tale om en Flok Skoledrenge. Der er Paabud om, at «paa Frakke, Benklæder og Kappe afgnides Smuds og Stænk, naar de er blevet tørre.» Dernæst skal Klæderne udbankes, og ved Udbankningen skal man sørge for ikke at træffe Knapperne. Det bestemmes, hvorledes Fedtpletter skal behandles, og hvad der skal anvendes dertil. Noget saadant kunde udmærket godt staa i et eller andet Opslag, men at skrive det i et Reglement for voksne Folk, var at drive det for vidt. En Paragraf lyder saaledes: »Fodtøjet renses for Snavs med en Træpind eller med Ryggen af en Kniv.« Skulde det virkelig være nødvendigt i et Tjenestereglement at have en saadan Bestemmelse. Muligvis var det nødvendigt for 200 Aar siden, nu ikke.

Foruden disse ret uskyldige Fornøjelser, som Reglementet byder paa, er der, udtalte Stauning videre, mange andre Bestemmelser, som er mindre uskyldige, og som Folkene ialt Fald føler sig i høj Grad generede af. Foruden den nævnte

Bibel, Tjenestereglementet paa 289 Paragraffer, findes der en anden, omtrent lige saa omfattende, som kaldes *Øvelsesreglementet*. Det indeholder ligeledes adskillige Ting, som antagelig af en prøjsisk Løjtnant vilde anses for rene Lækkerbidskener, men som med deres militære Tilsnit ingenlunde var nødvendige eller gavnlige for Københavns Brandvæsen. Der er et langt Afsnit, Afsnit 7, som angaar Eksercitsen. Man skulde tro, det var udstedt for en Rekrutskole, hvor det gælder om at gøre Rør paa behørig Maade, staa ret, se lige ud, træde af

Københavns Brandvæsens sidste Nyerhvervelse, en engelsk Merryweather Staalstige.

og alle den Slags Ting, som nu engang anses for nødvendige for en Rekrutskole og for militære, men som dog næppe skulde være nødvendige overfor Borgere i Byen, fordi de tilfældigvis er kommet i Tjeneste under Kommunen og fungerer som Brandmænd.

Det er en bekendt Sag, heller ikke ubekendt for Forsamlingen, fortsatte Stauning, at der er en stærk Harmе, navnlig overfor en vis Del af dette Eksercitsafsnit, det, som angaar Hilseligten. Herom hedder det: »Hilsen skal udføres med god Holdning, idet der ses frit paa den, der hilses. Der hilses ved, at Manden hurtigt, i en flad Bue fremefter, fører den højre Haand op til Skyggen af Hovedbedækningen. Haanden holdes naturligt strakt med samlede Fingre, Haandleddet svagt bøjet, Haandens indvendige Flade vendt nedad og Albuen saa vidt muligt i Højde og Linie med Skuldrene. — Staar Brandmanden stille

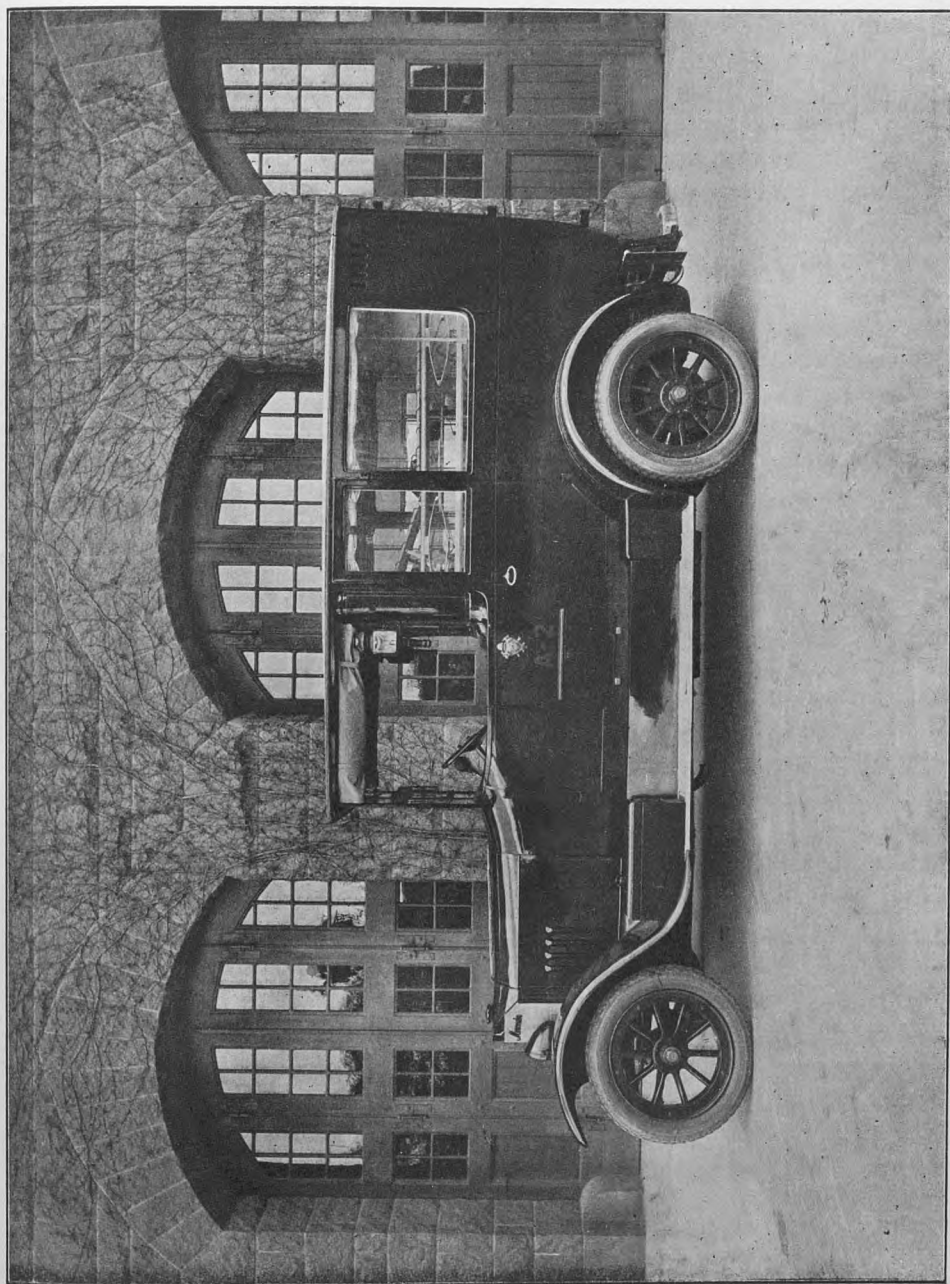

Merryweather Stige fuldt udskudt.

og en overordnet gaar forbi, gøres Front og Retstilling indtages, forinden Hilsen afgives. — Er Brandmanden i Bevægelse, udfører han Hilsenen i almindelig Gang, idet dog venstre Arm holdes som i Retstillingen. For Kongen og Kongehusets Medlemmer gøres Holdt og Front, og Hilsen afgives som ovenfor beskrevet. — Brandmanden udfører sin Hilsen i mindst 5 Skridts Afstand fra den, der skal hilse, og ophører med sin Hilsen nogle Skridt efter at have passeret vedkommende. Er Brandmanden i civil Paaklædning, hilser han ved at aftage Hovedbeklædningen med højre Haand og føre den ned til Siden«. Der er forskellige Regler for, hvorledes Brandmanden har at forholde sig, hvis han bærer noget under Armen o. s. v., men formentlig havde Forsamlingen, udtalte Stauning, faaet tilstrækkeligt ved denne Prøve paa den smukke prøjsiske Stil, som er indført i dette Hilsereglement for Københavns Brandvæsen. At noget saadant skulde være nødvendigt, var ganske utænkeligt. Efter at Forsamlingen havde hørt de af ham fremdragne Prøver, var den sikkert i Almindelighed enig med ham i, at det vilde være rimeligt at reformere lidt paa disse to Reglementer.

Men det er ikke alene i Reglementerne, fortsatte Stauning, men ogsaa med Hensyn til *Uniformen*, man har søgt at efterabe Militæret i visse Lande saa meget som muligt. Det gælder navnlig Sprøjteførere og Maskinassistenter, der for ikke længe siden har faaet nogle meget pralende Ærmedistinktioner — han turde ikke nævne, hvad de lignede med disse Ærmedistinktioner. Der er indenfor Brandmændenes egen Kreds et almindeligt Ønske om at faa disse guldprydede Ærmer gjort noget mindre pralende, og han vilde anbefale, at man imødekom denne overordentlig billige Fordring og sparede alt dette Guld, der sidder paa Ærmerne. Det vilde maaske i kommende Tider kunne formindske Skatten med nogle Procent, og hvorfor ikke stryge Guldet af Ærmerne paa Brandmændene, naar ingen sætter Pris paa det, fremfor at belemre Borgerne med store Skatter? Man kan, hvis man endelig skal have særlige Prydelser til Sprøjteførere og Maskinassistenterne, faa dem billigere. Brandmændene havde førevist ham en beskeden Prydelse til at sætte paa Skuldrene, som de ansaa for mere praktisk end det, som nu anvendtes paa Ærmerne. De ønsker meget en Forhandling om dette Spørgsmaal, for at de kunde blive fri for Ærmedistinktionerne.

Endvidere, fortsatte Stauning, eksisterer der under Brandvæsenet noget, som kaldes *Korpsbefaling B*, som er meget ildeset. Det er en Slags Straffeliste, som oplæses for det samlede Mandskab. En saadan Skrivelse kan f. Eks. indeholde Meddelelse om, at der er tilstaaet Brandmandskabet et Gratiale for Assistance ved en Brand i en Provinsby, at der er indgaaet forskellige Bidrag til en Julefest, samt Numre og Navne paa forskellige Brandmænd og Sprøjteførere, som er idømt Bøder eller tildelt Advarsler, Reprimander for forskellige Forseelser. Formentlig var det en beskeden Fordring fra Brandmændenes Side med Hensyn til deres Forseelser at blive behandlet paa samme Maade som andre Funktionærer. Det er ikke almindeligt, at der, naar en Mand paa et Kontor, i en Forretning eller paa et Værksted, har begaaet en eller anden Forseelse og faaet

»Mercedes« — Ambulance 1921.

sin Reprimande derfor af Chefen, derefter oplæses en saakaldt Korpsbefaling, hvori det meddeles, at Nummer det og det med det og det Navn har faaet den og den Straf for den og den Forseelse. Forseelser og Fejltrin begaas antagelig indenfor alle Institutioner, og at de skal paatales, er der intet at indvende mod, og ingen vil heller have noget at indvende mod, at Chefen for Brandvæsenet overfor Synderen foretager den Afstraffelse, som er hjemlet, eller den Paatale, som er naturlig, men dermed bør det ogsaa være nok. — Hvis en Mand har faaet en Advarsel for et eller andet Forhold, er Advarslen i sig selv intet ved Siden af dette, at det for hele det samlede Mandskab læses op, at han har faaet den. Hvis han, fordi han er kommet for sent til eller er gaaet udenfor under Teatervagten og for lignende Forseelser er idømt en Bøde paa 5 Kr., er dette forsaa vidt Straf nok, men Straffen bliver mangedoblet ved at oplæses for Mandskabet med megen Højtidelighed, saaledes som det foregaar med disse Korpsbefalinger. — Stauning vilde derfor henstille til rette vedkommende, om det ikke var rimeligt at imødekomme de stærke Ønsker, der i længere Tid havde været fremme blandt Brandmændene paa disse Omraader. Det vilde ikke koste noget, men vække Glæde og Paaskønnelse, og paa Reformen med Hensyn til Ærmedistinktionerne kunde der endda spares noget.

— — —

Staunings Kritik virkede utvivlsomt efter sin Hensigt, men til syvende og sidst var det dog Organisationens Generalforsamling, der i December 1918 gennem Vedtagelsen af en Resolution, som af Forbundet gjordes til Genstand for Forhandling med Brandchefen, slog Bunden ud af de latterlige militære Efterligninger ved simpelthen at forlange dem afskaffet ved Maanedens Udgang. Det er ogsaa utvivlsomt, at disse Spørgsmaals heldige Løsning, efter de var trukket saa kraftigt op, i udstrakt Grad skyldes daværende Brandchef Mülertz forstandige Handlemaade. Han gjorde sit til at faa Stridspunkterne ud af Verden, og det sammen med at Stauning havde banet Vejen for Reformerne i Magistraten og Borgerrepræsentationen betingede det for Organisationen tilsigtede Resultat, at nogle rudimentære Bestemmelser viskedes ud, som man tørrer en Tavle ren. Dermed var Brandmændene at betragte som Tjenestemænd i et borgerligt Korps.

— — —

Det er egentlig egnet til at undres over, at man herefter i en lang Aarrække kunne leve Livet uden Reglementer, men det var faktisk Tilfældet. Der blev simpelthen ikke udleveret Reglementer af nogen Art; man klarede sig alene med Korpsbefalinger og Cirkulærer, der gav Retningslinier vedrørende de enkelte Problemer efterhaanden som de meldte sig. Det blev i Aarenes Løb til en omstændelig Materialesamling — i Særdeleshed for en nyansat — at arbejde sig igennem, og for en menig Brandmand var der overhovedet ingen Adkomst dertil. Der var derfor adskilligt, deriblandt den tekniske Udvikling af Ildebrands- og Ambulancetjenesten og den stærkt tiltrængte systematiske Ud-

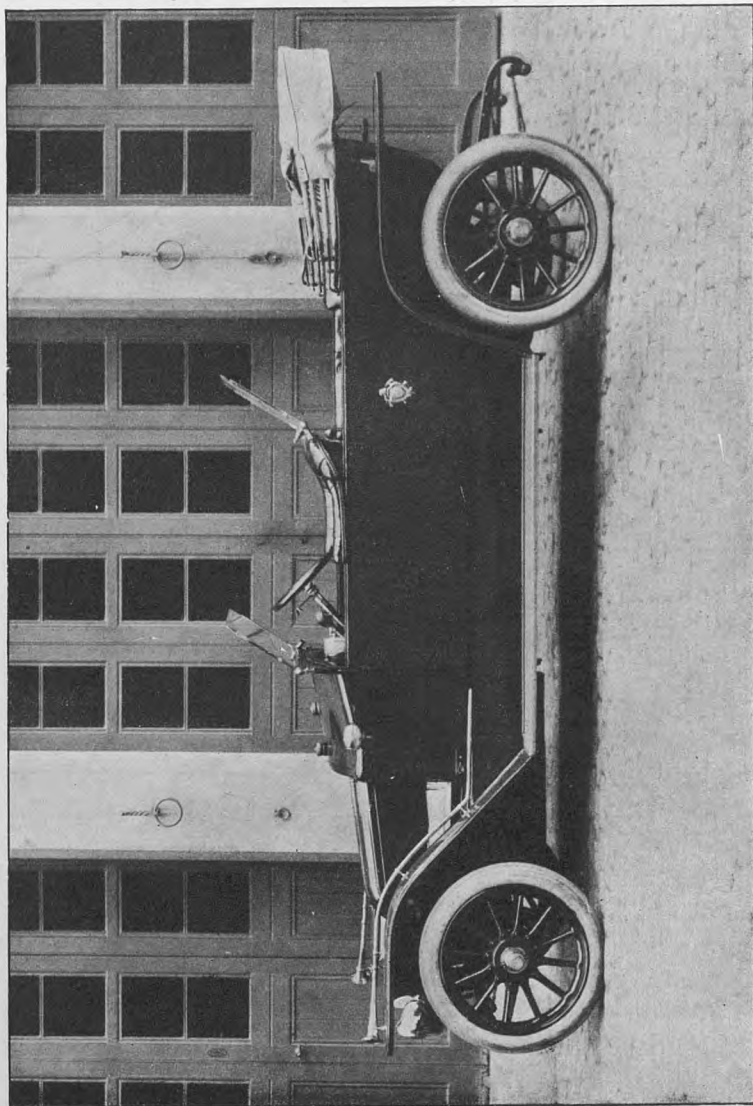
dannelse, der kom i Gang i Form af Brandskolen, der efterhaanden tilraadede at faa tilvejebragt nogle Bestemmelser, som kunde skabe fornøden Klarhed og Vejledning for *alle* Korpsets Medlemmer. Et Reglement i den rigtige Udformning bør jo nemlig i sig selv være en Vejledning, en Rettesnar, som alle har at rette sig efter, og det skal derfor have Berøringspunkter til flere Sider, altsaa ikke ensidig fastslaa de menige Brandmænds Pligter.

Ambulancevogn, Model 1939.

Af disse Grunde blev det efterhaanden, ogsaa af Organisationens ledende Mænd, anset for at være af Betydning, at der tilvejebragtes virkelige Vejledninger. Resultatet blev, at der i Efteraaret 1935 forelaa dels et Reglement for Ildebrands- og Ambulancetjenesten og dels et Tjenestereglement. Disse Reglementer var udarbejdet af et Udvalg bestaaende af Vicebrandchefen og 3 Brandinspektører, og der var medgaaet flere Aar til Udarbejdelsen. Organisationen var holdt uden for dette Forarbejde, hvad der allerede af psykologiske Aarsager var en Fejlvurdering fra Ledelsens Side. Selve Udformningen af Reglementernes Indhold havde Organisationen saaledes ikke haft noget med at gøre, men der blev givet os Adgang til at stille Ændringer dertil, af hvilke en Del ogsaa blev taget til Følge. Ved Reglementernes Udsendelse blev en Del Kritik dog uundgaelig, det gjaldt i Sædeleshed Tjenestereglementets Bestemmelser om Pligter og Rettigheder. Men ærlig talt, hvem vil tro, at man uden videre kan fastlægge »Love«, der af flere Hundrede Mand vil blive modtaget med stiltiende eller demonstrativt Bifald. Og da der samtidig med Bestemmelsernes Ikrafttræden tillige opstod en Del Fortolkningsspørgsmaal, førte det til Indkaldelse af en Ekstra-Generalforsamling, hvor baade Helheden og en Række Detailler drøftedes. Generalforsamlingens Stilling kan lettest karakteriseres ved at sige, at den

langt fra var rosende, hverken overfor Brandvæsenet eller Organisationens Bestyrelse. De Ting, man særlig hæftede sig ved, blev derefter forhandlet med Brandvæsenets Ledelse, som udviste nogen Generøsitet ved Afgørelsen af enkelte

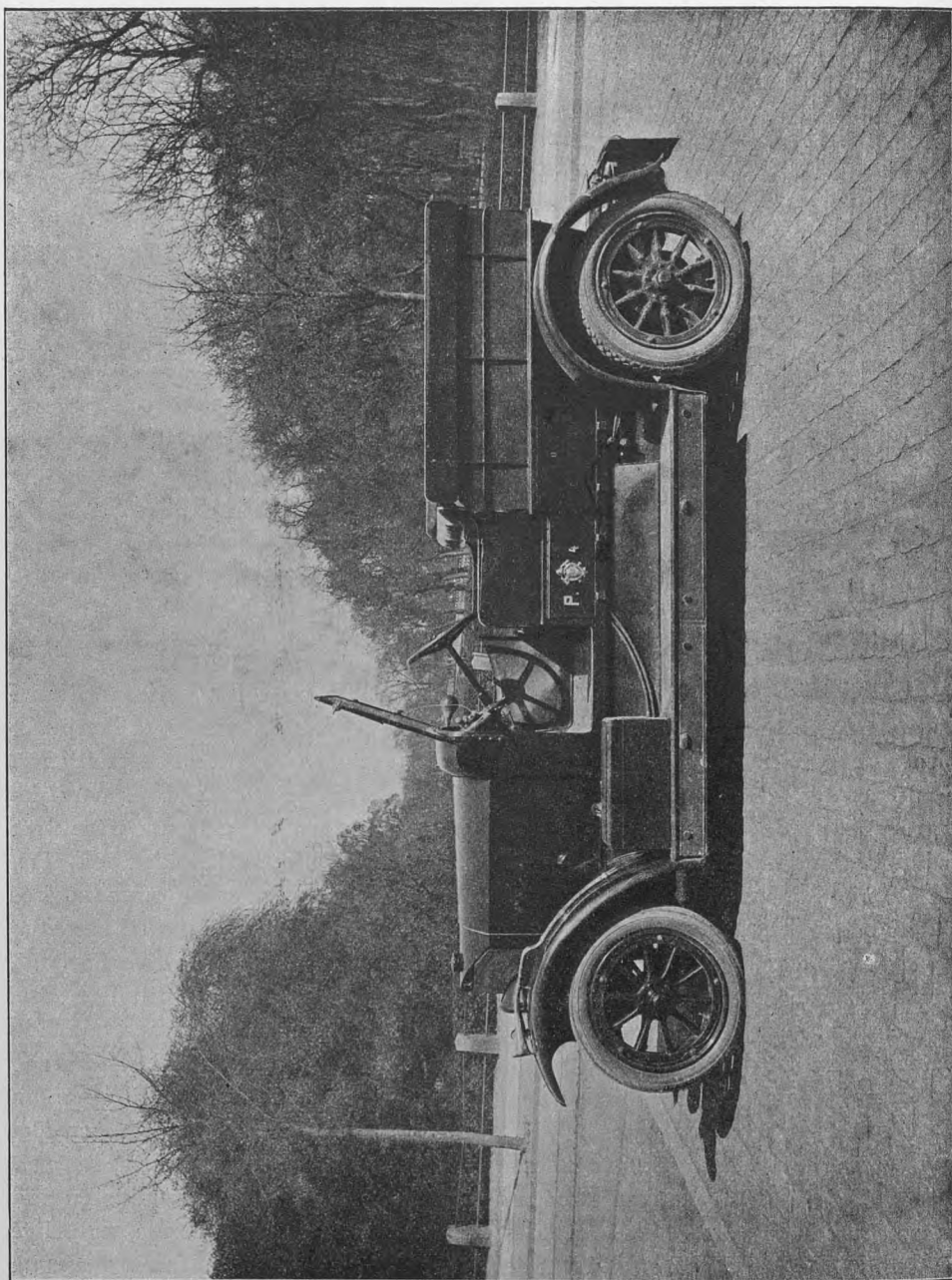
Personautomobil, 1913.

Spørgsmaal, som tidligere var mødt med Afslag. Den ganske utvivlsomt noget overdrevne Reageren, der gjorde sig gældende over for de nye Bestemmelser, lagde sig dog snart. Det gik som under saa mange andre Forhold her i Livet, der skulde lidt Tilpasningsevne og Behændighed til inden det omsider gik gnidningsløst. Et Reglement hverken kan eller skal efterleves strikte, det bør

derfor ikke betragtes som andet end det det er — en Rettesnor og Vejledning. Selve Reglementets Bogstaver er døde, men de omhandler det levende Liv, som hver Dag rører sig paa en Brandstation. Stirrer man for meget paa Bogstaverne, saa stivner Bevægelsesformerne med Fare for at det hele bliver farveløst, lidenskabsløst og brandkedeligt, og det er jo ikke Meningen. Paa den anden Side kan vi hver især gennem det Samliv og det Fællesskab, vi formaar at udvikle ved daglig at færdes sammen, stimulere Disciplinen og den rette Korpsaand og derved tillige dæmme op for Kværulering, af hvad Art den end maatte være. Det Frisind, der i en lang Aarrække faktisk har eksisteret i Københavns Brandvæsen er ikke beskaaret af reglementariske Bestemmelser i og for sig, og naar en Indskærpning og Stramning lejlighedsvis forekommer paa enkelte Punkter, er det værd at erindre sig den simple Naturlov, at der opstaar ingen Virkning uden Aarsag.

Disciplin - Korpsaand - Samarbejde

Som det er fremgaaet af det foregaaende Afsnit er Prøjseraanden i Brandkorpset forlængst udslettet. Den oprindelige Metode til Uddannelse af Brandmænd og den over for dem anvendte Tone gik ud paa Knægtelse af Personligheden, at gøre den enkelte til et blot og bart Nummer i Geledet, til et viljeløst Redskab, der for alt i Verden endelig ikke maatte tænke selvstændigt, men blot havde at adlyde sine overordnede, blindt følge deres Ordre. Denne Form for Disciplin, der i al sin Enkelthed gaar ud paa, at Folk blot skal holde Kæft, Trit og Retning, er vist nok udmærket at anvende, naar det drejer sig om aandelige Analfabeter, der skal dresseres til at foretage ganske bestemte Ting til bestemte Tider, men det er en Form, der hører hjemme under mere primitive Forhold, end vi skulde leve under herhjemme. Det er Organisationens umistelige Ære, at den traadte enigt og stærkt op herimod og fik ændret de daværende Tilstande; men det maa ikke glemmes, at det successive Bortfald af Klasseforskelle og de ændrede sociale Forhold ogsaa har bidraget sit dertil. Man kan spørge om Disciplin er noget klanderværdigt? Vist ej! Ogsaa i vore Dage tales der en Del om Disciplin, men alle forstaar ikke det samme ved dette Begreb, der er saa nær forbundet med hvad der kan karakteriseres ved Udtrykket: Korpsaand. En god Korpsaand og en sund Disciplin hører naturlig sammen. Den sunde, naturlige Disciplin bygger paa, at enhver kender og paa bedste Maade udfører sine egne Pligter og forstaar at vurdere og respektere de øvriges Opgaver og Pligter. Den Mand, som er tilbøjelig til at overvurdere sig selv og undervurdere sine Kamme-

Daimler-Mercedes 45 HK Char-a-banc Personvogn til 8 Personer. 1920.

raters eller over- eller underordnedes Arbejde, mangler en væsentlig Egenskab for at kunne udfylde sin Stilling, hvad enten han er Brandmand eller har en anden Stilling i Samfundet. Den Form for Disciplin, som bør være den fremherskende, kan derfor bedst karakteriseres ved Forstaaelse, Takt og Høflighed. Enhver maa kende sin egen Begrænsning.

Det er ganske klart, at hvor en Opgave kun kan løses ved fleres Samvirken, som det er Tilfældet med Brand- og Ulykkestjenesten, maa der være en Ensartethed i Optræden, en Indordning under en Helhed, men denne Samvirken kræver ikke en slavisk Underkastelse, men netop en Forstaaelse, dels af Maalet, dels af Helheden og dels af den enkeltes Ansvar. Føler den enkelte dette Ansvar, og det skal han ufravigeligt, faar man en hel anden Samvirken, end hvor denne kun opnaas gennem den enkeltes Ordre og de andres slaviske Adlyden. Selvfølgelig vil der være Tilfælde, hvor den underordnede ikke kan være orienteret om Helheden, men for det første er det forholdsvis sjældent, man i Brandvæsenet kommer ud for en saadan Situation, og for det andet gør det i disse enkeltstaaende Tilfælde heller ikke saa meget, naar der eksisterer det rette Forstaaelsens Sammenspil mellem overordnede og underordnede.

Det er vist nok en meget udbredt Opfattelse her til Lands, at Frihed og Demokrati ikke kan forenes med Disciplin, idet mange Mennesker endnu ved Disciplin forstaar noget militærisk, noget tvungent, noget, der er i Strid med selve det at være fri Borger i Landet. Det er en meget uheldig Misforstaaelse — og meget mærkelig, fordi Forudsætningen for Frihed jo netop er Disciplin. Det er ikke alene Diktaturstater, der har Brug for Disciplin, men lige saa vel Demokratier. I det hele taget har Disciplin intet at gøre med Regeringsformen. Intet moderne Samfund kan administreres uden en gennemført Disciplin. Alle de mange Love vilde ikke kunne gennemføres uden Disciplin. Mon Fagforeningerne, in casu vor egen Organisation, vilde have haft nogen videre Betydning, hvis de ikke havde sørget for en god Disciplin? Nej, det hele er blot et Spørgsmaal om at faa Øje paa Problemstillingen, og det er den, at Tiden nu stiller ganske andre Krav til Disciplin og Selvdisciplin end for en Menneskealder siden. Under Mottoet: Frihed under Ansvar, maa den *indre* Disciplin (Selvdisciplin) styrkes og oparbejdes samtidig med at al den meningsløse *ydre* Disciplin (Kadaverdisciplin) bekæmpes. Thi Disciplinen i et moderne Samfund hviler paa Solidaritetsfølelsen, ikke paa Autoritetskravet. Autoriteten kommer som et naturligt Resultat, hvis Disciplinen hviler paa et rigtigt Fundament. Den bygger ikke paa Pligten til absolut blind mekanisk Lydighed overfor foresatte, men paa den gensidige Ansvarsfølelse, Respekt og Tillid. Disciplin er ret beset det samme som Samfundssind, og kan i denne Forbindelse sidestilles med Korpsaand.

Det er i Organisationens egen Interesse, at de disciplinære Forhold er tilfredsstillende, at Korpsaanden holdes paa et højt Niveau, og at Arbejdsforholdene er gode. De overordnede maa være fortrolig med denne Udvikling og i

Samarbejde med Korpsets Tillidsmænd søge at udnytte de Muligheder, der findes inden for Rammen af de af politiske og bevilgende Myndigheder afstukne Rammer vedrørende sociale og humanitære Forhold m. v. Det skal villigt indrømmes, at den overordnede tekniske og administrative Ledelse bærer sin Del af Dagens og Bedriftens Byrde, men en Del af denne Byrde bør fornuftigvis være Hensynet til det dem underlagte Personale, for hvis Ve og Vel paa Arbejdspladsen den overordnede har et Førstehaands Ansvar. Vi kan med Tilfredshed og Erfaringens Tyngde fastslaa, at saadan Ansvarsbevidsthed har været og fortsat er et fremherskende Kendetegn hos Flertallet af Brandvæsenets ledende Mænd. Vi tilføjer, at hvad vi saaledes har konstateret er rigtigt med Hensyn til Ansvar for den, der er højere paa Straa, naturligéís ogsaa har Gyldighed for den lavere placerede. Af disse Grunde har Samarbejdet mellem Brandvæsenets Ledelse og Organisationens Tillidsmænd, da den første spændte Tid var overstaaet, siden formet sig paa bedste Maade og været præget af Saglighed og positiv Vilje til at skabe noget godt og holdbart med det Formaal at faa Tjenesten til at foregaa til gensidig Tilfredshed.

— — —

Som omtalt andetsteds var Forholdet mellem Brandvæsenets Ledelse og Organisation i de første Aar fulde af Spænding og Sprængstof, men da daværende Brandchef, Oberst Meyer, nødtvungent havde affundet sig med det uundgaaelige, Organisationens Eksistens og dens efterhaanden anerkendte Medtaleret, modtog han derefter Organisationens Repræsentanter paa den faderlige Maade,

»Den sidste Parades ved Brandchef Meyers Afgang den 1. November 1909.

der var ham egen, og forhandlede de Sager, der fremdroges, sagligt og med Velvilje. Forholdet udviklede sig endog saa godt og tillidsfuldt i Oberstens sidste Aar, før han den 1. November 1909 tog sin Afsked, at Organisationen i Fællesskab med Sprøjteførrernes faglige Forening og Brandfolkernes Understøttelsesforening hylkede ham med et Fakkeltog den 16. November, som Udtryk for den Agtelse og Hengivenhed, man nærrede for ham, der i saavel Tanke som Tale altid havde kaldt Brandfolkene sine Børn, der nok skulde holdes strengt, men hvis Vel han dog altid havde haft for Øje. Oberstens Svar paa de Hyldestord, der ved den Lejlighed bragtes ham, skal have haft omtrent følgende Ordlyd: »Ja! Ja! Børn, jeg skal gerne indrømme nu, at dengang I dannede jeres Forening, blev jeg meget opbragt; jeg syntes, at man derved viste mig Mistillid. Jeg syntes selv, at jeg altid havde varetaget det mig underlagte Mandskabs Tarv paa bedste Maade, og at jeg derfor ikke havde fortjent denne Mistillid. Saa havde jeg jo ogsaa mine Instrukser fra Magistraten med Hensyn til, hvad jeg skulde og maatte gøre, men jeg har siden da ærligt bestræbt mig paa at forstaa den nye Tids Bevægelser og Tanker. Og efter at jeg har sat mig grundigt ind i dette, maa jeg give Jer Ret, det vil sikkert blive den kommende Tids Vej, og jeg har, saa gammel jeg er, resolut taget Konsekvenserne, og det vil I dog vide, ikke senere lagt Jer nogen Hindringer i Vejen for jeres Arbejde, tværtimod har jeg hjulpet Jer, hvor det har været muligt. Jeg beder Jer nu tage jeres gamle Chefs Hilsen med Jer ud til jeres Medlemmer tillige med en Tak for godt og loyalt Samarbejde«.

Af det her fremholdte vil det forstaaes, at Oberst Meyer havde opnaaet en stor Popularitet hos Brandfolkene gennem sin godt 25-aarige Funktionstid som Brandchef, og at Oberstens Følelser for Brandmændene til Gengæld var varme og præget af sand Menneskekærlighed. Obersten døde i Juli 1921 og ved hans Baare paraderede Organisationens Banner og Brandfolkene dannede Æresvagt. Efter et Ønske, som Oberst Meyer havde udtalt i levende Live, oprettede hans to Børn, Overretssagfører K. A. Meyer og Hofjægermesterinde Lilly Steensen-Leth, et Legat paa 5000 Kr., hvis Renter udbetales med 2 Portioner a 100 Kr. hver Jul til Enker efter underordnede Tjenestemænd i Københavns Brandvæsen. I Bestyrelsen for dette Legat har bl. a. Organisationens til enhver Tid valgte Formand Sæde.

Til Brandchef efter Oberst Meyer udnævntes den tidligere Vicebrandchef E. Liisberg, og hans Forbindelse med Korpset sluttede ved hans Død efter et pludseligt Sygdomsanfald den 24. Maj 1916. I Liisbergs Chefperiode var Forholdet til Organisationen meget spændt, og Organisationen nærrede den dybeste Mistillid til ham. Da Liisberg indtil videre er den eneste af de ledende Mænd i Korpset, Organisationen ikke har kunnet føle blot den mindste Ærbødighed for, tør det antages, at han enten bevidst har ønsket at gøre en saa bemærkelsesværdig Figur eller ganske har manglet Evnen til at komme i Kontakt med sine Folk.

Daværende Vicebranchef C. Mülertz blev næste Branchef indtil han paa Grund af vaklende Helbred trak sig tilbage den 31. Oktober 1930. Allerede fra

Organisationens ældste Banner, indviet i 1903.

Begyndelsen af Mülertz' Funktionsperiode genoprettedes det gode Tillidsforhold mellem Chef og Organisation, saaledes som det kendtes fra de sidste Aar af Oberst Meyers Periode. Det bør saaledes noteres, at Mülertz straks efter sin

Tiltrædelse brød den hidtidige Praksis med at lade Organisationens Tillidsmænd staa op under Forhandlingsmøderne. De blev herefter altid budt en Stol, en lille men mærkbar Reform, som forstaaeligt nok værdsattes af de af Organisationens Tillidsmænd, der indtil da havde maattet staa op i timevis — som den taalte Part. Den siden da gældende Praksis, at Forhandlingerne føres mellem ligeberettigede Parter, blev derved understreget. Om Mülertz' som Korpsets Chef lød der ved hans Afgang kun Lovord fra Organisationens Side. Det kom til Udtryk bl. a. gennem Overrækkelsen af en Gave tillige med en kalligraferet Adresse samt ved en Hyldestartikel i »Brandmanden«.

Den daværende Vicebrandchef A. E. Friis blev Mülertz' Efterfølger som Brandchef indtil sin Død den 23. April 1936 efter en kort forudgaaende Sygdomsperiode. Nogle Maaneder før havde Friis fejret 40 Aars Jubilæum som Brandofficer, og baade ved den Lejlighed og i en Nekrolog »Brandmanden« bragte ved hans Bortgang, udtrykte Organisationen sin Taknemlighed og Anerkendelse af hans Væren og Færden iblandt os, og for det gensidige Tillidsforhold mellem ham og Organisationen, der saa udtalt raadede ogsaa i hans Periode som Korpsets Chef.

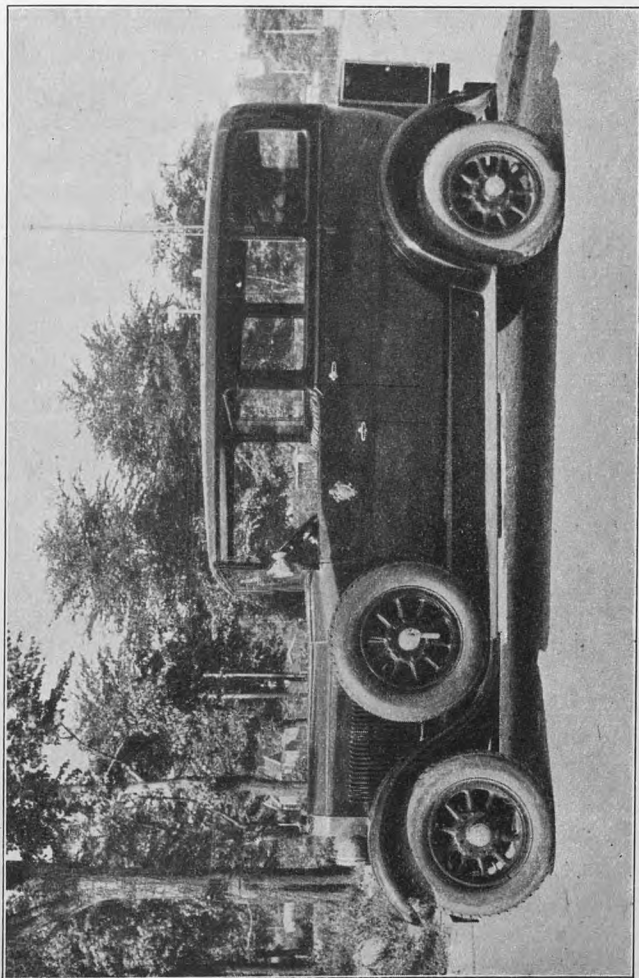
Den følgende — og nuværende — Brandchef blev daværende Brandinspektør Dr. techn. P. Vinding, der i de Aar, han har siddet i Chefstolen, har ydet sin Tribut til Samarbejdets Udøvelse, og har været Initivtageren til eller Formidleren af en Række Reforme, som Organisationen har hilst med Glæde. I Vinding har Korpset en Chef, der sammen med Vicebrandchef P. Holm, under hvis Ressort bl. a. den daglige Tjeneste og Personalesagerne henhører, i Reglen viser Forstaaelse for de Fremstillinger Organisationen kommer med. Af disse Grunde erkender Organisationen gerne, at Brandvæsenet er en god Arbejdsplads.

Med Brandvæsenets øvrige ledende Mænd kan Organisationen ogsaa glæde sig ved at have et udmærket Samarbejde. Der har, som det fremgaar af det allerede nævnte, ikke i en meget lang Aarrække været lagt Organisationen nogen Hindringer i Vejen for dens Virke, og der har uden smaalig Skelen til hvorvidt dette eller hint Forhandlingsemne var holdt indenfor de vedtægtsmæssigt afstukne Rammer beredvilligt været givet Organisationen Adgang til at drøfte Interessespørgsmaal af enhver Art efterhaanden som de meldte sig. Selv om Administrationens og Organisationens Synspunkter har været forskellige i et og andet, saa er det som Regel i saavel de store og afgørende Spørgsmaal som i mere lokalt afgrænsede Anliggender lykkedes at naa tilfredsstillende Løsninger. Den notoriske Fremgang i Velvære og Tryghedsfølelse, som er fulgt i dette Samvirkes Spor, har vist sig stimulerende, opfordrende og forpligtende paa Personalets Ansvarfølelse og Arbejdsvilje. Men det er givet, at Samhørigheden og Ansvarfølelsen kunde være endnu almindeligere og stærkere end den alt er, og af denne Grund har Organisationen fortsat et Opdragelsesarbejde at udføre inden for sine egne Rækker.

Skærmydsler

Som Sisyfos ifølge Sagnet kæmpede uafsladeligt med at vælte en stor Sten op ad et stejlt Bjerg, hvorfra den stadig rullede ned igen, saaledes har Organisationen af og til maattet kæmpe forgæves for den sunde Fornuft. Et Eksempel herpaa har vi fra Organisationens Barndom, efter at den første vanskelige Tid var overstaet. Solidaritetstanken, Enigheden og Sammenholdet indenfor Organisationen var i de første Aar aldeles udmærket forankret, idet alle Sprøjteførere, Reserveførere, Kuske og Brandmænd følte sig som et Hele og var klare over, at kun en samlet Opræden kunde bringe Resultater. En naturlig Ring var saaledes sluttet. Men da de første tunge og besværlige Opgaver var løst og Slaget for en anerkendt Organisationsret var vundet, begyndte Særinteresser fra de forskellige Charger at stikke Hovedet frem. Det førte til indre Uoverensstemmelser, da der ikke kunde opnaas Enighed om Berettigelsen af de Særkrav, som fremsattes. Resultatet, der kom ud deraf, var, at Sprøjteførerne i 1904 trak sig ud af Organisationen og dannede »Sprøjteførernes faglige Forening«. Denne Skade, hvis man tør betegne Tildragelsen saaledes, er aldrig blevet bedret. Thi hvorvidt Skridtet kan betegnes som klogt, maa man sætte et stort Spørgsmaalstegn ved. Notorisk er det derimod, at de to Organisationer i de første Aar efter Adskillelsen modarbejdede hinanden til Glæde for Administrationen og de bevilgende Myndigheder. Saadanne Forhold satte naturligvis Spor i Organisationens Arbejde, saa den almindelige Antagelse er den, at flere af de Krav, man dengang kæmpede for, vilde have medført Resultater paa tidligere Tidspunkter end Tilfældet blev. Meget naturligt og logisk forresten; thi det er med Organisationerne præcis paa lignende Maade som med de enkelte Funktionærer og Arbejdere — deres Styrke ligger alene i Sammenhold og Solidaritet, de grundlæggende Idéer fra Fagbevægelsens første Tid. Det vil næppe heller være muligt at føre Bevis for, at det paa noget som helst senere Tidspunkt i den lange Aarrække, der er hengaaet siden, har været til Gavn for nogen af Parterne, at man ikke styrede efter samme Kompas — en Baad glider nu engang bedst fremad, naar Aarerne anvendes samtidig. Der har dog hele Tiden været det forsonende Moment forbundet med Adskillelsen, at Sprøjteførerne — eller som de nu hedder Brandmestre — i deres egen vel forstaaede Interesse har holdt sig inden for vort fælles Forbunds Rækker. Derved har de paa lige Fod med vor og øvrige kommunale Organisationer været med i det fælles Arbejde for at løse de fælles Maal i Retning af at skabe bedre og taaleligere Vilkaar for hele Kommunalarbejderstanden. Men i det daglige Samarbejde og med Henblik paa at løse Brandmandsfagets særlige Interesser har det unægtelig af og til knebet med at

finde det rigtige Fodslag, saaledes at Marchen blev taktfast. Den »lyse« Idé, Sprøjteførerne i sin Tid fik med at være sig selv nok, har paa disse Omraader ganske afgjort medført et Handicap for begge Parter. Imidlertid har den dybere Forstaaelse heraf efterhaanden fundet bedre Gehør hos Brandmestrene, og af

60 HK Mercedes Benz Personautomobil Model 1930.

disse Grunde tør vi vel haabe, at den forlængst skete Skade ad Aare helt kan udbedres. Det bør være en Hjerte- og Samvittighedssag for begge Parter. Fædrenes Synder bør ikke nedarves paa Børnene til evig Tid.

I 1909 mente et Antal af Korpsets Reserveførere, at de burde følge Sprøjteførerens Eksempel. Det lykkedes dog ikke at opnaa Enighed herom, ca. en Trediedel af Reserveførerne afviste Tanken, medens Resten dannede en Klub, den saakaldte »sorte Haand«, som Klubben øjeblikkelig blev døbt af Organisa-

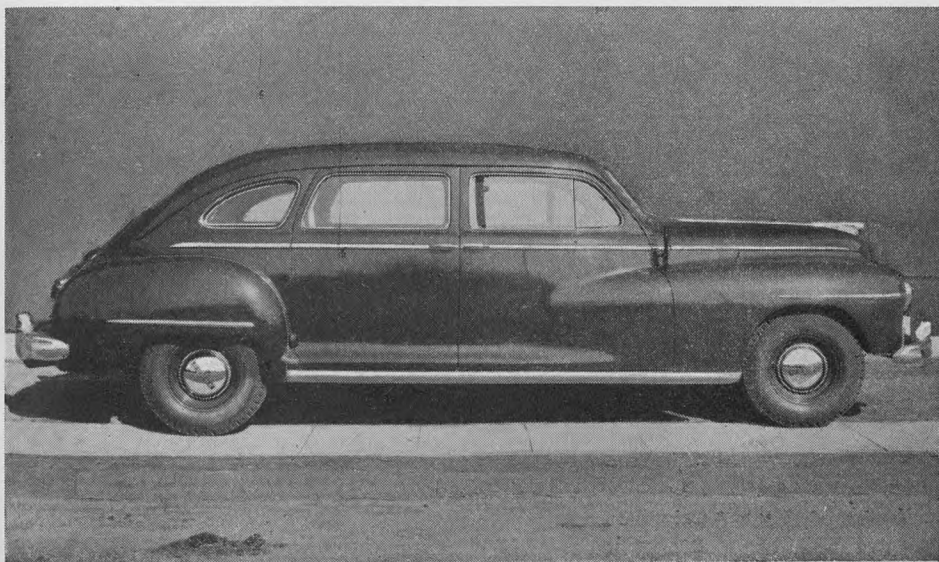
tionens øvrige Medlemmer. Denne Klub krævede Selvstyre indenfor Organisationen, og den Brevveksling, der fulgte af dette farlige Forlangende, vidner om megen Bitterhed. Striden varede i flere Aar, men Organisationens Bestyrelse bøjede sig naturligvis ikke for Opløsningstendenserne. Den paapegede, at de af Klubben vedtagne Love var stridende mod Organisationens Formaal og Love samt mod almindelig Fagforeningskotume. Klubben vilde dog ikke bøje af, og Organisationen indankede derfor Striden for Forbundets Hovedbestyrelse, hvis daværende Formand, Sprøjtefører Carl Petersen, mærkværdigvis støttede denne Seperatistbevægelse. Der udveksledes en Række Skrivelser og afholdtes en Del Møder, men Striden rasede ikke desto mindre videre til stor Skade netop for Reserveførerne. Først i 1915, da Afgang fra Klubben paa Grund af Forfremmelser og Afgang fra Korpset havde decimeret dens Medlemstal kendeligt, afgik Klubben ved en blid og rolig Død, »den sorte Haand« døde Straadøden. Siden da har Enighed og Harmoni været fremherskende Træk indenfor Organisationen. Episoden medførte iøvrigt, at Organisationens Generalforsamling i Juli 1910 indførte en ny Paragraf i Lovene omhandlende Oprettelsen af Klubber og disses Virkeomraade m. m. Det var altsaa ikke saaledes, at Organisationen i Princippet havde noget imod Dannelsen af Klubber, naar blot de virkede i Overensstemmelse med Organisationens Love.

Frederiksberg Klubben

I 1920 tilsluttede Kollegerne ved Frederiksberg Brandvæsen, der indtil da havde haft deres egen Organisation, sig nærværende Organisation. Af deres organisationsmæssige Udvikling skal i det følgende gives nogle korte Rids. Inden man overhovedet fik en Organisation anvendte man den Fremgangsmaade, at man ved Lodtrækning udpegede et Par Kolleger til at forhandle med Korpsets Ledelse om de Ting man ønskede ændrede. Det var en alt andet end betryggende Ordning, navnlig naar Loddet traf et Par nyansatte Brandmænd, thi var man efter Ledelsens Skøn for vidtgaaende i sine Fordringer, brugte man Afskedigelse fra Korpset som Skræmmebillede. Under saadanne Forhold, herunder Tidsaanden og de i Halvfemserne stadigt fremadskridende Organisationsdannelser, trivedes Tanken om at danne en Fagforening ganske naturligt, og den fik særlig Næring dels efter at nærværende Organisation var dannet i 1898 og dels under den store Lock-out i Sommeren 1899. Med det sidstnævnte Forhold hang det saaledes sammen, at man frivilligt ydede Bidrag til de udelukkede Arbejdere, men samtidig ansaa man, at denne Sympatitilkendegivelse vilde have faaet et endnu bedre — et organisationsmæssigt — Udtryk, saafremt man havde

egen Forening. Saaledes blev det da ogsaa efter at de mest organisationsivrige Kolleger havde arrangeret et forberedende Møde med daværende Forretningsfører i Dansk Arbejdsmandsforbund Rosenvinge Sørensen, et Møde, der blev holdt i en Kollega, Telegrafist Madsens private Hjem. Den egentlige Stiftelse af »Brandfolkernes Organisation, Frederiksberg« fandt Sted den 1. Oktober 1899.

Fra enkelte overordnede Side fremsattes Trusler imod at indmelde sig i den nystartede Forening, endda Trusler om »at blive jaget paa Porten«, men det afskrækkede nu ikke Kollegerne; paa een Mand nær indmeldte samtlige Brandmænd og Reserveførere sig i Foreningen. Af et Referat fra et af Foreningens første Bestyrelsesmøder fremgaar det imidlertid, at den ene Outsider, som ikke havde villet indmelde sig ved Stiftelsen, nu var afskediget, og at Foreningen

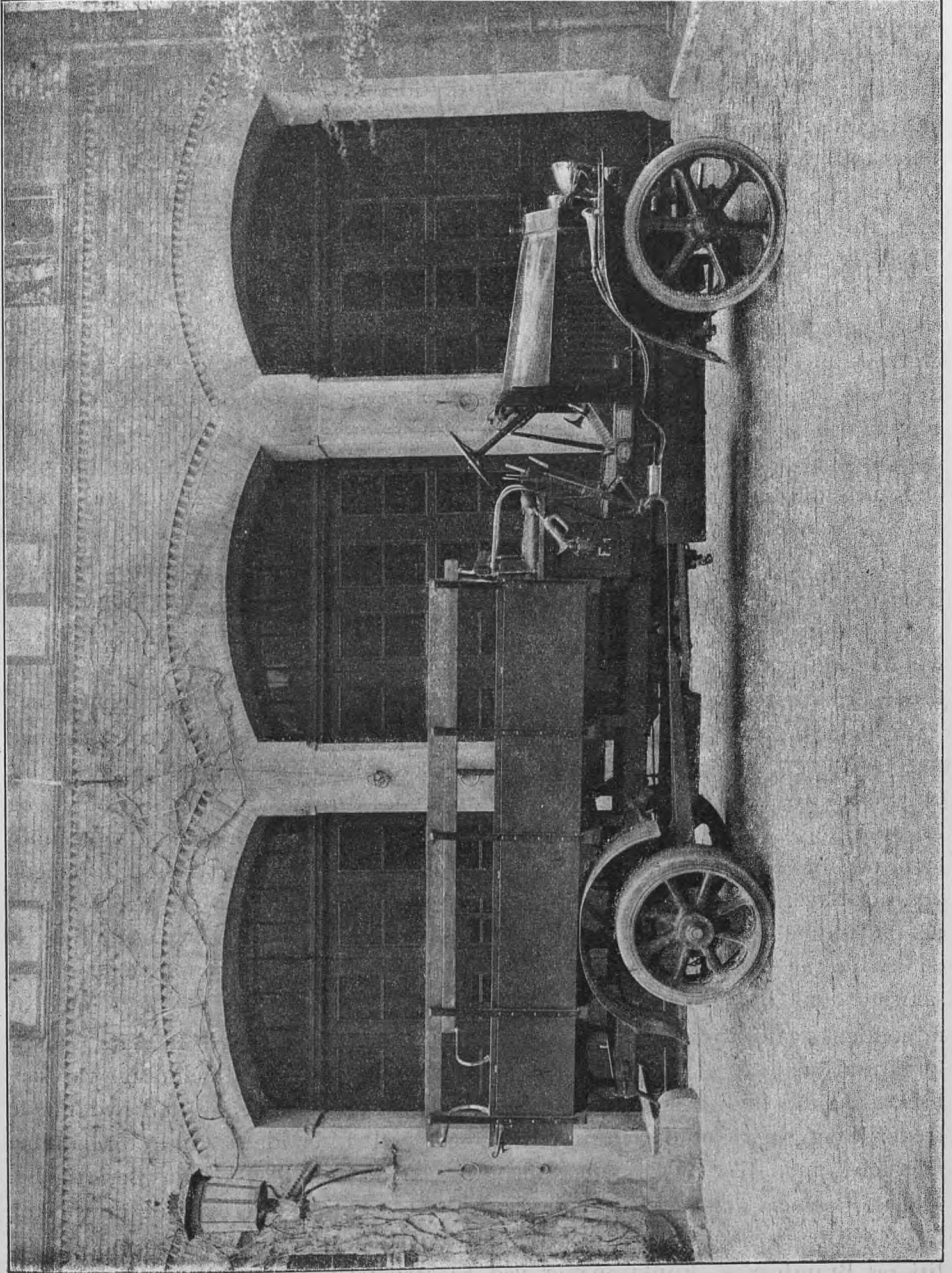
Udrykningspersonvogn, Model 1940. Mrk. Dodge. (Kbh. Brandvæsen)

saaledes var saa fuldtallig, som den kunde blive. Brandkorpsets Udrykningsstyrke bestod i 1899 af 30 Brandmænd og Reserveførere samt 5 Sprøjteførere. Den første Bestyrelse, som valgtes, bestod af C. Hansen (Formand), W. Hansen (Næstformand og Sekretær) og P. Jørgensen (Kasserer). Der kan ikke fastslaaes noget bestemt Tidspunkt for Foreningens Opnaelse af en anerkendt Forhandlingsret. Af Forhandlingsprotokollen fra et Bestyrelsesmøde den 3. Maj 1900 ses det, at »Formanden havde henvendt sig til Brandinspektøren for at opnaa Tilladelse til at deltage i Majdemonstrationen sammen med Brandfolkene i København, som havde faaet den ønskede Tilladelse af deres Chef.« Københavner-Kollegerne havde telefonisk forespurgt, om man vilde deltage sammen med dem i Majdemonstrationen. Til denne Henvendelse fra Organisationen havde

Brandinspektøren svaret, »at han ingen Bemyndigelse havde fra Kommunalbestyrelsen til at forhandle med os som Organisation, hvorfor han ikke kunde give den begærede Tilladelse.« Bestyrelsen henvendte sig herefter til den socialdemokratiske Gruppe i Kommunalbestyrelsen for at faa denne til at fremdrage Sagen, ligesom man bad Dansk Arbejdsmandsforbund tage sig af den. Da man et Aars Tid senere henvender sig til Brandinspektøren igen paa Grund af Deltagelse i Majdemonstrationen, i hvilken Anledning man nu tillige ønsker at blive fritaget for Eftersyn af Brandhaner den 1. Maj, opnaar man den ønskede Tilladelse. Dette var naturligvis ikke ensbetydende med Anerkendelse af Organisationens Forhandlingsret, men i Realiteten fremkom der ikke Vanskeligheder paa noget senere Tidspunkt.

I de første Par Aar af Organisationens Tilværelse synes der at have været almindelig Tilfredshed med det Staasted man havde valgt sig som Afdeling af Dansk Arbejdsmandsforbund; men i 1903 lyder de første Røster om Udmeldelse af dette Forbund, idet nogle Kolleger var af den Formening, at Forbundet ikke arbejdede med tilstrækkelig Energi for Løsningen af Brandfolkenes Sager. Der hengik imidlertid mange Aar, inden Udmeldelsen blev til Virkelighed, idet Forslag herom Gang paa Gang blev forkastet. Det skete første Gang ved en ekstraordinær Generalforsamling i Maj 1903, hvor der afgaves 5 Stemmer for Udmeldelse og 24 imod. Iblandt Medlemmerne vedblev der at være delte Meninger med Hensyn til den Nytte Organisationen havde af Tilhørsforholdet til Arbejdsmandsforbundet. De misfornøjedes store Chance lod imidlertid vente paa sig, men kom da Arbejdsmandsforbundet fra April 1910 krævede, at samtlige Forbundets Medlemmer tillige skulde være Medlemmer af dets Arbejdsløshedskasse. Paa dette Spørgsmaal afholdtes Generalforsamling, hvori deltog Repræsentanter for Arbejdsmandsforbundet. Efter en skarp Debat om Betimeligheden af at staa som Medlem af en Kasse, hvortil man kun skulde yde og højst usandsynligt kunde komme til at nyde, sattes Spørgsmaalet om Indmeldelse i Arbejdsløshedskassen under Afstemning, og Resultatet af denne blev, at 19 Medlemmer stemte for og 23 imod Indmeldelse. Da Medlemsskab i Forbundet i Virkeligheden var forbundet med obligatorisk Medlemsskab i Arbejdsløshedskassen erklærede de tilstedeværende Forbundsrepræsentanter, at Organisationen ikke længere kunde være tilsluttet Arbejdsmandsforbundet. Af denne Grund opfordrede de til Afholdelse af en ny Generalforsamling for at optage Sagen til fornyet Behandling. Denne Henstilling blev fulgt, og Resultatet der kom ud deraf blev, at man med 25 Stemmer imod 8 vedtog at blive i Arbejdsmandsforbundet. Det betød samtidig, at man indmeldte sig i Arbejdsløshedskassen, og at den paa den første Generalforsamling vedtagne Beslutning var annulleret. Det næste der skete vedrørende denne Sag var, at Organisationens Formand samme Aar, altsaa 1910, valgtes til Delegeret ved Arbejdsmandsforbundets Kongres. Han stillede her Forslag om at fast ansatte Medlemmer i pensionsberettigede Stillinger skulde kunne staa med hvilende Medlemsret i Arbejdsløshedskassen.

Kongens Lystbådehavn i København den 1. April 1920. (Kbh. Brandvæsen)

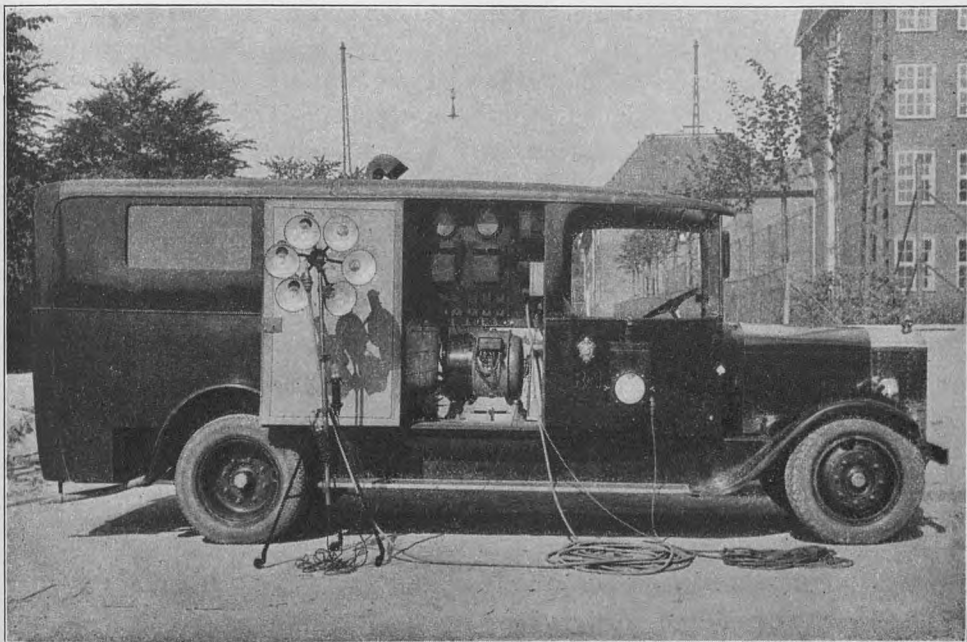
Daimler-Mercedes Færdselsvogn med Plads til 18 Personer. 1920. (Kbh. Brandvæsen)

Kongressen forkastede Forslaget, og Spørgsmaalet om Udmeldelse af Arbejdsmandsforbundet var herefter et staaende Punkt paa Organisationens Generalforsamlinger i de nærmest følgende Aar. I April 1911, efter en bevæget Generalforsamlingsdebat, forkastede man paa ny et Forslag om Udmeldelse, idet der ved Afstemningen afgaves 25 Stemmer for og 15 Stemmer imod Udmeldelse. At Forslaget dermed var forkastet lyder jo umiddelbart som et Paradoks, men Forklaringen er den, at der i Henhold til Dansk Arbejdsmandsforbunds Love krævedes to Trediedele Majoritet for at Udmeldelsen kunde betragtes som vedtaget. Det var et saare uheldigt Forhold med denne Bestemmelse om kvalificeret Majoritet, thi rent faktisk var langt over Flertallet af Medlemmerne for Udmeldelse af Hovedorganisationen og derfor i Opposition til denne. Men saa at sige ved hver halvvaarlig Generalforsamling gentog det samme sig, der manglede stadigvæk nogle faa Stemmer i at man kunde vedtage en lovformelig Udmeldelse. Hertil kom saa yderligere, at der paa Grund af lejlighedsvis Arbejdskonflikter indenfor Dansk Arbejdsmandsforbunds Omraade blev opkrævet Ekstrakontingenter, og disse Ekstrapaaligninger mildnede naturligvis ikke Luften i Oppositionens Lejr. En paaviselig Følge heraf blev, at nogle Kolleger lod sig slette af Organisationen, et højst uheldigt Forhold i hvis Kølvand fulgte en bestandig Uro i Foreningens indre Liv.

I Begyndelsen af 1916 modtog Brandfolkenes Organisation, Frederiksberg, Henvendelse fra andre kommunale Organisationer paa Frederiksberg om at deltage i Dannelsen af en fælles kommunal Forening til Varetagelse af samtlige ved Kommunen ansattes Interesser. Den aktuelle Anledning synes at have været, at Frederiksberg Kommune ikke paa daværende Tidspunkt, som det senere blev Tilfældet, fulgte sin store Nabokommune København med Hensyn til forskellige Dyrtids- og Lønydelser. Henvendelsen gav Anledning til, at Bestyrelsen for Organisationen henvendte sig til Brandfolkenes Organisation, København, og forespurgte, om man kunde tænke sig at være med til Dannelsen af et Landsforbund for Brandmænd alene. Svaret var benægtende. Bestyrelsen forelagde derefter Sagen for en Generalforsamling den 31. August 1916, og her vedtoges det at indmelde Brandfolkenes Organisation, Frederiksberg, som Afdeling af en nyoprettet »Frederiksberg Kommunalunion«. Ved en følgende Generalforsamling den 11. Oktober s. A. vedtoges det med 41 Stemmer for og 3 imod at udmelde Organisationen af Dansk Arbejdsmandsforbund med et Aars Varsel. Organisationen talte paa det Tidspunkt 52 Medlemmer; Udmeldelsen var saaledes fuldt ud lovlig vedtaget. Betimeligheden af at tilslutte sig den nydannede frederiksbergske Kommunalunion kan set med Eftertidens Øjne forekomme mærkelig, men paa daværende Tidspunkt havde den maaske sin Berettigelse, idet der var saa mange fælles Spørgsmaal, hvis Løsning interesserede de forskellige Grupper af Funktionærer. Unionen omfattede bl. a. Kontorpersonale, Politie og Brandvæsen, Funktionærer ved Elektricitetsværkerne, Sygeplejersker m. fl., men som eventuel Kamporganisation var den overhovedet intet værd, da

den savnede enhver Forbindelse med Arbejderbevægelsen iøvrigt. Et blivende Staasted for Brandmændene blev denne Union da heller ikke.

Det første Skridt, der i Løbet af nogle faa Aar blev efterfulgt af mange andre og sluttelig førte Frederiksberg-Kollegerne sammen med Københavnerne, blev taget af den københavnske Organisations Bestyrelse, der den 11. November 1916, efter at de daværende Formænd for begge Brandmandsorganisationer havde talt sammen om Sagen, tilskrev Bestyrelsen for den frederiksbergske Or-

Røgtender Model 1930, set fra Siden med Dynamo og Belysningsmateriel. (Kbh. Brandvæsen)

ganisation om et mere intimt fagligt Samarbejde, der var nærmere formuleret i tre Punkter. Denne Skrivelse besvarede Frederiksberg-Organisationens Bestyrelse under 8. December s. A. ved at meddele, at man accepterede det foreslaede Samarbejde. Straks derefter afholdtes det første Fællesmøde med Deltagelse af begge Organisationers Bestyrelser, hvor man drøftede forskellige aktuelle Spørgsmaal og enedes om at fortsætte Samarbejdet ved af og til at afholde saadanne Fællesbestyrelsesmøder, samt at lade et eller to Bestyrelsesmedlemmer fra den ene Organisation overvære Generalforsamlingerne i den anden Organisation. Paa denne Maade gik Tiden, indtil man paa et Fællesbestyrelsesmøde den 20. Marts 1920 for første Gang alvorligt drøftede Tanken om Sammenslutning af de to Organisationer. Som Slutsten paa Drøftelserne vedtoges en saalydende Udtalelse: »Københavns og Frederiksbergs Organisationer, forsamlede til Fællesbestyrelsesmøde, hvor Tanken om en Sammenslutning drøftedes, anbefaler

Organisationerne at vedtage en Sammenslutning af begge Organisationer til en under Kommunalt Arbejderforbund og udtaler, at man anser en saadan Sammenslutning for en tvungen Nødvendighed, idet vore Arbejdsgivere under Storkøbenhavns Kommune allerede har sluttet sig sammen, og for at faa ensartede Forhold, bedre Støtte i givne Situationer, samt indbyrdes moralsk Støtte, udtaler Fællesmødet som sit Haab at Generalforsamlingen vil slutte sig til Fællesmødets Henstilling.« Paa Frederiksberg-Organisationens derpaa følgende ordinære Generalforsamling den 24. April 1920 forelagdes Udtalelsen, og efter at Organisationens Formand havde klarlagt Unionens Stilling under en eventuel Konflikt (paa Forespørgsel havde Unionen erklæret absolut ikke at kunne støtte Brandmændene), vedtoges det enstemmigt at sammenslutte de to Brandmandsorganisationer som een Afdeling under Kommunalt Arbejderforbund. Udmeldelse af Kommunalunionen vedtoges paa en ekstraordinær Generalforsamling den 25. Maj s. A., og samtidig valgte man en Klubbestyrelse til at varetage Frederiksberg-Kollegernes Interesser i mindre Spørgsmaal overfor Ledelsen af Korpset. Dermed var den rette Organisationsform, om hvilken der ikke siden er rejst Tvivl, fundet. Som man ser gik det ikke uden Brydninger, og den bagkloge kan nok undre sig over bl. a. Sidespringet med Tilslutningen til Kommunalunionen, der ingen faglig Organisation var i Ordets rette Betydning, men man maa her ikke undlade at sætte Begivenhederne i Relation til Tilstandene i de Tidsafsnit, i hvilke de fandt Sted.

Ved Organisationens Dannelselse i 1899 var Vagtinddelingen saaledes, at man havde 48 Timers (2 Døgn) uafbrudt Vagttjeneste med efterfølgende 24 Timers Frihed, altsaa en ugentlig Tjenestetid paa 112 Timer ($4\frac{2}{3}$ Døgn). Begyndelseslønnen var 864 Kr. aarlig, stigende efter 3 Aars Tjeneste til 936 Kr. og efter yderligere 3 Aars Tjeneste til 1008 Kr. Naar der under Sygdom o. lign. maatte udføres Ekstraarbejde, ydedes der for saadan 24 Timers Tjeneste (hvorved maa erindres, at vedkommende derved fik 5 Døgns uafbrudt Tjeneste) en Betaling af 3 Kr. eller 12,5 Øre pr. Time. For Fuldstændigheds Skyld skal nævnes, at der hver Vagtdag tilstodes Personalet 1 Times Middagsfrihed. Tjenesten paa Stationen udover Klargøring efter Udrykninger, Øvelser o. lign. var fordelt saaledes, at hver Mand paa Stigeholdet havde 2 Timers Portvagt om Natten (om Dagen var der ingen Vagt i Porten), medens Rengøring af Stationen, Sengeredning for Sprøjteførerne m. v. paahvilede Sprøjteholdet. Til Belysning af de sanitære Forhold kan bl. a. nævnes, at der til hver Seng hørte 2 Tæpper, som gik fra Mand til Mand, og som i Begyndelsen meget sjældent blev vaskede. At Datidens Kolleger ikke ansaar Forholdene ved Korpset for særlig ideelle fremgaar af Forhandlingsprotokollen fra de første Bestyrelsesmøder, hvor man bl. a. har talt om gennem Avisartikler at ville gøre Offentligheden bekendt med Tilstandene for derigennem at skaffe sig bedre Lydhørhed hos de bevilgende Myndigheder. Det blev dog ikke til noget med Aviskriveriet, da Organisationens Formand ved en Konference med socialdemokratiske Medlemmer af Kommu-

nalbestyrelsen bringer i Erfaring, at der forestaar en Lønrevision for forskellige Grupper af Kommunens Tjenestemænd, deriblandt Brandfolkene. Med Hensyn til Kommunalbestyrelsens politiske Sammensætning er det værd at bemærke, at Socialdemokrater og Radikale dengang tilsammen raadede over 8 af Forsamlingens 15 Pladser, medens Højre besad de 7. Saaledes var Forholdet indtil 1909, da Højre vandt et Mandat og dermed Flertallet. — Allerede ved en ekstraordinær Generalforsamling i Begyndelsen af Februar 1900 kunde Bestyrelsen fremlægge Resultatet af Lønrevisionen, der blev, at Begyndelseslønnen forhøjedes til 1000 Kr. og Slutlønnen til 1300 Kr. aarlig, hvilket var en efter Forholdene ret betydelig Forhøjelse. Det kan ikke undre, at den stimulerede Interessen for den nydannede Organisation hos enkelte Medlemmer, som ikke fra Begyndelsen forstod Betydningen af fagligt Sammenhold. Man var herefter ikke i Tvivl om, at Resultatet var naaet i Kraft af dette Sammenhold, og man noterede Lønforhøjelsen som den første store Frugt af Organisationens Eksistens og Virke. Som et andet Resultat kan noteres, at Betalingen for et Døgns Ekstratjeneste, de foranomtalte 3 Kr., fra April 1902 blev forhøjet med $33\frac{1}{3}$ pCt. til 4 Kr.

Organisationens Formand fra dens Start Charles Hansen nedlagde sit Hverv som saadan i April 1903 og efterfulgtes af Julius Hansen. I hans Funktionstid gennemførtes med Dansk Arbejdsmandsforbunds Bistand bl. a. en udvidet Ferieret. I Januar 1904 tilsendte Forbundet Kommunalbestyrelsen Andragende om Tilstaaelse af en aarlig Sommerferie paa 4 Vagtdage. Man begrundede det med den lange og opslidende Vagttjeneste, som man paa pegede ikke sjældent strakte sig over 5 Døgn uden Mulighed for at afføre sig andet Tøj end Uniformsfrakken. Desuden henviste man til, at Københavner-Kollegerne havde Ferie af denne Varighed, og henledte Opmærksomheden paa, at Organisationen i Marts 1901 havde fremsendt et tilsvarende Andragende, som aldrig var blevet besvaret. Andragendet fra Arbejdsmandsforbundet gav det overraskende men glædelige Resultat, at der fra Oktober 1904 blev tilstaaet Brandmændene en aarlig Ferie paa 7 Vagtdage, mens man som nævnt kun havde søgt om 4. Foruden denne flotte Gestus blev der efter Ansøgning fra samme Tidspunkt tilstaaet hver Mand 2 Par Handsker aarligt.

I April 1905, altsaa efter kun 2 Aars Virke, nedlægger Organisationens anden Formand sit Hverv og efterfølges af N. P. Jørgensen. Da der nu er hængaaet 5 Aar siden Lønreformen, begynder Krav om højere Løn at gøre sig gældende, og paa den ordinære Generalforsamling i Oktober 1905 vedtages det at tilstille Kommunalbestyrelsen Andragende om at faa forhøjet Begyndelseslønnen til 1200 Kr. aarlig, stigende hvert 3. Aar med 100 Kr. indtil 1600 Kr. samt efter 20 Aars Tjeneste yderligere et Tillæg paa 100 Kr. Andragendet ledsagedes af et opstillet Budget for en Familie bestaaende af Mand, Hustru og 3 Børn, og til Oplysning om hvad man dengang anslog de nødvendige Udgifter til Livets Op- hold til, skal Budgettet anføres her. Udgiftssummerne var beregnet pr. Maaned og var følgende: Husleje 25 Kr., Kost 65 Kr., Sygekasse 2 Kr. 50 Øre, Livsfor-

sikring 3 Kr., Lys og Varme 2 Kr. 50 Øre, Kogegas 3 Kr. 50 Øre, Klæder og Fodtøj 15 Kr., Vedligeholdelse af Indbo 5 Kr., ialt 121 Kr. 50 Øre pr. Maaned eller 1458 Kr. pr. Aar. Da højeste Løn som alt nævnt var 1300 Kr., var det paa høje Tid, man begyndte at røre paa sig. Det gik imidlertid langsomt med Kommunalbestyrelsens Behandling af Sagen trods talrige Henvendelser dels fra Organisationens Bestyrelse og dels fra Arbejdsmandsforbundet til Medlemmer af den socialdemokratiske Gruppe. Disse Forhold undlod ikke at afsætte en vis Misfornøjelse blandt Organisationens Medlemmer, men endelig ved Slutningen af Aaret 1906 blev Lønreformen bekendt, og det viste sig da, at havde den ladet vente længe paa sig, saa var den til Gengæld blevet bedre end man havde tænkt eller ventet sig. Slutlønnen kom saaledes i Stedet for de begærede 1600 Kr. aarlig + 100 Kr. yderligere efter 20 Aars Tjeneste til at andrage 1800 Kr. aarlig efter 12 Aars Tjeneste. Ydermere fik de nye Lønninger Virkning fra 1. Oktober 1906, saa det er forstaaeligt, at det endelige og samlede Resultat vakte baade Glæde og Tilfredshed.

Begyndelsen af Aaret 1907 bragte et Par Goder, som der i flere Aar havde været arbejdet energisk for. Det ene angik, at hver Mand herefter, foruden sine egne 2 Tæpper, faar udleveret Lagner og Pudebetræk, der skiftes hver Maaned, en betydelig hygiejnisk Foranstaltning. Det andet angik, at Brandmændene fritoges for at rede Senge for Sprøjteførerne, en Gerning man fandt urimelig. — Omkring Aarsskiftet 1905—06 opstaar Tanken om Anskaffelse af et Banner, saaledes at Organisationen i Lighed med andre Fagforeninger, kunde repræsenteres paa en værdig Maade ved Fester o. lign. Tanken vandt Tilslutning, og paa Generalforsamlingen i April 1906 oprettes et Fanefond, der ved frivillig Indsamling blandt Medlemmerne skal søge at skaffe de nødvendige Midler tilveje. Det gik imidlertid ikke saa godt med Frivilligheden, og det vedtoges derfor paa Generalforsamlingen i Marts 1907 at paaligne hvert Medlem 50 Øre pr. Maaned. Samtidig blev der tilskudt 50 Kr. af Organisationens Kassebeholdning, og disse Beløb tillige med de ad frivillig Vej tilvejebragte, kunde saa omsider dække Udgifterne ved Bannerets Anskaffelse. Det smukke røde Silkebanner med paamalet Motiv, der blev Resultatet efter at flere Tegninger var vraget, indviedes omsider ved en lille Festlighed paa Brandstationen den 1. Oktober 1908, og siden da har Banneret talrige Gange repræsenteret Organisationen ved Højtideligheder af alle Arter og været Medlemmernes Samlingsmærke ved mange Lejligheder.

Paa Generalforsamlingen i September 1907 kunde Formanden oplyse, at Kommunalbestyrelsen var gaaet med til en Udvidelse af Styrken med 3 Mand, saaledes at man herefter skulde kunne fritages for en Del af de mange Ekstravagter. Paa samme Generalforsamling vælges et Udvalg, der skal indlede Forhandling med Kommunalbestyrelsen om Indførelse af 24 Timers Turnus (hver anden Dags Vagt). Paa det Tidspunkt havde Københavnerne naaet denne Vagtordning, der betød en Nedsættelse af den ugentlige Tjenestetid fra 112 til 84 Timer, og da Frederiksberg Kommunalbestyrelse dengang — som allerede nævnt

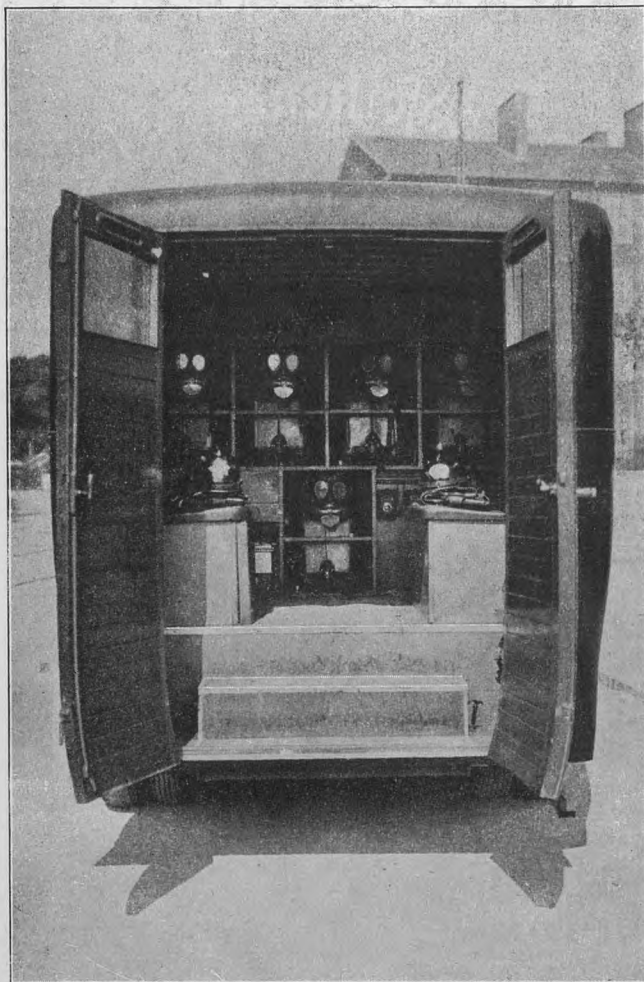
– havde et socialdemokratisk-radikalt Flertal, ansaa man Sagen let gennemførlig. Efter at Udvalget havde forberedt Sagen, overgav man den til Arbejdsmandsforbundet. Ved dens videre Fremme udtalte Medlemmer af den socialde-

Frederiksberg-Klubbens Banner.

mokratiske Gruppe imidlertid Frygt for at Forslaget vilde møde Modstand fra flere Sider. Denne Modstand havde Baggrund i den Kendsgerning, at Frederiksberg-Kollegernes faste Løn var væsentlig højere end Lønnen for de tilsvarende Stillinger i København. Man kom derfor ud for Udtalelser om, at saafremt man var villig til at give Afkald paa denne Lønforskelle, skulde der intet

være til Hinder for Opfyldelse af det stillede Krav. Men selvfølgelig vilde Organisationen ikke acceptere en saadan Løsning; og Arbejdet med Sagen fortsattes derfor ufortrødent. Bl. a. paaviste man Gang paa Gang over for de Medlemmer af Kommunalbestyrelsen man talte med, den Forskel, der var mellem Poli-

Røgtender Model 1930, Vognens Indre med Røgdykkerapparater m. m.
(Kbh. Brandvæsen)

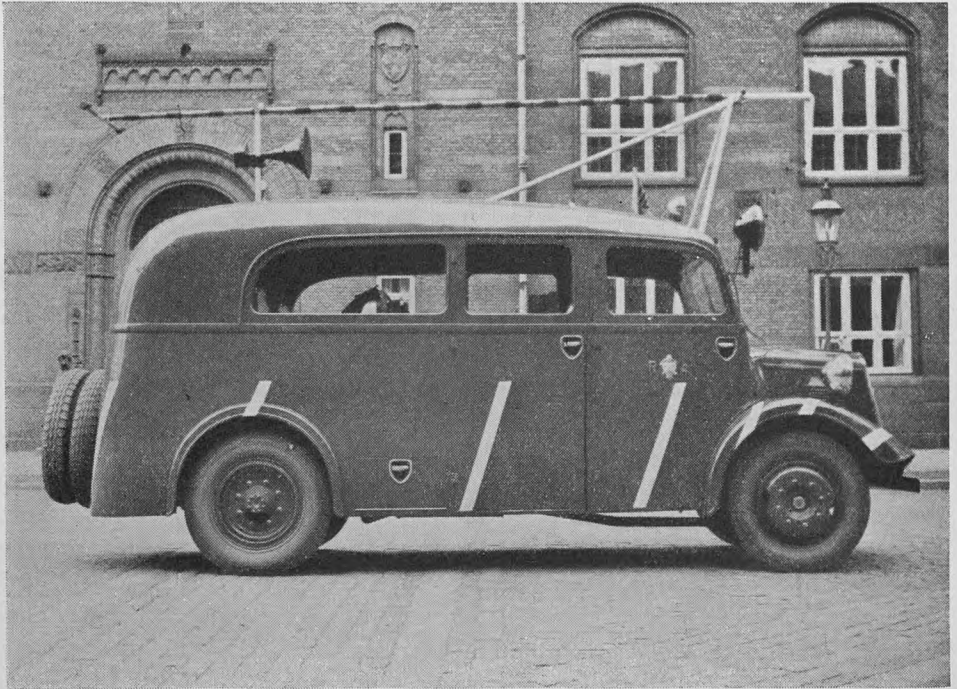
tiets Tjenestetid (69 Timer pr. Uge) og Brandmændenes (112 Timer). Sagen gik omsider i Orden ca. 1½ Aar efter Forhandlingernes Begyndelse, idet den 24 Timers Turnus (hver anden Dags Vagt) fra den 1. Maj 1909 indførtes ved Frederiksberg Brandvæsen. — I Forbindelse med den Udvidelse af Styrken, der blev en Følge af Tjenestetidsforkortelsen, og de dermed forbundne Avancementer, vedtog man paa en ekstraordinær Generalforsamling at rette Henvendelse dels

til Brandchefen og dels til Kommunalbestyrelsen for at søge udvirket, at fremtidige Forfremmelser foretoges efter Anciennitet. Det hjalp nok ikke synderligt, thi det ses, at 8 Medlemmer følte sig forbigaaede, og Stemningen var herefter for at indrykke Artikler i Dagspressen for at gøre Offentligheden bekendt med, at der ikke ved Udnævnelser toges Hensyn til lang og tro Tjeneste. Denne Udvej blev dog ikke benyttet, da Brandvæsenets Ledelse lovede, at man i Fremtiden saa vidt muligt vilde tage Ancienniteten i Betragtning. Et andet Spørgsmaal, der trængte sig paa efter at den nye Vagtordning var indført, var Ferie-spørgsmaalet. Indtil Indførelsen af hver anden Dags Vagt havde Ferien strakt sig over 7 Vagtdage aarlig, hvilke 7 Vagtdage med mellemliggende Fridage gav en Ferie paa 11 Dage. Efter den nye Vagtordnings Indførelse paastod Brandvæsenets Ledelse, at der ikke kunde tilkomme Personalet mere end disse 11 Dages Ferie, medens Organisationens fastholdt de hidtidige 7 Vagtdage, hvilket med mellemliggende ordinære Fridage gav 15 Dages Ferie. Efter noget Tovtrækkeri herom sejrede Organisationens Synspunkt, ligesom der indførtes en Ordning, hvorefter 2 Mand fra hver Røde kunde feriere samtidig.

I 1910 forsøgte man et nyt Lønfremskud, idet man i Oktober nævnte Aar androg Kommunalbestyrelsen om at Lønnen for Brandmænd maatte blive 1400 Kr. aarlig, stigende hvert 3. Aar med 150 Kr. indtil 2000 Kr. Dette Andragende blev mødt med Afslag fra Kommunalbestyrelsens Flertal, der siden Valget i 1909 var i Højres Besiddelse. Derimod blev der efter Ansøgning indført 3 Maaneders Opsigelsesfrist og Pensionsvedtægten blev revideret, hvorved der bl. a. opnaaedes en Forbedring af Enkepensionerne. I 1911 kom man væk fra den Boligtvang, der hidtil havde været gældende for Brandvæsenets Funktionærer. Samme Aar ansøgte man Kommunalbestyrelsen om Forhøjelse af den latterlig ringe Betaling for Ekstravagttjeneste og Timebetalingen for Ekstraarbejde udført paa Fridage. Betalingen for 24 Timers Ekstravagt var jo kun 4 Kr. eller 16% Øre pr. Time, hvilket Stik i mod al Kotume var en lavere Betaling end for normal Tjeneste. Man søgte derfor om at Betalingen for 24 Timers Ekstravagt maatte blive fastsat til 7 Kr., samt at Timebetalingen for Ekstraarbejde paa Fridagene maatte blive forhøjet fra 80 Øre til 1 Kr. for den første Time og fra 40 Øre til 50 Øre for hver af de følgende Timer. Der hengik et halvt Aar inden Andragendet overhovedet kom til Behandling i Kommunalbestyrelsen, hvor det dog trods alt blev vedtaget.

Den 30. April 1911 nedlagde Formand N. P. Jørgensen sit Hverv som Formand efter 6 Aars Funktionstid. Han efterfulgtes af Axel Jessen, der fungerede i 2 Aar indtil den 29. April 1913, hvor N. P. Jørgensen paa ny valgtes til Formand. — I Oktober 1913 tilstillede Organisationens Kommunalbestyrelsen et Andragende om Dyrtidstillæg, og i dette Andragende opstilles et Budget for en Familie bestaaende af Mand, Hustru og 2 à 3 Børn. Til Sammenligning med det i 1905 opstillede Budget saa Udgiftposterne beregnet pr. Maaned saaledes ud: Husleje 33 Kr., Kost 85 Kr., Brændsel og Belysning 5 Kr., Kogegas 4 Kr., Syge-

kasse 2 Kr. 50 Øre, Forsikring 3 Kr., Klæder og Fodtøj 30 Kr., Vedligeholdelse 5 Kr., ialt 167 Kr. 50 Øre pr. Maaned, heri ikke medregnet Skatter o. lign. Det opstillede Budget indeholdt saaledes en aarlig Udgift paa 2.010 Kr. mod 1905 Aars Budgettets 1458 Kr. Andragendet blev imidlertid afslaaet af Kommunalbestyrelsen. — Et Spørgsmaal der dengang var brændende angik Fangetransportvognens (Salatfadet) Stationering paa Brandstationen, hvor man i Forvejen havde anbragt Hospitalets Sygetransportvogn. Brandmændene var ikke begej-

Røgtender af sidste Model. (Kbh. Brandvæsen)

stret over Udsigterne til ogsaa at skulle besørge Renholdelsen af yderligere et Brandvæsenet ganske uvedkommende Køretøj, og kun ved energiske Forestillinger over for Brandchefen lykkedes det at undgaa »Salatfadet«s Anbringelse paa Brandstationen. — Da Formand Jørgensen næsten lige fra sit seneste Valg havde været sygemeldt, og det havde lange Udsigter med hans Helbredelse, valgtes Georg Petersen til midlertidig Formand ved en ekstraordinær Generalforsamling den 21. August 1914.

Fra omkring samme Tidspunkt lykkes det Organisationen at faa udvirket, at Kuske og Chauffører, der hidtil havde været holdt udenfor Deltagelse i Teatervagter o. lign. Sikkerhedstjeneste, kom med i denne Omgangstjeneste paa Fridagene. Fra Begyndelsen af 1915, hvor Prisstigningerne er særdeles mærk-

bare paa Grund af Krigen, indsendes der i Fællesskab med øvrige Foreninger af kommunalt ansatte paa Frederiksberg Andragende til Kommunalbestyrelsen om Tilstaaelse af Dyrtidstillæg, men hele denne Udvikling, der var præget af Krigens unormale Forhold, skal der ikke gaas nærmere ind paa her, dels fordi Brandmændene blev behandlet paa lige Fod med øvrige frederiksbergske Tjenestemænd, og dels fordi Dyrtidsydelseerne i nogen Grad modsvarede dem, der blev Københavner-Kollegerne til Del. I 1916 naaede man en tilfredsstillende Løsning paa en Sag, der i lang Tid havde haft Medlemmernes udelte Interesse. Det frederiksbergske Politi oppebar nemlig et vist aarligt Beløb i Støvlepenge, mens Brandmændene, der vel nok var mere udsat for at faa Fodtøjet ødelagt, ikke erholdt noget udover en ringe Godtgørelse, hvis det under en Ildebrand var gaaet særlig slemt ud over Støvlerne. Efter et energisk Arbejde fra Organisationens Side lykkedes det til Slut at naa en Ordning med Udlevering af et Par Støvler aarligt, det første Aar endog to Par. Paa Generalforsamlingen i April 1917 oplyser Formanden, at et for lang Tid siden indsendt Andragende om at faa afskaffet Numrene paa Uniformens Skulderstropper omsider er imødekommet. Gennem Kommunalunionen indsendtes i Marts 1918 Andragende til Kommunalbestyrelsen om Oprykning til højere Lønklasse af Reserveførere og Forkuske. Andragendet resulterede i, at der fra Januar 1919 blev ydet Reserveførere og Forkuske et Løntillæg paa 200 Kr. aarlig paa alle Løntrin samt Chaufførerne et Tillæg paa 1 Kr. 20 Øre for hver Dag de tjenestegjorde som saadan, dog maatte denne Tillægsydelse ikke overstige 200 Kr. aarlig. Desuden forhøjedes Brandmændenes Timebetaling for Ekstraarbejde paa Fridage til 85 Øre og Betalingen for 24 Timers Ekstravagt forhøjedes til 10 Kr.

Vi er hermed naaet frem til de store Reformers Tid, fra hvilken der først og fremmest er Grund til at erindre om, at man ligesom i København indførte en ændret Tjenestetid ved Frederiksberg Brandvæsen. Man bibeholdt den 24 Timers Turnus og indførte — som i København — et Ekstrafridøgn i Løbet af en 2 Ugers Periode. Derved bragtes den gennemsnitlige ugentlige Tjenestetid ned med 12 Timer fra 84 til 72 Timer. Vagtinddelingen ordnedes dog paa en anden Maade end i København. Hvad Lønreformen af 1919 angaar er der at bemærke, at Frederiksberg Kommune under Forarbejderne til Omordningen af Lønforholdene samarbejdede intimt med det af Københavns Kommune nedsatte Fællesudvalg, der beskæftigede sig med den københavnske Lønreform. I det nye Lønregulativ, der fik Virkning fra 1. Oktober 1919, blev Lønningerne da ogsaa de samme som for Københavner-Kollegerne, nemlig for Reserveførere, Forkuske og Chauffører: 4000 Kr. aarlig, stigende hvert 3. Aar med 200 Kr. indtil 4400 Kr., og for Brandmænd og Kuske: 3600 Kr. aarlig, stigende hvert 3. Aar med 200 Kr. indtil 4000 Kr. Desuden fik Telegrafisterne et Tillæg paa 100 Kr. aarlig. Endvidere indførtes som i København »Tillæg for forskudt Arbejdstid« og Pensionsbestemmelserne og en Række almindelige Regler i Personalvedtægten blev saa nøje som muligt bragt i Overensstemmelse med den nye Statstjeneste-

mandslov. I de nærmest følgende Aar fulgte Frederiksberg Kommune ret nær Ændringerne i de københavnske Lønnydelser, hvorfor der ikke her skal gaas i Detailler om disse. Med Virkning fra 1. November 1927 vedtog Frederiksberg Kommune imidlertid en Beslutning om Regulering af Lønningerne, der betød et principielt Brud med den hidtidige Lønpolitik — og gennemførte en fra Københavns Kommune afvigende Lønordning for Konjunktur- og Dyrtidstillæggets Vedkommende, som ikke fik Tilslutning fra vort Forbunds og dets interessede Afdelingers Side. Tillige blev Betalingen for forskudt Arbejdstid og for Overar-

Siameser-Tender, Model 1933. (Kbh. Brandvæsen)

bejde nedsat med Beløb, der ikke stod i noget rimeligt Forhold til det daværende Pristal. — I Foraaret 1927 fik Organisationen klaret et paaklaget Forhold, der angik, at Brandvæsenet i Tilfælde af Vakancer paa Grund af Sygdom, eller hvis man skulde bruge en faguddannet Brandmand til Værkstedsarbejde, erstattede den paagældende med en Brandmand fra en anden Rode, hvorved den paagældende fik uafbrudt Tjeneste i 48 Timer. Sagen blev sluttet med en Aftale om, at der uden for Ferietiden skulde ydes de Brandmænd, der overflyttes fra et Vagthold til et andet, en Fritid paa 48 Timer mellem de to Vagter. — I 1928 fik Organisationen gennemført en Tillægsbetaling til Brandmænd, der i Vagttiden udførte Reparationer og Nyarbejder ved Brandvæsenets Køretøjer og Materiel, eller var Haandværkere i Værkstedet eller passede den daværende Stations og Kommunekontors Varmeanlæg. Efter vort derom indsendte Andragende bemyn-

digede Teknisk Udvalg Forvaltningen til at udvide den Tillægsbetaling, der hidtil havde været ydet for haandværksmæssigt Arbejde, saaledes at der fra 1. Juli 1928 ydedes Brandfolk i 11. Lønklasse et Tillæg af 15 Øre pr. Time for kvalificeret haandværksmæssigt Arbejde. Til Brandfolk i 12. Lønklasse ydedes for tilsvarende Arbejde et Timetillæg paa 30 Øre. For Medhjælperjeneste ved saadant Arbejde ydedes et Tillæg paa 15 Øre. Herunder henregnedes Tjenesten ved Pasning af Centralvarme- og Badeanlæggets Fyr.

I 1930 gennemførtes en ret gennemgribende Revision af Frederiksberg Kommunes Lønninger. Det skete efter at der i ca. 7 Maaneder var ført Forhandlinger derom, Forhandlinger, der til Tider var lidt af en Farce, fordi Organisationernes Repræsentanter mødte med Mandat til at træffe Aftale, medens Kommunens ledende Forhandler udover sin Opgave med at fremføre Flertalsgruppens Forslag nøjedes med at høre paa Organisationernes Modforslag. Lønrevisionen, der fik Virkning fra 1. December 1930 gik i store Træk ud paa en Forhøjelse af Slutlønningerne efter et længere Aaremaal med et Alderstillæg samt Indførelse af en 2-aarig Prøvetid med en noget lavere Løn end hidtil. Ved en Overgangsbestemmelse i den nye Lønvedtægt blev de allerede ansatte yngre Tjenestemænd dog sikret mod at gaa ned i Løn. Iøvrigt gik man ved denne Revision bort fra det hidtidige — fra Krigsaarene — stammende Lønningsprincip, hvorefter der i lønmæssig Henseende sondredes mellem Forsørgere og Ikke-Forsørgere, gifte og ugifte, og hvorefter en Del af Lønnen i Form af Konjunktur- og Dyrtidstillæg var glidende i Forhold til Pristallet. Men fulgte dermed en Linie, der i udstrakt Grad var gennemført paa det private Arbejdsmarked sidst i Tyverne, og tillige genindførte man det gode Princip, at en Tjenestemand skulde have Løn for det Arbejde, han udfører; Lønnen skulde med andre Ord ikke beregnes paa Grundlag af, hvorvidt han var gift eller ugift med en Præmiering af Giftermaal. Tjenestemændene fik nu en fast Løn uden Tillæg af nogen Art, og som Bidrag til Pensionsfonden afkortedes der 3 pCt. (mod 2½ pCt. siden 1927) af den fulde Løn i Modsætning til tidligere, hvor Pensionsbidraget beregnedes af Lønnen efter Fradrag af Konjunktur- og Dyrtidstillæg.

De nye Lønninger androg følgende Beløb: Lønklasse C 3 (den tidligere 11. Lønklasse omfattende bl. a. Reservecførere) 3800 Kr. aarlig, stigende hvert 3. Aar med 200 Kr. indtil 4200 Kr. og efter yderligere 8 Aars Forløb med 200 Kr. til 4400 Kr. Lønklasse C 4 (den tidligere 12. Lønklasse omfattende Brandmænd) 3400 Kr. aarlig, stigende hvert 3. Aar med 200 Kr. indtil 3800 Kr. og efter yderligere 8 Aars Forløb med 200 Kr. til 4000 Kr. Samtidig indførtes Bestemmelse om, at der forud for Ansættelse i Lønklasse C 4 krævedes en Prøvetid paa 2 Aar med en Løn af 3000 Kr. aarlig, dog med den Tilføjelse, at de allerede i Kommunens Tjeneste værende Personer i Prøvetiden beholdt deres hidtidige Løn, hvis denne havde været højere end 3000 Kr., medens de egentlige Tjenestemandsrettigheder først indtraadte efter Prøvetidens Udløb. Da de nye Lønninger for nogle Løntrins Vedkommende laa lidt lavere end de hidtidige (Lønklasse

C 4 fik saaledes en Nedgang paa de tre første Løntrin paa henholdsvis 27, 17 og 7 Kr.), var det forudsat, at Forskellen mellem de nye og de hidtidige *Nettolønninger* blev ydet allerede ansatte Tjenestemænd som personligt, pensionsgivende Tillæg, og at de nye Begyndelseslønninger, hvor disse var lavere end de tidligere, først traadte i Kraft ved Nyansættelser. Den Lønstigning Brandmænd opnaaede paa 4. Løntrin, og som altsaa først indtraf fra Begyndelsen af det 15. Tjenesteaar, androg netto 187 Kr. aarlig. Det var saaledes en Lønordning paa baade godt

Ingeniørtenderen med Kranen udlagt.

I bageste Rum Manøvretable for Kran og Lys. (Kbh. Brandvæsen)

og ondt, men som dens absolutte Fortrin maa fremhæves, at medens de bevægelige Tillæg for saavel Statens som andre Kommuner's Tjenestemænd i de nærmest følgende Aar blev reguleret nedad som Følge af Pristallets Fald, forblev de frederiksbergske Lønninger uændrede staaende paa de pr. 1. December 1930 fastsatte forannævnte Beløb.

Da Lønsagen gik i Orden, stod Spørgsmaalet om Brandpersonalets Betaling for forskudt Arbejdstid endnu aabent, idet vi under Forhandlingerne havde fremsat Krav om at faa denne Tillægsgodtgørelse ydet i Lighed med Reglerne for Politiet. Trods Forbundets gentagne Henvendelser blev Svaret fra Kommunens forhandlende Repræsentant stadig en Henviisning til, at denne Sag skulde løses i Forbindelse med Politiets Lønsag, der var blevet udskudt ved den almindelige Lønrevision i 1930. Der skete imidlertid det, at ved Kommunalbestyrel-

sens Møde den 23. November 1931 blev Politiets Lønsag uden Varsel sat paa Dagsordenen, saaledes at der ikke blev Adgang til yderligere Forhandling om Sagen. Den socialdemokratiske Raadmand Einer-Jensen maatte derfor efter en kort Konference med den lokale Klubformand søge at faa det bedst mulige ud af Sagen. Resultatet blev, at Kommunalbestyrelsen med Virkning fra 1. April 1931 vedtog i Stedet for den hidtil gældende Godtgørelse, der ligesom i København blev ydet pr. Time, at fastsætte et ikke pensionsgivende, fast aarligt Tillæg, der for Reserveførere og Overchauffører udgjorde 220 Kr. og for Brandmænd og Chauffører 200 Kr. Disse Beløb svarede til ca. 700 Timer aarlig beregnet efter den hidtidige Godtgørelse pr. Time og indebar nogen Fremgang. — Med Hensyn til et af Forbundet fremsat Forslag til Forhøjelse af Overarbejdsbetalingen trak det endnu længere ud. Da Sagen endelig gik i Orden med Virkning fra 1. Juni 1932, var det ikke med en Forhøjelse af denne Betaling, der stod i et passende Forhold til Betalingen for de normale Arbejdstimer efter den nye Lønordning, idet Kommunalbestyrelsen ikke var til at formaa hertil, men kun vilde følge de i København gældende Satser, hvilket for Frederiksberg-Kollegerne betød en Forhøjelse pr. Time med 12 Øre for 11. og 9 Øre for 12. Lønklasse.

I 1932 søgte Organisationen ved Bistand af Forbundet gennemført en Ændring i den for Frederiksberg Brandvæsen gældende Vedtægt, ifølge hvilken det uden særlig Tilladelse var forbudt Brandvæsenets Tjenestemænd at have Bopæl udenfor Kommunen. Brandchefen modsatte sig af brandsikringsmæssige Hensyn den ønskede Ændring, men en Henvendelse fra Forbundet til Kommunalbestyrelsen resulterede i at denne vedtog et Tillæg til Vedtægten for Frederiksberg Brandvæsen, hvorefter Vedtægtens § 13, Stk. 2 fik følgende Ordlyd: »Brandvæsenets Tjenestemænd maa ikke have Bopæl paa Christianshavn eller paa Amager og maa iøvrigt kun have Bopæl udenfor Kommunens Omraade, saafremt Boligen ligger indenfor en Afstand af ca. 6 km fra Brandstationen og saafremt vedkommende selv holder Telefon paa Bopælen.« Denne Vedtægtsændring traadte i Kraft den 13. April 1932.

Efter at København og Gentofte Kommuner i 1937 havde foretaget en Revision af Tjenestemændenes Løn- og Pensionsforhold, og da det kunde paavises, at Prisniveauet var væsentlig højere end det, der forelaa, da Frederiksberg Kommune i 1930 reviderede sine Lønninger, startede Forbundet i November 1937 en Aktion for at faa indført visse Ændringer i Løn- og Pensionsforholdene. Resultatet der kom ud deraf, medførte for vore Medlemmer i Lønklasse C 3 (Reserveførere m. fl.) Lønforhøjelser varierende fra 304 til 352 Kr. og for Lønklasse C 4 (Brandmænd) fra 272 til 320 Kr. aarlig. Reelle Ændringer i den gældende Pensionsvedtægt blev der derimod ikke Tale om, da den overvejende Del af Kommunens Tjenestemænd ikke viste nogen Interesse herfor. Lønforhøjelsen fik Virkning fra 1. December 1937 og det samme skete med nogle forhøjede Satser for forskudt Arbejdstid og Overarbejde. Samtidig blev det fastsat, at Betalingen for Brandpersonalets ekstra Vagtdøgn skulde være den samme som for 12 Over-

arbejdstimer, hvilket paa det Tidspunkt betød 31 Kr. 80 Øre for Reserveførere og 28 Kr. 80 Øre for Brandmænd. Desuden blev den hidtidige Mindstebetaling for Teatervagter forhøjet paa tilsvarende Maade som i København. Derimod blev det ikke muligt paa daværende Tidspunkt at faa løst et Par af Organisationen rejste Spørgsmaal vedrørende Telegrafisternes Normeringsforhold og Tillægget for forskudt Arbejdstid, hvilket Tillæg jo siden 1932 var ydet med afrundede faste aarlige Beløb. Først efter at den københavnske Nyordning vedrørende Tillægsgodtgørelsen for forskudt Arbejdstid var en Kendsgerning paa-begyndtes Forhandlingerne i Maj 1939.

Ved disse Forhandlinger fremsatte Brandchefen et Forslag, der viste sig at indeholde mange Bryderier for Organisationen og den Medlemskreds, det angik. Forslaget gik ud paa at yde et særligt Tillæg, der skulde dække ikke alene Betalingen for forskudt Arbejdstid efter de københavnske Regler, men ogsaa det Haandværkertillæg, der hidtil var ydet Brandmænd og det Smudstillæg for Værkstedsarbejde m. v., der var ydet Reserveførere m. fl. Endvidere skulde det dække nogle Beløb, som Brandmændene oppebar for Kørsel med Hospitalets Sygevogne, og de Tillæg, der ydedes Telegrafister og enkelte andre som Erstatning for, at de ikke deltog i Teatervagttjeneste. Størrelsen af dette særlige Tillæg foreslog man til 440 Kr. aarlig for Reserveførere og 2 Telegrafister, der forud for deres Funktion som saadan var i Lønklasse C 3, og til 400 Kr. for Brandmænd. Det var ikke Hensigten at yde Tillægget til Overchauffører, der fremtidig blev placeret i C 3, medens man vilde yde de allerede i denne Lønklasse ansatte Chauffører og Overchauffører et Udligningstillæg som personligt Tillæg. Endvidere havde man tænkt sig at omnormere 2 Telegrafister fra C 4 til C 3, saaledes at alle 4 Telegrafister blev normeret i denne Lønklasse, samt at normere 2 Brandmestre og 2 Reservebrandmestre mere, end man havde i Øjeblikket. Desuden var det en Forudsætning, at Brandpersonalet indgik paa at være til Raadighed under Katastrofer eller meget store Ildebrande ogsaa paa Fridage, og man tænkte sig at ordne dette paa den Maade, at Personalet fik Hjemmepligt Dagen forud for deres Vagtdag, ligesom det skulde indgaa paa, naar Forholdene talte derfor, at lade sig overflytte fra Døgnvagttjeneste til Dagtjeneste med nærmere fastsat Varsel. — Organisationens Forhandler tog straks Afstand fra den foreslaaede Hjemmepligt og var iøvrigt ikke begejstrede for Forslaget, som i sin Helhed var baseret paa en solidarisk — eller rettere sagt udlignende Ordning, hvor man simpelthen gjorde op, hvad man skulde betale efter de hidtidige Regler, naar disse skulde føres a jour paa visse Punkter, men Ordningen havde den kedelige Baggrund, at det var Brandmændene som kom til at yde det største Bidrag til den, da deres Særbetalinger jo gik ind i Puljen og blev delt med bl. a. Brandmestre samt enkelte andre, som overhovedet ikke deltog i Udryknings-tjenesten eller havde Døgnvagt.

Med Hensyn til den foreslaaede Hjemmepligt, afviste Frederiksberg-Kollegerne ved et Møde som Organisationen omgaaende indkaldte, enstemmigt

denne Tanke og tog bestemt Afstand fra, at der overhovedet blev rørt ved deres Fridage. For juridisk at være paa den sikre Side fik Organisationen gennem Forbundet en Udtalelse fra dets juridiske Konsulent, der i sit Responsum gjorde gældende, at det af Brandvæsenet stillede Krav ikke var foreneligt med Paragraferne 6 og 13 i Vedtægten for Frederiksberg Brandvæsen; men det stod naturligvis Kommunalbestyrelsen frit for at ændre Vedtægten, saaledes at den gav fornøden Hjemmel for nye Bestemmelser Udfærdigelse. Efter at Personalets Stilling og det juridiske Responsum var forelagt Direktøren for Teknisk Forvaltning blev Resultatet, at man enedes om, at Udvalg bestaaende af Brandchefen, Vice-

Dykkervognen set bagfra.
Dykkeren under Paaklædning.

brandchefen, Organisationens Formand samt Klubformændene for henholdsvis Brandmestre og Brandmænd paa Frederiksberg skulde søge at naa til Forstaelse om et ændret Forslag, hvorefter Forhandlingerne med Forvaltningen skulde føres videre. Ved Udvalgsforhandlingerne opnaaedes der Enighed om i Tjenestereglerne at fastsætte, »at det er det vagtfrie Mandskabs Pligt at give Møde paa Stationen ved Tilkaldelse, eller naar de bliver bekendt med alvorlige Brandtilfælde i Kommunen, Luftværnsalarmering eller lignende. Tjeneste (Vagt eller Arbejde), der udføres af Mandskab fra Frivagten, betaales efter de herfor gæl-

dende Tariffer«. Vedrørende Hjemmepligten blev der Enighed om følgende Aftale:

»For at øge Muligheden for hurtigt at kunne tilkalde det ikke tjenestegørende Mandskab til Afløsning for anden Tjeneste bekoster Kommunen en Telefon til billigste Takst (4-Parts Telefon) til de i Kommunen boende af Mandskabet, mod at disse til Gengæld holder Stationen underrettet om til hvilke Tider, de er inden for Telefonens Rækkevidde, idet de underretter Brandstationen, naar de for mere end 2 Timer agter at være hjemmefra.

Oprettelse, Flytning og Abonnement for 4-Parts Telefonen bekostes af Kommunen. Ønskes Telefon med højere Takst eller Apparater til Særtakst, maa de paagældende selv betale de hermed forbundne Merudgifter.

For de Brandmænd, der bor i Kommunen, men ikke har selvstændig Lejlighed, kan der i det enkelte Tilfælde træffes Aftale med Brandvæsenets Ledelse om en særlig Ordning.

For det uden for Kommunen boende Mandskab yder Kommunen paa de ovenstaaende Betingelser et Tilskud til deres pligtmæssige Telefon svarende til Abonnementet for en 4-Parts Telefon.

Hvis Ordningen efter Kommunens Skøn ikke maatte byde fornøden Sikkerhed for Brandslukningstjenesten i Kommunen, kan Kommunen ophæve Ordningen med 3 Maaneders Varsel ved Udgangen af et Kalenderaar«.

Det trak imidlertid meget længe ud, før Kommunalbestyrelsen tog Stilling til denne Aftale, men omsider blev den tiltraadt tillige med det foran omtalte Forslag om Ydelse af Funktionstillæg, idet dog Chauffører og Overchauffører ikke kom med i denne Ordning, men fik i Stedet for et personligt Tillæg paa 220 Kr. aarlig. Spørgsmaalet om Oprettelse af en Brandmester- og en Reservebrandmesterstilling, som der under Forhandlingerne var blevet Enighed om i Stedet for Forslagets oprindelige to Pladser af hver Slags, samt Omnormering af Telegrafiststillingerne og det med Spørgsmaalet om Mandskabets Tjenesteplichter forbundne Telefonspørgsmaal blev derimod udskudt til fornyet Behandling. — Saa sent som den 14. Oktober 1940 vedtog Kommunalbestyrelsen med Virkning fra 1. April 1939, samme Virkningsdato som for Funktionstillægget, at oprette 4 Stillinger som Telegrafister i Lønklasse C 3.

Den Omstændighed, at ialt 10 Chauffører og Overchauffører i Lønklasse C 3 fik en Særstilling ved Funktionstillæggets Fastsættelse i 1939, var en stadig Kilde til Uro. Af denne Grund forsøgte Organisationen under derom førte Forhandlinger at faa ombyttet det Beløb, som de to Avancementsstillinger, der var et Led i den trufne Aftale, men ikke var blevet oprettet, til Fordel for de 10 Chauffører. Det Beløb, der paa denne Maade blev til Raadighed, opgjorde vi til 1320 Kr. Det lykkedes dog ikke at faa løst Sagen før ved Forhandlinger i Foråret 1942, hvor Tillægget for forskudt Arbejdstid til Tjenestemænd uden for Brandvæsenet blev forhøjet med 10 pCt. som Følge af en tilsvarende Forhøjelse, der var opnaaet i København. Da Brandpersonalets Tillæg for forskudt Arbejdstid var en Bestanddel af det samlede Funktionstillæg og Udgiften til denne Bestanddel i 1939 var beregnet til at udgøre godt og vel 30.000 Kr., krævede

Forbundet og Organisationen, at denne Sum skulde forhøjes med 10 pCt. eller ca. 3000 Kr. Paa den anden Side maatte vi erkende, at Grundlaget for Beregningen af Funktionstillægget i 1939 senere var blevet forrykket derved, at Brandvæsenet ikke længere foretog Sygevoognskørslen for Hospitalet, et Forhold, der forringede vort Krav med ca. 1400 Kr. aarlig. Af disse Grunde blev der Enighed om, at de 1320 Kr. skulde deles ligeligt mellem de 10 Chauffører, samt om at de ca. 1400 Kr., der hidrørte fra Sygevoognskørselens Bortfald skulde fra-drages de 3000 Kr., hvormed Funktionstillægssummen skulde forhøjes i Henhold til Forhøjelsen af Tillægget for forskudt Arbejdstid. Restbeløbet gav derefter en Forhøjelse af hver Mands Funktionstillæg med 20 Kr. aarlig, medens de 10 Chauffører fik en samlet Forhøjelse paa 150 Kr. aarlig.

Funktionstillægget blev derefter i de nærmest følgende Aar reguleret opad i samme Forhold som Bevægelserne i Tillægsgodtgørelsen for forskudt Arbejdstid til Tjenestemænd uden for Brandvæsenet. Paa lignende Maade blev der til de egentlige Lønninger, udover det allerede omtalte Dyrtidstillæg fra 1. December 1937 og et nyt Tillæg fra 1. Januar 1939, fra 1. April 1941 føjet de Beløb, hvormed de københavnske Tjenestemænds Reguleringstillæg steg under Krigen. Det oprindelige let overskuelige Lønssystem blev saaledes efterhaanden noget indviklet, og gjorde Overgangen til det Lønssystem, der anvendes saavel i Staten som i de øvrige Kommuner ønskelig. En Lejlighed hertil bød sig ved Lønrevisionen i 1946.

Ved denne Lønreform, der fik Virkning fra 1. April 1946, blev følgende Lønvilkaar gældende efter derom førte Forhandlinger, der som sædvanlig foregik under Ledelse af vort Forbund. Lønklasse C 3 (Reservebrandmestre m. fl.): 4.400 Kr. aarlig, stigende hvert 3. Aar med 200 Kr. indtil 5000 Kr., Lønklasse C 4 (Brandmænd): 4.000 Kr. aarlig, stigende hvert 3. Aar efter følgende Skala: 4.200 Kr., 4.400 Kr., 4.750 Kr. Til disse Lønninger, i hvilke et Beløb svarende til det almindelige pensionsgivende Løntillæg, der ydes Københavns Kommunes Tjenestemænd m. fl., er indeholdt, ydes Reguleringstillæg i Overensstemmelse med de for Københavns Kommune gældende Reguer. Lønningerne ligger ret nær op ad de tilsvarende for københavnske Kolleger; for Bruttoslutlønnens Vedkommende er der saaledes en Forskel paa 20 Kr. aarlig i Frederiksberg-Brandmændenes Disfavør, idet denne siden 1. Oktober 1947 for en københavnsk Brandmand andrager 7.410 Kr. og for hans frederiksbergske Kollega 7.390 Kr. Fremgangen i Nettoløn paa sidste Løntrin, der nu naas efter 9 Aars Tjeneste i Modsætning til tidligere efter 14 Aars Tjeneste, udgjorde ved Lønreformens Ikrafttræden den 1. April 1946 for Reservebrandmestre m. fl. 942 Kr. og for Brandmænd 895 Kr. aarlig.

Ved Lønrevisionen blev den frederiksbergske Skala for Egenpension uændret, idet Pensionsbidraget fortsat er 3 pCt. af den normerede Lønning. Pensionsalderen er det Tidsrum, i hvilket man efter sit fyldte 30. Aar har været fast ansat, og højeste Pensionskvotient er 40/60 ($66\frac{2}{3}$ pCt.). Derimod er der foretaget

nogle Ændringer med Hensyn til Beregning af Tillægget til Enke- og Børnepensioner, saaledes at disse ligesom hidtil sidestilles med tilsvarende Pensioner i Staten og Københavns Kommune. Bestemmelserne for Tillæg til Pensionister, det gælder ogsaa de pensionerede efter de før 1. April 1946 gældende Regler, afviger fra Bestemmelserne for Tillæg til Pensionister, hvor det er nødvendigt af Hensyn til det frederiksbergske Lønssystem, hvor det almindelige pensionsgivende Løntillæg som foran nævnt ikke er udskilt. Kort fortalt vil det sige, at saavel Bestemmelserne vedrørende de »ældre« Pensionister som Enke- og Børnepensioner er bragt paa Linie med tilsvarende foretagne Ændringer i Staten og Københavns Kommune. Vedtægtens § 22 gaar herefter ud paa, at i de Tilfælde, hvor Tjenestemanden ved sin Død *ikke* var pensionsberettiget eller ikke havde en Pensionsalder over 5 Aar, er Enkepensionen uændret 12/60 (20 pCt.) af Mandens pensionsgivende Indtægt. Hvor Tjenestemanden derimod selv havde opnaaet Pensionsret, er der sket følgende Ændringer:

Efter de tidligere Bestemmelser havde Enken i saa Fald Krav paa en Pension paa 20/60 ($33\frac{1}{3}$ pCt.) af Mandens pensionsgivende Indtægt. Dette er i den ændrede Vedtægt reduceret, hvis Mandens Pensionsalder er fra 5—21 Aar, saaledes at en Pensionsalder

fra 5—12 Aar giver	16/60	($26\frac{2}{3}$ pCt.)	af hans Pensionsindtægt		
» 12—17	—	18/60	(30 pCt.)	—	—
» 17—21	—	19/60	($31\frac{2}{3}$ pCt.)	—	—
» 21—25	—	20/60	($33\frac{1}{3}$ pCt.)	—	—

Der opnaas saaledes efter den ændrede Vedtægt samme Enkepension som tidligere fra en Pensionsalder paa 21 Aar. Til Gengæld forhøjedes Enkepensionerne efter de Tjenestemænd, hvis Pensionsalder er over 25 Aar, saaledes at en Pensionsalder

fra 25—29 Aar giver	21/60	(35 pCt.)	af hans Pensionsindtægt		
» 29—31	—	22/60	($36\frac{2}{3}$ pCt.)	—	—
» 31—33	—	23/60	($38\frac{1}{3}$ pCt.)	—	—
over 33	—	24/60	(40 pCt.)	—	—

Betingelsen for at opnaa denne forhøjede Enkepension (Kvotienterne fra og med 21/60 til og med 24/60) er dog, at Ægteskabet har bestaaet et vist Aaremaal, nemlig mindst 10 Aar for at opnaa 21/60, 15 Aar for at opnaa 22/60, 20 Aar for at opnaa 23/60 og 25 Aar for at opnaa 24/60. Minimumsenkepensionen (§ 22, Stk. 4) forhøjedes fra 550 Kr. til 700 Kr., og Børnepensionstillæggene, der tidligere (§ 24, Stk. 1) var 1 Barn 220 Kr. aarlig, 2 Børn 400 Kr., 3 Børn 550 Kr. og for hvert Barn over 3 yderligere 125 Kr. aarlig, er ændret til 240 Kr. aarlig for 1 Barn og 180 Kr. aarlig for hvert Barn derudover indtil hvert Barns 18. Aar.

Tilsvarende Børnepensionstillæg ydes Enken efter en mandlig Tjenestemand for de Børn (herunder Adoptivbørn), for hvilke han havde Forsørgelsespligt. Endvidere kan Aldersgrænsen for Tillæggenes Ophør nu efter Magistratens Godkendelse i det enkelte Tilfælde forhøjes indtil det 24. Aar, naar Forsørgelsen fortsættes til Gennemførelse af en offentlig godkendt Uddannelse, og Forholdene i øvrigt i særlig Grad taler for en Dispensation.

Dykkeren under Nedstigning.

I Forbindelse med Lønreformen af 1946 blev der tillige mellem Frederiksberg Kommune og Forbundet Enighed om, at Kommunen med Hensyn til Forhøjelse af og visse Ændringer i Beregningsgrundlaget for Tillægsgodtgørelsen for forskudt Arbejdstid fulgte de Satser og den Reguleringsmaade for disse, som var aftalt med Københavns Kommune. I Henhold hertil skulde den Del af Brandpersonalets Funktionstillæg, som angaar denne Tillægsgodtgørelse, i Overensstemmelse med den ved Københavns Brandvæsen gældende Ordning, forhøjes fra Halvdelen til to Trediedele af det Antal Timer, der i 1939 var lagt til Grund for Beregningen. Under de herom førte Forhandlinger hævdede Teknisk Forvaltning imidlertid, at man ved Fastsættelsen af Funktionstillægget i 1939 havde

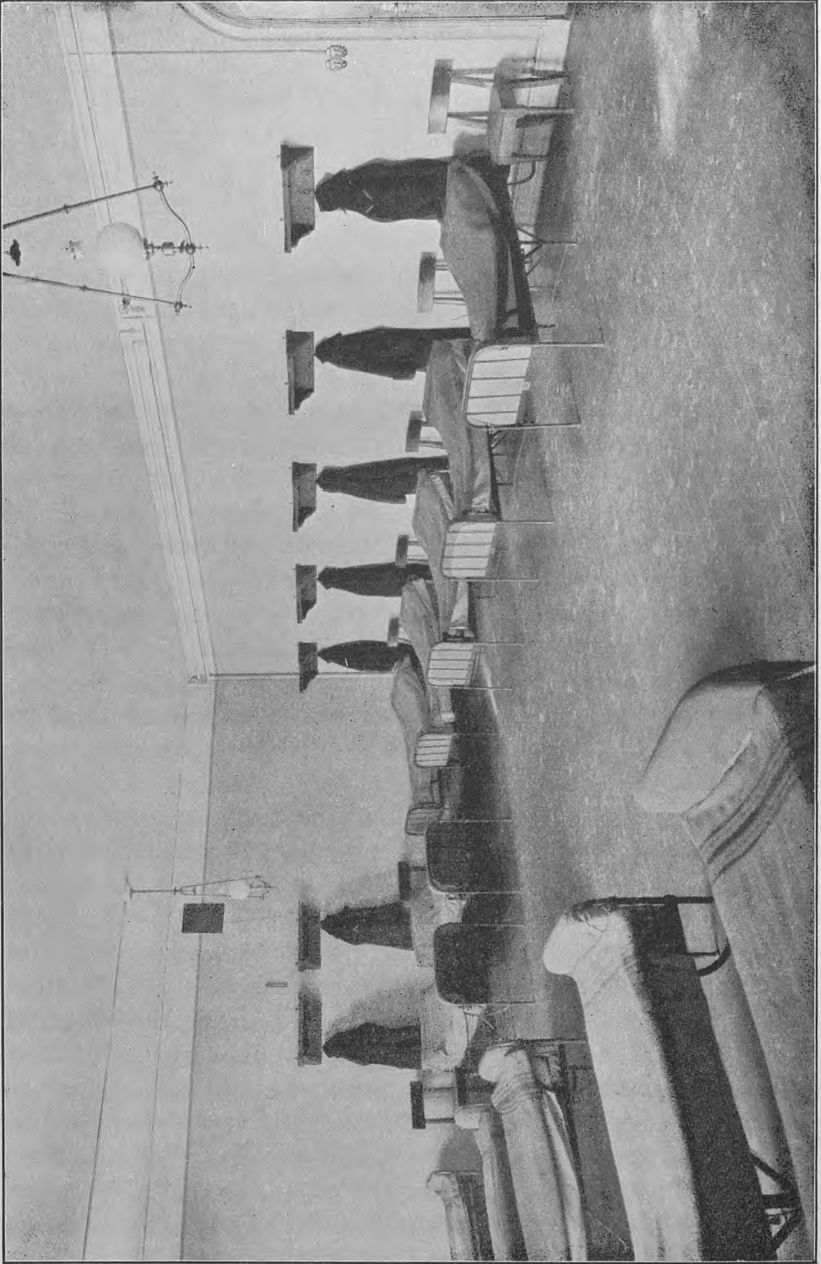
beregnet det Antal forskudte Timer, der indgik i Beregningen, altfor højt, og dette Forhold forlangte man nu rettet. Den begaaede Fejl skyldtes, at man ikke havde taget Hensyn til det Antal Timer, hvorunder Brandpersonalet er fraværende paa Grund af Sygdom og Ferie. Af denne Fejltagelse havde Personalet nydt Fordel i de mellemliggende Aar; men denne Fordel maatte nu bortfalde, samtidig med at det Antal forskudte Timer, der skulde indgaa i Funktionstillægget, ligesom ved Københavns Brandvæsen skulde forhøjes med en Trediedel. Forbundet anstillede en Række Betragtninger til Imødegaelse af dette Krav, hvorefter Resultatet af de megei langvarige Forhandlinger, under hvilke Direktøren for Teknisk Forvaltning, der var tiltraadt efter 1939 og saaledes var uden Ansvar for den paastaaede Fejl, var meget utilbøjelig til at gøre Indrømmelser, blev, at der opnaaedes Enighed om at fastsætte det Antal aarlige forskudte Timer, der herefter indregnes i Funktionstillægget, til 1200. Funktionstillægget, der omfatter alle Særbetalinger, herunder ogsaa Tillæg for Røgdykkertjeneste, fastsattes derfor med Virkning fra 1. April 1946 for Reservebrandmestre m. fl. til 700 Kr. og for Brandmænd til 670 Kr. aarlig. Tillægget reguleres fremtidig, saalænge de aftalte Forudsætninger ikke ændres væsentligt — paa Grundlag af 1200 forskudte Timer pr. Mand pr. Aar, og Reguleringen sker paa samme Maade som i København ved Ændringer i Pristallet, hvilket vil sige, at for hver 12 Points, Pristallet stiger ud over 280 eller falder under 291, ændres Timesatserne med 2 Øre. Da Detailpristallet for Januar 1947 udgjorde 292 Points, steg Tillæggene derfor fra 1. April 1947 til henholdsvis 724 Kr. og 694 Kr.

Med Hensyn til Overarbejdsbetalingen, der ved Frederiksberg Kommune i Modsætning til Københavns ydes med samme Sats for alle Timer, blev denne fra 1. April 1946 fastsat til 4 Kr. 75 Øre for Reservebrandmestre m. fl. og 4 Kr. 41 Øre for Brandmænd, og vedrørende Teater- og Ekstravagter indførtes den nye Regel i Overensstemmelse med København, at Minimumsbetalingen fastsattes til $2,4 \times$ Timelønnen for Overarbejde, dog saaledes at Minimumsbetalingen ikke gælder for Overarbejde i umiddelbar Fortsættelse af en normal Vagt, i hvilket Tilfælde der kun betales for det faktiske Antal Timer. Maksimumsbetalingen for en Ekstravagt, der tidligere udgjorde $12 \times$ Timelønnen, blev samtidig forhøjet til $13 \times$ Timelønnen for Overarbejde.

Som det fremgaar af denne Fremstilling har Udviklingen i de mest betydende Løn- og Arbejdsvilkaar været kendetegnet ved nogen Afvigelse fra de tilsvarende ved Københavns Brandvæsen. I det store og hele er Vilkaarene dog nu ret ensartede, hvad der ogsaa forekommer naturligt for to Nabobrandvæsener, henholdsvis det største og næststørste i Landet. Det bør tilføjes, at ogsaa med Hensyn til manglende Frihed paa mellemliggende Helligdage og Udvidelse af den aarlige Ferie fra 2 til 3 Uger har Frederiksberg fulgt København. Som et meget vigtigt, men endnu uløst Spørgsmaal, skal til Slut nævnes Nedsættelse af Afgangsalderen; men forhaabentlig følger Frederiksberg ogsaa paa dette Omraade i »Storebror«s Spor.

Gentofte Klubben

Gentofte-Kollegernes faglige Samlingsbestræbelser daterer sig fra 23. Marts 1910, nogle Maaneder efter, at den kombinerede Politi- og Brandstation i Hellerup var taget i Brug. Paa dette Tidspunkt bestod Hellerup-Styrken af 2 fastansatte Chauffører, medens Resten, 2 Sprøjteførere, 1 Reservefører, 2 Reservechauffører og 5 Brandmænd, var honorarlønnede, som omtalt i Afsnittet om Gentofte Brandvæsen. Denne Styrke stiftede til Varetagelse af dens fælles Interesser som Brandmænd en Forening, hvis første Formand og Kasserer var Reservefører P. M. Nielsen. Da Nielsen i 1914 udnævntes til Sprøjtefører, afløstes han af Brandmand Aage Sørensen, men da Foreningen fortsat omfattede Sprøjteførerne, blev Nielsen et Aar efter paa ny valgt til Formand. I December 1917 overtoges Formandsposten af Sprøjtefører Brock, der efter et Aars Forløb afløstes af Brandmand Chr. Hansen, som ligeledes kun fungerede i et Aar, idet han i December 1919 afløstes af Brandmand Haagensen, der fungerede i de følgende 2 Aar. I December 1921 valgtes for første Gang en fast ansat heltaflønnet Kollega til Formand, nemlig Chauffør W. Olsson, paa hvis Initiativ Foreningens Tilslutning til nærværende Organisation bragtes i Stand pr. 1. Oktober 1922. Den egentlige Udrykningsstyrke bestod dengang af 2 Sprøjteførere, 2 Reserveførere (Stigeførere), 2 Mekanikere (Chauffører), 16 Chauffører og Brandmænd samt 2 Telegrafister, som alle lønnedes i Henhold til det for Gentofte Kommune gældende Lønregulativ (som var overensstemmende med København), dog saaledes, at den Del af Styrken, der ikke havde fast Vagt paa Brandstationen — ialt 14 Mand, nemlig 2 Sprøjteførere, 2 Reserveførere og 2 Reservechauffører samt 8 Brandmænd — kun lønnedes med Halvdelen af de fastsatte Lønninger. Spørgsmaalet om Tilslutningen til en faglig Organisation som vor, med dens Tilknnytning til Arbejderbevægelsen iøvrigt, foranledigede meget naturligt stor Diskussion som Følge af de halvtlønnedes Erhvervsforhold, idet enkelte af disse tillige tilhørte deres Fags Arbejdsgiverforening paa Grund af deres Udøvelse af selvstændigt Haandværk. Tilslutningens Vedtagelse medførte derfor bl. a., at en Sprøjtefører efter eget Ønske fratraadte Tjenesten. Sprøjteførere og Mekanikere overgik i Overensstemmelse med forlængst fastsatte Retningslinier ikke til vor Organisation, men til Brandmestrenes Klub under »Foreningen for kommunale Arbejdsledere«. Overørt heraf vedblev de to Stillingskategorier dog at staa sammen med vore Medlemmer i den lokale »Brandfolkenes Klub« i en lang Aarrække derefter. Forinden Overgangen var Klubben fra November 1916 tilsluttet »Foreningen for Embeds- og Bestillingsmænd i Gentofte Kommune«.

Ældre Sovestue for Brandmænd. Tomsgaardens Brandstation.

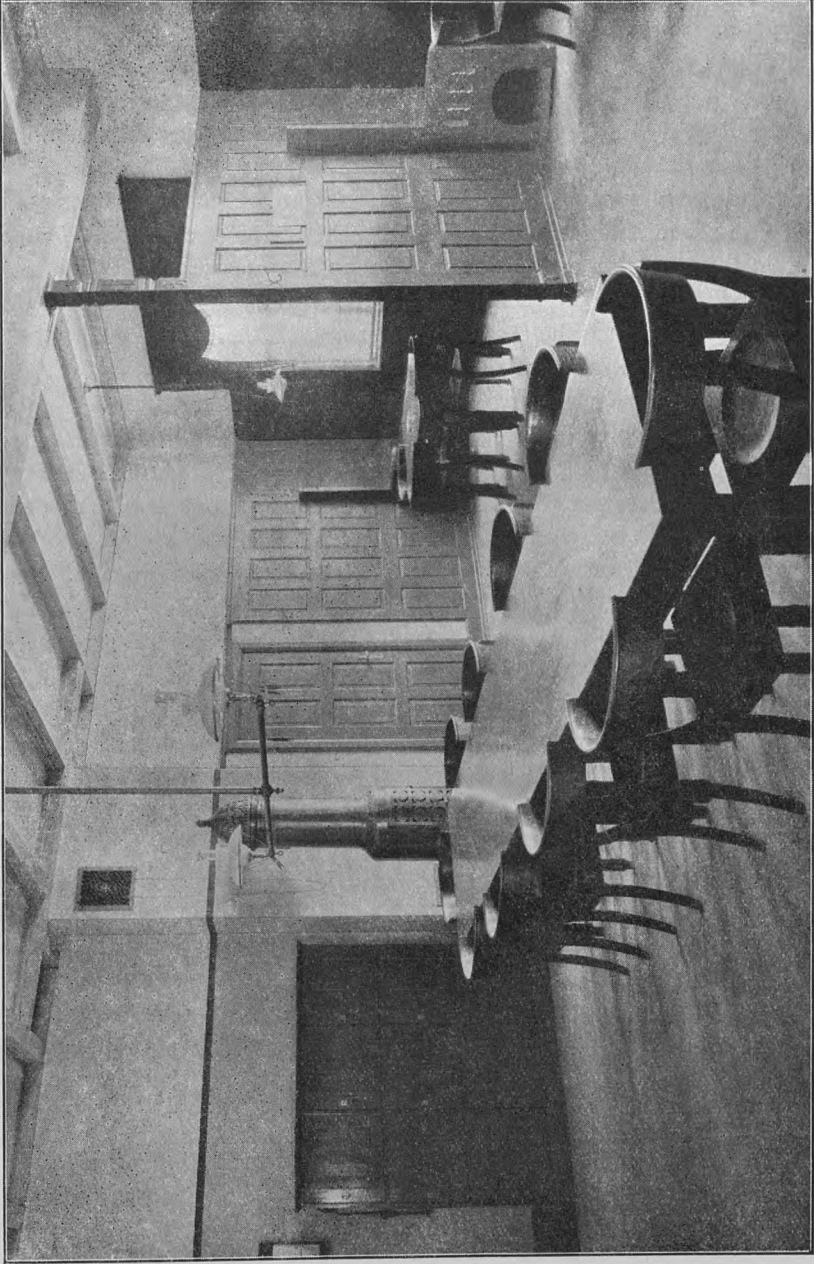
Da Lønvilkaarene m. m. forud for Gentofte-Kollegernes Tilslutning til nærværende Organisation allerede er omtalt i Afsnittet om Gentofte Brandvæsen, skal der ikke gaas yderligere ind herpaa men kun anføres, at det maalbevidste Arbejde, som er udført baade før og efter Tilslutningen, naturligvis har sin Andel i de i Tidens Løb opnaaede Fordele. Det store Hovedspørgsmaal har helt fra 1920, hvor man første Gang fremdrog Sagen, været at blive ligestillet med Kollegerne ved Københavns og Frederiksberg Brandvæsener med Hensyn til Løn- og Arbejdsvilkaar. De siden Sammenslutningen udfoldede Bestræbelser herfor vil tillige med de opnaaede Resultater i det følgende blive skildret i store Træk.

Efter at vort Forbund kort Tid i Forvejen havde opnaaet Forhandlingsret med Gentofte Kommune indsendtes den 27. Marts 1924 et fælles Andragende for Sprøjteførere og Brandmænd om Ansættelse med fuld Løn og fast Vagt paa Brandstationen til Afløsning af den hidtidige Ordning med halv Løn og Tilkaldelse fra Hjem eller Arbejdsplads i Ildebrandstilfælde. Som Motivering anførtes bl. a. den da herskende Arbejdsløshed, som gjorde det vanskeligt for de paagældende at beholde deres Arbejde, fordi Brandvæsenets Tjeneste altid gik forud for dette. Desuden pegedes paa den Vanskelighed, der bestod i at skaffe sig Bolig og Arbejdsplads i umiddelbar Nærhed af Brandstationen, idet de derved ofte blev tvunget til at indgaa paa Betingelser, der stillede dem langt ugunstigere end øvrige Arbejdere. Endelig paapegedes det, at Brandmændene var gaaet ind i Pladserne i Tiltro til Udtalelser fra Brandchefen om, at den bestaaende Ordning snart kunde ventes ændret, saaledes at de vilde komme til at gøre Vagttjeneste og oppebære fuld Løn. Kommunalbestyrelsens Svar, der fremkom den 20. Maj s. A., gik kort og godt ud paa, at man ikke kunde imødekomme Andragendet. Kort Tid efter skete der imidlertid det, at Snedkerforbundet besværede sig over, at ialt 4 af dem Andragendet havde omfattet, arbejdede ved Snedkerfaget, og af denne Grund tilskrev vort Forbund under 18. Juli paa ny Kommunalbestyrelsen om Forhandling om Sagen, bl. a. under Henvisning til, at flere andre Fagforbund antagelig vilde følge Snedkerforbundets Eksempel. Endvidere tilsendte Snedkerforbundet Kommunalbestyrelsen en Redegørelse for dets Synspunkter, der konkluderede i, at der næppe blev Fred om denne Sag forinden de paagældende ophørte med deres Brandmandsjob og helligede sig Snedkerfaget alene eller omvendt. Det gik dog ikke bedre af den Grund, idet den daværende Kommunalbestyrelse bl. a. begrundede sit Afslag med, at man stod foran et Valg, og at man ikke vilde binde en ny Repræsentation til en »ikke stærkt tiltrængt eller paatrængende Reform, der betød en forøget Udgift for Kommunen.« Det næste skriftlige Andragende fremsendtes den 22. September 1926, og heri paavistes bl. a., at den vedvarende og tiltagende Arbejdsløshed havde medført, at det Pres, der udøvedes paa de halvtlønnede Brandfolk fra de Fagforbund, de i Henhold til deres Profession stod tilsluttet, ikke var mildnet men forøget, idet saavel Karetmager- som Skotøjsarbejderforbundet

havde indtaget samme Holdning som Snedkerforbundet. Det fremholdtes derfor, at denne Tilstand i Længden var uholdbar, ligesom de saglige Grunde maatte tale for, at Sagen atter optoges til Behandling. Der kom ogsaa en Forhandling i Stand med Kommunens Brandudvalg, men dettes Formand, Oberst Parkov erklærede, »at Udvalget var saa overordentlig tilfreds med den gældende Ordning, at man allerede af den Grund ikke for Tiden kunde tænke sig at ændre den.« Kommunalbestyrelsens Afslag fremkom derefter den 29. Oktober 1926. Paa samme Maade gik det med en i 1929 foretaget Aktion.

Det næste Forsøg paa at skaffe en Løsning paa Forholdene blev gjort i Sommeren 1931 i Forbindelse med Forberedelser til en Lønrevision, der dog ikke blev til noget som Følge af den Likviditetskrise, der indtraadte, da England den 20. September samme Aar opgav Guldpariteten. De Forslag, der af Forbundet fremsattes vedrørende Brandpersonalets Forhold gik — bortset fra de egentlige Lønninger — ud paa, at 2 Mekanikere omnormeredes fra 10. til 8. Lønklasse, at 2 Sprøjteførere fuldt aflønnedes, subsidiært tillagdes et pensionsgivende Bestillingstillæg paa 500 Kr. aarlig, at 2 Reserveførere normeredes som Sprøjteførere samt at Brandmændene, hvis mangleønske om fuld Aflønning stadig mødte afgjort Modstand, fik Ret til Pension efter Lønnen for helt aflønnede. Slutresultatet af denne Aktion blev efter forskellige Mellemspil, at der blev tilstaaet de 2 Mekanikere hver et personligt pensionsgivende Tillæg paa 240 Kr. aarligt, at de i 10. Lønklasse placerede Sprøjteførere fik Ret til Pension efter 8. Lønklasse, at de i 11. Lønklasse placerede halvtlønnede Reserveførere og Reservechauffører fik Ret til Pension efter 9. Lønklases 5. Trin plus et Tillæg af 150 Kr. samt at de halvtlønnede Brandmænd i 12. Lønklasse tillagdes Pensionsret efter 10. Lønklasse. Disse Forbedringer fik Virkning fra 1. April 1932 og betød, at de respektive Pensioner blev forhøjet med 180 Kr. aarlig for de i 10. Lønklasse, med 234 Kr. aarlig for de i 11. og med 259 Kr. aarlig for de i 12. Lønklasse normerede. Det følgende Aar blev en Mekaniker forfremmet til Overmekaniker og ansat til Dagtjeneste. I 1933 blev tillige en af det samlede Brandpersonale fremsat Anmodning, om at Gradsbetegnelserne for Skulderstropper og Huer ændredes i Overensstemmelse med de ved Københavns Brandvæsen gældende, imødekommet. En af Sprøjteførerne fremsat Anmodning om Ændring af Stillingsbetegnelserne til Brandmester (Reservebrandmester) blev derimod mødt med Afslag. Samme Aar anmodede vor Organisation om Brandmændenes Fritagelse for at udføre Rengøringsarbejde i Brandstationens Lokaler, hvilket blev imødekommet. — I Foraaret 1934 oprettedes en Brandkommission bestaaende af Borgmesteren som Formand og 4 af Kommunalbestyrelsen valgte Medlemmer, som Erstatning for det tidligere fungerende Brandudvalg. — Fra 1. Januar 1936 udvidedes Styrken med 2 nye Chauffører og 6 nye Brandmænd (Røgdykkere), der alle ansattes med fuld Aflønning i Henhold til Lønregulativets 11. Lønklasse (Chauffører) og 12. Lønklasse (Brandmænd). Dermed var der sat Bom for Antagelse af flere halvt aflønnede.

Omkring samme Tidspunkt, nemlig den 10. Januar 1936, fremsendtes paa

Eldre Opholdsstue for Brandmænd. Tomsgaardens Brandstation.

ny gennem Forbundet Andragende om fuld Aflønning. Ved de derpaa følgende Forhandlinger blev der fra Borgmesterens Side bl. a. peget paa den Vanskelighed, der vilde ligge i, at de halvt aflønnede hidtil kun havde betalt halvt Pensionsbidrag, men hertil erklæredes fra vor Side, at de, hvis de ansattes med fuld Løn, var villige til paa lempelige Vilkaar at efterbetale Bidraget for den Tid, de har været halvt aflønnede. Lokale Forhandlinger, der derefter kom i Stand, resulterede til Slut i, at Borgmesteren gik med til at afvikle Sagen, der paa det Tidspunkt kun omfattede 7 Mand, idet nogle var fratraadt Tjenesten og andre allerede havde opnaaet fuld Aflønning, saaledes at 3 blev helt aflønnede fra 1. April 1937. Samme Indrømmelse kunde man af nærmere angivne Grunde ikke gøre for de tilbageværende 4 Brandmænd; men Borgmesteren erklærede sig indforstaaet med, at disse ved deres senere Afgang fra Brandvæsenets Tjeneste vilde blive erstattet med helt aflønnet Personale. Denne Ordning blev efter Omstændighederne tiltraadt af Organisationen og Forbundet. — Fra 1. Oktober 1936 ansattes yderligere 4 nye Brandmænd (Røgdykkere). Styrken udvidedes saaledes ganske betydeligt i Aaret 1936. — I September 1937 fremsattes paa ny nogle Krav vedrørende Brandpersonalet i Forbindelse med almindelige Lønkrav, som Forbundet tilsendte Kommunalbestyrelsen. Det mest betydende af disse Krav var Nedsættelse af Brandpersonalets Arbejdstid fra 84 til 72 Timer ugentlig. De øvrige angik Ekstravagtdøgns Betaling med normal Vagtbetaling med Tillæg af 25 pCt., beregnet efter Lønklassens Middelbruttoløn, Ydelse af personligt Tillæg paa 240 Kr. aarlig til 2 Reserveførere samt Omnormering af 2 Sprøjteførere og 2 Mekanikere fra 10. til 8. Lønklasse og af 2 Telegrafister fra 11. til 10. Lønklasse. Resultatet, der kom ud deraf, blev, at der for Ekstravagtdøgn opnaaedes normal Vagtbetaling beregnet efter Lønklassens Middelbruttoløn med Tillæg af 10 pCt. Desuden fik de 2 Sprøjteførere og Telegrafisterne tillagt hver et personligt, pensionsgivende Tillæg paa 240 Kr. aarligt. Disse Ændringer fik Virkning fra 1. April 1938. Derimod blev Spørgsmaalet for Reserveførerne udskudt, til den nye Brandstation kom i Brug, og Kravet om Arbejdstidens Nedsættelse blev mødt med absolut Afslag.

I November 1938 optoges Forhandling med Gentofte Magistrat i Anledning af, at Kommunalbestyrelsen havde vedtaget fra den 1. April 1939 at nedlægge de 4 sidste Stillinger som halvt aflønnede Brandmænd og fra samme Dato at oprette 4 heltaflønnede Stillinger. De 4 halvt aflønnede Brandmænd var det Hensigten at sætte paa Ventepenge, hvorefter de i Henhold til de gældende Bestemmelser vilde blive pensionerede med den derved forøgede Anciennitet fra 1. April 1944. Fra vor Side erkendtes det, at en saadan Fremgangsmaade vilde være i Overensstemmelse med den gældende Personalvedtægt, men samtidig hævdede vi, at den Løn, hvormed de halvt aflønnede siden 1. April 1937 var blevet aflønnet var for lille for Reguleringstillæggets Vedkommende, idet man ikke havde fulgt den for Tjenestemændene gældende Reguleringstabel, men i Overensstemmelse med hidtidig Praksis havde givet dem Halvdelen af det Til-

læg, de fuldt aflønnede oppebar. Der førtes herom en længere Debat, hvorunder Borgmesteren oplyste, at efter en Udregning, som Statens Pensionskontor havde godkendt, vilde Pensionerne efter 5 Aars Ventetid paa $\frac{2}{3}$ Løn for de to ældste Brandmænd udgøre 1732 Kr. 84 Øre, for den tredie 1649 Kr. 27 Øre og for den yngste 1552 Kr. 48 Øre alt inklusive Tillæg. For at undgaa yderligere Debat angaaende den fra vor Side fremsatte Paastand foreslog Borgmesteren derefter, at de 4 Brandmænd, saafremt vi kunde give skriftlig Tilslutning dertil, blev pensionerede allerede fra den 1. April 1939, saaledes at Pensionerne inklusive Tillæg for de to ældste fra dette Tidspunkt blev 1878 Kr. 49 Øre, for den tredie 1774 Kr. 24 Øre og for den yngste 1630 Kr. 62 Øre. Dette Tilbud blev derefter skriftlig tiltraadt saavel af de 4 Kolleger som Organisationens, og derved var vi omsider naaet til Vejs Ende med en Sag, der havde staaet paa Gentofte-Kollegernes Ønskeseddel gennem næsten 20 Aar.

I Efteraaret 1939 blev Kommunalbestyrelsen paa ny tilskrevet om den anden Mærkesag: Arbejdstidens Nedsættelse til 72 Timer ugentlig som ved Københavns og Frederiksberg Brandvæsen. Vi kunde paa daværende Tidspunkt fremholde den Kendsgerning, at den vagtgørende Styrke paa Grund af Militærindkaldelser og Sygdom i nogen Tid havde maattet udføre Ekstravagter paa Brandstationen ca. hvert tredie Fridøgn. Ved Forhandling om Sagen i Marts 1940 viste det sig dog umuligt at opnaa Indrømmelser ogsaa med Hensyn til et fra vor Side fremsat alternativt Ønske om en forløbige mindre Nedsættelse af den

Moderne Sovestue for Brandmænd. Station Dæmningen.

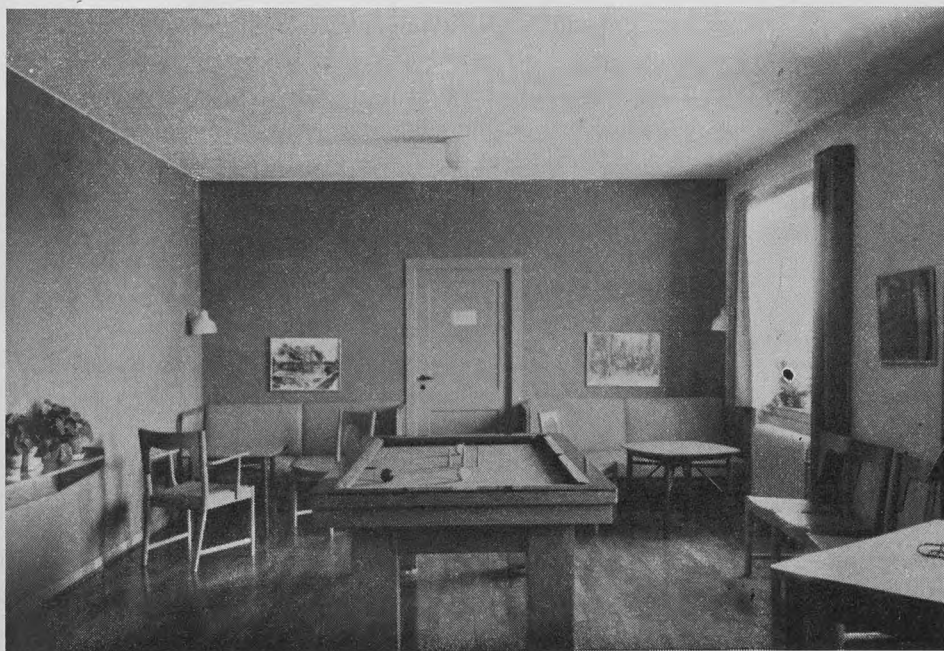
ugentlige Vagttid. Fra Magistratens Side begrundede man sin afvisende Holdning under Hensyn til de store Udgifter, man i de senere Aar havde haft ved Styrkeforøgelserne, og de raadende økonomiske Forhold i det hele taget. — Fra den 1. Oktober 1940 skete der det, at Sprøjteførere og Mekanikere m. fl. traadte ud af »Brandfolkenes Klub«, fordi de følte sig stødt over en Flertalsbeslutning, der gik dem imod. — Fra 1. April 1942 opnaaede Klubben efter Forhandling med Brandchefen, at to Reserveførere fik tilstaaet et personligt, pensionsgivende Tillæg paa 240 Kr. aarlig. Kravet gik oprindeligt ud paa Omnormering til Sprøjteførere, men dette gik Brandkommissionen imod. — I Foraaret 1942 fik Forbundet udvirket, at den Del af Styrken, som faar udbetalt en aarlig Støvlegodtgørelse (i Modsætning til de yngre Aargange af Styrken, der faar udleveret Støvler), fik de hidtil ydede 36 Kr. forhøjet til 48 Kr. aarlig. — Det følgende Aar vedtog Brandkommissionen at ændre Betegnelserne »Sprøjtefører« og »Reservefører« til henholdsvis »Brandmester« og »Reservebrandmester«.

I Efteraaret 1943 rejste Organisationen gennem Forbundet paa ny nogle Krav, om hvilke der i Januar 1944 førtes Forhandling med Borgmesteren og Brandchefen. Herunder sattes i særlig Grad ind for Arbejdstidsnedsættelsen; men Sagen led samme Skæbne som ved tidligere Lejligheder. Et andet Krav angik Ydelse af et Funktionstillæg til det vagtgørende Personale af en saadan Størrelse, at Lønningerne derved bragtes mere i Overensstemmelse med de ved de to større Hovedstadsbrandvæsener gældende. Den Forskel i Løn højden ved de tre Brandvæsener, som kunde paavises i Gentofte-Kollegernes Disfavør hænger sammen med, at Københavns og Frederiksberg Brandvæsener ud over den normerede Løn yder det vagtgørende Personale Tillæg for forskudt Arbejdstid, for Frederiksbergs Vedkommende dog i Form af et Funktionstillæg, og af denne Grund var det nemt at paapege Misforholdet. Resultatet blev da ogsaa nogen Imødekommenhed, idet der med Virkning fra 1. April 1944 opnaaedes et Funktionstillæg, der for Telegrafister fastsattes til 300 Kr., for Reservebrandmestre og Chauffører til 220 Kr. og for Brandmænd til 200 Kr. aarlig. Et tredie Forhandlingsemne drejede sig om, at det ved Nyansættelser efter 1. Januar 1936 er stillet som Betingelse, at de ved Brandvæsenet ansatte skal have Bopæl i Gentofte Kommune. Der opnaaedes den Indrømmelse, at Bestemmelsen vilde blive administreret med fornødent Hensyn til foreliggende særlige Forhold. — Fra 1. April 1944 oprettedes tillige to nye Stillinger som Brandmestre, ligesom der i Lighed med København indførtes 4 ekstra Fridøgn aarligt (»skæve« Helligdage) og Efterbetaling for Afsavn af de tilsvarende Fridage i de forudgaaende to Regnskabsaar; desuden indførtes 3 Ugers Ferie efter samme Regler som i København. Fra 1. April 1945 oprettedes to nye Stillinger som Mekanikere.

I Foraaret 1945 rejstes paa ny gennem Forbundet Krav om Nedsættelse af Arbejdstiden, og ved en Forhandling, der kom i Stand den 7. Juni s. A. opnaaedes omsider Enighed om en Ordning vedrørende en Udvidelse af Styrken og en gradvis Nedsættelse af den ugentlige Arbejdstid til gennemsnitlig 72 Timer.

Ordningen gik ud paa en Udvidelse af Vagtstyrken fra 38 til ialt 56 Mand: Udvidelsen fordeltes over 2 Aar, saaledes at der ansattes 6 Mand fra 1. Oktober 1945, hvorefter den ugentlige Tjenestetid fra 1. Januar 1946 nedsattes med 4 Timer. Fra 1. April 1946 ansattes yderligere 6 Mand, hvorefter Tjenestetiden fra 1. Juli s. A. kom ned paa 76 Timer. Endelig ansattes fra 1. April 1947 de sidste 6 Mand, hvorefter Tjenestetiden nedsattes til 72 Timer. Sagens Gennemførelse var forbundet med en Merudgift til Brandvæsenet paa 130.000 Kr. aarlig, og dette Beløb sammenholdt med den Vanskelighed, der var forbundet med at skulle udvide et saa forholdsvis lille Korps med 18 Mand paa een Gang, gjorde det opportunt at bifalde en saadan Overgangsordning, der jo betød, at Gentofte-Kollegerne fra den 1. Juli 1947 blev ligestillet med de to større Nabobrandvæsener. Under Forhandlingen bemærkede Kommunens Repræsentanter, at Brandmændene, naar Ambulancetjeneste — som man havde Planer om — maatte blive etableret under Brandvæsenet, vilde være pligtig at udføre saadan Tjeneste, og med dette erklærede Organisationens sig at være indforstaaet. Kommunalbestyrelsen vedtog da ogsaa i Oktober 1945, at Brandvæsenet fra 1. Maj 1946 skulde overtage Udførelsen af Ambulancetjenesten (excl. alm. Sygekørsel) i Gentofte Kommune, hvilket ogsaa skete.

Med Virkning fra 1. April 1946 lykkedes det paa ny ved Forbundets Indsats at naa et Skridt videre i Udligningen af den Forskel i Lønshøjden ved de 3 Hovedstadsbrandvæsener, som kunde paavises i Gentofte-Brandmændenes Dis-

Moderne Opholdstue for Brandmænd, Station Dæmningen.

favør, og som hænger sammen med det allerede nævnte om, at Københavns og Frederiksberg Brandvæsener ud over den normerede Løn m. v. yder det vagtgørende Personale Tillægsgodtgørelse for forskudt Arbejdstid, for Frederiksbergs Vedkommende dog i Form af et Funktionstillæg, der reguleres i Henhold til eventuelle Bevægelser i den omhandlede Tillægsgodtgørelse. Af denne Grund lykkedes det at faa det i 1944 indførte Funktionstillæg forhøjet med 100 pCt., altsaa fordoblet, saaledes at det fra 1. April 1946 udgør 600 Kr. for Telegrafister, 440 Kr. for Reservebrandmestre og Chauffører samt 400 Kr. for Brandmænd. — Fra 1. April 1947 omnormeredes to Telegrafister til Overtelegrafister i samme Lønklasse som Brandmestre.

Naar de egentlige Lønforhold, herunder ogsaa Overarbejdsbetalingen, ikke er omtalt i denne Fremstilling, har det sin Aarsag i, at selve Lønsatserne og de i Aarenes Løb stedfundne Reguleringer i de bevægelige Lønandele praktisk talt har været og fortsat er overensstemmende med de tilsvarende Forhold for Kollegerne ved Københavns Brandvæsen. For at undgaa Gentagelser maa der derfor henvises til det københavnske Afsnit, dog med Tilføjelse af den Bemærkning, at Gentofte Kommunes Tjenestemænd — og dermed Brandmændene — siden 1. April 1928 har haft og fortsat har et Par Særfordele, som gaar ud paa, *dels* at ugifte over 40 Aar faar fem Sjettedele af det for gifte Mænd og ligestillede gældende Reguleringstillæg, og *dels* at et særligt Tillæg paa 54 Kr. aarlig ydes til samtlige Tjenestemænd. Men bortset herfra er selve Lønsatserne saavel som Skalaen for det almindelige pensionsgivende Løntillæg samt Reguleringstillægget ganske de samme, som er gældende i Københavns Kommune. — Milepælene paa Gentofte-Kollegernes faglige Vej er ifølge Sagens Natur naaet paa senere Tidspunkter end ved de to større Brandvæsener; men Marchen har været taktfast og vil fortsætte. I Øjeblikket spejdes der efter næste Milepæl, der bærer Indskriften: Nedsættelse af Afgangsalderen.

Lyngby-Taarbæk Brandmændenes Forhold

Fra 1. Januar 1946 blev der ved denne Kommune ansat 3 maanedslønnede Brandmænd til Bestridelse af Vagttjeneste m. v. paa Brandstationen. Det første Ansættelsesaar var at betragte som Prøveaar, saaledes at fast Ansættelse først vilde kunne paaregnes fra 1. Januar 1947, naar visse nærmere angivne Betingelser var opfyldt. Vedrørende disse Brandmænds Aflønning vedtog Sogneraadet at henføre dem til Reglerne for 8. Lønklasse i Kommunens Lønvedtægt, hvilket vil sige en Grundløn paa 2520 Kr., stigende hvert 3. Aar med 240 Kr.

indtil 3000 Kr. aarlig samt Reguleringstillæg, Stedstillæg og Børnetillæg efter de for Statens Tjenestemænd gældende Regler. Deres Pensionsforhold ordnes i Overensstemmelse med Kommunens Pensionsvedtægt, og Pensionsbidraget udgør 5 pCt. af den normerede Løn.

De omhandlede 3 Brandmænd blev i Sommeren 1946 efter derom fremsat Anmodning optaget som Medlemmer i nærværende Organisation, og samtidig fremsatte de Anmodning om, at der optoges Forhandling med Sogneraadet om deres løn- og arbejdsmæssige Forhold for saa vidt muligt at faa disse bragt i Overensstemmelse med dem, der er gældende ved de tre større Hovedstadsbrandvæsener. Efter Opfordring fra Organisationen fik Forbundet derefter Forhandling i Stand den 25. Juni med Sogneraadets Brandudvalg. Ved denne Forhandling fremførtes fra vor Side Ønske om til den fastsatte Grundløn at faa ydet almindeligt pensionsgivende Løntillæg og Reguleringstillæg efter Statens nye Regler og som for disse med Virkning fra 1. April 1946. De Spørgsmaal, der i øvrigt behandlede, angik Godtgørelse for forskudt Arbejdstid, Betaling for Overarbejde, Frihed paa mellemliggende («skæve») Helligdage, Fastsættelse af Uniformsterminer samt Ferieforhold.

Foranlediget ved de under Forhandlingen stedfundne Drøftelser meddelte Sogneraadet os derefter ved Skrivelse af 4. Juli, at man havde vedtaget at imødekomme vort udtalte Ønske om Ændring af Lønvilkaarene paa samme Maade, som det allerede tidligere var sket for Kommunens Tjenestemænd og som for disse med Virkning fra 1. April 1946. Den derved opnaaede Bruttolønfremsgang androg 588 Kr. aarlig. Desuden havde man med Virkning fra 1. Juli vedtaget at yde de omhandlede maanedslønnede Brandmænd Betaling for Overarbejde efter de i Instruksen for det honorarlønnede Brandmandskab fastsatte Takster, hvilket vil sige 5 Kr. for den første Time og 4 Kr. for de efterfølgende Timer, idet man samtidig anser de maanedslønnede Brandmænd for tjenstligt forpligtede til at give Møde ved Ildebrand m. v. ogsaa paa deres Fridage. I Feriespørgsmaalet, der hovedsagelig drejede sig om Etablering af en Ordning af Afløsningstjenesten under de maanedslønnedes Ferie, er Sagen løst, ved at man anvender det honorarlønnede Mandskab til denne Afløsningstjeneste. De øvrige ved Forhandlingen fremdragne Spørgsmaal vilde Sogneraadet nærmere overveje i Forbindelse med Udarbejdelse af en Instruks for det faste Brandmandskab.

Ved en senere Forhandling under Forbundets Medvirken er opnaaet Enighed om Indførelse af Uniformsregler efter de ved Gentoftede Brandvæsen gældende Regler, Ydelse af 4 aarlige Fridage som Kompensation for Vagttjeneste m. v. paa de saakaldte «skæve» Helligdage og endelig Ydelse af et Funktions-tillæg paa 400 Kr. pr. Aar (samme Beløb som ved Gentoftede Brandvæsen) til to fast ansatte Brandmænd med Virkning fra 1. April 1946 og for en senere ansat Brandmand fra hans Ansættelse, den 1. Januar 1947. Der er saaledes allerede fra Begyndelsen opnaaet betydelige Fordele til disse Kolleger ved deres Tilslutning til Organisationen.

Medlemsbladet „Brandmanden“

Siden 1923 har Brandfolkenes Organisation udgivet sit eget Medlemsblad »Brandmanden«. Gennem Halvdelen af sin Levetid har Organisationen saaledes haft Mæle ogsaa paa denne Maade, og har benyttet dette Organ til Fremme af den storkøbenhavnske Brandmandstands Interesser. Bladet markerede 25 Aars Dagen i Februar indeværende Aar ved at lade dets tidligere Redaktører udtale sig om deres Syn paa Begivenheder og Forhold i Forbindelse med Bladets Tilblivelse og Udvikling.

Kimen til »Brandmanden« var en hektograferet »Avis«, der fremstilledes af Organisationens daværende Sekretær E. Østerbye, og som første Gang udkom i September 1919 i et Antal af 12 Eksemplarer, der udsendtes til Brandstationerne. »Avisen« indeholdt Referater af Bestyrelsesmøder og Generalforsamlinger samt andre Meddelelser af Interesse for Medlemskredsen. Men i Længden blev denne Maade at udsende en Publikation paa baade kostbar og i teknisk Henseende utilfredsstillende. Organisationen anskaffede saa en Skrivemaskine, og nu blev

Moderne Læsestue for Brandmænd. Station Dæmningen.

»Avisen« maskinskreven. Forhaabningerne til denne Nyanskaffelse blev imidlertid ikke indfriet paa en tilfredsstillende Maade med Hensyn til en ønskelig Tydeliggørelse af Skriften, vel nærmest fordi man tog for mange Gennemslag paa een Gang. Den fornødne Interesse for »Avisen« fra Kollegernes Side var der imidlertid intet i Vejen med, og der var altsaa god Basis for et københavnsk Brandmandsblad.

Lejligheden til at udgive et trykt Organisationsblad bød sig omkring Aarskiftet 1922–23, hvor der fra et Par »Annoncetegnere« fremkom Tilbud om Tilvejebringelsen af et saadant paa nærmere fastsatte Betingelser, som skulde garantere Organisationen mod at faa Underskud ved Udgivelsen, Organisationens Bestyrelse — først og fremmest daværende Formand V. Ipsen — var ved sine Drøftelser af Sagen ikke uden Betæneligheder ved at starte Bladet paa denne Basis; men Slutresultatet blev dog, at man forelagde Organisationens Generalforsamling den 23. og 24. Januar 1923 Forslag om Udgivelse af et Maanedsblad, det nuværende »Brandmanden«. Bladets Format og Udstyr har holdt sig ens gennem de forløbne 25 Aar, og første Aargang mødte med 68 Sider Tekst. Det blev senere til mere, og igennem Trediverne, efter at E. Rasmussen havde overtaget Redaktionen, var det saaledes ikke ualmindeligt med 100 Sider.

Hvad Østerbye havde paabegyndt med »Avisen« videreførte han fra Februar 1923 som Redaktør af »Brandmanden«. Ved sin Side havde han Ipsen, der varetog Forretningsførerposten for Bladet, et ikke alt for behageligt Hverv, idet de forannævnte »Annoncetegnere« ret hurtigt viste sig at være et Par mindre paa-lidelige Personer, som berigede sig paa Bladets Bekostning i en Grad, som ikke var forudsat ved Kontraktens Indgaaelse mellem dem og Organisationen. Der hengik nogle Aar, inden det lykkedes at bringe Annoncetegningen ind i et absolut kontrollabelt Leje, som siden har virket udmærket og helt igennem tilfredsstillende.

Som alt sagt er »Brandmanden« et Organisationsblad. Det er et Kamporgan til Fremme af den storkøbenhavnske Brandmandstands Interesser. Og et Organisationsblad maa have noget af Trompetstødets fængende Tone i sig, naar der kaldes til Samling, Fremstød og Kamp. Denne Tone har ikke været savnet i »Brandmanden«. Den blev anslaaet allerede i de første Aar af Østerbye og Ipsen, der begge benyttede Bladet til at fremme Organisationens Sager. Bladet i sig selv er jo et Middel til at søge Maalene naaet, og rigtigt benyttet er det et udmærket Redskab til Forberedelse af ordentlige Resultater. Det er da ogsaa uden for enhver Tvivl, at Bladet har fyldt sin Mission som Kampmiddel til at slaa Brecher, hvor nyt skulde frem, eller hvor Sager skulde modnes gennem Oplysning og Orientering.

Ipsens Tilknytning til Bladet varede i 4 Aar til April 1927, hvor han som Følge af sit Avancement til Brandmester nogle Maaneder i Forvejen fratraadte som Formand for Organisationen. Østerbye fortsatte som Redaktør indtil Aarskiftet 1932-33, og naaede saaledes 10 Aars Virksomhed som saadan. I deres fæl-

les Hilsen til »Brandmanden« ved 25 Aars Jubilæet for nylig skrev Ipsen og Østerbye bl. a., at Bladet »nu glider fremad i Magsvejr, og vi haaber, at dette maa fortsætte længst muligt i Fremtiden. Problemer vil altid opstaa, men det er vor Overbevisning, at de løses lettere nu end for 25 Aar siden, men naar det nu er saadan, saa glem ikke »Brandmanden«s Indsats til Gavn herfor i de Aar, der svandt.« Der er Grund til at understrege disse Ord og til at fastslaa, at hvad der har givet Medlemsbladet dets særlige og skiftende Fysiognomi, kan i det store og hele tilskrives Redaktørerne, idet det har været smaat med andre Kollegers Bidrag. Ipsen og Østerbye gav Bladet en god Start baade med Hensyn til Maal og Linie, og det samme kan siges om Bladets Tone, der med vekslende Nuancer har holdt sig gennem Bladets 25 Aar. Som en lille Hyldest til Foregangsmændene fra 1923 skal her citeres nogle verificerede Linier, som E. Rasmussen skrev som Slutsten paa sin Artikel i Jubilæumsnummeret. De lyder:

*Og derfor paa denne Dag skal lyde
en Tak til dem, der fik rejst denne Sag,
som kæmped for nye Veje at bryde
og sejred saa stolt, som vi ser det i Dag.*

Da Østerbye trak sig tilbage som veltjent Redaktør, valgtes Organisationens daværende Formand E. Rasmussen til hans Efterfølger. Hans Pen havde allerede i Aarene siden 1927, hvor han tiltraadte Formandsposten, præget Bladet stærkt. For ham var »Brandmanden« fortsat et Kampmiddel, og et Kampmiddel, der skulde bruges. Det viser de Aargange, hvor han fungerede. Bladet tog ganske stille til at vokse i Omfang, Volumen kulminerede i disse Aar. Han kæmpede udholdende og lidenskabeligt for Standens Interesser i tjenstlige og faglige Spørgsmaal uden Hensyn til, om han derved lejlighedsvis kom i Modsætning til Enkeltmedlemmer og Myndigheder. I det førnævnte Jubilæumsnummer fremsatte Rasmussen en Del Betragtninger om Sliddet og de naturlige Ubehageligheder, der er forbundet med Ledelsen af et Fagblad, der vil noget. De gav Udtryk for den ideale Stræben, der havde præget hans Arbejde. Her skal gives et Par af Tankerne: »Bladet indebærer ogsaa for Brandkorpsenes Ledere en Mulighed for at opnaa en Orientering, som vanskeligt kan opnaas paa anden Maade, da ikke enhver Detaille kan komme til Udtryk ved de Forhandlinger, der føres mellem Brandcheferne og Organisationen. I hvor høj Grad vore Chefer har værdsat saadan lejlighedsvis Orientering er ikke saa let at bedømme, thi det kan ikke skjules, at der undertiden er kommet Synspunkter til Orde i Bladet, som disse, der ifølge Sagens Natur maa bestræbe sig paa at øve Ret og Skel til alle Sider, ikke har kunnet billige; men utvivlsomt vil ingen af vore overordnede underkende Betydningen af, at der nu i 25 Aar har bestaaet et Blad, der har givet Medlemmerne af den største Organisation indenfor Korpsene Lejlighed til en fri Meningsytring.« Redegørelsen indeholdt tillige følgende Betragtning: »Naar jeg nu gennemblader de Hundreder af let gulnede Blade, som jeg

har ydet Bidrag til Fremstillingen af, mindes jeg dog med Glæde den Idealisme, der maa have været Drivjederen, for at faa Overgangen fra gammelt til nyt til at forløbe saa godt og gnidningsløst som muligt. Her tænker jeg bl. a. paa Opbygningen af Røgbeskyttelsestjenesten, Oprettelsen af Brandskolen, Udfærdigelsen af Tjenestereglementet og Reglement for Ildebrands- og Ambulancetjenesten, Luftbeskyttelsestjenesten m. v., altsammen noget Organisationen – og dermed ogsaa Fagbladet – har vist stor Interesse og meget Initiativ for, og som det

Station Dæmningen, _Facade*_mod_Dæmningen.

derfor ogsaa var dens Pligt at forberede Kollegerne til den Omstilling, som var nødvendig for paa bedste Maade at faa noget ud af Reformerne.«

Da Rasmussen trak sig tilbage i August 1940, som Følge af Valget til Forbundssekretær, valgtes Organisationens Sekretær Akilles Jensen til Redaktør. Hans Pen var hurtig og skarp som hans Tunge og Tale. Han kunde utvivlsomt, i højere Grad end Tilfældet blev, baade indadtil og udadtil have faaet Folk til at læse og reagere, saafremt hans Pen havde haft bedre Betingelser for at fungere. Det var jo i »de fem forbandede Aar« hans Funktionstid faldt, og da de omsider var forbi, havde han mere Interesse for andre Sysler – og afløstes af den nuværende Redaktør Leo Kroner. I Jubilæumsnummeret har Jensen givet følgende Udtryk for Besættelsestidens Vanskeligheder i Relation til Redaktørvirksomhed: »Selv havde jeg den tvivlsomme Fornøjelse at være Redaktør af Bla-

det i Aarene under Besættelsen, i 1940—45. Jeg siger tvivlsomme Fornøjelse, idet enhver, der har fulgt med i denne Periode, jo er vidende om, at det i denne Periode var et noget vanskeligt og delikat Hverv at udgive trykte Meddelelser af enhver Art, for det første fordi det var vanskeligt at skaffe interessant Stof, naar alle Forbindelser med Omverdenen var lukkede, og for det andet fordi næsten alt, hvad der eventuelt kunde skaffes af Interesse, var forbudt Gengivelse af Censuren. Saa godt som hver Maaned fik alle Redaktører tilsendt »fortrolige« Meddelelser om, hvad der ikke maatte refereres, og hvorledes det tilladte maatte sættes op. Men ogsaa i disse trange Aar udkom »Brandmanden«, og de »fortrolige« Meddelelser staar nu i Reolen som Mindelser om denne Tid, hvor Pressefriheden var knægtet, naar man lige undtager den illegale Presse.«

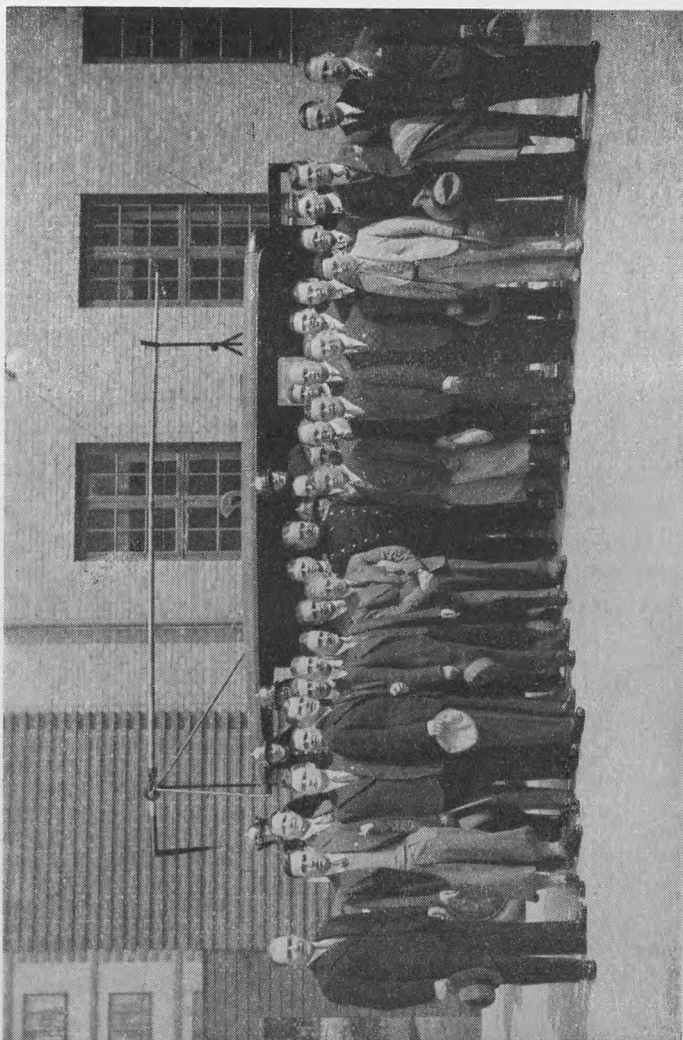
Den nuværende Redaktør Leo Kroner, der blev Afløser af Akilles Jensen, tiltraadte i April 1946. Hans Indsats maa det tilkomme Eftertiden at bedømme. Han har hidtil ikke stødt i Basun, men synes at have en meget koncentreret Udtryksform for sine egne Bidrags Vedkommende. Desuden har han Efterkrigstidens Papirrestriktioner at slaas med. — Forhaabentlig er dette en forbigaaende Vanskelighed, saaledes at Kroner, der har Tiden for sig, faar Lejlighed til at fremstille et alsidigt og interessant Medlemsblad, der ikke lader dets Læsere ligegyldige.

»Brandmanden« er forlængst blevet et værdifuldt Organ, som Organisationens ikke kan undvære. Her iltes Foreningsblodet, og her har vi et Talerør ud til Omverdenen og et Vaaben, der ejer en betydelig Slagkraft, naar det bruges rigtigt. Betydningen vokser i samme Omfang, Redaktøren formaar at løse sin ansvarsfulde Opgave. »Brandmanden«s Fortid borger for, at vi trygt kan se det kommende i Møde saa længe Troskab og Idealisme præger Arbejdet.

Udsyn og Kontakt over Grænserne

En Side af Organisationens Virksomhed, som ikke bør forbigaaes ved 50 Aars Jubilæet, er det Samarbejde, der i Aarenes Løb har fundet Sted med udenlandske Broderorganisationer. En livskraftig Organisation maa aldrig blive sig selv nok. Indkapsling betyder ikke Styrke, hverken nationalt eller internationalt. Det har da heller aldrig været den almindelige Opfattelse i vore Rækker, og Konsekvensen heraf er, at vi har fulgt Parolen: Ud af Isolationen og ind i Samvirke med de Organisationer, vi har Maal og Opgaver tilfælles med. I rigtig Erkendelse af, at det er sundt at se sine egne Vinduer udefra, og at vi var en Stand, der ikke var indesluttet af nationale Grænser, men havde fælles Interesser med alle Fagfæller, og at man kunde lære af hinanden og hjælpe hinanden,

har Traadene ud over Landets Grænser først og fremmest rakt til de nordiske Lande samt England og Tyskland. Studiebesøg, Deltagelse i Konferencer og nordiske Brandmandstævner samt Udveksling af Fagblade har knyttet og vedligeholdt Forbindelserne med nordiske og engelske Kolleger, hvorimod Samar-

Svensk Sangerbesøg i Maj 1935.

bejdet med tyske Kolleger blev afbrudt og ødelagt i Forbindelse med Nazismens Sejr i Begyndelsen af Trediverne.

Begyndelsen til det internationale og nordiske Samarbejde kan spores tilbage til Aarene umiddelbart efter den første Verdenskrig, hvor Traadane knyttedes med bl. a. de tyske Kolleger, der var samlet i »Verband Deutscher Berufsfeuerwehrmänner«. Først Ipsen og senere Rasmussen deltog saaledes op igennem

Tyverne i det tyske Brandmandsforbunds Kongresser, der afholdtes hvert andet Aar, og kom derved tillige i Forbindelse med Repræsentanter for det engelske Brandmandsforbund »The Fire Brigades Union«. Med det indtil 1925 bestaaende selvstændige »Norsk Brandmandsforbund«, der fra dette Aarstal ophørte og gik ind i det norske Kommunalarbejderforbund, korresponderedes, og det samme var Tilfældet med Broderorganisationerne i de største svenske Byer.

Et noget mere vidtfavnende Udtryk fik Kontakten med svenske Kolleger i Maj 1935, hvor ialt 26 Mand fra Stockholms Brandkorps Musik- og Sangforening, som Led i en svensk-dansk Rundrejse gæstede København i 4 Dage. Ved dette Besøg, som vor Organisation var Vært ved og som formede sig som en kombineret Studie- og Feriefærd, bidrog tillige Københavns og Frederiksberg Brandvæsener til Gæsternes Velbefindende. Det er svært at sige, hvem af Parterne – Stockholmerne eller os – der fik størst Udbytte af Besøget, men blandt Kollegerne her og Organisationen, der havde den Glæde at være Vært, var der kun een Mening om Besøget, og det var den, at det havde animeret til Efterfølgelse, og at det bestaaende gode Forhold mellem svenske og danske Brandmænd var blevet yderligere styrket og fremmet. Som en direkte Følge af Besøget kan nævnes, at der kort Tid efter blev dannet et Mandolin-Orkester af her-værende musikinteresserede Kolleger. Andre gensidige Besøg kom i den følgende Tid i Stand mellem Malmø og København-Frederiksberg paa de respektive Brandchefers Initiativ, ligesom de respektive Idrætsforeninger i de større Byer arrangerede Idrætsstævner med gensidig Deltagelse.

Som en særlig Nydannelse inden for nordisk Brandmandsverden maa endvidere noteres et Initiativ, som de daværende Formænd for Brandfolkernes Organisationer i Stockholm og København, Axel Rörström og Einer Rasmussen, tog i November 1936. Dette Initiativ gik ud paa at arrangere aarlige nordiske Studiedage for Brandmænd. Efter at de paagældende forud lejlighedsvis havde drøftet en reel Planlægning heraf, blev Resultatet, at man under 18. November 1936, hvor Rasmussen besøgte Stockholm paa en Gennemrejse til Finland, ved en Skrivelse til Brandmandsorganisationerne i Oslo, Stockholm, Göteborg, Malmö og København tilsendte disse et konkret Forslag til Løsning af Sagen. I Skrivelsen paapegedes bl. a., at man ved at føre Organisationernes Medlemmer fra forskellige Lande og Byer sammen til fælles Drøftelse vilde kunne fremme det ypperste af Fagbevægelsens Principper, Solidariteten. Studieemnerne burde være dels fagtekniske og dels fagorganisatoriske Forhold, og Studierne ansaa man burde omfatte 3 a 4 Dage plus Rejsedage. Antallet af Deltagere fra hver Organisation burde bestemmes af, hvad hver enkelt havde Raad og Lejlighed til. Man forudsatte, at Arrangementerne, som skulde alternere mellem de største Byer, kunde ske i god Forstaaelse med de respektive Brandvæsener, saaledes at dette maatte kunne bringe Omkostningerne ned paa et overkommeligt Niveau.

Ved Organisationernes derpaa følgende Behandling af Sagen blev Forslaget i Princippet tiltraadt og Forberedelser til at starte det første Stævne i Stockholm

truffet. For vor Organisations Vedkommende viste Brandchef, Dr. techn. P. Vinding megen Interesse for Sagen ved at anbefale og formidle Ansøgninger til Københavns Magistrat, Københavns Brandforsikring og Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger om Ydelse af Tilskud, som ogsaa blev tilstaaet os, og uden hvilke Sagen vilde have været betydelig vanskeligere at gennemføre. Ogsaa Frederiksberg og Gentofte Kommuner viste Forstaaelse for Sagen. Denne Velvilje og positive Medvirken fra de nævnte Institutioner var Organisationen umaadelig taknemlig for og har kunnet glæde sig ved at nyde godt af ved alle senere arrangerede Studiedage af denne Art.

Det første nordiske Studiestævne for Brandmænd afholdtes i Stockholm i Ugen 31. Maj—5. Juni 1937. Det talte 22 Mand fra Stockholm, 5 fra Göteborg, 2 fra Malmö, 7 fra Oslo og 10 fra København, deraf 2 fra Frederiksberg og 1 fra Gentofte Brandvæsen. Desuden var det engelske Brandmandsforbund efter Indbydelse repræsenteret ved 2 Kolleger fra London. Studiedagenes Program omfattede i nogenlunde lige Grad Behandlingen af fagtekniske og organisationsmæssige Emner samt Besøg paa Brandstationer og andre Institutioner af Interesse, saaledes at Deltagerne ved disse Ekskursioner samtidig fik Kendskab til væsentlige Dele af Stockholm. Forløbet af dette første Stævne blev i enhver Henseende tilfredsstillende, og for Deltagerne var det en interessant og begivenhedsrig Oplevelse.

Studiestævnets Deltagere i København Maj 1938 udenfor Arbejdsmændenes Bygning.

Det var paa Forhaand fastsat, at København skulde være den næste arrangerende By, saaledes at Stævnet holdtes her i 1938. Det blev ogsaa Tilfældet i Dagene 16.—21. Maj, inden for hvilket Tidsrum vor Organisation tillige fejrede sin 40 Aars Bestaaen ved et Par Festligheder, som Studiedeltagerne var med til og derved fik Lejlighed til yderligere Samvær med herværende Kolleger. Men medens der ved Studiedagene i Stockholm 1937 alene deltog Kolleger fra Oslo, Stockholm, Göteborg, Malmö og København samt to Gæster fra det engelske Brandmandsforbund, saa var der i Mellemtiden udtalt Ønske fra en Række andre Byer om ogsaa at maatte være med. Ved Formidling af en nedsat Studiekomité resulterede dette foreløbig i en Ordning, hvorefter Organisationerne i Stockholm, København, Göteborg og Oslo i den nævnte Rækkefølge skulde paatage sig Arrangementet af Studiedagene, mens andre Byer i de 3 Lande paa nærmere fastsatte Betingelser fik Adgang til at sende et begrænset Antal Deltagere. Denne Ordning var rimelig og fornuftig, da de mindre Byer vil have Vanskeligheder ved at gennemføre den Slags Arrangementer, fordi den naturlige Baggrund paa flere Omraader savnes. Af disse Grunde kom der i Stævnet her i København til at deltage et Antal Kolleger fra andre Byer i de tre Lande, saaledes at Deltagerantallet blev 15 fra Norge, 23 fra Sverige og 13 fra Danmark. Efter Indbydelse deltog tillige 2 Kolleger fra Helsingfors i Finland og 2 Kolleger fra London. Studiedagene her gennemførtes iøvrigt i det store og hele efter den fra Begyndelsen afstukne Linie, og det samme har været Tilfældet med efterfølgende Stævner.

Det tredje Stævne holdtes i Göteborg i Dagene 22.—27. Maj 1939, og her var Deltagerantallet 14 fra Norge, 27 fra Sverige, 5 fra Finland og 13 fra Danmark. Paa Grund af den stigende Interesse for Deltagelse i Studiedagene bestemtes det samme Aar, at Deltagerantallet fra Norge, Sverige og Danmark fremtidig kunde sættes op til ialt 62, nemlig 8 Mand fra hver af de arrangerende Byer, Oslo, Stockholm, Göteborg, København, og 10 Mand fra øvrige Byer i hvert Land. Denne Ordning skulde have traadt i Kraft i og med Studiedagenes Afholdelse i Oslo 1940. Af velkendte Grunde kom dette Stævne ikke i Stand før i Maj 1946, hvor man omsider atter kunne knytte de bristede Traade. Ved dette Stævne fremsatte de finske Kolleger Ønske om at komme til at deltage aktivt i Arrangementerne ved at 1947-Studiedagene henlagdes til Helsingfors.

Det fjerde Stævne blev som Følge heraf afholdt i denne By i Maj 1947. Samtidig bestemtes det, at Stævnet i 1948 afholdes i København i Tilslutning til Brandfolkernes Organisations 50 Aars Jubilæum. Det bliver saaledes her i København, at anden Omgang af nordiske Brandmænds Studiedage løber af Stablen.

Tanken med og Kærnen i disse Studiedage har været at gøre det nordiske Samarbejde til en Realitet inden for vor Stand. Foruden det faglige Formaal, som disse Stævner tjener, er de forhaabentlig i al Beskedenhed tillige befordrende for de Bestræbelser, der søger at højne de nordiske Landes — ogsaa Englands

Symboler: Kultur, Frihed og Broderskabsfølelse. Det kan glædeligvis fastslås, at Initiativtagernes Tanke om et Samarbejde under denne Form lod sig gennemføre, og at Studiedagene fylder et virkeligt Behov.

Som Følge af Kontakten med de engelske Kolleger ved deres Deltagelse som Gæster i de nordiske Studiedage var Repræsentanter fra Norge, Sverige og Danmark indbudt til Deltagelse i »The Fire Brigades Union«s Aarsmøde i London i Juni 1939. Vor Organisation sendte to Repræsentanter. Desuden har der af Kommunalarbejderforbundenes nordiske Samarbejde været arrangeret en nordisk Brandmandskonference i Stockholm i December 1945. Endvidere har Kommunalarbejderforbundenes internationale Sekretariat i Forbindelse med det engelske Brandmandsforbund i September 1947 afholdt en international Brandmandskonference i London, hvor en Række vigtige Spørgsmaal for vort Fag blev behandlet. Det er af største Vigtighed, ikke mindst for os Brandmænd, at kende den tekniske og organisatoriske Udvikling i Udlandet. Vi kan med Tilfredshed notere, at det nordiske Samarbejde ligger fast og godt forankret. En nøgtern Betragtning vil næppe overvurdere det internationale Samarbejde her ud over — dets Vanskeligheder er store og aabenbare — men endnu større Varsomhed bør man vise med Hensyn til at undervurdere det.

Mændene bag Arbejdet

Brandfolkenes Organisation tæller og har talt mange dygtige og interesserede Medlemmer indenfor sine Rækker, som hver paa sin Maade har deltaget i Organisationsarbejdet i det tilbagelagte Spand af Tid. Der vandtes ikke altid Laurbær eller høstede Paaskønnelse i Arbejdet for Organisationen. Upaaagtet blev mangan besværlig Gang, mangt et krævende Ærinde. Paa Organisationens 50 Aars Dag skal med Tak gaa Hilsen og Tanker til dem, der i Trofasthed øvede en ærlig Indsats for Standen. Det vilde føre for vidt at omtale hver enkelt. Der bør dog gøres en Undtagelse for Formændene og Kassererne samt enkelte andre Tillidsmænd, hvis Funktion har strakt sig over en længere Aarrække.

Organisationens første Formand var som omtalt andetsteds Brandmand Carstensen, der altid vil blive mindet, fordi han faldt som Pligtens Offer. Ved sit Eksempel viste han sine samtidige og underkuede Kammerater, at en Mand, der tror paa en god Sag, ikke lader sig bøje, selv ikke af Trusel om Afsked og Arbejdsløshed. Carstensen døde i December 1921.

De næste to Formænd, der begge hed Petersen, var som tidligere omtalt kun Straamænd, der udelukkende blev valgt til Hvervet, fordi man vidste, at de stod

højt anskrevet hos Brandvæsenets Ledelse. I øvrigt udfyldte de denne Mission tilfredsstillende.

Organisationens egentlige Leder i denne første vanskelige Periode var Juel-Nielsen, uden at han dog paa noget Tidspunkt var dens valgte Formand. Derimod indehavde han Kassererposten og et Bestyrelsesmandat i de første 3 Aar. Han deltog i alle Forhandlinger og førte Protokollen, og var vist nok den eneste Mand inden for Bestyrelsen, der i disse Aar havde Begreb om at lede en Organisation. Den Pionergerning Juel-Nielsen derved øvede, forbundet som den tillige var med en stor personlig Risiko, vil til sene Tider staa som et lysende Eksempel paa, hvad sund Optimisme og ukuelig Tro betyder for en Sags Gennemførelse. Juel-Nielsen blev i sine unge Aar sat saa godt i Gang med Foreningsarbejde, at han aldrig siden gik i Staa: Han havde alle Dage forskellige Tillidshverv baade i og udenfor Kollegakredsen; bl. a. var han saa sent som fra 1934 og indtil en Maaned før sin Afgang fra Korpset paa Grund af Alder den 1. April 1938 Formand for Brandmestrenes Klub. Han havde da været Brandmester i mere end 30 af de næsten 43 Aar, han tilhørte Københavns Brandkorps. Juel-Nielsen døde i August 1945.

Organisationens fjerde Formand var Telegrafist Chr. Møller, der udviste megen Energi i Arbejdet med Organisationens Sager. Ved Reorganiseringen af Kommunalt Arbejderforbund i 1901, hvor Brandfolkenes Organisation tilsluttede sig som den største Organisation, indvalgte han i Forbundets Hovedbestyrelse og Forretningsudvalg. Efter en Kongres i 1905 blev han Forbundets Næstformand, en Tillidspost han sad inde med et Aars Tid. Møller udførte et stort Arbejde i Forbindelse med Lønreformen i 1905 og Gennemførelsen af den 24 Timers Vagttur (hveranden Dags Vagt) i 1907. Han frattraadte Formandsposten i 1908. Blev senere Overtelegrafist og deltog som Pensionist i Organisationens 25 Aars Stiftelsesfest i 1923. Møller afgik ved Døden i Februar 1927, efter flere Aars tiltagende Sygdom.

Til Møllers Efterfølger valgtes Reservefører O. Andreasen, der i nogle Aar havde haft Sæde i Organisationens Bestyrelse. Mange nuværende Kolleger kender Andreasen, der tog sin Afsked fra Korpset i Oktober 1942, efter i en Aarrække at have været Overbrandmester, i hvilken Egenskab han virkede ved Brandskolen. At Andreasen var en baade dygtig og indsigtfuld Mand er klart for alle, der kender ham. Der udviklede sig i hans Funktionstid som Formand et gensidigt Tillidsforhold imellem Brandvæsenets Ledelse og Organisationen til Gavn ikke mindst for sidstnævnte. Ved Forbundets Kongres i 1908 indvalgte han i dets Forretningsudvalg og blev Næstformand. Andreasen kunde imidlertid ikke forene sine ideale Teorier med Fagbevægelsens Realiteter, og allerede efter et Aars Forløb frasagde han sig sine Tillidshverv.

Hans Efterfølger blev Vilh. Ipsen, som valgtes til Formand i 1909. Faa Maaneder efter afgik Brandchef Oberst Meyer fra Korpset og samtidig forsvandt det næsten patriarkalske Forhold, som da var raadende. Under en Forhandling med

Brandchef Liisberg kom det til et meget skarpt Sammenstød mellem denne og Ipsen, og for ikke at virke skadende for Organisationen, trak Ipsen sig tilbage i Juli 1910, hvor han afløstes af Organisationens daværende Sekretær O. Lundstrøm.

Lundstrøm var en meget evnerig og energisk Mand, der udførte sit Hverv til alles Tilfredshed, men det blev ham ikke beskaaret at fungere ret længe. Han døde efter en Operation faa Maaneder efter at han var valgt til Formand.

Organisationens niende Formand blev Reservefører Vald. Sørensen. Hans Væsen var præget af stor Grundighed og Soliditet, og han udførte et dygtigt Arbejde, som i mangt og meget bar Frugt i den vanskelige Tidsperiode, hvor Liisberg var Brandchef. Han forfremmedes i 1912 til Sprøjtefører og overgik dermed til en anden Organisation. Sørensen døde i November 1930 i en Alder af kun 54 Aar efter en kort Tids alvorlig Sygdom.

Sørensens Efterfølger, altsaa Organisationens tiende Formand, blev Brandmand A. C. Jørgensen. Man tager næppe Fejl, naar man siger, at Jørgensen havde et Temperament, der var lige modsat hans Forgængers. Han sagde sin Mening rent ud, men var ikke nogen rolig eller smidig Forhandler. Han ejede dog en tilstrækkelig Sejghed og Evne til at skaffe Resultater i en Række af de Sager, han førte frem, til Trods for at hans Forhold til Brandchefen var præget af mange Rivninger og Skærmydsler. Paa Grund af private Forhold trak Jørgensen sig tilbage fra Formandsposten i 1914, men var i senere Perioder Medlem af Bestyrelsen, i en kort Aarrække tillige Næstformand. Han avancerede til Reservebrandmester og afgik fra Korpset paa Grund af Alder i Oktober 1942.

I 1914 ved Jørgensens Afgang som Formand valgtes Vilh. Ipsen atter til Organisationens Førstemand — denne Gang for en Periode af ikke mindre end knapt 13 Aar. At beskrive Ipsens Indsats og Virke for Brandfolkenes Organisation vilde være det samme som at opridse et fyldigt Kapitel af dens Historie. Da dette er gjort paa anden Plads i dette Skrift, maa vi lade de dér beskrevne Resultater tale, thi det er en Selvfølge, at Ipsen har den allerstørste Andel i den opadgaaende Udvikling, som i særlig Grad naaedes i den nærmest følgende Tid efter den første Verdenskrigs Ophør. Det er lige saa selvfølgelig, at en Mand ikke i en saa lang Aarrække vælges til Organisationens Formand uden at være i Besiddelse af de særlige Evner, der er nødvendige for paa tilfredsstillende Maade at varetage denne Tillidsmandsgerning. Naar Ipsen formaaede at røgte dette Hverv til Kollegernes Tilfredshed, skyldes det ikke mindst hans personlige Egenskaber, den Tillid han var i Stand til at skabe om sig, den Tryghedsfølelse for at han selv i de vanskeligste Situationer vilde styre Roret med fast og sikker Haand. Ogsaa i videre Kredse vistes der ham Tillid, saaledes inden for Dansk Kommunalarbejderforbund, hvor han i Aarene 1916—18 og igen fra 1920—27 havde Sæde i Forretningsudvalget og ydede en Indsats til Varetagelse af ogsaa Forbundets Interesser. I Slutningen af 1926 forfremmedes Ipsen til Brandmester og fraaadte derfor Formandsposten ved Organisationens førstkommende Gene-

ralforsamling i Marts 1927. Han afgik fra Brandkorpset den 1. Februar 1941.

Med Ipsen som Begynderen synes Kontinuitet herefter at være forbundet med Formandsposten. Hans Afløser i Marts 1927 blev Brandmand Einer Rasmussen, der fortsatte i 13½ Aar indtil 1. August 1940, hvor han fratraadte som Følge af, at han paa Dansk Kommunalarbejderforbunds Kongres kort Tid i Forvejen var valgt til Forbundssekretær. Fra Juni 1928 har han uafbrudt været

E. Østerbye

V. Ipsen

Medlem af Forbundets Forretningsudvalg. I sin Egenskab af Forbundssekretær har han fortsat med alle de Sager at gøre, som Forbundet yder sin Medvirken til at løse for Organisationen.

Ved Rasmussens Afgang den 1. August 1940 konstitueredes Organisationens nuværende Formand, Reservebrandmester (dengang Brandmand) Kaj Theil i Formandsstillingen indtil Generalforsamlingen i Oktober s. A., hvor det regulære Valg skete. I 1½ Aar, fra Oktober 1942 til Juni 1944, var han Medlem af Forbundets Forretningsudvalg.

Organisationens Kasserer er ikke Medlem af Bestyrelsen, men bestrider en fortjenstfuld Gerning med at holde Orden i Økonomien og Regnskabsførelsen. Organisationen kan glæde sig ved ogsaa paa denne Tillidspost at have haft Kammerater, der gennem samtlige Aar har vist sig Tilliden værdig og Pladsen voksen. Der har aldrig været Uorden eller blot Anmærkninger med Hensyn til Organisationens Regnskaber.

Da Juel-Nielsen som Organisationens første Kasserer frasagde sig dette Hverv valgtes daværende Brandmand Hørby i hans Sted. Det var et brydsomt Arbejde i de Tider at faa Kontingenterne ind. Der skulde uhyre Taalmodighed og en god Del diplomatiske Evner til, men Hørby var her den rigtige Mand. Han avancerede senere til Sprøjtefører, men vedblev at nære de bedste Følelser for sin gamle Forening.

Hørby efterfulgtes af Hornblæser Madsen, der atter i 1907 afløstes af Forkusk J. P. Olsen, der fortsatte til 1920, hvor han efter eget Ønske fratraadte denne Tillidspost. Olsen reformerede i den Tid hele Regnskabsførelsen til mere betryggende Former end oprindelig. At Kontingentet erlægges forud kan vi takke Olsen for. Efter sin Kasserertid fortsatte han som Revisor for Organisationen indtil sin Afgang fra Tjenesten den 1. Maj 1931. Han var da 65 Aar, og havde tjent Korpset i næsten 38 Aar. I September 1937 afgik han ved Døden efter et halvt Aars svær Sygdom.

Efterfølgeren blev daværende Reservefører Martin Nielsen, der i de følgende 11 Aar varetog dette Tillidshverv med den største Agtpaagivenhed og en aldrig svigtende Interesse. Punktlighed og Ordenssans kendetegnede baade hans Person og Vandel og gjorde det til en udelt Glæde for Bestyrelsen og andre at samarbejde med ham. Han forfremmedes til Sprøjtefører den 1. Oktober 1931 og afgik fra Korpset i Maj 1947.

Fra 1. Oktober 1931 overtog daværende Brandmand (nuværende Brandmester) Albert Talbo Kassererposten, som han paa den mest mønsterværdige Maade bestred indtil November 1941, hvor han efterfulgtes af daværende Brandmand (nuværende Reservebrandmester) Peter Jensen, der dygtigt og samvittighedsfuldt varetog Hvervet indtil Oktober 1945.

Efterfølgeren blev Organisationens nuværende Kasserer, Brandmand Johs. Jensen, om hvem alle Kolleger véd, at Organisationens Midler af ham forvaltes paa bedste Maade.

Af Organisationens Sekretærer er der først og fremmest Grund til at nævne E. Østerbye, der i mere end 25 Aar bestred dette vigtige Hverv, idet han den 29. Januar 1914 valgtes til Sekretær og Medlem af Bestyrelsen. Han fortsatte uden Afbrydelse indtil April 1939, og var i en Aarrække Bestyrelsens »grand old man«. Det er nok ikke forkert at antage, at Østerbye allerede fra Begyndelsen havde store Forudsætninger for Udførelsen af den Opgave, han paatog sig. Han førte Pennen let og flydende, havde et roligt og ligevægtigt Temperament og var ikke blottet for Talegaver. Paa mønsterværdig Maade prentede han i de mange Aar Uddrag af Taler og Sagers Indhold paa Protokollernes Tusinder af Folioark, og vel at mærke ikke først ved Blyantsnotater, men med Pen og Blæk ført ind paa blivende Sted og oplæst ved Mødernes Slutning. Af disse Grunde havde han ikke gode Vilkaar for at deltage i Diskussionerne, men forekom der af en eller anden Grund Brydninger eller kraftige Meningsstilkendegivelser, saa var Østerbye ikke den, der holdt sig tilbage. I saadanne Situationer havde han

ofte en skarp Tunge — og det hændte da, at Angriberne respektive Meningsmodstandere fik en alvorlig Lektie eller en saa tilpas Portion Satire, at Latteren gjorde det af med dem. Han var en usvigelig Kammerat, der ogsaa gerne lyttede til den, som havde saglige Synspunkter at fremføre vedrørende Organisationens Anliggender. Østerbye var i en Aarrække Reservebrandmester, fra hvilken Stilling han overgik til Pensionisternes Rækker i September 1941.

E. Rasmussen

Akilles Jensen

Østerbyes Efterfølger blev Organisationens nuværende Næstformand og Sekretær, Reservebrandmester (dengang Brandmand) Akilles Jensen, der, som alle Kolleger véd, i enhver Henseende er Østerbyes værdige Arvtager.

Det synes rimeligt til Slut ogsaa at nævne de Formænd, der siden Frederiksberg- og Gentofte-Kollegernes Tilslutning til vor Organisation har fungeret som Ledere af de lokale Klubber, og dermed tillige har haft Sæde i Organisationens Bestyrelse.

For Frederiksbergs Vedkommende var daværende Chauffør Bredtved-Hansen Formand fra Maj 1920 til Juli 1921 og paa ny fra Juli 1925 til Marts 1929. Han fratraadte fordi han i Januar 1929 under sit tjenstlige Værkstedsarbejde paa Frederiksberg Brandstation ramtes af et Ulykkestilfælde, hvorved han mistede det ene Øje. Den Invaliditet, som Hansen derved paadrog Synsevnen, medførte, at han ikke kunde passe sin Tjeneste som Chauffør. Han maatte derfor fratræde Brandvæsents Tjeneste, men fik i Stedet for en Stilling ved Frederiksberg tekniske Skole, som han passer den Dag i Dag.

I de fire mellemliggende Aar fra Juli 1921 til Juli 1925 var daværende Chauffør Jørgen Hansen Formand. Han afgik fra Korpset den 1. Juli 1946 med Pension efter 37 Aars Tjeneste.

Fra Marts 1929 til September 1937 fungerede Brandmand L. Mulich som Klubformand. Han efterfulgtes af Brandmand Helmer Hansen, der fungerede i et Aar, hvorefter han afløstes af Chauffør C. Andreasen, der ligeledes havde Hvervet et Aar, hvorpaa L Mulich paa ny valgtes i Oktober 1939. Mulich er siden blevet genvalgt Aar for Aar og har saaledes i Jubilæumsaaret et betydeligt organisatorisk Arbejde at se tilbage paa.

I Gentofte-Klubben er Kontinuiteten med Hensyn til Formandspladsen et fremherskende Træk. Fra December 1921 og de følgende fire Aar bestred daværende Chauffør (nuværende Brandmester) W. Olsson Stillingen, hvorefter han i et Aar afløstes af daværende Brandmand (nu Brandmester) Julius Hansen, fra December 1926 og til Oktober 1933 var W. Olsson paa ny Klubbens Formand. Paa dette Tidspunkt afløstes han af Telegrafist Vald. Christiansen, der beklædte Formandspladsen uafbrudt indtil han fra 1. April 1947 udnævntes til Overtelegrafist, og efter Spilletts Regler maatte overgaa til anden Organisation.

Klubbens nuværende Formand, Brandmand Carl Carlsen har fungeret siden Maj 1947.

K. Theil

Brandvæsenet

UNDER OG EFTER SIDSTE

Verdenskrig

Naar man læser de første Afsnit i nærværende Skrift, faar man glimtvis Indtryk af de Brandkatastrofer, der gennem Tiderne har hærget Danmarks Hovedstad, selvom det kun er faa og kun de allerstørste Ildebrande, der heri er omtalt specielt. Igennem Tiderne har der selvfølgelig været mange og store Opgaver for Hovedstadens Brandvæsener at løse, og man har gjort det med mere eller mindre Held gennem de skiftende Epoker, alt afhængigt af, hvor godt eller daarligt Korpsene har været organiserede og ledede eller forsynet med Materiel. Det er klart, at eftersom Byen er vokset i Udstrækning og Indbyggertal, og i Takt med Industrialiseringen, stiger Faremomentet og hermed Ildebrandene og Udrykningerne talmæssigt, medens man samtidigt udvider og udvikler den forebyggende Del af Brandslukningstjenesten. Dette sidste er vel nok den ene af Aarsagerne til, at eftersom Tiden gaar, bliver Katastrofernes *Omfang* mindre og mindre, hvortil selvfølgelig de tekniske Fremskridt er den anden medvirkende Faktor. I vort Aarhundrede har man saaledes ingen Eksempler paa de helt store Brandkatastrofer, som f. Eks. i 1728 og 1795, hvor hele Kvarterer lægges i Aske. I vor Tidsalder faar en Brand i Hovedstaden sjældent eller aldrig Lov at brede sig til mere end det oprindeligt antændte Objekt, medens man indenfor de seneste Aar har set Eksempler ude paa Landet og i mindre Landbebyggelser paa, at hele Landsbyer er blevet lagt øde, saaledes f. Eks. Drejø By for ikke saa mange Aar siden.

For Hovedstadsbrandvæsenernes Vedkommende kan der indenfor de 50 Aar,

Brandfolkenes Organisation har eksisteret, endnu drøftes og diskuteres mange store og bemærkelsesværdige Ildebrande, som stadig tages op i Erindringen og diskuteres af de ældre Kolleger, og ogsaa mange af de forholdsvis yngre Brandmænd har Minder om Storbrande, de har deltaget i Slukningen af. Alle disse større Brande, som man mindes, er opstaaet med visse, ret store Mellemrum, selv om der synes at være en Slags Regel for, at Storbrande mange Gange opstaar 2 eller 3 ad Gangen med korte Mellemrum, med andre Ord, at en stor Brand sjældent kommer alene, men at de ligesom samles i Perioder uden nogen paa-viselig Aarsag eller fornuftig Forklaring herfor.

En særlig Epøke i Hovedstadens Ildebrandshistorie kan dog skrives om Tiden under Besættelsen i den sidste Verdenskrig, hvor det efterhaanden, som Krigen intensiveredes og særligt i det sidste Krigsjaar, blev en saa almindelig Ting med store Brande, at man næsten betragtede det som en Regel, at det var noget større, naar Klokkerne ringede om Natten. Det sidste Krigsjaar, nærmere betegnet i Sabotagernes og Modsabotagernes, de saakaldte Schalburgtagers Tid, var det saaledes almindeligt, at Røgdykkerne, som jo altid havde Mulighed for at skulle med, ikke tog noget af Tøjet af, naar de lagde sig om Aftenen, men beholdt Støvlerne paa, indtil de havde været ude til de første 2 eller 3 Sabotager eller Brandstiftelser. Men herom nærmere senere.

Ogsaa paa det rent organisatoriske var Verdenskrigsperioden en travl Tid for Organisationen og dens Bestyrelse. Mange Problemer opstod og forlangte at løses. Dyrtiden ramte Tjenestemændene særlig haardt, mange nye Grene opstod indenfor Brandtjenesten, en Masse Opgaver paalagdes Brandvæsenerne, og Mandskab og Materiel forøgedes stadigt.

Allerede saa tidligt som i 1938, da Situationen i Europa begyndte at tilspidse sig, opstod Tanken om et civilt Luftværn, og man paabegyndte Oprettelsen af et saadant. I Henhold til Brandvæsenets Luftværnsplaner paatænkte man dengang at oprette 60 Hjelpebrandvagter og 32 private Hjelpebrandvagter i særlige Bygninger og Komplekser. Til Besættelsen af disse Hjelpevagter skulde der regnes med 1800 Luftværnsbrandmænd, der paatænktes tilvejebragt ad Frivillighedens Vej, og saa tidligt som November 1938 indkaldte man det første Kontingent af dette Mandskab til Uddannelse, idet det første Kursus omfattede 17 frivillige. I Februar 1939 afholdtes den første Præsentationsøvelse med dette Mandskab, ialt 101 københavnske Luftværnsbrandmænd med 10 Paahængsmotorsprøjter. Øvelserne lededes af Brandinspektører med Brandmestre som Hjelpeledere og foregik paa Brandstationerne.

I 1939 paabegyndtes Oprettelsen af Fabriksluftværn, og man begyndte at tale og skrive om Husvagtordningen og Mørklægning. Særlig det sidste var Genstand for mange Drøftelser og Forsøg, og der lavedes Udstillinger og Demonstrationer herom. Men det blev ved Snakken, der var blandt Befolkningen en udtalt Uvilje imod at paabegynde Foranstaltninger hertil, indtil Landet den 9. April 1940 blev besat. Samme Dag kom der kort og godt Paabud om Mørklægningen, og

samme Aften saas intet Lys nogen Steder, og de uheldige Stakler, fra hvis Vinduer der skimtedes en Lysstribe, fik omgaaende Besøg af Lovens Haandhævere og fik i mange Tilfælde en Bøde. Saa længe kan man snakke om en Ting, og saa hurtigt kan den blive gennemført som en Realitet.

For Brandvæsenets Personale betød Mørklægningens Indførelse en Masse Ubehageligheder. Foruden Besværet med Mørklægning af Lokalerne hver Aften kom Ubehagelighederne med Kørselen, og specielt Udrykningskørselen, i en mørklagt By og med næsten intet Lys paa Køretøjerne. Det resulterede da ogsaa i, at en stor Del af de ældre Chauffører meldte sig fra Kørselen.

Den 29. April 1938 vedtoges en Luftbeskyttelseslov, der afløste den hidtil

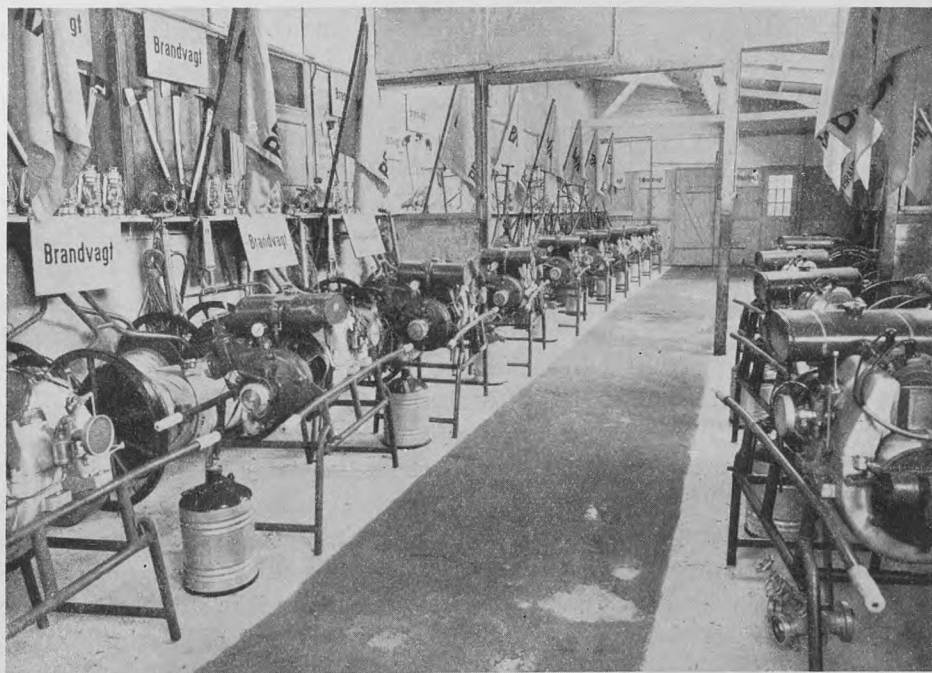

Ejendommen V. Boulevard 27-29,
schalburgeteret den 24. April 1944.

gældende, som var vedtaget saa tidligt som i 1935. Denne sidste Lov indeholdt Paragraffer om Indførelse af civil Værnepligt samt Indrettelse af Beskyttelsesrum i offentlige Bygninger og om Pulterkammerrydning, hvilket sidste var en væsentlig Del af den forebyggende Brandslukningstjeneste. I Dagene 1.-11. Februar 1939 blev der saaledes som Prøve foretaget en frivillig Pulterkammerrydning i en Del af den gamle By, hvor man ryddede Pulterkamrene i 1800 Beboelsesejendomme. Der blev ialt fjernet 1000 Tons Indhold fra Omraadets Pulterkamre.

I August 1939 paabegyndtes en rationel Uddannelse af det værnepligtige C.B.-Mandskab, hvilken Uddannelse dog fortrinsvis henlagdes i Tiden udenfor de værnepligtiges normale Arbejdstid. Ved Uddannelsen medvirkede Brandvæsenernes faste Mandskab som Lærere og Tropsførere, og dette medførte, at der maatte føres en Del Forhandlinger om Betaling herfor.

I Juni 1940 indkaldtes i København ca. 500 C.B.-pligtige til Vagttjeneste om Natten paa 7 Anneksstationer og 14 Hjelpebrandstationer, og der blev af Brandvæsenets faste Styrke udtaget Reservebrandmestre og Brandmænd som Vagtkommandører, idet de toges ud af den daglige Vagtordning. Samtidig indførtes Mødepligt under Luftalarm for $\frac{1}{7}$ af Frimandskabet, hvilket atter gav Anledning til Forhandlinger om Betaling herfor, der resulterede i, at man fik 2 Kr. for hvert Fremmøde.

Depot for Københavns Brandvæsens Luftmateriel.

For Gentofte og Frederiksbergs Vedkommende blev der truffet lignende Ordninger med Oprettelsen af Hjelpebrandvagter og Besættelse af disse, ligesom man ogsaa her havde en Masse Merarbejde med de stadige Uddannelser af C.B.-Brandmandskab.

Samtidig udviklede der sig efterhaanden i Storkøbenhavn en mere og mere organiseret Husvagsordning, og ogsaa ved Uddannelsen af disse Husvagter i korte Kursus medvirkede det faste Brandmandskab.

Man vil kunne forstaa, at det efterhaanden tog et stærkt Indhug i Brandmændenes Fritid, og sammen med Teatertjenesten o. a. gjorde alle disse Foranstaltninger, at en Brandmand efterhaanden ikke havde mange Friaftener til sin Raadighed. Og naar der en Gang imellem forstaaeligt nok knurredes over alle disse Pligter og den urimeligt ringe Betaling herfor, var Svaret som oftest en Hentydning til »Borgerpligten« og »vi er alle i samme Baad« — Parolen, der efterhaanden følte som en fortærsket Frase.

Saaledes hengik de første af Besættelsesaarene med en stadig Udvidelse af Tjenesten, uden at man egentlig saa nogen praktisk Nytte af hele dette store Apparat, og uden at der egentlig skete større Katastrofer, som krævede Indsats af det iværksatte Beredskab udover, at der af og til fandt Overflyvninger Sted af allierede Flyverstyrker, hvilket foranledigede Fremmøder paa Hjelpevagter og Brandstationer. Men efterhaanden som Krigen i Europa udviklede sig, og Forholdet til Besættelsesmagten tilspidsedes, begyndte Sabotagerne at tage Fart, i Begyndelsen med mere eller mindre »Held«, idet man fra Frihedsbevægelsen manglede saavel Erfaringer og erfarent Mandskab hertil, som man velsagtens ogsaa kun raadede over begrænsede Mængder af mere eller mindre virksomt Sprængstof. Tillige var der i Befolkningen delte Meninger om Sabotagernes Betydning og Berettigelse i den første Tid, og der blev fra forskellig Side iværksat en »Antisabotage«-Kampagne med den noksaa bekendte og berygtede »Redaktør« *Krenchel* i Spidsen. Men efterhaanden gik det mere og mere op for Befolkningen, at Sabotagerne var en bedre og mere hensigtsmæssig Maade at bekæmpe Besættelsesmagtens Forsøg paa at underlægge sig hele den danske Industri til Krigsfabrikationen paa, end hvis Ødelæggelsen af samme Omfang skulde foretages fra Luften af de allierede Luftstyrker.

Det første Bevis for denne Anskuelse fik Københavns Befolkning med Luftangrebet paa Burmeister & Wains Maskinværksteder den 27. Januar 1943, hvor der fandt store Ødelæggelser Sted, uden at man egentlig lammede Driften paa Maskinværkstederne i nogen katastrofal Grad. Ved dette Luftangreb var Skaderne udenom saa mange og store, og afstedkom saa store Ødelæggelser baade paa Beboelsesejendomme og andre Fabriker, at det slet ikke stod i noget rimeligt Forhold til den Skade, man ved denne Lejlighed formaaede at tilføje Værnemagten.

Ved de herved opstaaede Brande paa Sukkerhuset og i Langebrogade samt

Skaderne i Islands Brygge-Kvarteret kom Brandvæsenet i København ud for en af de første større Opgaver under Krigen. Og man saa da ogsaa her, at man af forskellige Aarsager, væsentligst vel Uerfarenheden med et saadant Luftangrebs Virkninger samt en vis Ængstelse for at gribe en saadan ny Situation an, satte saa meget Materiel og Mandskab ind, at et evt. samtidigt Angreb andet Sted kunde have faaet slemme Følger. Men efterhaanden lærte man at tage den Slags Sager mere roligt, og Tid efter anden blev store Brande rent Rutinearbejde.

Branden i Sukkerhuset, set fra Langebro.

Efter dette det første større Luftangreb paa København — der havde nogle enkelte Gange før været nedkastet enkelte mindre Brandbomber, uden at disse havde foraarsaget større Skade — tog Sabotagevirksomheden rigtig Fart. Der gik nu sjældent et Døgn hen, uden at der var større eller mindre Brande og Sprængninger, sommetider flere i samme Døgn. Og samtidig opstod Begrebet »Schalburgtage«, Ødelæggelser iværksat af Tyskernes Haandlangere efter disses Ordre. Mange Gange kunde det være vanskeligt at afgøre, om det var det ene eller det andet, selv om Schalburgtagerne gerne var rettet mod Objekter, der gjorde det hele saa meningsløst, at man straks var klar over, hvem der havde været paa Spil.

Modstanden mod Besættelsesmagten naaede sin Kulmination i Folkestrejken i Dage 30. Juni til 4. Juli 1944. Det begyndte med, at Tyskerne paa Grund af

de tiltagende Sabotager og andre Episoder efterhaanden var blevet besat af et saadant Raseri, at man den 26. Juni dekreterede Spærretid og Udgangsforbud fra Kl. 20—5. Københavnerne respekterede ikke Forbudet, men gik ud paa Gader og Veje, og herved opstod Skydning fra tyske Gadepatruljer. Befolkningen reagerede med at opføre Barrikader af alt for Haanden værende og tænde Baal i Gaderne.

Brandvæsenerne fik i disse Dage den travleste Periode under hele Besættelsens-tiden, dels med Udrykninger til Brande og dels — og ikke mindst — med Ambu-

Slukning af Baal paa Vesterbro.

lanceudrykninger. Om denne Del af Brandvæsenets Tjeneste under de sidste Krigsaar kunde der skrives et helt Kapitel for sig. Det kan saaledes eksempelvis nævnes, at i Tiden umiddelbart før Folkestrejken laa Tallet for Ambulanceudrykninger for Københavns Brandvæsens Vedkommende paa ca. 50 om Dagen, og den 26. Juni 1944 kørtes 115 Ture, hvoraf 59 Ture kørtes fra Kl. 20—24. Det var faktisk saaledes, at Ambulancevognene blot kørte ind i Brandstationernes Gaarde og vendte, medens Medhjælperen hentede Ordren til den næste Tur, ja, mange Vogne kom ikke engang hjem, men fik Ordrene til nye Udrykninger paa Hospitalerne eller under Hjemkørselen. Denne Travlhed kunde selvsagt ikke gennemføres med Brandvæsnernes normale Vognpark, men man maatte tage de til Beredskabet bestemte C.B.-Ambulancer i Brug. Naar man samtidig betænker, at Udrykningerne foregik til og gennem Gader, der var spærret af Barrikader og Udgravninger, samtidig med at der fandt et kraftigt Skyderi Sted, har man

en svag Fornemmelse af, hvad det vilde sige at betjene Ambulancerne i disse Dage. Særlig galt var det paa Vesterbro, og mest i Istedgadekvarteret, hvor man under Parolen: »Istedgade overgiver sig aldrig!« gjorde Tyskerne mange Kvaler.

De to følgende Dage, den 27. og 28. Juni forløb noget roligere, og Torsdag den 29. ændredes Udgangsforbudets Begyndelse til Kl. 23. Der blev dog ikke nævneværdigt roligere af den Grund, og man forsøgte nu forskellige Steder at

Barrikade paa Nørrebrogade ved Stengade.

standse Trafiken, bl. a. ved at vælte Sporvogne o. l., hvorfor Sporvejsfunktionærerne, efter forgæves at have forlangt Politibeskyttelse paa visse Strækninger, nedlagde Arbejdet den 30. om Morgenen ved 7-Tiden, og to Timer senere var Generalstrejken en fuldbyrdet Kendsgerning over hele Byen. Da ogsaa Telefoncentralerne strejkede, var Tilkaldelse af Brandvæsenet umuligt pr. Telefon, men efterhaanden fandt man ud af at alarmere paa andre Maader, og selv om Udrykningerne jo forsinkedes en hel Del herved, gik det dog alligevel, indtil nogle Centraler i Løbet af Dagen genoptog Arbejdet. I Mellemtiden havde man dog flere Steder maattet nedkæmpe Brande ved Hjælp af de lokale Fabriksluftværn og lignende.

Om Formiddagen begyndte Urolighederne igen og hermed Efterspørgselen efter Ambulancer. Udrykningerne gjaldt Tilskadekomne og dræbte ved Skyd-

ning, Overfald o. a. samt en stor Del Sygetransporter, og man maatte atter denne Dag have alt disponibelt Ambulancemateriel i Brug.

Af Brandudrykninger var der ogsaa mange. Mange Steder raserede man formentlige Nazisters Lejligheder og Forretninger og lavede Baal af deres Ejendele, og i saadanne Tilfælde var det sjældent muligt at faa Lov at slukke, før alt var effektivt ødelagt.

Mange store Varehouse, hvis Indehavere var stemplede som Værnemagere eller protyske, blev plyndrede. Saaledes blev Varehuset »Buldog« paa Nørrebrogade plyndret og sat i Brand, og paa Grund af Barrikader i Gaderne var det umuligt at køre frem til Brandstedet. Ejendommen brændte saaledes ogsaa helt ud, inden man fik nedkæmpet Ilden.

Samtidig med denne Brand blev der alarmeret til en Konfektionsfabrik i Stengade, hvor man syede tyske Uniformer, og hvor det brændte i 4-5 Etager. Her vilde Folk ogsaa forhindre Brandvæsenet i at slukke, men efter at Brandinspektøren havde forklaret Mængden, at de tilstødende Ejendomme var truede, vendte Stemningen sig helt, og man hjalp til med Udlægning af Slinger o. l.

Det samme Optrin gentog sig kort efter i Korsgade, hvor der ogsaa fandtes en Fabrik for tyske Uniformer. Og samme Aften i Tiden fra Kl. 22 til 22,30

Husvagter assisterer ved Branden i Korsgade 16.

Branden hos »Buldog«, Nørrebrogade 16.

var der saaledes 14 Brandudrykninger, der alle stammede fra Ildspaesættelse. Og under alle disse Udrykninger blev der skudt kraftigt rundt omkring i Byen, og det var saaledes ikke nogen ufarlig Ting at rykke ud til Ildebrand. I Griffenfeldtsgade paa Hjørnet af Rantzausgade blev da ogsaa en C.B.-Brandmand ramt, men saa heldigt, at han kunde tage hjem efter at være forbundet paa Hospitalet.

Det hændte ogsaa flere Gange samme Dag, at Ildløskøretøjer eller Ambulan- cer blev standsede og beskudt af tyske Patruljer, saaledes at Mandskabet maatte gaa i Dækning i Gadedøre eller kaste sig ned i Bunden af Køretøjerne.

Kl. 22 om Aftenen den 30. Juni standsede Tyskerne Gas-, Vand- og Elek- tricitetsforsyningen, og der gik Rygter om, at Byen nu skulde sultes ud. Noget senere paa Aftenen forbød man ai Udrykningskørsel, men senere ændredes dette Forbud til, at man kunde køre ud efter særlig Tilladelse i hvert enkelt Tilfælde, naar man førte Flag og brugte Horn og Blinklygter.

Politiet inddrog alle Sikkerhedsvagter fra Gaderne, og da Telefonvæsenets Akkumulatorer efterhaanden tømtes, blev samtlige Brandvagter efterhaanden benyttet som Meldsteder baade for Politi og Brandvæsen, idet man her havde Brandvæsenets lokale Telefonanlæg.

Efterhaanden begyndte det at knibe med Vand til Beboelsesejendommene, og Kommunens Vandvogne blev stationeret paa Brandstationerne og maatte rykke ud flere Gange med Forsyninger. Ligeledes skyllede man Øvelses-Pumpe- gravene paa Stationerne og fyldte dem med rent Vand, saa at de omboende kunde hente det nødtørftige Vand til Husholdningen her.

Søndag den 2. Juli kom Elektricitets- og Vandværkerne igang igen, og i den følgende Uge ebbede Strejken efterhaanden ud.

Et andet Problem for Brandvæsenet under Strejken var Levnedsmiddelforsy- ningen, idet Tyskerne Søndag Morgen spærrede Udgangen til og fra Hovedsta- den ved alle Udfaldsveje, og det var saaledes ikke muligt at faa Forsyninger frem, og allerede om Fredagen og Lørdagen var Forretningerne tømte. Dels maatte Brandvæsenerne sørge for Bepisning til baade deres faste Mandskab saavel som til C.B.-Mandskabet, og dels kom der en Masse Henvendelser om Assistance ved Fremskaffelse og Transport af Fødevarer til forskellige Institu- tioner saasom Hospitaler, Alderdomshjem o. l.

Det lykkedes imidlertid Brandvæsenerne fra forskellige Lagre i Byen ved disses velvillige Mellemkomst at fremskaffe betydelige Mængder af Fødemidler og Raavarer til Fremstilling af saadanne. Mange Vogne kørte saaledes ud til Bønderne paa Amager og hentede Læssevis af Kartoffler, Blomkaal, Tomater etc. og andre af Brandvæsenernes Lastvogne kørte hele Døgn i fast Fart og hentede Mel, Smør og Sukker samt Gær til Bagerne i de tættest beboede Kvarterer. Alt dette gik dog ikke af uden Sammenstød med Værnemagten, og utrolige var de tricks, der blev benyttet af Brandmændene og C.B.erne for at slippe gennem Spærringerne, og naar alt andet glippede, tog man Bestikkelsen til Hjælp med Cigaretter, Fødevarer o. a. Saaledes sendtes der Ekspeditioner ud over hele

Sjælland, helt til Frederiksværk, Frederikssund, Skibby og Ølsted kørte man efter Brød.

Folketrestrejken i 1944 var saaledes en af de travleste Epoker for Brandvæse-

Branden paa »Domus Medica«, schalburgeret 18. Juni 1944.

nerne under hele Besættelsestiden, men paa trods af, at baade en Del af det faste Mandskab og det meste af C.B.-Styrkerne ikke kom hjem i flere Døgn, tog alle, Befolkningen inclusive, det hele med et straalende godt Humør, og det blev efterhaanden en hel Sport at snyde Værnemagten og de tyske Patruljer.

En ny Fase i Situationen og hermed ogsaa i Brandvæsenets Arbejde opstod efter den 19. September 1944, hvor Tyskerne nedkæmpede og internerede det danske Politi. Efter dette Tidspunkt fik Tyskernes Haandlangere, Schalburg-

og Hipofolkene og hvilke Betegnelser man ellers havde givet disse Landsforrædere, mere Vind i Sejlene, og dette havde atter til Følge, at Brandvæsenerne fik nye Vanskeligheder at kæmpe med. En Overgang kort efter Politiets Fjernelse var der saaledes en Del Personer, der benyttede sig af Situationen til at lave en Masse falske Alarmeringer, og det kunde ske adskillige Gange i Døgnet, at man maatte ud til saadanne falske Alarmer. I mange Tilfælde lykkedes det dog Brandvæsenerne at fange Gerningsmændene, og man maatte saa selv foretage Arrestationerne og foretage de første Forhør, hvorefter Misdæderne førtes til Vestre Fængsel.

Ved Udrykningerne iøvrigt stillede Hipofolkene paa Politigaarden Krav om at blive alarmerede, men da man ikke var interesseret i at have disse Individuer til at møde paa Brandstederne og skyde vildt ud i Luften og terrorisere Befolkningen, hvad de som oftest gjorde, idet de mente, dette var den eneste saliggørende Maade at rydde Gaden og holde Tilskuere af Vejen paa, saboterede man saa vidt muligt disse Gangsters Deltagelse ved enten at unnlade at alarmere dem eller ogsaa alarmere dem for sent.

Forholdet til Besættelsesmagten var et Spørgsmaal, der til Stadighed gav Grund til Gisninger og Skepsis. Da Danmark den 9. April 1940 blev besat, og de tyske Tropper rykkede ind i Hovedstaden, var man i de første Dage spændt paa, hvilke Følger dette vilde faa for Brandvæsenerne, om Værnemagten even-

Borgernes Hus, schalburgteret den 24. Juli 1944.

tuelt vilde overtage Ledelsen af disse. Men ret hurtigt blev man klar over, at der foreløbig ikke var Tale om nogen Indgreb herfra, og under hele Krigen skete der med nogle faa Undtagelser intet af denne Art, der havde nogen større Betydning for Brandvæsenernes Arbejde. Værnemagten blandede sig ikke i nævneværdig Grad i disses Sager, og man forsøgte udadtil at bevare Skinnet af, at Brandvæsenene holdt sig paa neutral Grund. Nogle enkelte Episoder fandt dog Sted ved Brande i Havneomraaderne, hvor Tyskerne havde indsat en Marineofficer som Kommandant. Denne Herre var af et noget kolerisk Temperament, og det hændte nogle Gange, naar der var Udrykning til Sabotagebrande i Havnen, at han beskyldte Brandvæsenets Personale for at staa i Ledtog med Sabotørerne og for at de saboterede Slukningen. Et Par Gange, — saaledes ved Branden i det norske Skib »Urda« og ved en Brand i et af Værnemagtens Marindepoter paa Islands Plads — rekvirerede han Assistance fra den tyske Hær og Flaade, men det kom aldrig saa vidt, at de kom i Arbejde, idet saavel Brandmændene som Havnearbejdere nægtede at arbejde sammen med disse, hvorefter han trak sine »Styrker« tilbage, men dog ikke uden at han først havde truet med baade Arrestation og Pensionering af Brandmændene.

Det hændte ogsaa, at der fandt Razziaer Sted paa Brandstationerne fra Gestapos Side, saaledes da man hentede Brandvæsenets Radioanlæg af Frygt for, at man skulde staa i Radioforbindelse med de allierede. Og mange Gange gik Rygterne paa de lokale Telefoner, at der vilde blive foretaget Razziaer efter illegale Skrifter og Personer, uden at det dog vist nogensinde blev til Virkelighed.

Naar Forholdet til Besættelsesmagten i det store og hele for Brandvæsenernes Vedkommende forblev saa forholdsvis uden større Gnidninger, kan man til Gengæld som tidligere nævnt ikke sige helt det samme om Forholdet til Tyskernes Haandlangere, alle disse Korps, som efterhaanden oprettedes, saasom Sommerkorpset, Schalburgkorpset, Hipokorpset, S.D.-Korpset m. fl., og det hændte ikke saa sjældent, at Brandvæsenets Personale stødte sammen med disse Korps's Mandskaber. Brandmændene blev af dem beskyldt for — og maaske ikke helt uden Grund — at staa i Ledtog med Sabotører og med Frihedsbevægelsen. Hovedbrandstationen karakteriserede de som en »Sabotørrede«, og truede flere Gange med, at de nok en Dag skulde rømme op i »Bulen«. Man forsøgte ogsaa flere Gange at foretage Arrestationer paa Brandstationerne, ja en Dag arresterede man paa Hovedbrandstationen 10 C.B.-Brandmænd og lod dem under Bevogtning føre til Politigaarden, idet man paastod, at der var blevet udleveret Benzin til en illegal Persons Vogn, — hvilket forøvrigt var rigtigt. Kun ved vagthavende Inspektørs Mellekomst og ved Hjælp fra en tysk Officer lykkedes det at faa Hipoerne til at slippe de arresterede paa Vester Boulevard. Saaledes opstod utallige og dagligt Skærmydsler med disse Forræderkorps's Medlemmer, og man hadede og frygtede disse asociale Individier mere end de egentlige Tyskere, og lagde dem Hindringer i Vejen, hvor man kunde se sit Snit til det.

Med Frihedsbevægelsen bestod der — selvfølgelig skjult og hemmeligt — til Stadighed et ret intimt Samarbejde. Fra Brandvæsenernes Mandskabers og Leders Side støttede man Frihedsbevægelsen, hvor og naar man kunde komme til det, uden at man satte Skinnet af Neutralitet over Styr. Og Tid efter anden blev Brandstationerne kendt som et Sted, hvor man altid paa en eller anden Maade kunde faa en hjælpende Haand, det være sig med lidt Benzin, en falsk Nummerplade, Laan af et Køretøj etc. etc. Til Gengæld var det saadan, at

»Arenan« efter Schalburgtagen i Tivoli den 25. Juni 1944.

Brandvæsenet i de fleste Sabotage tilfælde var eller blev informeret, f. Eks. hvor mange Sprængninger, der var lagt ud til o.s.v., og man gjorde det enten telefonisk umiddelbart før Sprængningerne eller sørgede for, at der var en Mand paa Stedet til at give Informationer. Til Gengæld regnede Sabotørerne saa ogsaa med, at ingen Brandmand fjernede Sprængemnerne i »Utide«. Forholdet her var saaledes det bedst mulige, og af Brandvæsenernes Personel tilhørte jo heller ikke saa faa efterhaanden Frihedsbevægelsen, hvilket man fik at se den 5. Maj ved Kapitulationen, hvor en Del Kolleger pludselig ikke mødte til Tjeneste i nogen Tid, hvorimod man kunde træffe dem som Ledere af Grupper ude i Byen. Ogsaa under Besættelsen forsvandt nogle Kolleger, naar de mærkede »Jorden brænde under Fødderne« og gik under Jorden eller rejste »hinsidan«, hvorfra de efter Kapitulationen vendte hjem i de Hjelpebrandkolonner, man fra svensk Side havde udrustet og uddannet.

Det kunde heller ikke undgaas, at der blev lavet »hold ups« paa Brandvæsenernes Depoter og Stationer, da Frihedsbevægelsen efterhaanden, som Modstandsorganisationerne udbyggedes, fik Brug for forskelligt Materiel, saasom Baarer, Tæpper, Staalhjelme o.s.v., og desværre kunde det heller ikke her undgaas, at der fandt Overgreb Sted, idet nogle Personer benyttede Lejligheden til at handle mere i egen Interesse. Man forsøgte paa forskellig Vis at sikre sig imod noget saadant, men det var jo ikke altid lige let at skille Faarene fra Bukkene. I Almindelighed var »Legitimationskortet« i saadanne Tilfælde en eller flere Skydere, og det var der jo i de Tider mange, der havde. Et af de groveste Tilfælde skal her nævnes. Fra Justitsministeriet var man i Gentofte og Københavns Brandvæsenere blevet anmodet om at opbevare et større Parti Cykledæk og Slinger, indkøbt til Brug for Politiet. Dette Lager blev for Københavns Vedkommende skjult paa Loftet paa Enghavevejens Brandstation. En Dag kørte en Bil ind i Gaarden, og nogle Mænd, som fremviste et anseligt Arsenal af Revolvere og Maskinpistoler forlangte nu i Frihedsbevægelsens Navn at faa Gummilageret udleveret. Her var intet at gøre, de besatte Telegrafstuen og forbyd Brug af Telefoner. Gummiet blev kørt bort paa Lastbilen. Senere viste det sig, at hele Lageret var blevet solgt paa den sorte Børs.

Ogsaa Ambulancerne blev af og til benyttede af Grupper fra Frihedsbevægelsen. Det hændte, at man rekvirerede en Ambulance til en Barselpatient e. l.

»Koncertsalen« efter Schalburgtagen i Tivoli den 25. Juni 1944.

paa en nærmere opgivet Adresse. Naar Vognen naaede frem, viste »Barselspatienten« sig at være nogle bevæbnede Mænd, der med Pistolerne anmodede Mandskabet om at foretage en eller anden Transport, og der var jo saa ikke andet at gøre end at parere Ordre, hvilket man ogsaa gjorde uden større Modvilje. Men bagefter kunde det jo saa have sine Vanskeligheder at skrive Rapporten over en saadan »Barselspatient«. Ogsaa mange saarede illegale Personer er med Ambulancefolkene Hjælp blevet skaffet bort til et sikkert Sted.

Rent politisk var Besættelsestiden og Tiden umiddelbart forud herfor en ret bevæget Tid. Blandt et saa stort Personale kunde det jo ikke undgaas, at der blandt de forskellige politiske Anskuelser ogsaa fandtes Repræsentanter for den nazistiske Ideologi, selv om der blandt Hovedstadens Brandmænd kun fandtes et ganske lille Faatal overbeviste Nazister. Men saa faa de var, kunde det ikke undgaas, at Diskussioner kom i Gang, og mange Gange blev disse noget hidsige. Efter den tyske Besættelse antog Diskussionerne en noget mere alvorlig Form, og nogle enkelte nazistiske Elementer optraadte saa provokerende, bl. a. ved at benytte nazistisk Hilsen, forlange »Fædrelandet« indlagt i det daglige Avishold og paa forskellige andre Maader, at det ikke kunde undgaa at skabe Episoder. Efterhaanden frøs man denne lille Klike ud, og efter at et Par Stykker havde meldt sig henholdsvis til Regiment »Nordland«, hvor Vedkommende blev sendt til Ukraine, og en til Schalburgkorpset, hvor han blev »Overvagtmester«, fandtes kun en enkelt overbevist Nazist tilbage i Korpset. Efter Kapitulationen fik alle disse tre deres velfortjente Straf, ligesom nogle Elementer med mindre god national Opførsel under Besættelsen fik deres Sag paadømt ved de efter Krigen oprettede Tjenestemandsdømstole og blev dømt til Afsked. Kan man end ikke sige noget godt om disse Mennesker, maa man i Retfærdighedens Interesse medgive dem, at de trods Trusler herom aldrig angav nogen Kolleger eller røbede Ting, som de i deres Tjeneste ikke kunde undgaa at faa Kendskab til.

Et Kapitel for sig kan Problemet Brandvæsenernes Forsyning med Benzin til Kørselen siges at være, og det maa siges til Ledelsens og de bevilgende Mynigheders Ros, at de løste dette Problem med megen Sukces. Selv om man, for et Syns Skyld vel nærmest, fik installeret Gasgenerator paa nogle enkelte Lastvogne, saa havde man dog under hele Krigen tilstrækkeligt med Benzin til at opretholde hele Udrykningskørselen i normalt Omfang. Hvorledes dette blev gjort, er maaske noget af en Gaade, og særligt naar man tager i Betragtning, at man i de sidste Krigsjaar dagligt frygtede, at Tyskerne vilde beslaglægge de forhaandenværende Lagre. Man maatte da ogsaa bruge utallige Kneb for at skjule Lagrene ved dels at fylde Benzinen paa Tromler og grave den ned forskellige Steder i Byen, og dels at gemme den i de efterhaanden lukkede Tankanlæg, hvorfra man saa i Tankvogne, som man havde faaet til Raadighed gennem Luftværnet, hentede og flyttede Benzinen; et Stykke Arbejde, der jo selvsagt ikke var helt ufarligt, men som blev udført, uden at nogen fik Nys herom.

Desværre skulde Krigstiden og Besættelsen ikke gaa hen, uden at nogle Kol-

leger satte Livet til og andre fik Møn af det for Livstid. Under Folkestrejken blev Brandmester *Gustav Jørgensen* dræbt ved et Skud paa Amagerbrogade, affyret af det tyske Politi, da han efter endt Vagttjeneste paa Hjemvejen vilde forcere en Barrikade.

Den 2. Januar 1945 blev der i Gentofte under en Udrykning til en Sabotage paa Fabriken »Totoro« paa Kollegievej skudt paa Brandvæsenets Inspektørvogn. Der blev ialt affyret ca. 25 Skud, hvoraf i hvert Fald de 6 ramte Køretøjet, og et af Projektilerne saa uheldigt, at Chaufføren, Kollega *Evald Hansen*, blev dræbt af et Skud i Panden, saa han døde næsten øjeblikkeligt.

Efter Politiets Fjernelse oprettede man i de respektive Kommuner nogle Vagtværn, en Art borgerlige, halvcivile Korps, som skulde varetage en Del af de tidligere af Ordenspolitiet udførte Opgaver, altsaa en Slags moderne Vægttere. Paa Frederiksberg var dette Vagtkorps delvis underlagt Brandchefen, og nogle Kolleger fra Frederiksberg Brandvæsen overgik til dette Korps som Udrykningsledere.

Under en Udrykning med et Køretøj fra dette Korps Natten den 20. Februar til Solbjergs Mejeri paa Nylandsvej, hvor man havde konstateret nogle Uregelmæssigheder i Gaarden, blev der ved Ankomsten hertil aabnet Ild mod Køretøjet, og herunder blev Kollega *Victor Corlin* dræbt ved et Skud.

Skadestedet Maglekildevej paa Frederiksberg den 21. Marts 1945.

En anden Kollega fra Frederiksberg, *Kaj Jensen*, blev ligeledes saaret af et Skud under Udrykning, men gør igen Tjeneste ved Brandvæsenet.

Den 21. Marts 1945 fandt Bombeangrebet paa Shellhuset Sted, hvorved der paa Grund af flere uheldige sammenstødende Omstændigheder skete de store Skader forskellige Steder i Byen, bl. a. paa Maglekildevej og den franske Skole i Frederiksberg Allé, hvor en Del Børn og Nonner dræbtes ved Sammenstyrtninger i Ruinerne. Under Redningsarbejdet dræbtes, ligeledes ved Sammenstyrtning, to Frederiksberg-Kolleger, nemlig *Oskar Dalby* og *Svend Aage Hansen*. To Københavner-Kolleger, nemlig *Kaj Petersen* og *Svend Hallin*, blev ogsaa spærret inde sammen med nogle Børn, som de forsøgte at faa ud af Ruinerne og kom ved Sammenstyrtningen alvorligt til Skade, hvilket foraarsagede et længere Sygeleje, men de er nu saa vidt restituerede, at de kan gøre Tjeneste.

I Kapitulationsdagene den 5. Maj 1945 blev to unge københavnske Kolleger dræbt. *Christian Tellquist Jensen* blev saaledes ramt af en tysk Granat i Vibenshus Skoles Gaard, hvor han havde søgt Dækning under Skyderi paa Strandboulevarden.

Tage Langkilde, der var aktiv Deltager i Modstandsbevægelsen, var om Natten til den 5. Maj samlet med sin Gruppe i Restaurant »Kronborg« i Farvergade, og under Inspektion af Vagten i Porten blev han dræbt af et Skud fra en forbikørende Vogn.

Ejendommen Sdr. Boulevard 106, der blev ramt af en Bombe under Angrebet paa Shellhuset, den 21. Marts 1945.

En Frederiksberg-Kollega, *Axel Marinus Jensen*, blev den 8. Maj 1945 under en Ambulanceudrykning paa Fasanvej ramt af et Skud i Underlivet. Han er herefter blevet saa invalid, at han ikke mere kan gøre Tjeneste.

Dagene efter Kapitulationen den 5. Maj blev ogsaa for Brandvæsenerne nogle travle Dage. Der kæmpedes rundt omkring i de forskellige Bydele, Jagten paa Hipoer og andre Landsforrædere gik ind, og der fandt meget Skyderi Sted. Dette foraarsagede stor Travlhed for Ambulancerne. Ogsaa mange Brande fandt Sted i de første Dage efter Kapitulationen. Og Brandstationerne blev hurtigt Centralerne, hvorfra meget af Modstandsbevægelsens Arbejde dirigeredes. Her indkvarteredes Grupper af Frihedskæmpere med deres Vogne, der blev indrettet interimistiske Køkkener til Bespisning af disse, Værkstederne havde travlt med at klargøre mange af de under Krigen opklodsede Vogne, som Modstandsbevægelsen nu disponerede over, og da Brandstationerne var nogle af de faa Steder, hvor der fandtes Benzin, blev de ogsaa Tankstedet for Modstandsbevægelsen, og det var ikke faa Tusind Liter Benzin, der blev udleveret i disse Dage. Men efterhaanden fandt Livet igen ind i sine vante Folder, og det daglige rutinemæssige Arbejde kom igang igen.

Som en naturlig Ting gik der ikke mange Dage, før det nordiske Samarbejde igen kom igang efter Krigen, og ikke alene kom igang, men ogsaa forøgedes. Der blev hurtigt arrangeret forskellige Besøg og Visitter gensidigt mellem Norges, Sveriges og Danmarks Brandmænd, og Resultatet heraf var, at man udvi-

Ø. K.s Bygning efter Schalburgtagen den 19. December 1944.

dede det paabegyndte Samarbejde, der før Krigen vel nærmest havde givet sig Udslag i nordiske Brandmænds Studiedage, til ogsaa at starte en faglig Udveksling af Kolleger mellem de respektive Lande. Før Københavns Vedkommende blev der arrangeret Udveksling af Kolleger med Oslo, saaledes at der hvert Aar udveksledes 2 Gange med 4 Kolleger hver Gang i en Maaned, hvor man saa gik ind i Vagterne og i den almindelige Styrke. Til dette Arrangement fik man velvillig Støtte fra de respektive Brandvæsener og Kommuner. Ogsaa fra Frederiksberg og Gentofte kom der et Udvekslingsarbejde i Gang med Byer af tilsvarende Størrelse i Norge og en enkelt i Sverige. Naar der ikke kom en større Udveksling i Gang med Sverige, skyldtes det de store Valutavanskeligheder. Og samtidigt med disse Arrangementer kom ogsaa hurtigt Studiestævnerne igang, hvilket imidlertid er omtalt andet Sted i Skriftet.

Og hvad blev saa Slutresultatet af disse 5 Aars Krig for Brandmændene, med det forøgede Arbejde, større Færemomenter, betydeligt nedsatte økonomiske Forhold og forringet Levefod? Naar man nu bagefter har faaet Tingene lidt paa Afstand og kan se mere objektivt paa dem, maa det vel erkendes, at Tiden efter den anden Verdenskrig for Brandmændene i Hovedstaden har været præget af Skuffelser paa mange Omraader. Nok fik man forholdsvis snart Lønningerne reguleret til et mere passende Niveau, men paa mange andre Omraader bragte Freden ikke de idylliske Tilstande, som man — maaske nok i utidig Optimisme

Ruinerne af „Apolloteatret“, schalburteret den 19. Januar 1945.

— under Krigen havde foregøglet sig. Maaske skyldes det, at man paa Grund af den megen Propaganda med dens mange Løfter til Folkene, naar de blot vilde holde ud, spænde Livremmen ind og være med i Kampen mod Nazismen, samt den megen Snak om, at »vi er alle i samme Baad«, o.s.v., at man derudfra havde tænkt sig et kommende fuldt demokratisk Tusindaarsrige, som ogsaa vilde have betydet de ideale Forhold for Brandvæsenernes Vedkommende. Men der er langt til Tusindaarsriget, og Tid efter anden affinder man sig vel med Forholdene, og saa gaar man ind i Arbejdet igen for at forbedre Kaar og Forhold saa nær hen mod det ideale, man nu engang kan naa. Idealerne naar man aldrig, og det er saa vel kun godt det samme, for Tilfredshed betyder som bekendt Stagnation.

De, der læser dette Afsnit af Bogen med den Tro, at de heri vil finde nye Ting, eller erfare om hemmelige Detailler i Brandmændenes Arbejde under Krigen, som ikke tidligere har været kendt og offentliggjort, vil blive skuffede. Her er kun glimtvis medtaget saadanne Ting, som enhver under Krigen tjenstgørende Brandmand kender ligesaa godt og kunde berette bedre om, end Forfatteren her har gjort. Som sagt er det kun spredte Glimt fra en ond, men man kan maaske sige interessant og begivenhedsrig Epoke i Brandvæsenernes Historie, og selv om der selvfølgelig nok kunde fortælles et og andet, som ikke tidligere har været offentligt kendt, vilde det maaske ikke være opportunt at gøre

„Allers Etablissement“ efter Schalburgtagen den 23. Jan. 1945.

det ret nu, og dette er heller ikke Stedet dertil. Naar man fra forskellig Side har ønsket et Afsnit i nærværende Skrift om Brandmændenes Virke under den store Krig, er det nærmest med Tanke paa de yngre Kolleger, som er kommet i Korpserne senere, og for de, der kommer efter. Og det er fra Organisationens Bestyrelses Side et udtalt Ønske, at specielt de yngre og kommende Kolleger vil læse dette Skrift i sin Helhed med Interesse og Eftertanke, ogsaa de noget mere tørre Afsnit om Lønbevægelser o. l., for derigennem at danne sig en Mening om og lidt Indsigt i, hvad Organisation har betydet for Brandmænd gennem Tiderne.

Og naar man saa har læst Bogen med Eftertanke og sammenlignet de Kaar, en Brandmand fristede for 50 Aar siden med de Vilkaar, vi arbejder under nu, maa man vel ærligt erkende, at selv om man ikke i sin Stræben har naaet det helt ideale, saa er der ved Sammenhold og godt Kammeratskab naaet et godt Skridt paa Vejen. Og man maa derefter haabe, at der stadigt maa findes et Sammenhold og godt Kammeratskab, samt Mænd, der er villige til og har Evne til at fortsætte Kampen for en Højnelse af Brandfolkenes Kaar.

Og hermed overleverer vi dette Jubilæumsskrift til Brandmændene og andre interesserede med Haabet om, at nogle vil have Glæde ved at læse det.

I Forbindelse med sin 30 Aars Fødselsdag, som Organisationen fejrede ved en Stiftelsesfest i Dagene 15. og 16. Maj 1928, indviedes ovenfor afbildede Fane, der siden da har været Organisationens Samlingsmærke. Aarsagen til Anskaffelsen var dels, at det gamle Banner var medtaget af Tidens Tand, dels at det i Tyverne etablerede Fællesskab med Frederiksberg- og Gentofte-Kollegerne gjorde det ønskeligt med et Symbol paa Fællesvilje og Sammenhold, saaledes som de tre sammenslyngede Byvaaben udført i flerfarvet Broderi paa den røde Silkedug saa smukt giver Udtryk for.

Ved denne Lejlighed sang man omstaaende Fanesang.

Brandfolkenes Fanesang

Mel.: »Høje Nord, Friheds Hjem«.

Fælles Sag, fælles Flag,
Brandfolks fælles Samlingsmærke,
vi staar enige og stærke
omkring dig paa denne Dag.
Vi kan kue Ildens Lue,
naar den bedske Røg gør blind,
men kan aldrig kue
Ilden i vort Sind.

Brænd kun klart Samholds Ild,
om vort Vagtblus vi os flokker,
ingen Lygtemænd os lokker,
vi vil ikke vandre vild.
Højt vil dig vort Flag vi bære,
som vort første Flag blev slidt,
bli'r du slidt med Ære,
vaj kun stolt og frit.

Hvor vor Tids Kiv og Strid
graver Grave, sprænger Kløfter,
vi i enigt Samhold løfter
og har styrket det med Flid.
Vi vil Fred og frem med Lempe,
vil ej Krigens Trommer slaa,
men hvis vi skal kæmpe,
vil vi stærke staa.

Før os frem for vort Hjem,
for vor Fremtid, for vor Lykke,
for hver Borger at betrygge,
spørg kun »hvor« og aldrig »hvem«.
Lad din Fanedug os lære,
lær i Dag af dette Digt,
at vort Værk skal være
baade *Kald* og *Pligt*.

Fælles Sag, fælles Flag,
du vort dyrebare Eje
skal uplettet for os vaje,
fælles Flag for fælles Sag.
Kun for Døden vi dig sænker,
men i Livet skal du stolt
trødse List og Rænker,
højt mod Lyset holdt.

Aa. H-mn.

INDHOLD

HISTORISKE GLIMT	5
Bygge- og Boligforhold m. v. i fordums Dage	10
STREJFLYS OVER HOVEDSTADSBRANDVÆSNERNES UDVIKLING	34
København	34
Frederiksberg	81
Gentofte	87
Lyngby-Taarbæk	99
STEMNINGER OG TILSTANDE I TIDEN FORUD FOR ORGANISATIO- NENS DANNELSE	103
TRÆK AF ORGANISATIONENS HISTORIE, DENS LIV OG DENS VIRKE	108
Den første vanskelige Tid	108
Den første Lønkamp	115
Senere Lønbevægelser	119
Pensionsforholdene	135
Afgangsalderen	139
Tillægsgodtgørelsen for forskudt Arbejdstid	142
Overarbejdsbetalingen	147
Arbejdstidsforkortelser	152
Ferien	164
Reglementer	172
Disciplin — Korpsaand — Samarbejde	181
Skærmydsler	188
Frederiksberg-Klubben	190
Gentofte-Klubben	215
Lyngby-Taarbæk Brandmændenes Forhold	224
MEDLEMSBLADET »BRANDMANDEN«	226
UDSYN OG KONTAKT OVER GRÆNSERNE	230
MÆNDENE BAG ARBEJDET	235
BRANDVÆSENET UNDER OG EFTER SIDSTE VERDENSKRIG	242